Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Molière.; oversatte af B. Arnesen Kall.
Titel | Title:	Molières Lystspil
Bindbetegnelse | Volume Statement:	Vol. 1
Udgivet år og sted | Publication time and place:	Kjøbenhavn : Andr. Fred. Høst, 1869-70
Fysiske størrelse | Physical extent:	3 bd.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

56,-272-8°

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
DA 1.-2.S 56 8°

1 1 56 0 8 01806 2

REX/5

Molières Lystspil,

oversatte

af

B. Arnesen Kall.

Første Bind.

Motto: Saadan otiosus homo var Molière, som dog udi alle fornuftige Folks Tanker haver opbygget Verden mere ved sine Comoedier end alle gamle Philosophi ved deres alvorlige Morale.

Holberg, Just Justesens Betænkning.

Kjøbenhavn.

Forlagt af Universitetsboghandler Andr. Fred. Høst.

1869.

Bianco Lunos Bogtrykkeri ved F. S. Muhle.

Til

Johanne Luise Heiberg.

Denne Oversættelse skylder Dem sin Tilblivelse.

Ofte, naar jeg sad og syslede med at gjengive Molière paa Dansk, naar jeg under indre og ydre Vanskeligheder vedblev at arbeide i Haabet om, at vort elskede Modersmaal skulde indføre den store Komiker i den danske Folkebevidsthed, ikke som en fremmed Gjæst, der skal studeres for at kjendes, men som en dyrebar og ærværdig Slægtning, der har fuld Ret til en Hædersplads ved Fader Holbergs Side: ofte har det, under de hermed forbundne Anstrængelser og Sorger, været mig en opmuntrende og trøstende Tanke, at jeg engang skulde smykke dette Arbeide med Deres Navn, at jeg engang skulde kunne sige til Dem: „Her, kjære Fru Heiberg, her bringer jeg Dem det Pleiebarn, til hvis Gudmoder, jeg i mit stille Sind længst har udkaaret Dem! Tag venligt imod det endnu kun fattige Barn! Lad det nyde Godt af sin Gudmoders

Interesse og Kjærlighed, at det kan voxe og trives og, fremfor Alt, selv komme til at gjøre Gavn og Glæde!"

Ja, tag det, kjære Fru Heiberg, ikke som Tak eller Gjengjæld for Alt, hvad De har skjænket mig paa Deres lange, straalende Kunstnerbane, men tag det som et Vidnesbyrd om min Villie til at give Dem det Bedste jeg har.

Med Høiagtelse og Taknemmelighed,

Oversætterinden.

Indhold

	Side.
Molière og Holberg	1.
Fusentasten	11.
Elskovsvrede—Elskovshede	97.
Spidslærkerne	174.
Sganarel eller den indbildte Hanrei	210.
Ægtemændsskolen	242.
Plageaander	296.
Hustruskolen	341.
Hustruskolens Kritik	425.
Paa staaende Fod i Versailles	467.
Et lille Efterord	510.

Molière og Holberg.

Den bedste Biografi over en stor Digter maa søges i hans Værker. Den, der med Opmærksomhed og Kjærlighed gjennemlæser disse, vil vistnok deri uden Vanskelighed finde det Billede af Individualiteten, den Opfattelse af Karakteren, mod hvilke de blotte historiske Data om Fødsel og Opdragelse, om Skoleaar, Livskampe og Død blive forsvindende Størrelser.

Om ingen Digter gjælder dette maaske i høiere Grad end om Molière. Han har kun skrevet og arbeidet i een Retning og i denne giver han sig hel, med objektiv Sandhed. Idet han skildrer sin Tid og angriber dens Brøst og Bræk, skaaner han ikke sine egne Svagheder, sine egne Forhold og det Tragi-Komiske, der er forbundet med hans huslige Lidelser. Ved at læse Misantropen, faar man et tydeligere Begreb om Molières Stilling til Datidens Selskabsliv og om Forholdet mellem ham og den skjønne Kokette, som han, for sine Synders Skyld, selv havde valgt til sin Hustru, end nogen af de mange Traditioner og Rygter, der ere blevne opbevarede fra hans egen Tid, kan give. Ved at følge Udviklingen af hans Arbeider, lige fra l'étourdi (Fusentasten) hans første regelmæssige Lystspil, til le malade imaginaire (den indbildte Syge) staar hans hele storslaaede Skikkelse lyslevende for os, med sin brændende Kjærlighed til det Sande og Naturlige, med sit udprægede Had mod utidig Tvang, falsk Lærdom, falsk Filosofi, medicinsk Humbug, mod Forskruelse,

Hykleri og Affektation, med hans Forhold til Hoffet, Selskabslivet og sine Kolleger. Saa sandt og træffende kan ingen Biograf tegne, som Mesteren har tegnet sig selv.

Det er med Henvisning til nøiere og bedre Kundskab om Molière gjennem haus Værker, at her kun gives nogle korte Notitser om det mærkelige Liv, der har efterladt saa rige Spor i den dramatiske Litteratur, det mærkelige Liv, om hvilket en af Nutidens franske Forfattere siger, hvad der med fuld Føie kan gjentages om hans danske Efterfølger, hans Genis og hans Lunes udødelige Arving:

„Hvad han har villet ødelægge, det er ødelagt, men hans Typer staa, som uforgængelige Skikkelser."

Skjøndt født og opdragen i et katholsk Land, paa en Tid, da Richelieu endnu ikke ganske havde overlistet Henrik den Fjerdes Enke, Ludvig den Trettendes Moder, Maria de Medecis, og frataget hende det Herredømme, der kun yndede Favoriter og bigotte Ideer: er Molière dog en protestantisk Natur, der ikke kan slaa sig til Ro i det Overleverede, men selv maa undersøge og drøfte Alt, indtil han med stor Selvstændighed skaber og udvikler de Ideer, der forberede en ny Tidsalder. Den lille Tapetsererdreng, Jean Baptiste Poquelin, som den 15de Januar 1622, hundrede Aar førend den politiske Kandestøber gik første Gang over den danske Scene, saae denne Verdens Lys av Pavillon des Cinges *) (Abepavillonen), hvor hans Forældre havde deres, fra Fader til Søn, arvelige Tapetserbedrift og Handel, den lille Tapetsererdreng, der, ni Aar gammel, benaadedes med Tilsigelsen om, at hans Faders Privilegium som Hoftapetserer skulde gaa over paa ham, og der, som Følge af denne Naade, opdroges til Butikkens løbende Forretninger, den lille Tapetsererdreng, der, fjorten Aar gammel, blev sat i et Jesuiter-Kollegium, hvor han skærpede sin Forstand ved at høre Gassendis Fore-

*) Med denne Indskrift skal Huset endnu have været betegnet ved Begyndelsen af den franske Revolution.

læsninger og øvede sin ungdommelige Pen paa at oversætte Lukrets, der, efter Sagnet, endnu førend han fyldte sit tyvende Aar, skal have taget en juridisk Examen, være bleven „Doktor i det Tredie“ og Advokat i Nantes: protesterer, treogtyve Aar gammel, imod alle Tapetsererplaner og mod alle andre Planer, som man har lagt for hans Fremtid, idet han løber bort fra sit Hjem og sin Slægt, for at oprette et Brædetheater til sine egne og sine jævnaldrende Venners Præstationer, for, da dette første Forsøg ikke i Længden vil lykkes, at blive omvankende Skuespiller, for at studere Livet i Provindserne, for at leve fra Haanden i Munden, kæmpe for sin egen og sin Truppes Existents, komme i Kontakt med al Slags Mennesker og se Livets store Komedie, ikke fra Tilskuerpladsens Bænke, men inde mellem Kulisserne. Medens han sørger for sin Truppe, protesterer han kraftigt mod al Tvang og alle Fordomme; medens han søger at more for at kunne leve, filosoferer han uafbrudt over Alt, hvad han ser og hører, og samler det rige Stof af Erfaringer og Menneskekundskab, som skal gjøre ham til Frankrigs ypperste komiske Digter, skjøndt det skarpe Blik for Menneskenes og for hans egne Skrøbeligheder aftvinger ham mangt et Suk og udvikler hans Hang til at moralisere.

Frondens Optøier have sat Paris i ægte Pariser-Uro. Skjøndt Spektaklerne engang imellem antage et alvorligt Præg, karakteriseres Tilstanden dog af en vis romantisk Lystighed. Man kaster Stene og man slaas paa Gaden, men samtidig kappes man i Valget af de Baand, der i fast utrolig Mængde smykke Klædedragten. Man gaar til Maskerade, Dueller og Dandsøvelser, og gjør sin Cour til de smukke Damer, der selv ere ivrige for at tage Parti *for* eller *imod* Fronden: Alt med samme Lethed og Letsind, altid i det ypperligste Humor. Det brogede og bevægede offentlige Liv fremkalder mer og mindre en Theater-, eller rettere, en Skuespiller-Mani i hele Byen. Det er ikke blot *Jean Baptiste Poquelin*, der løber bort for at agere i Provindsen, nei, det er en Modesag blandt de unge Adels-

mænd. Det er uhyre morsomt og tillige uhyre fint at spille Komedie.

Disse Forhold i det offenlige Liv bidrage til, at Jean Baptiste Poquelin, der har antaget Navnet Molière, under sit nomadiske Landstrygerliv, kan danne sig den Truppe, der alt nu er stolt af at kaldes Molières Truppe, der reiser med ham paa den Brædevogn, som omslutter alle hans Theaterrekvisiter, der kamperer med ham under aaben Himmel og deler Farer og Besværligheder med ham, den Truppe, der engang skal blive det glimrende Redskab for Udførelsen af de Mesterværker, om hvilke den unge Landstryger vist endnu ikke drømmer. Efter otte Aars Forløb, efter at have skabt utallige dramatiske Smaaskizzer, der laane Stof og Farve af Commedia dell'arte, og springe frem med samme Lethed som Paddehatte af en fugtig Jordbund, men hvoraf kun to, le docteur volant (den flyvende Doktor) og la Jalousie du Barbouillé (den Melindsmurtes Skinsyge), ere blevne opbevarede, fremtræder han, enogtredive Aar gammel, for første Gang med et regelret, gjennemarbeidet og versificeret Femakts Stykke, l'étourdi (Fusentasten). Det gjør Lykke, bliver efterhaanden spillet paa alle Provindstheatre, og forskaffer ham, da han er sexogtredive Aar, Tilladelse til at spille for Hofset.

Tretten Aar ere hengaaede med Omflakken og Studier. I de tretten Aar er Dilettanten, der som en Grønskolling prøvede at oprette sit Brædetheater (le theatre illustre, som han i ungdommeligt Overmod, eller i profetisk Aand, havde kaldt det) i en af Paris's Forstæder, bleven udviklet til Mester. Der er ingen Vaklen eller Usikkerhed mere. Han kjender sin Truppe og den kjender ham. Han gjør med Selvbevidsthed det ene sikkre Skridt fremad efter det andet, indtil han, efter kortere Tid end han har brugt til at uddanne sig, staar som Kongens og Folkets erklærede Yndling, som Sprædebasernes og Hyklernes afsagte Fjende. Det er ikke her Stedet til at følge hans straalende og dog tornestrøte Bane som Kongens Kammertjener og Festmester, som den deilige og kokette Armandes skinsyge og for-

tvivlede Ægtemand, som Theater-Direktør, Lystspildigter og Skuespiller, tre Funktioner, der hver for sig kan give et Menneske nok at bestille og forsyne med overflødigt Galdestof. Vi have kun i Korthed villet erindre om disse Forhold, der blive indlysende for Enhver, som med Interesse og Kjærlighed gjennemlæser hans Værker: Forhold, hvis nærmere Udvikling vi ville følge, alt som vi skride frem med Lystspillenes kronologiske Orden, indtil den historisk opbevarede Ytring: „Mais mon Dieu. qu'un homme souffre, avant de pouvoir mourir" („Min Gud, hvor et Menneske lider, førend han kan dø") bliver det sidste levende Ord fra de Læber, hvis strømmende Rhytmik og sprudlende Lune saa ofte have rystet hans Samtids Lattermuskler.

Den 17de Februar 1673 lukker den store Mester sine Øine, efter at han, skjøndt dødssyg, har spillet sin Rolle i le malade imaginaire paa sit Livs sidste Aften, og efter at han, paa hans Venners Bønner om ikke at spille, har svaret: „Que deviendraient tous ces pauvres gens?" („Hvad skulde der blive af alle disse stakkels Folk?") Det er hans, Skuespillerens, Barmhjertighed mod dem, han har samlevet med, som ikke kunne bære Tabet af en Aftens Indtægt, mens hans saakaldte kristne Sognepræst, just af den Grund, negter ham Religionens Trøst, og Pariserpøbelen, der har samlet sig uden for hans Bolig, kun ved de Penge, som hans Enke kaster ud af Vinduet, afholdes fra at kyle Stene og Smuds paa hans Kiste, den Kiste, der omslutter de jordiske Levninger af det franske Folks Ven og Lærer, af sin Tids ypperste Skribent og elskværdigste Filosof.

Ikke uden en vis vemodig Ængstelighed vende vi os fra Frankrigs straalende Komiker med det skjønne, kraftige Ydre, den brunladne Teint og de sorte spillende Øine, med de glimrende, men vist ofte pinende Hofforbindelser, til den blonde, norske Dreng*), der, elleve

*) Der kan naturligvis ikke være Tale om at fortælle vore Læsere Noget om Holberg, som ikke længst er dem bekjendt. Det har kun været vort Ønske, i nogle faa Træk at koncentrere, hvad der nærmest vedkommer vor Opgave: Sammenstillingen mellem Molière og Holberg.

Aar efter Molières Død, fødtes i Bergen, den lille norske Dreng, der under rastløst Arbeide, skulde uddanne et Sprog, skabe en Scene, stifte en Litteratur, blive sit Fædrelands første Historiker, som han blev dets første, uovertrufne og maaske uovertræffelige Skuespildigter, og virke i de forskjelligste Retninger for den sunde og sande Oplysning, der er hans Livs Ideal, et Ideal, for hvis Skyld han opoffrer enhver Livets Nydelse uudtagen Arbeidets, et Ideal, der straaler over den ensomme Pebersvends Dødsleie, og ved den lange, virksomme Banes Slutning, lægger ham det Skudsmaal paa Læben: „Jeg har bestræbt mig for at være en nyttig Borger, og vil gjerne dø, da jeg mærker, at mine Aandsevner ikke længere ville staa mig bi."

Ogsaa han gjør Reiser i den tidlige Ungdom. Ogsaa ham driver Lysten til at see Verden og studere Menneskene bort fra Hjemmet. Mens Molière lader sig nøie med sit eget Lands Jordbund, og efter at have strandet med Oprettelsen af sit Brædetheater ved Pont du Nesle, spiller Komedie overalt, hvor han kan komme til, og kæmper for at erhverve det daglige Brød til sig og sin Truppe: se vi Holberg vandre ud i fremmede Lande som en ung Videnskabsmand, der er umaadelig stolt af at have sit akademiske Borgerbrev i Lommen, og saa fattig, at han søger at løbe bort for at undgaae at betale sin Regning, saa svagelig og febrilsk, at han undertiden synes at maatte bukke under, men desuagtet uafbrudt sysselsat med at studere Menneskenes Skrøbeligheder og Daarskaber.

Havde han dengang nogen Bevidsthed om, at dette Studium vilde føre ham til at blive Molières lykkelige Medbeiler til den komiske Musas Laurbærkrands?

Det er ikke sandsynligt. Vi kunne ikke følge ham paa de mange Vandringer, paa hvilke vi her kun tør kaste et flygtigt Blik, idet vi mindes hans Kamp for at erhverve sig det Nødtørftige til Legemets Ophold, mindes, hvorledes hans Aand, alt i denne Periode, har erhvervet sig et saadant Overmaal af Kundskaber, Billeder og Erfaringer, at den, faa Aar efter hans endelige

Hjemkomst, maa bryde sig en Bane og, som Puppen, sprænge sit Hylster, for at vise Verden, hvad der er kommet tillive under den lange Indspinding.

I det komiske Heltedigt Peder Paars findes Spiren og Antydningen til de fleste Karakterer, der senere optræde i Komedierne. Det er ikke her Stedet til at analysere det mærkelige Digt, hvis endnu mærkeligere Skæbne giver et klart og anskueligt Billede af de Forhold, under hvilke Holberg begyndte sin Virksomhed som Skribent. Man læse den berømte (berygtede) Kancelliresolution igjennem, og dermed har man, bedre end nogen Pen kan afmale den, Tiden med dens Indskrænkning, med dens Brøst og Bræk, men ogsaa med dens i det Offenlige kundgjorte Bestræbelse for at ville gjøre Ret.

At denne Villen gjøre Ret var af en tarvelig Natur, er vel klart. Men trods alle Brøst og Bræk i det Samfund, som Holberg vilde oplyse og belære, trods Erklæringen om, at det var bedre, om saadant ikke var skrevet, fik Peder Paars dog Lov til at bane sig sin Vei til at læses af Høie og Lave. Det tør antages, at de sidste holdt det for en virkelig Historie, om hvilken der var lavet en ny og lystig Vise. Det tør med Bestemthed siges, at Pointerne, selv i de mere oplyste Kredse, ikke bleve forstaaede, og at Holbergs Railleren med Misbrugen af de gamle klassiske Autorer ikke blev opfattet, ved hvilken Leilighed han imidlertid undgik vidtløftige Dissertationer om, hvorvidt han havde taget Ideen til sit Digt af Scarrons „le Virgile travesti“, af „Boileaus Lutrin“ eller af et andet fransk Digt, hvad der, i en mere skrivelystен Tid end hans, neppe vilde være bleven undgaaet. Nei, Digtets Originalitet blev intetsteds angrebet. Det var Karakterer og Skildringer, der alt nu traf omskindede Folk, og Peder Paars maa derfor betragtes som de danske Komediers storartede Forspil.

Enhver Læser, der husker Marthe Kokketøs, Fogdinden, gamle Guuild og det hele Galleri af komiske Figurer, der optræder i Peder Paars's fjerde Bog, vil

let selv kunne anføre Beviserne for denne Paastand. Her betragte vi kun Holberg i Forhold til, i Sammenligning med Molière, og vende os derfor fra det komiske Heltedigt til Betragtningen af de Konjunkturer, under hvilke Holberg blev Lystspildigter.

Han var alt da Assessor Consistorii, en alvorlig, bosat Mand, som, skjøndt agtet og anset, dog havde vakt en Opmærksomhed med sin Peder Paars, der af Mange betragtedes som høist uheldig. Hans Venner anmodede ham om at skrive Komedier, og han sammenskrev, efter sit eget Udsagn, endel Komedier, som han forærede til de danske Aktører. Medens man i Frankrig havde spillet Komedie i mange Aar, medens Corneille og andre Skribenter havde forberedt Molières Fremtræden, medens det franske Sprog, som Følge deraf, var bleven udviklet, og Skuespil en Fornødenhed saavel for Hoffet som for Nationen: begyndte Holberg saa godt som paa tabula rasa. Man kjendte kun daarlige Oversættelser. Man var i Tvivl om det var anstændigt eller ikke at gaa paa Komedie. Man havde ingen ordenlig Truppe. Alt skulde begyndes forfra. Men desuagtet er det Molière, der vandrer om i otte Aar, førend han skaber sit første regelmæssige Stykke, og fem Aar hengaa endnu, førend han opnaar at fremstille dette i sit Lands Hovedstad, mens den politiske Kandestøber springer fix og færdig ud af Holbergs Geni og fremtræder med en Alt besejrende komisk Kraft for det danske Folk. Der er ikke Tale om Hofprotektion eller Hofgunst. Folket er Stykkets Dommer. Det er Folket der ler og jubler, det er Folket der, maaske ubevidst, støtter den store Folkedigter, og det paa æsthetiske Frembringelser fattige Land løfter medet sit Hoved og føler sig stolt i Bevidstheden om en Skat, hvis hele Rigdom og Fylde det vel endnu ikke indser, men som det dog skatter høit, thi Latteren er paa dens Side, og Latteren forgylder hver bedsk Pille og forvandler hvert skarpt Hib til et muntert Klap paa Skulderen.

Noget Lignende har Molières Fremtræden for det Pariserpublikum ikke frembudt. Det gik, begrundet i

Forholdene, noget langsommere med Erhvervelsen af hans Popularitet, og det var vel først i les précieuses ridicules, at Publikum blev sig bevidst, at man førte den sprudlende Lystigheds Vaaben mod Snerperiet og Affektationen, og at disse Vaaben ikke vilde nøies med at angribe Hôtel Rambouillet, men lidt efter lidt give al Slags Folk, Marquier og Læger, Spidsborgere og Lærde, Blaastrømper og Hyklere, af den lystige Konfekt.

Dette maa være nok til at tilbagekalde i Læserens Erindring de forskjellige Forhold, under hvilke de store Mestre skrev og arbeidede. Molière havde sin Støtte i Hoffets, eller rettere, i Kongens Gunst. Han maatte, foruden sine mange Pligter som Theaterdirektør og Theaterdigter, tillige være Hofpoet, Festarrangeur og Balletmester. Holberg fremtræder derimod strax som Folkets Digter. Den ny og lystige Vise om Peder Paars tilegnes Befolkningen i Nyboder; hans første Stykke raillerer med Haandværksfolks politiske Kandestøberier. De fine Folk forarge sig over Heltens nedrige Stand, men Folket føler, trods dets lave Kulturtrin, at dette er Kjød af dets Kjød og Blod af dets Blod, at det belæres mens det ler, og at den Mand, der bespiser det med denne aandelige Mad, maa være et „Fandens vittigt Hoved", som en simpel Mand paa vor Egn engang udtrykte det, og støtter med sin Latter den store alvorlige Digter, sin Tids første og største Mand.

Holberg har lært af Plautus og af Molière, ligesom Molière har lært af Plautus, Spanierne og Italienerne. Begge have de, uafhængigt af den modtagne Lærdom, skabt Typer, der ville staa saalænge som det Sprog, hvori de skrev, endnu er til.

Der gives, som bekjendt, et komisk Fællesgods, der tilhører alle Tider, og kan benyttes af Enhver, der har Evne og Lune dertil. I Benyttelsen af dette komiske Fællesgods fremtræder den store Forskjel mellem Molière og Holberg. Dog om dette Punkt, der kunde give Stof til mer end een Afhandling, maa vi her

henvise til de tvende Mestres respektive Værker, medens vi slutte disse korte, indledende Notitser til vor Oversættelse af Molière med en Udhæven af de Ligheds-punkter imellem dem, som vi haabe, at den følgende Samling af hans Lystspil for hans Vedkommende vil bevise, nemlig:

1. At de begge med utrættelig Flid og uudtømmeligt Lune have bekæmpet deres Samtids Daarskaber.
2. At de begge, trods al Modstand, ere gaaede som Seierherrer ud af den store Kamp mod Spidsborgeriet, Filisteriet, falske Prætensioner, falsk Filosofi, falsk Lærdom, Skinhellighed, Storpraleri, utidig Tvang af Ungdommens Tilbøieligheder.
3. At de begge ere Forfegtere af den sunde Sands, af sunde, naturlige Forhold, afsagte Fjender af al utidig Pænhed, af al Affektation baade i Ord og i Handling, af al Overdrivelse, saavel i den ene som i den anden Retning.
4. At de begge have virket mere til Gavn og Glæde for deres respektive Nationer, ikke alene end Nogen af deres Samtid, men, efter vor Overbevisning, mere end nogen anden Skribent, som Danmark og Frankrig har at nævne.
5. At de begge i høi Grad have bidraget til at polere deres Sprog.
6. At de begge, medens Spøgen og Lystigheden forgyldte de bittre Piller, som deres Samtid maatte sluge, vare høist alvorlige Mænd, Filosofer i Ordets bedste og mest omfattende Betydning og, indtil en vis Grad, Martyrer for Oplysningens og Fremskridtets hellige Sag.

Fusentasten,

Lystspil i fem Akter, 1653.

Det er 216 Aar siden dette Stykke gjorde Lykke paa Theatret i Lyon, og derfra begav sig paa Rundreise over alle Frankrigs daværende Provindstheatre, indtil det i 1658 endelig naaede Paris, hvor Kongen og Hoffet saae det med stor Fornøielse. Opmærksomheden for Molière og hans Præstationer som Digter og Skuespiller, der alt var bleven vakt ved hans lystige Efterspil og Smaafarcer, vandt ved dette Stykke et stort Opsving, og fra dets første Fremstilling i Paris, blev Molière knyttet til Hovedstaden og Hoffet.

Egenlig besidder dette Stykke kun to udarbeidede Figurer: Mascarille (Navnet taget af den lille Halvmaske, hvormed Rollen i Begyndelsen skal være bleven spillet), den „Skjelmers Skjelm", som han selv kalder sig, Scapins og den holbergske Henriks Forløber, som, i ubrødelig Troskab mod sin Herre, narrer Alverden og sætter en Ære og Glæde i at narre for Fode væk, og den unge Galning Lelie (Fusentasten), der Skridt for Skridt ødelægger sin Tjeners Anstrengelser for at skaffe ham den smukke Slavinde Celie, som han er forelsket i, ved altid at buse frem med en Tilstaaelse eller Forbedring af Krigspudset, der naturligviis ødelægger dette.

Naar Mascarille i første Akt ved sin List søger at faa Underretning om Celie's Følelser for hans Herre, i hendes Eiers (Truffaldins) Nærværelse: da styrter Lelie, i sin Henrykkelse over de gode Svar, han

hører, frem og fortæller selv, at det er ham, der har sendt Mascarille. Naar Mascarille narrer Lelie's Fader (Pandolfe) til at faa Slavinden kjøbt, for at hans Søn kan slaa hende af sine Tanker, og dernæst tilbyder sin egen Tjeneste til at faa hende bragt langt bort, for paa denne Maade at spille hende i Hænderne paa hendes Elsker: da er det Denne, der selv saar Kjøbet tilintetgjort ved at sætte Truffaldin Fluer i Hovedet om hendes fornemme Herkomst og de store Løsepenge, som han vil faa for hende. — Og saaledes bliver det ved hele Stykket igjennem: Mascarille lægger de sindigste Planer, viser sig uudtømmelig i Opfindelser, narrer Pandolfe, Anselm, Truffaldin, Leander (Medbeileren), og viser os, hvor frugtbart hans Hoved er paa Intriger; Lelie ødelægger Alt ved sit Fusentasteri, mens han, tiltrods for dette, vækker vor Sympati som en elskværdig Galning, der, om end Hovedet er lidt forkert, dog har Hjertet paa det rette Sted, og ikke blot er forelsket men ogsaa trofast, modig og redelig, hvorved han hævder sin Ret til Titelrollen.

Men de mange Gjentagelser trætte, og vise hist og her den unge Digters Ubehjælpsomhed til at bringe Afvexling ind i Stykket, ved ogsaa at give de andre Personer Noget at gjøre, og Opløsningen sker tilsidst ved en lang Fortælling om et Slagsmaal paa Torvet mellem Celie's forhenværende Barnepige og den gamle Zigeunerqvinde, der har bortstjaalet den Lille. Det gjør os formelig ondt at se den aktive Mascarille, der repræsenterer Intrigens Liv og Bevægelse, fortælle os den lange Historie, der forsyner Truffaldin med en Datter og en Søn (en tidligere Elsker af Celie, som falder ud til at være hendes Broder), samt ender Alt til alle Parters Tilfredshed.

Trods disse Mangler er der Liv og Friskhed over Stykket, som jo, i dets Nyhed, laa nær ved Frondens og de offenlige Intrigers Tid, hvoraf det ogsaa bærer Spor. I Truffaldins Person erindrer det endnu om den staaende italienske Maske af dette Navn, i Slavindens Forhold til hendes Herre om den gamle Komedie.

Hvormeget dette Stykke, uagtet dets tunge og ubehjælpsomme Maskineri, har en literær-historisk og dramaturgisk Interesse for Enhver, der arbeider for og ved Theatret, for Enhver, der interesserer sig for Lystspildigtningens Udvikling og Fremgang, er indlysende.

Om Holberg har taget endel af Intrigen i Didrik Menschenschrek af dette Stykke eller andetstedsfra, forekommer os temmelig ligegyldigt. Derimod er det høist interessant at se, hvorledes Henrik, hans egen Yndlingstypus, engang imellem stikker Ansigtet frem under Mascarilles Halvmaske, og at iagttage med hvilken Forkjærlighed Holberg maa have studeret sin Henriks Bedstefader, den Skjelmers Skjelm, Mascarille.

Hvorvidt denne Rolle, i en stor komisk Skuespillers Hænder, endnu kunde gjøre Lykke hos Publikum, er et Spørgsmaal, vi ikke driste os til at afgjøre. Der maatte da vistnok gjøres store Forkortninger for at udelade endel af de mange Gjentagelser.

Her gives Stykket, Linie for Linie, som Molière har skrevet det, blot uden Hensyn til enkelte forældede Former i det franske Sprog, som han endnu dengang brugte.

Personerne:

Pandolfe, Lelie's Fader. *)

Anselm, Hipolite's Fader.

Trufaldin, Olding.

Celie, Trufaldin's Slavinde.

Hipolite, Anselm's Datter.

Lelie, Pandolfe's Søn.

Leander.

Andres, troet en Zigeuner.

Mascarille, Lelie's Tjener.

Ergaste, Mascarille's Ven.

En Kureer.

To Masketog.

Handlingen foregaar i Messina, paa en offenlig Plads.

---

*) Det er vedtaget i denne Oversættelse at lade Navnene beholde deres franske Betoning og Udtale, hvor det Modsatte ikke udtrykkelig bemærkes.

Første Akt.

Første Scene.

Lelie (alene).

Nu vel, Leander, vi derom da tviste skal,
Hvem af os To, bestemt til Seier eller Fald,
Kan, i sin Omsorg for hint Yndigheds Vidunder,
Bibringe sin Rival de smerteligste Vunder!
Bered, min Ven, Dig godt paa modigt Selvforsvar,
Thi Dig at skaane jeg just ei isinde har.

Anden Scene.

Lelie. Mascarille.

Lelie.

O Mascarille . . .!

Mascarille.

Hvad Godt?

Lelie.

Ak, rigtig slemme Sager!
Imod min Lidenskab tilfelts Alverden drager!
Forelsket i Celie, ved ny Fatalitet,
Leander er igjen til min Rival udset.

Mascarille.

Leander i Celie?

Lelie.

Aldeles Fyr og Flamme!

Mascarille.

Hm! Hm . . .!

Lelie.

Ei større Oval mig Stakkel kunde ramme!

Dog var det Uret, hvis Fortvivlelsen mig slog,
Saalænge jeg har Dig, o Du, som er saa klog,
Hvis lyse Hoved har en Jordbund for Intriger,
Som ei for nogen Plan med Angst tilbageviger,
Dig, som man kalde bør for Tjenerstandens Drot,
Og som man Verden rundt . . .

Mascarille.

Lad det nu være godt!
Naar man behøver os, medet vi arme Stakler
Er de mest elskede, elskværdige Mirakler;
Til andre Tider vi, ved mindste Grund til Harm,
Blier Slyngler kaldt, mens man paa os sig banker varm.

Lelie.

For den Beskyldning kan ei mindste Grund jeg finde.
Tal før til mig om hin elskværdige Slavinde!
Siig mig, maa ikke hver en Grumhed kyses væk,
Ved Synet blot af de saa mageløse Træk?
Siig mig, Du tror, at Blik og Aasyn, Ord og Ynde
Med klare Vidnesbyrd en ædel Rod forkynde,
At Himlen skinsygt har saa lavt ved Jorden gjemt,
Hvad, engang set og kjendt, kan aldrig vorde glemt!

Mascarille.

O! det er Hjernespind, som af Romaner smager.
Men hvordan tror De vel, det Hr. Pandolfe behager?
Han Deres Fader er, det har han selv jo sagt, —
De veed, hvor let i Kog hans Galde bliver bragt,
Hvordan med Skjældsord han slet ikke sig generer,
Men, naar De ærgrer ham, Dem ordenlig barberer.
Sit Løfte til Anselm han givet har, De veed,
At Frøken Hipolite De snart skal giftes med,
Imens han haaber paa at naar De først bli'er bundet
I Ægtestandens Aag, da har han Spillet vundet,
Og gjort Dem tam. Hvad vil han sige til sin Søn,
Som vrage tør hans Valg, og elsker ømt i Løn
En Ubekjendt! Som sig, for hendes Skyld, unddrager
Den Lydighed mod ham, som ene ham behager?
Gud veed, hvor stærk en Storm, der da vil bryde løs,
Og hvilke Prækuer for hans Søn, den stakkels Fløs!

Lelie.

Lad al den Rhetorik, jeg be'er, dog faa en Ende!

Mascarille.

De Deres Politik langt heller burde vende,
Thi den er meget slet! Forsøge burde De . . . .

Lelie.

Tror Du, det nytte kan at ærgre mig maaske?
Vid, at ubudne Raad jeg daarligt honorerer,
Og ei Raadgiveren hos mig sit Gods formerer.

Mascarille (afsides).

Han bli'er for Alvor vred!

(Høit.)

Hvad jeg har sagt Dem her,
Var blot for Spøg, blot for at se, hvorvidt De er;
Ser jeg vel ud dertil, Dem med en Censor-Mine,
Og Præken af Moral, mod al Natur, at pine?
De veed, det er ei saa! Ja, De erfaret har,
At mig bebreides kan, jeg for barmhjertig var!
Bryd Deres Hjerne ei med vranten Graaskjægs Tale!
Styr Deres egen Kaas! Ei Tiden De forhale!
Slig gammel Gnavepot, som Dem forstyrre vil,
Bør De, saavidt jeg tror, slet ikke lytte til!
Den Dyd, som tvungen han af Alderdom maa øve,
Bør Deres Ungdom ei Forøielser berøve.
De kjender mit Talent, til Tjeneste det staar!

Lelie.

En Glædens Balsom er Dit Ord for mine Saar.
Saavidt det lader til, har min Tilbedtes Øie
Det ei ugjerne set, at jeg mig maatte bøie
For hendes Ydighed. Men ak, Leander her
Har nys erklæret mig, at fuldt beredt han er
Til Kamp for denne Skat. Derfor maa Du Dig skynde,
Paa hurtigst Viis Du maa Erobringen begynde!
Ved Angreb, Omvei, List og Skjelmerier, maa
I største Hast Du min Rival bekæmpet faa!

Mascarille.

Giv mig lidt Tid, at jeg den Sag kan overtænke.

(Afsides.)

Hvad skal jeg hitte paa, for hurtig Hjælp at skjænke?

Lelie.

Dit Krigspuds? Har Du det?

Mascarille.

End er vi ei saa vidt,
Min Hjerne stedse gaar med maadeholdne Skridt.
Nu har jeg det . . . De maa . . . Nei, nei, det dur slet ikke . . .
Men hvis De gik . . .

Lelie.

Hvorhen?

Mascarille.

Kan heller ei sig skikke . . .
Jeg tænkte paa . . .

Lelie.

Paa hvad?

Mascarille.

Det aldrig vilde gaa!
Men kunde De blot . . .

Lelie.

Hvad?

Mascarille.

Nei, det vil ei forslaa!
Tal med Anselm!

Lelie.

Hvordan? Skal jeg hans Hjælp paakalde?

Mascarille.

Nei, De fra Skylla i Karybdis vilde falde!
Vi hende have maa . . . Gjør Trufaldin Visit!

Lelie.

Hvorfor?

Mascarille.

Det veed jeg ei.

Lelie.

Nei, nu gaar det for vidt
Med de Historier! Du paa min Taalmod stoler . . .

Mascarille.

O havde Lommen blot vi fyldt med Guldpistoler,
Behøved vi vist ei al den Studeren paa,
Ad hvilken Omvei vi til Maalet skulde naa,
Men kunde ved et Kjøb af Trufaldins Slavinde
Med største Lethed jo en sikker Seier vinde.
Til de Zigeunere, som hende hid har bragt,
Han ingen Tillid har, det har han selv mig sagt.
Fik han de Penge blot, hvorpaa med Angst han venter,
Han folgte hende strax, forstaa . . . med gode Renter.
Som smudsig Aagerkarl han altid levet har,
Og for to Frank, jeg tror, han sig mørbanke la'er;
Thi Mammon er den Gud, hvorpaa han sig forlader.
Ulykken er . . .

Lelie.

Den er?

Mascarille.

Pandolfus, Deres Fader,
Er pengegridsk som han, og passer trolig paa
Dukaterne, saa De dem ikke fat kan faa,
Saa ingen lønlig Dirk, for Deres Nød at slukke,
Kan aabne Dem den Pung, som han forstaar at lukke;
At tale med Celie vi dog forsøge bør,
Og se hvad Mine hun til Deres Elskov gjør,
Her hendes Vindu' er . . .

Lelie.

Men Trufaldin regerer
Saa strengt, at Dag og Nat han selv her patrouillerer,
Tag Dig iagt!

Mascarille.

Lad os i Krogen blive her!
O hvor beleiligt, just hun aabner Døren der.

Tredie Scene.

Celie. Lelie. Mascarille.

Lelie.

Hvad gunstig Stjerne maa jeg takke for den Lykke,
At her jeg finde skal de Ynder, som Dem smykke?
Skjøndt dette hulde Blik gav mig saa dybt et Saar,
Jeg Liv og Sundhed dog kun af dets Straaler faar!

Celie.

Jeg fatter ikke, hvad De med den Tale mener,
Og tror ei, at mit Blik Bebreidelse fortjener;
Men hvis paa nogen Viis Fortræd det gjort Dem har,
Tør jeg forsikkre Dem, det mod min Villie var.

Lelie.

Saa deilig er den Pil, som Deres Blik udsender,
At selv dens dybe Saar som Lykke jeg erkjender,
Derfor . . .

Mascarille.

Min Herre, De ta'er Tonen lidt vel høit!
Og det Galanteri ei nytter os en Døit!
Det vistnok bedre var, om strax vi fik at vide,
Hvordan . . .

Trufaldin (indenfor).

Celie!

Mascarille.

Hvad har jeg sagt?

Lelie.

Hvor jeg maa lide!
Der vi den Gamle har, som strax forstyrrer os . . .

Mascarille.

Skjul De Dem blot! Min List skal nok ham byde Trods!

Fjerde Scene.

Trufaldin. Celie. Lelie (gjemt i en Krog). **Mascarille.**

Trufaldin (til Celie).

Hvad gjør paa Gaden Du? Og hvilket Bisselæder
Forfører Dig, saa Du mit Forbud overtræder?

Celie (peger paa Mascarille).

Jeg denne brave Fyr i fordums Tid har kjendt . . .
Og Deres Frygt for ham er ikkun slet bevendt.

Mascarille.

Er det Hr. Trufaldin, der staar?

Celie.

Ja, hid til os han træder.

Mascarille.

Min Herre, hilset vær! O hvor det dog mig glæder,
At jeg den Ære faar at tale med en Mand,
Hvis Navns Berømthed ei tilfulde hædres kan.

Trufaldin.

Ydmygste Tjener da!

Mascarille.

Jeg nødig vil genere!
Men jeg har hende kjendt, og veed, med mange Flere,
At hun har det Talent i Fremtids Bog at se . . .
Der er et Punkt deri, hun klare kan maaske . . .

Trufaldin (til Celie).

Hvordan? Du hexe kan? Forstaar Dig paa at trolde?

Celie.

Uskyldig er min Kunst! Den kan ei Harm forvolde.

Mascarille.

Saa vil jeg spørge da: Den, i hvis Brød jeg er,
Har sat en yndig Glut, hvis Læuker fromt han bær',
Og vilde gjerne talt om al sin Elskovs Smerte
Med hende, af hvis Blik den søde Oval han lærte;
En grusom Drage dog behersker denne Skat,
Hvad end min Herre gjør, han faar den ikke fat,
Og ret som om han ei tilstrækkelig var plaget,
Har, til sin største Skræk, han en Rival opdaget;
Det ængster ham med Grund. Derfor han vide vil,
Om den Høitelskede hans Bøn vil lytte til . . .
Derom jeg spørger Dig, da jeg er fuldt forvisset,
At Du kan læse, hvad i Skjæbnens Bog staar ridset.

Celie.

Siig, under hvad Aspekt er vel Din Herre fød?

Mascarille.

O! under den, hvis Navn er Troskab til hans Død.

Celie.

Selv uden Nævnen af den Skjønne, han tilbeder,
Tror jeg, min Videnskab paa rette Spor mig leder:
Den Pige Hjerte har. I Modgangs Storm og Strid,
En ædel Stolthed hun bevarer i sin Id;
Skjøndt for undselig til den Ømhed at bekjende,
Som han i hendes Sjæl har lønligt vidst at tænde,
Ser jeg den ganske klart; mer følelig end hun,
Dig hendes Følelser forkynde skal min Mund.

Mascarille.

Hvad mærkelig Magi er i slig Spaadomsgave!

Celie.

O! hvis Din Herre kan Bestandighed blot have,
Hvis dydig Elskov er, hvad ene han attraar,
Han ikke sukke skal forgjæves, det jeg spaar.
Han Grund at haabe har. Den Fæstning, han beleirer,
Er for Traktat ei lukt! Den ønsker, at han seirer.

Mascarille.

Det meget er. Men ak, den har en Kommandant,
Som neppe vindes kan.

Celie.

Det er desværre sandt.

Mascarille

(afsides, idet han betragter Celie).

Gid Fanden havde ham! Nu kan vor Kunst vi spare.

Celie.

Hvordan forholdes stal, vil jeg Dig strax forklare.

Lelie

(som er traadt frem).

Hør op, o Trufaldin, at speide hvert hans Skridt!
Det paa min Ordre var, han Dem har gjort Visit . . .
Min Tjener, Mascarille, jeg Dem ærbødig sendte,
Hans Ærind gjaldt Celie, hvis Frihed jeg med Rente
Betale vil, saasnart som De bestemt kan faa
Den Pris, De fordre vil, hvorom ei pruttes maa . . .

Mascarille (afsides).

Gid han paa Bloksbjerg var!

Trufaldin.

Ha, ha! Hvad er det Rette?
Den Tale kan man stik imod den første sætte.

Mascarille (til Trufaldin).

Den arme, stakkels Mand! Hans Hjerne har lidt Skade . . .
Har De det ikke hørt?

Trufaldin (til Mascarille).

Hør jeg vil Dig tillade
At løbe bort i Hast . . . Hvis ei jeg skal omsonst . . .

(Han løfter sin Stok.)

Og Du, Celie, gaa ind, og glem Magiens Kunst! —
Forklædte Slyngler, hvis I Eders Puds vil fremme,
Maa Eders Fløiter I faa bedre til at stemme!

Femte Scene.

Lelie. Mascarille.

Mascarille.

Det gaar jo ypperligt! Foruden Smigreri,
Saa burde De og jeg havt Prygl i Kompagni!
Hvi kunde De dog ei i Deres Skjul forblive?
Hvi vil, som Fusentast, mit Net De sønderrive?

Lelie.

Jeg trode, det var godt . . .

Mascarille.

Fornuftigt! Godt! Jo, jo!
Det overrasker mig slet ikke, kan De tro!

Saa frugtbar, som De er paa Fusentasterier,
Forbauser Intet mer. Man ser derpaa — og tier.

Lelie.

Min Gud! Saa skyldig for en saadan Bagatel?
Kan ei et Uheld snart afløses af et Held?
Hvis Du Celie ei kan faa bragt i mine Hænder,
Saa tænk for Guds Skyld paa, hvordan Du bedst afvender
Leanders Plan til, i mit Sted, den Skat at faa.
Ei min Nærværelse til Hinder være maa . . .
Jeg gaar herfra.

Mascarille.

Godt nok! Men sandt at sige, Penge
Er den Agent, hvortil vi høilig kunde trænge! —
Men da det Hjul ei gaar, et andet søges maa . . .

Sjette Scene.

Anselm. Mascarille.

Anselm.

Mon Mage til vor Tid man nogensinde saae?
Det løber furr for mig! Vist aldrig før man Penge
Har sat saa høit som nu, og aldrig dog saalænge
Paa Sit man ventet har! Og Gjæld man gjør og saar,
Saa let og flot, som det med Børns Undfangen gaar!
Men til Betalingstid, naar forestaar Terminen,
Da komme Veerne, da har man Fødselspinen!
Nok! nok! Det er ei lidt, at efter Venten lang,
Jeg faaet har betalt idag to tusind Frank.
En Lykke det dog er!

Mascarille (aaside).

O Gud! det skjønne Bytte!
I Flugt maaske man kan . . . Tys! jeg maa nok mig hytte,
Og først saa lempeligt nam karesfere lidt!
Jeg kjender Visen, som i Søvn ham vugger blidt.
(høit.)
Jeg nylig saae . . .

Anselm.

Saae hvem?

Mascarille.

Hvem Anden end Nerine.

Anselm.

Hvad gjør den Taske med sin sukkersure Mine?

Mascarille.

Hun elsker Dem saa høit.

Anselm.

Hvem? mig?

Mascarille.

Saa inderligt,
At det fast er en Ynk . . .

Anselm.

Det er fornøieligt!

Mascarille.

Jeg næsten frygter for, at sig den Stakkel dræber
Af Sorg . . . „Anselm, min Ven", saa stønne hendes Læber,
„Anselm, naar er det dog, at Hymens stærke Magt
Stadfæste, lindre skal vor søde Hjertepagt?"

Anselm.

Men hvorfor hidtil da hvert venligt Ord mig negte?
Hvor de Smaapiger med Forstillelse kan fegte!
Hvad mener Du derom? Mon hendes unge Vaars
Behag jeg fængsle kan, skjøndt jeg er lidt tilaars?

Mascarille.

Om Deres Ydre kan man vist med Sandhed sige,
At det, skjøndt ikke smukt, er af de tækkelige.

Anselm.

Saaledes at . . .

Mascarille (vil tage Pungen).

Hun er aldeles skudt i Brand,
Og tænker kun . . .

Anselm.

Hvordan?

Mascarille.

Paa Dem at faa til Mand.
Og vil . . .

Anselm.

Og vil?

Mascarille.

Og vil, hvor haardt det end kan holde,
Med Kys paa Pungen . . .

Anselm.

Kys . . .

Mascarille (tager Pungen og lader den falde).

Paa Munden, Fryd Dem volde.

Anselm.

O! jeg forstaar Dig! Hør, saa snart Du hende ser,
Saa ros for hende min Fortjeneste, jeg be'er.

Mascarille.

Lad mig om det!

Anselm.

Farvel.

Mascarille.

Gid Himlen Dem ledsage!

Anselm (vender tilbage).

Men sandelig, jeg gjør en Dumhed uden Mage!
For Utaknemlighed Du mig beskylde kan!
Jeg be'er Dig tjene tro min Elskovs hede Brand,
En prægtig Nyhed her jeg af Din Mund erfarer,
Og dog jeg tankeløst paa hver Belønning sparer.
Stands dog! Du huske skal . . .

Mascarille.

Nei, Gud bevar's! Jeg skyr.

Anselm.

Lad mig . . .

Mascarille.

Vist ikke! Nei! . . . Jeg Egennytte skyr.

Anselm.

Det veed jeg nok . . . Men dog . . .

Mascarille.

Nei, Hr. Anselm, jeg siger,
Jeg har mit Æresspunkt, hvorfra jeg ikke viger.

Anselm.

Farvel da, Mascarille!

Mascarille.

Langtrukkent Brøvl!

Anselm (kommer igjen tilbage).

I Flugt
Forærte gjerne jeg til hende noget Smukt,

Og Penge helst jeg strax Dig her paa Haanden gi'er
Til Kjøbet af en Ring og andre Nibserier,
Som Du kan hitte paa . . . .

Mascarille.

Lad mig blot være fri
For Mønt til det er gjort! Jeg Ære sætter i
At kjøbe Sligt med Smag. En Ring, som er moderne,
Jeg nylig fik; jeg Dem den overlader gjerne.

Anselm.

Giv hende den fra mig, og føg af al Din Magt
At gjøre hende glad i vor Forenings Pagt!

Syvende Scene.

Lelie. Anselm. Mascarille.

Lelie (idet han tager Pungen op).

Hvis er den Pung?

Anselm.

Ih Gud, den falden er til Jorden
For mig! Jeg havde trot, at jeg var plyndret vorden,
Hvis Deres Omsorg ei . . . . Tak skal De ha'e, min Ven!
Jeg Dem det huske skal, at jeg fik Mit igjen!
Jeg vil gaa lige hjem, og strax min Skat forvare.

Ottende Scene.

Lelie. Mascarille.

Mascarille.

En slig Tjenstagtighed De havde kunnet spare.

Lelie.

I Sandhed, Hr. Anselm da havde tabt sin Mønt.

Mascarille.

Det er for galt! Det kan man kalde vel begyndt!
Med slig en Dømmekraft og slig en sjelden Lykke,
Gaar Deres Sag nok frem, og De gjør Mesterstykke!

Lelie.

Hvad mener Du? Hvad er . . .

Mascarille.

De er en Nar paa Fransk
Og paa hvert andet Sprog! Jeg siger det, paa Spansk,
Paa Dansk og Kaudervelsk, en Nar! — De selv omtaler,
At Dem bli'er negtet Mønt, og at De har Rivaler,
Og dog De ligefuldt, naar jeg forsøger paa
Et Vovespil, hvis Straf alene mig kan naa . . . .

Lelie.

Hvordan? Det var . . . .

Mascarille.

Det var, o Boddel, Penge
Til hin Slavindes Kjøb! Gaa hen Dem selv at hænge!
De har berøvet os . . .

Lelie.

Hvo kunde gjætte det?

Mascarille.

At lugte Lunten dog mig synes meget let.

Lelie.

Ved Tegn Du burde mig om Sagen underrette!

Mascarille.

Ja vist! En Lygte jeg paa Ryggen burde sætte!
Ved Jupiter og Zeus, lad mig dog lidt i Fred,
Og gjør med Deres Snak os ikke mer Fortræd!
En Anden, efter Sligt, Dem vist opgive vilde . . .
Jeg er beredt paany en Gavtyvstreg at spille,
Og haaber at De snart dens Resultat skal faa,
Hvis blot De ei igjen . . .

Lelie.

Det kan Du stole paa!
Nei, jeg vil være stum, og rolig mig forholder.

Mascarille.

Gaa bare bort, før De ny Ærgrelse mig volder.

Lelie.

Men fremfor Alt, skynd Dig. Jeg frygter, at Din Plan . . . .

Mascarille.

Forføi Dem bort herfra!

(Lelie gaar.)

Ja, ja, det gaar nok an!
Jeg strax maa tage fat! . . . . . O sligt et Vovestykke
Er just for mig, og vil med Hæder ret mig smykke.
Først maa . . . Men se, som kaldt, jo kommer hid min Mand.

Niende Scene.

Pandolfe. Mascarille.

Pandolfe.

Hør, Mascarille!

Mascarille.

Hvad Godt, min Herre?

Pandolfe.

Ei jeg kan
Dig sige, hvor min Søn mishager mig.

Mascarille.

Min Herre? —
Ak, deri kan jeg ei fortænke Dem, desværre!
Ved slet Opførsel han mig længst besværlig faldt,
Hvert Øieblik han bli'er min Taalmods-Prøve kaldt!

Pandolfe.

Jeg trode, Du og han, som Venner, i Forening
Spilopper drev.

Mascarille.

Hvem? Jeg? Nu har jeg hørt slig Mening
Jeg, som formaner ham, hans Pligt at tænke paa
Og fast hver Dag med ham en Høne plukke maa!
I dette Øieblik vi havde just en Trætte
Om Hipolite, det Valg ham synes ei det rette,
Og ved sit Afslag af den ham bestemte Pagt,
Han krænker, til min Sorg, den faderlige Magt.

Pandolfe.

En Trætte?

Mascarille.

Ja, tilgavns! Vi skjændtes ret alvorligt.

Pandolfe.

Saa har jeg taget feil! Jeg trot har uvilkaarligt,
At det var Dig, som i hans Streger støtted ham.

Mascarille.

Jeg? Ak, hvor Verden dog er slem! Det er en Skam!
Uskyldigheden bli'er hver Dag traadt under Fødder!
Ak, kjendte De dog blot min Troskabs dybe Rødder,
Hovmestergage gav De mig hos Deres Søn,
Istedenfor, at jeg faar ussel Tjener-Løn!
De selv, det veed jeg vist, for ham moraliserer

Ei nær saa strengt, som jeg, naar jeg katekiserer.
„Min Herre, for Guds Skyld", saadan jeg taler tidt,
„Hør op at drive for hver Vind! Det gaar for vidt!
Styr dog Dem selv! Betænk dog, hvilken herlig Fader,
Dem Himlen gav, som Dem et godt Navn efterlader!
Forskaan ham dog, jeg be'er for slige Hjertestød,
Og efterlign hans Færd! Det ellers bli'er hans Død.

Pandolfe.

Det er at tale viist! Hvad kan derpaa han svare?

Mascarille.

O rent forvirret Tøi, som helst han maatte spare.
Dog i hans Hjertes Grund, det fuldt og fast jeg tror,
En fra Dem arvet Sæd, en Ærens Spire gror;
Men ak, Fornuften er ei nu haus Herskerinde! —
Hvis til at tale frit jeg Mod blot kunde finde,
Saa tror jeg næsten, De ham avet kunde faa.

Pandolfe.

Tal ud!

Mascarille.

Den Hemlighed nok dyrt mig vilde staa,
Hvis den opdaget blev . . . . De mig dog ei besnærer,
Naar Deres Viisdom med Fortrolighed mig ærer?

Pandolfe.

Hvor kan Du tro?

Mascarille.

Saa hør, hvorfor De Modstand faar!
Paa Frierfødder han for en Slavinde gaar.

Pandolfe.

Man har alt talt til mig derom, men det mig rører
I Sandhed, at af Dig jeg det bekræftet hører.

Mascarille.

Paa hvilken Fod jeg staar med ham, kan selv De se!

Pandolfe.

Det glæder mig, at jeg har taget feil.

Mascarille.

Hvis De,
Foruden Larm ham vil befri fra denne Taske,
Maa De . . . Jeg er saa angst, han os skal overraske!
Det ude var med mig, fik han blot hørt et Ord . . . .
Jeg siger, at De maa faae slettet ud hvert Spor
Af hans Forelskelse, ved Kjøb af hin Slavinde,

Til hvilken, udenlands, De tyst et Sted maa finde. —
Hos Trufaldin Anselm jo kommer meget tidt,
Lad ham besørge det, før Sagen gaar for vidt!
Hvis i min Haand De saa den Skat vil overgive,
Skal med en Kjøbmand jeg nok enig se at blive,
Saa hvad hun koster Dem, De helt igjen kan faa,
Og, Deres Søn tiltrods, hun ud af Landet gaa.
Hvis han til Ægtestand sig lydigt skal bekvemme,
Maa først sin Kjærlighed han til Slavinden glemme,
Thi selv om han, for Dem at føie, blev saa klog,
At han sig smedde lod i huslig Lykkes Aag,
Saa kunde hun dog let, blot ved sin List, opflamme
Den daarligt slukte Brand, og haardt hans Hustru ramme.

Pandolfe.

Et klogt Ræsonnement! Det Raad behager mig!
Derhenne gaar Anselm! Jeg øieblikkelig
Begynde vil derpaa, saa at hun kjøbt kan blive,
Hvorpaa jeg i Din Haand den Skat vil overgive! —

Mascarille.

Godt! godt!

(Alene)

Min Herre dog indvies bør deri!
O leve Skjelmerne, samt al Slags Skjelmeri!

Tiende Scene.

Hipolite. Mascarille.

Hipolite.

Forræder, saadan Du min Tillid skjændigt svigter!
Jo, det er smukt som Du opfylder Dine Pligter!
Hvis jeg, som Vidne, ei Din Tale havde hørt,
Jeg trode ei, Du mig bag Lyset vilde ført,
Mig, hvem Du lovet har, hvem Du gav Grund at vente,
At Du, der lang Tid alt min Ømheds Gjenstand kjendte,
Der vidste, jeg af Tvang kun bindes til Lelie,
At Du, ved Kløgt og List, fra ham mig vilde fri,
At Du min Faders Plan med ham forpurre vilde! . . .
Jo vist! Jeg saae Dig nys en modsat Rolle spille!
Den skal ei lykkes Dig! Jeg sikkert Middel veed
Til Hindring af det Kjøb, hvortil Din Snedighed
Anledning gav . . . .

Mascarille.

Pst! Pst! Saa er de unge Piger!
Saa hastig Blodet Dem til Kyllingho'det stiger,

Og uden Hensyn til, om de ei tage feil,
En lille Djævel de os vise som i Speil!
De burde have Ret, da De saa slet mig kjender,
Og det er dumt af mig, hvis jeg mit Værk fuldender!

Hipolite.

Ved hvilket Blændværk vil Du skjule Dit Bedrag?
Var det, jeg hørte, ei saa klart som klarest Dag?

Mascarille.

Jo vist! Især naar blot man veed, at den Intrige
Var lagt for Deres Skyld! I List foruden Lige,
Den ved troskyldigt Raad Pandolfe og Deres Fa'er
I Fælden skulde faa, mens Tiemedet var,
Ved Begges Hjælp, Celie at faa i mine Hænder,
Til Trøst for Hr. Lelie, som for Slavinden brænder,
Men først og fremst til Gavn for Deres Kjærlighed! —
Thi var for denne Streg Anselm først bleven vred,
Saa han til Svigerson Lelie ei vilde have,
Fik vist hans Datter snart Leanders Morgengave.

Hipolite.

Hvorledes, Mascarille? Den Plan, som mig har bragt
I Harnisk nys, var blot for mig . . . .

Mascarille.

Saa har jeg sagt.
Men da min Iver man saa daarligt kun paaskjønner,
Da man med Skjældsord og Fortræd min Omhu lønner.
Da Tyv, Bedrager, Skjelm, alt efter Lunets Vind,
Til Tak jeg bliver kaldt, blot paa det falske Skin,
Skal den Vildfarelse jeg sagtens kunne rette!
Jeg vil i største Hast en Pind for Kjøbet sætte!

Hipolite (standser ham).

Behandl mig ei saa haardt, jeg beder Dig derom;
Hin Vredesyttring kun i Heftighed fremkom.

Mascarille.

Nei! Nei! Lad mig om det! Det skal ei svært mig blive
En anden Vending til den Sag i Hast at give,
Og over mig De Dem ei mer beklage kan,
Naar ved min Omhu snart Lelie bli'er Deres Mand.

Hipolite.

Min stakkels Mascarille! Lad Vreden Ondt ei stifte!
At jeg har Uret, vil jeg gjerne for Dig skrifte.
(Hun tager sin Pung frem.)
Jeg stræbe vil min Feil at gjøre god igjen,
Kan Du forlade mig i denne Nød, min Ven?

Mascarille.

Det kan jeg ikke, nei, saa gjerne som jeg vilde! —
Men saadan Heftighed Dem klæ'er forbandet ilde . . . .
Min Frøken, lær heraf, at jeg i Ærens Punkt
Ei taaler mindste Stød, men føler hvert Ord tungt.

Hipolite.

Jeg lidt vel stærkt vist har mig udtrykt i min Vrede . . . .
Lad disse Luisdor, jeg be'er, Dit Saar helbrede.

Mascarille.

O det behøves ei! Jeg har for ømt et Skind!
Dog taber sig saa smaat nu Harmen i mit Sind,
Og man Taalmodighed jo fine Venner skylder.

Hipolite.

Vil Du da se, hvordan mit Ønske Du opfylder?
Tror Du, for Alvor, at ved slig en dristig Plan
Min Kjærlighed Du Held saa let berede kan?

Mascarille.

For den Sags Skyld maa De Dem ingenlunde pine!
Jeg har i Ho'det Hjul til mer end een Maskine,
Og hvis det Krigspuds os ei lykkes vil idag,
Vi med et andet strax skal fremme Deres Sag.

Hipolite.

Jeg haaber, Du ei skal mig utaknemlig finde.

Mascarille.

O Æren er mig mer, end Haabet om at vinde.

Hipolite.

Din Herre gjør nok Tegn, for fat paa Dig at faae.
Tag Dig af mine Ting! Jeg trøstet bort vil gaae.

Ellevte Scene.

Lelie. Mascarille.

Lelie.

Hvad Djævlen gjør Du der? Du Underværker lover,
Og døsig som en Snegl Du midt i Faren sover.
Hvis mig min gode Aand ei havde varet ad,
Var al min Lykke væk, og aldrig blev jeg glad,
Men for min tabte Fryd, min svundne Hjertensglæde,
Jeg med et evigt Savn, bestandig maatte græde!
Kort, hvis min Uro hid ei havde ført min Fod,

Anselm alt havde kjøbt Celie og knust mit Mod!
Jeg det forpurret har . . . . Han gik alt bort med hende;
Det var den høie Tid Hr. Trufaldin at finde,
Der i sin Angst Celie tilbagetog.

Mascarille.

De Tre!
De Ti vi med et Kors nok skal betegnet se!
Det var jo ved min List, o Uforbedrelige,
At jeg Anselm fik til at kjøbe Deres Pige!
I mine Hænder hun jo skulde været bragt,
Og djævleblændt De har den Handel ødelagt!
Saa gid herefterdags det største Fæ jeg blive,
Hvis allermindste Hjælp jeg mere Dem skal give!
Gid før jeg omskabt til en Varulv blive maa!
Gid Dem i sine Klør den lede Satan faa!

Celie (alene).

En Kro vi søge maa for Fyren at formilde;
Der kan paa Mad og Vin han bedst sin Harme stille.

Anden Akt.

Første Scene.

Celie. Mascarille.

Mascarille.

O Deres Bønner mig tilsidst dog overvinde!
Trods Eden, som jeg svor, ser jeg min Vrede svinde,
Og maa, from som et Lam, nu atter tage fat
Med hjælpsom Haand paa hvad jeg nylig har forladt.
Saa blød er Mascarille! Var skabt jeg til en Pige,
Af Fru Naturens Haand, man om mig vilde sige,
Jeg uforlignelig var i Godvillighed!
Dog derfor maa De ei, i syndig Sikkerhed,
Med Fusentasteri mit Arbeid ødelægge,
Ved nye Misgreb ei paany min Harme vække!
Vi for Anselm maa see Dem undskyldt pænt at faa,
For saa at bruge ham til det, jeg tænker paa.

Men hvis i Kaadhed De igjen mit Værk spolerer,
Saa siger jeg Farvel, og ei derom mig kærer.

Lelie.

Nei! Jeg forsigtig bli'er. Forlad Dig trygt paa mig,
Saa skal Du saa at see . . . .

Mascarille.

Men glem det bare ei!
Jeg paa et dristigt Puds har vovet at begynde:
Ei Deres Fader vil med Støvets Gjæld sig skynde,
Og ved en hurtig Død Dem Livet gjøre let,
Jeg har ham slaat ihjel (for Spøg, forstaa mig ret!)
Og en Apoplexi — saa la'er jeg Rygtet sige —
Har ham i Hastværk ført til Skyggers dunkle Rige.
Men for sligt Dødsfald her at faa sandsynliggjort,
Har jeg ham først og fremst, igjennem Byens Port,
Paa Landet expedert! — Jeg Budskab til ham sendte,
At de Arbeidere, han paa sin Gaard anvendte
Til dens Reparation, just havde faaet fat,
Ved Grundens Rydden paa en rent uhyre Skat.
Afsted han ilte, for paa den Beslag at lægge,
Og tog sin Husstand med, saa De og jeg, der begge
Alene hjemme blev, kan godt ihjel ham slaa,
Og til Begravelsen let Penge forstrakt faa.
Saaledes er min Plan. Betænk nu Deres Rolle,
Saa De ei gaar istaa! Jeg min skal overholde,
Og spille saa perfekt, at frit en Tosse De
Mig skjælde maa, saafremt De mindste Feil kan se!

Anden Scene.

Lelie (alene).

Vist er det, at hans List udfinder sære Veie,
Og strider for mit Maal: Celie at faa i Eie.
Mon der en Fare gi'es, som jeg ei voved paa
I Haabet om den Skat, som jeg tilbeder saa?
Hvis man tilgiver selv en stakkels Elskers Brøde,
Vil for den lille Synd man mig ei lade bøde,
Hvormed min Kjærlighed idag forsøger paa,
Sin elskte Gjenstand ad saa selsom Vei at naa.
Gud, hvor gesvindt! Der er Anselm med Mascarille!
Jeg vil mig øve paa den Rolle, jeg skal spille.

Tredie Scene.

Anselm. Mascarille.

Mascarille.

Til den Forbauselse har De i Sandhed Grund.

Anselm.

At dø saadan!

Mascarille.

En Skam, naar man er stærk og sund,
At gjøre slig en Streg! Jeg fatter det slet ikke.

Anselm.

Ei have Stunder til med Orden syg at ligge!

Mascarille.

Nei, aldrig med at dø har Nogen havt slig Hast!

Anselm.

Hvor gaar det med Lelie?

Mascarille.

O rent fortvivlet fast!
Han slaar sig som en Gal paa Ryggen og paa Maven,
Og vil af Hjerteforg gaa med sin Fa'er i Graven.
For kort at fatte mig, det fast til Vanvid gik,
Hvorfor i største Hast jeg Kisten lukket fik,
Thi jeg var bange for, at Synet af den Døde
Til et fortvivlet Skridt den Stakkel skulde nøde.

Anselm.

Du burde ventet dog. Ei Tiden var saa lang.
Jeg vilde gjerne set hans Ansigt end engang,
Og naar for hurtigt man en Afdøds Lig begraver,
Riskerer man, at det af Død kun Minen haver.

Mascarille.

At han er rigtig død, jeg Dem forsikre tør! —
Men for at komme til, hvad jeg omtalte før:
Lelie til Hensigt har — hvad ham vil gavnlig være —
At vise, i hans Død, sin Fa'er al mulig Ære,
Og yde Hr. Pandolfe til Afsked dog den Trøst,
At hans Begravelse bli'er mange Folk til Lyst.
Nu Sønnen Rigdom faar, men end i sine Sager
Er han lidt ny, og ham endnu Forretning plager;
Desuden er hans Arv i fastsat Kapital,
Ei strax tilgængelig, naar Tab ei lides skal.
Derfor han beder Dem, af Hjertets hele Fylde,

At De hans Heftighed idag vil mildt undskylde,
Og til den sidste Pligt ham, som hans Faders Ben . . . .

Anselm.

Det har Du sagt mig alt. Jeg strax gaar til ham hen.

Mascarille (alene).

Paa allerbedste Vis det synes sig at slaske.
Men for at Uheld ei os brat skal overraske,
Saa Skibet, halvt i Havn, dog støde skal paa Grund,
Vil jeg det styre selv, med Die, Haand og Mund.

Fjerde Scene.

Anselm. Lelie. Mascarille.

Anselm.

Lad os gaa ud! Jeg kan ei uden voldsom Smerte
Se ham i Kisten lagt. Det skær mig i mit Hjerte . . . .
Og i saa kort en Tid! Imorges var han karsk!

Mascarille.

Med korteste Varsel maa man tidt den længste Marsch.

Lelie.

Ak, ak!

Anselm.

Alt Kjød er Hø! Tag dog ei saa paa Veie!
Dispensation fra Død har selv ei Rom i Eie.

(Lelie græder og sukker.)

Den spør' ei om Forlov! For Fode ned den slaar!
Med hvæsset Le mod os den altid væbnet gaar!

Lelie.

Ak, Ak!

Anselm.

Det Rovdyr, ak, ei vore Bønner hører,
Men fluger, os til Trods, Alt, hvad paa Jord sig rører!
Det Ingen gaar forbi.

Lelie.

Ak! Ak!

Mascarille.

Ak, Prækener
I slig en Hjertesorg jo rent forgjæves er.

Anselm.

Hvis mine Grunde ei kan Deres Sorg bekæmpe.
Saa maa De selv dog se, hvordan De kan den dæmpe.

Lelie.

Ak, ak!

Mascarille.

Af Deres Ord hans Sorg ny Tilvæxt faar!
Blot den Ulykke ham ei gi'er hans Banesaar.

Anselm.

Naar De den salig Mands Papirer undersøger,
De for en større Sum mig finder i hans Bøger.
Selv uden det, jeg Dem dog Bistand skyldig var,
Saa til min Pung, mit Raad, De Adgang stedse har . . .
Jeg Dem hengiven er, og vil det Dem bevise.

Lelie (idet han gaar)

Ak! Ak!

Mascarille.

Min Herres Sorg la'er ham ei mindste Lise.

Anselm.

Mig synes, Mascarille, det rigtigt, hvis han gav
Mig strax Qvittering for det Afdrag paa hans Krav.

Mascarille.

Aa!

Anselm.

Livets Lærdom er: Usikkerhed er farlig.

Mascarille.

Aa . . . Aa . . .

Anselm.

Lad derfor ham den undertegne snarlig.

Mascarille.

Saadan som han det har? Hvor skal jeg komme til?
Lidt Tid at trøste sig De ham nok give vil?
Naar i sin Kummer blot han faaet har lidt Lindring,
Jeg passe skal mit Snit, og uden mindste Hindring
Qvittering af ham faa! — Ak Sorgens Tid er lang!
Til mig at græde mæt jeg føler Hjertetrang.

Anselm (alene).

Fuld denne Verden er af tusind Bryderier!

Og hver en Dag man selv maa føle, hvor det svier,
Mens aldrig nogen Stund . . . . .

Femte Scene.

Pandolfe. Anselm.

Anselm.

Gud, jeg forgaar af Skræk!
Pandolfus gaar igjen! Hvor skal jeg faa ham væk?
Hvor er hans Aasyn dog i Døden magert bleven . . . .
Kom mig ei nær! Jeg be'er! Gjenganger, vær beleven!
Lad idetmindste mig et Albuestød ei faa!

Pandolfe.

Hvad gaar der vel af ham? Hvi skaber han sig saa?

Anselm.

Siig mig, i Afstand helst, hvi kommer De tilbage?
Er det for Afsked her i Ro med mig at tage,
At De besværer Dem? For slig Ceremoni —
Det tilstaar jeg rentud — vil helst jeg være fri!
Er Deres Sjæl i Nød, og ønsker Skærsildsmesse? —
Forskræk mig bare ei....! Jeg lader Bønner læse,
Og vil, saasandt jeg dør af Skræk, paa Stedet gaa
Hen til en Præst, for Bod og Bøn bestilt at faa.

Forsvind da, jeg be'er, Hr. Gjenganger!
Dem Glæde, Sundhed og Kræfter,
Vorherre beskære herefter,
Naar blot De mig Stakkel ei fanger.

Pandolfe (ler).

Min Harm tiltrods, maa Del i denne Spøg jeg tage!

Anselm.

Gud, hvor De minder er for En, som er af Dage!

Pandolfe.

Forrykt De være maa! Af hvilken anden Grund
Behandler De som død Den, der er karsk og sund?

Anselm.

Ak! død De er! Jeg selv jo saae Dem lagt i Kiste!

Pandolfe.

Jeg skulde være død? Og uden jeg det vidste?

Anselm.

Ak, da mig Mascarille den Nyhed før har bragt,
Har Sorg og Kummer strax den i mit Hjerte vakt.

Pandolfe.

Men drømmer De, min Ven? Hvad heller er De vaagen?
Siig, kjender De mig ei?

Anselm.

Jo vist! Igjennem Taagen
Jeg seer en Mand af Luft i Deres Form at staa,
Men anden Skabelon De hvert Minut kan faa.
Jeg er saa angst, at De Dem snart som Kæmpe strækker,
Og ta'er en Positur, hvis Grimhed mig forskrækker.
For Guds Skyld, skab Dem ei til Varulv eller Trold!
Min Angst faar Overhaand og gjør mig stiv og kold.

Pandolfe.

En anden Gang, Anselm, da vilde, paa min Ære,
En slig Lettroenhed mig blot til Morskab være,
Og jeg sandsynligvis deri en Spøg blot se,
Som jeg lod vare ved, blot for des mer at le;
Men med min Død er en Historie forbundet
Om en opgravet Skat, som jeg har usand fundet;
Det fører mig til en, kun altfor grundet Frygt,
At Slynglen, Mascarille, sin Lykke har forsøgt,
At med Opspind og List, en Skjelm af værste Farve,
Han, mens jeg lever end, har frækt mig villet arve.

Anselm.

Har man mig narret saa, og spilt mig sligt et Puds?
I Sandhed, min Forstand, Du er endnu en Rus,
Og har ei Attestats! Jo mer jeg derpaa tænker,
Des mer jeg føler mig som Offer for hans Rænker.
Jeg be'er Dem, gjør ei den Historie bekjendt!
En Farcedigter kan jo med den være tjent.
Nei, hjælp mig før, Pandolfe! Thi jeg igjen maa have
Den Mønt, jeg laant ham har, for smukt Dem at begrave.

Pandolfe.

Den Mønt, De siger? Ja, der kjender jeg min Fyr!
Der har vi Knuden i det hele Eventyr!
Jeg anbefaler mig! Det er ei værdt at plage
Sig mer dermed! Jeg vil i Hast for Retten klage,
Og stævne Mascarille! Hvis jeg ham fat kan faa,
Saa skal han blive hængt! Det fværger dyrt jeg paa!

Anselm (alene).

Jo, det er ret! Til Nar for slig en Knegt at blive!

I eet Secund den Skurk Tiltro og Mønt at give!
Det klæder mig vist godt! Fy skam Jer, hvide Haar
At, lig Grønskollinger, I saa i Fælden gaar,
Og tror enfoldigt, hvad man vil Jer foregjøgle!
Men der jeg komme ser . . . .

Sjette Scene.

Anselm. Lelie.

Lelie (som holder Pungen i Haanden).

Med denne Hovednøgle
Kan jeg hos Trnfaldin nok gjøre min Visit . . . . . .

Anselm.

Det lader næsten som om Smerten dulmer lidt?

Lelie.

Hvor kan De tro? Ak nei! Jeg aldrig overvinder
Den Sorg, der i sit Dyb mit hele Væsen binder.

Anselm.

Til Dem jeg kommer for, mens endnu Tid det er,
At tilstaa Dem en Feil, jeg har begaaet her.
Blandt Pengene, De fik, var nogle Louisdorer,
Der ganske godt se ud, naar man ei Falskhed sporer,
Men jeg istedenfor Dem ægte nu har bragt.
Falskmøntnerne har før ei havt en saadan Magt
Som i den sidste Tid! Ja, den er saa tiltaget,
At af Mistænksomhed man overalt bli'er plaget.
O, hænges burde de, for deres lumske Spil!

Lelie.

Jeg takker Dem, at De igjen dem tage vil.
Men sandt at sige, har jeg ingen falske fundet.

Anselm (tager Pungen).

Det er ei let at faa mig Sligt paa Ærmet bundet.
Er det dem alle?

Lelie.

Ja.

Anselm.

Saa fik jeg Dig da fat
Igjen, mit kjære Guld! I Lommen ned, min Skat!
Og De, Hr. Gavtyv, blev en fattig Kirkerotte,
Der over Deres Puds Dem ikke mer skal gotte!

De, der ihjelslaar Folk, som sig befinde vel,
For at faa Afdrag paa den til dem gjorte Gjæld!
En deilig Svigerson De nok for mig var vorden:
Gaa! Skjul Dem flux, og synk af Sorg og Skam i Jorden.

Lelie (alene).

Der kom jeg net afsted! Min Skræk er mer end stor!
Hvorledes er saa snart han kommen os paa Spor?

Syvende Scene.

Lelie. Mascarille.

Mascarille.

Hvad? De er gaaet ud? Jeg søgte Dem derinde . . .
Nu vel, det lader til, at vi til Maalet vinde!
Jeg tør nok vædde paa, man det ei eftergjør!
Men nu De først og fremst Slavinden kjøbe bør,
At Deres Hastværk kan Leander overraske . . .

Lelie.

Min stakkels, kjære Dreng, det vil sig mer ei flaske . . .
Du aner ei, hvor grumt mig Skjæbnen gjækket har . . .

Mascarille.

Hvordan?

Lelie.

Hvordan vor List Anselm bekjendt alt var
Jeg ikke veed, men ak, det Guld, hvortil vi trænge,
Har under Paaskud af at bytte falske Penge,
Han faat igjen.

Mascarille.

De spøger vel?

Lelie.

Det Alvor er.

Mascarille.

Jeg kan ei tro . . .

Lelie.

Tro, at jeg staar fortvivlet her,
Ved Tanken om hvor vred det Uheld Dig vil gjøre . . .

Mascarille.

Hvem? Mig? En Nar jeg var, hvis det mig kunde røre!
Jeg har min Sundhed kjær, hvordan det ellers gaar . . .
Hvad rager det mig vel, om De Slavinden faar?

Om hun Leanders bli'er? Om Trufaldin beholder
Den Skat? — Den Sag ei mer mig Hovedbrud forvolder.

Lelie.

Viis mig dog ei saa stor en Ligegyldighed!
Min Uforsigtighed maa før Dig gjøre vred,
Saa bli'er Du god igjen, og kan vist ikke negte,
At den Forstillelse, jeg viste før, var ægte,
At kloge Folk endog blev skuffet af min Sorg,
Saa de ei aned, at den tagen var paa Borg?

Mascarille.

Ja, det er ypperligt! Ros De Dem selv kun frit!

Lelie.

Jeg indser, det var galt! Men Du gaar dog for vidt
Mod mig! Hvis Dig mit Vel endnu paa Hjerte ligger,
Maa Du mig hjælpe nu! Se, jeg dig ydmygt tigger . . .

Mascarille.

Jeg kysser Deres Haand, men jeg ei Stunder har . . .

Lelie.

Hør Mascarille, min Søn . . .

Mascarille.

Sniksnak!

Lelie.

Bær rigtig rar!

Mascarille.

Paa ingen Maade! Nei!

Lelie.

Hvis Du ei la'er Dig bøie,
Jeg dræber mig!

Mascarille.

Værsgod, naar det Dem kan fornøie.

Lelie.

Kan jeg ei røre Dig?

Mascarille.

Nei! Nei!

Lelie.

Ser Du ei Staalet?

Mascarille.

Jo vist.

Lelie.

Jeg støder til!

Mascarille.

Saa kommer De til Maalet.

Lelie.

Det Dig bedrøver ei, at jeg mig slaar ihjel?

Mascarille.

Nei tvertimod!

Lelie.

Farvel!

Mascarille (tager Hatten af).

Ærbødigst, mit Farvel!

Lelie.

Hvordan? Du ser derpaa . . .?

Mascarille.

De Vand i Blodet spæder .
Med lang Pasfiar.

Lelie.

Du gad nok arve mine Klæder,
Hvis jeg saa tosset var, at strax jeg stødte til?

Mascarille.

Ha, ha! Jeg vidste godt, det Selvmord blev til Spil!
Jeg før har Trusler hørt, og set en Elsker flæbe,
Men Ingen saae jeg dog endnu af Sorg sig dræbe!

Ottende Scene.

Trufaldin. Leander. Lelie. Mascarille.

Lelie.

Hvad ser jeg? Trufaldin der med Leander staar . . .
Han hende vist har kjøbt . . . Af Angst jeg rent forgaar.

Mascarille.

Han prøver, hvad han kan, og det vil sagtens lykkes.
Hvis han har nok af Mønt, saa gjør han, hvad ham lykkes,

Og mig det glæder, hvis fra Fusentasteri
Saa stor en Straf Dem kan herefterdags befri.

Lelie.

Hvad skal jeg gjøre dog? Skynd Dig et Raad at give!

Mascarille.

Vist ei!

Lelie.

Saa vil jeg slaas, for at hun min kan blive.

Mascarille.

Ja, det skal hjælpe stort! At slaas!

Lelie.

O! dette Stød
Beta'er Forstanden mig.

Mascarille.

Jeg frelser Dem af Nød!
Et ynksomt Blik endnu engang jeg paa Dem kaster . . .
Gaa bort herfra, jeg be'er! De ser, hvordan det haster,
(Lelie gaar.)
Med Blidhed, ei med Støi sonderes maa hans Plan.

Trufaldin (til Leander).

Saasnart De sender Bud, er jo den Sag istand. (Gaar.)

Mascarille
(affides, idet han gaar).

Jeg maa den sikkre Fyr midt i hans Seier nappe;
Som hans Fortrolige jeg Byttet nok skal snappe.

Leander (alene).

Gud være lovet, at vi seile kjækt i Havn!
Hun er mig sikkret, stilt min Angst og snart mit Savn!
Hvad sig Lelie end vil herefter foretage,
Kan han ei faa Celie, og altsaa ei mig plage.

Niende Scene.

Leander. Mascarille.

Mascarille
(i Husdøren, førend han kommer frem paa Scenen).

Au, Au! Til Hjælp! Au, au! O Gud! Han myrder mig!
An, au! Forræder! Au! O Bøddel, fuld af Svig!

Leander.

Hvad er paafærde . . .? Du . . .? Hvi ta'er Du saa paa Veie?

Mascarille (grædende).

Med hundred' Stokkeprygl paa Porten mig at feie!

Leander.

Hvem har . . .

Mascarille (grædende).

Lelie.

Leander.

Hvorfor?

Mascarille.

O, for en Bagatel,
Han jager mig paa Dør, og slaar mig først ihjel!

Leander.

Det uretfærdigt er!

Mascarille.

Men jeg skal nok mig hævne,
Det sværger jeg. Den Streg ham Ære ei skal levne.
En saadan Lømmel tror, fordi han har en Stok
Og Herre kaldes, tør han slaa mig som en Blok!
Men jeg skal lære ham, min Tro, hvad det betyder,
Naar paa en ærlig Karl han hidsig Lemmer bryder!
I fire Aar jeg var som Tjener i hans Brød,
Og af hans Luner har jeg døiet megen Nød,
Og nu til Tak . . . Men jeg til Hævn skal Udvei finde!
Den ligger nær! Jeg veed han elsker hin Slavinde,
Og vil, at jeg . . . Ha ha . . Trods Smerten le jeg maa . .
Gid Fanden tage mig, om han skal hende faa!

Leander.

Hør, Mascarille! Hør dog! Lad fare saadan Harme!
Jeg lider Dig! Jeg vil mig over Dig forbarme.
Just slig en Fyr som Du, forstandig, flink og tro,
Som i min Tjeneste Dig kunde slaa til Ro,
Jeg ønsket har. Hvis Dig min Kondition behager,
Saa fæster jeg Dig strax, og i mit Brød Dig tager.

Mascarille.

O Tak, min Herre! Slig en Skjæbnens Gunst mig spaar,
At Leilighed til Hævn endnu idag jeg faar.
Ja, naar min List Celie har bragt i Deres Hænder,
Jeg for hans Stokkeprygl en Hjertesorg ham sender,
Som han nok huske skal, mens jeg i Deres Brød . .

Leander.

I den Sag har jeg selv mig hjulpet ud af Nød!
Opflammet af Celie's Elskværdighed og Ynde.
Har jeg med hendes Kjøb mig trot at burde skynde . . .

Mascarille.

Hvad? De har hende kjøbt?

Leander.

Til altfor billig Pris
Hun bliver min! Men ak, jeg frygter end Forlis
Af denne Skat! Min Fa'er jo Hipolite begjærer
Til Svigerdatter, hvad af dette Brev jeg lærer;
Ved aaben Modstand tør jeg ei ham gjøre vred,
Men har med Trufaldin brugt den Forsigtighed,
At i en Andens Navn jeg listigt slutted Kjøbet,
Og paa et Tegn, hvorved jeg ei kan blive røbet,
(Den Ring, som her Du ser,) det aftalt blevet er,
Hun udleveres skal! O, Timen er alt nær!
Dog maa jeg, fremfor Alt, nu Midler se at finde
Til sikkert Skjul for min elskværdige Slavinde!
Et ensomt, roligt Sted at leie, bli'er vist bedst,
Hvor, gjemt for Speiderblik, jeg huse kan min Gjæst.

Mascarille.

Hvor det sig træffer godt! En Slægtning af mig eier
Et lille Sted, hvortil der søges just en Leier,
Lidt langt fra Byen vel, men ret et propert Hus,
Hvor hun ei findes kan . . . Saa fjernt fra Sus og Dus!
Og skikkelige Folk!

Leander.

Det Budskab mig fornøier!
Bedst, at med hende Du Dig strax derud forføier.
Gaa, Mascarille, og viis til Trufaldin min Ring,
Saa bringer han Celie. Det er en afgjort Ting!
Og til Din Slægtning Du i største Stilhed fører
Min Skat . . . Tys, tys! Jeg tror, at Hipolite jeg hører . . .

Tiende Scene.

Hipolite. Leander. Mascarille.

Hipolite.

Til Dem en Nyhed man mig nys at bringe bad . . .
Om De den finder god, om slet, jeg vide gad.

Leander.

Paa dette Spørgsmaal kan jeg Dem umulig svare,
Før jeg dens Indhold veed.

Hipolite.

Det skal De snart erfare,
Hvis De mig følge vil, mens jeg til Kirke gaar.

Leander (til Mascarille).

Gaa! Tjen mig flinkt! Husk, hvad paa Spil der staar!

(Han byder Hipolite Armen, og de gaa sammen.)

Ellevte Scene.

Mascarille (alene).

Ja, jeg skal tjene Dig, det lover jeg forvist!
Men nogensinde før en Skjelm fandt paa slig List?
O hvilken Glæde vil det for min Herre blive,
Naar jeg uventet ham hans Elskede kan give,
Naar netop af den Haand, hans mægtige Rival
Ham grusomt trued med, hans Haab opfyldes skal!
Ja, efter den Bedrift, tror jeg nok at fortjene
At males som en Helt med Krands af Laurbærgrene,
Og at om Rammen jeg en saadan Indskrift faar:
Vivat Mascarillus! Furbum imperator.

Tolvte Scene.

Trufaldin. Mascarille.

Mascarille
(banker paa Trufaldins Port).

Holla!

Trufaldin.

Hvad vil Du mig?

Mascarille.

Den Ring, som jeg Dem bringer
En god Modtagelse mig nok af Dem betinger.

Trufaldin.

Ja, Ringen kjender jeg, og iler strax afsted,
For Den at hente, som Du jo skal have med!
Vent her!

Trettende Scene.

Trufaldin. En Kureer. Mascarille.

Kureren.

Min Herre, sig, om her en Mand ei bor . . .

Trufaldin.

Hvem mener De?

Kureren.

Hans Navn er Trufaldin, jeg tror . . .

Trufaldin.

Hvad ønsker De af mig? Hvem kan til mig vel skrive?

Kureren.

I Deres egen Haand skal blot det Brev jeg give.

Trufaldin (læser).

„Det Forsyn, som mit Liv har hidindtil bevaret,
Har til min Alderdom vist gjemt en Glæde sød;
Idet af Rygtet jeg fornylig har erfaret,
At min høitelskede Celie er ikke død,
Men som Slavinde sig i Deres Hus opholder,
Solgt af Zigeunere, som hende stjaalet har,
Da hun var fire Aar. Det mer end Fryd mig volder!
Hvis uogensinde De, min Herre, Fader var,
Vil De forstaa min Bøn, at De som Deres Datter
Behandler min, indtil jeg hende hente kan,
Og lønne Dem for al den Godhed, som jeg skatter
Langt mer end Gods og Guld, saavidt jeg er istand.

Don Pedro de Gusman,
Marquis af Montalcane."

(Vedbliver, efter at have læst.)

Skjøndt til Zigennere man just ei Lid bør sætte,
Har ved det Kjøbmandskab de dog mig sagt det Rette:
At den Slavinde nok afhentet blev hos mig,
Og at med Tiden hun mig vilde gjøre rig.
Og desuagtet var jeg nær ved at forspilde
Et saadant Held, fordi jeg ikke vente vilde!

(Til Kureren.)

Et Øieblik endnu, og det forsilde var!
Jeg hende vilde følgt, men end jeg hende har.
Godt, godt! Jeg Brevets Ord i Et og Alt skal agte.

(Kureren gaar.)

(Til Mascarille.)

Du har vel sagtens hørt det Budskab, man mig bragte?

Vil Du da sige blot til Den, som Dig har sendt,
At med den Handel er aldeles ei jeg tjent,
Og at hans Penge han af mig kan faa tilbage.

Mascarille.

Det er det Mindste.. Men..

Trufaldin.

Nu maa Du ei mig plage!
Gaa! Gaa!

Mascarille (alene).

O, hvor fordømt, at han med dette Brev,
Just skulde komme nu! Fordømt Den, der det skrev!
I ulykkalig Stund er han fra Spanien draget!
Gid han af Lyn paa Lyn maa blive hjem ledsaget!
Med større Held begyndt jeg ingensinde har,
Men aldrig i slig Fart mit Held tilende var;
Og jeg, som med det Kjøb min Herre vilde glæde!
Var jeg ei Mascarille, af Harm jeg kunde græde. . .

Fjortende Scene.

Lelie (leende). Mascarille.

Mascarille.

Min Gud, hvad ler De af? Jeg aldrig Mage saae . . .

Lelie (vedbliver at le)

O lad mig le! Du strax min Latter skal forstaa!

Mascarille.

Ja nok! Vi har vist Grund til Latter uden Ende!

Lelie.

Stor Grund, min Mascarille! Det skal Du strax erkjende.
Du maa ei sige mer, at jeg fordærvet har
Hver Plan, Du lagde, saa Din Flid unyttig var;
Jeg selv har ei blot lagt, men udført større Planer,
Og saa forbausende, som Du det vist ei aner.
Det lykket er. Om jeg end heftig er, og tidt
Kan tage feil, tror jeg min Fantasi saavidt
Som Nogens gaar! Du vil det tilstaa selv, jeg tænker,
At jeg har god Forstand og nok kan smede Ænker.

Mascarille.

Naa, hvad har De saa gjort med Deres Fantasi?

Lelie.

Jeg kan ei sige Dig, hvor jeg var kommen i
En Dødens Angst, da her jeg Vidne havde været
Til, hvordan min Rival fik Trufaldin besnæret!
Da samled jeg min Kraft — o, Alt, hvad Du har gjort,
Mod dette Puds af mig vist ikke veier stort.

Mascarille.

Hvad er det da?

Lelie.

Giv Tid, saa skal jeg mig forklare.
Et Brev jeg digtet har, en rigtig fiffig Snare,
Som fra en spansk Marquis til Trufaldin henvendt,
Jeg med Kureer i Hast har saaet til ham sendt.
Med største List har jeg dets Indhold saadan spundet,
At i Celie han har bortstjaalet Barn udfundet,
Og beder Trufaldin ved Alt, hvad helligt er,
Behandle hende som den Skat, han mest har kjær,
Hvad der gjengjældes skal med Guld og grønne Skove
Og Alt, hvad ellers man i saadan Hast kan love,
Til han fra Spanien kan hende hentet faa.

Mascarille.

Ret vel!

Lelie.

Det Bedste dog endnu Du høre maa!
Det Brev, jeg taler om, fik Trufaldin ihænde . . .
Men ved Du, naar det kom? O Held, foruden Ende!
Dengang Leanders Bud alt stod ved denne Dør,
For med Celie at gaa! Sligt Puds ei spiltes før!

Mascarille.

Og De har endnu ei til Fanden Dem forsvoret?

Lelie.

Har sligt Geni hos mig Du anet eller sporet?
Men ros mig dog, jeg be'er! Siig, min Behændighed
Forundrer Dig, og at med Uret Du var vred.

Mascarille.

Ak! min Veltalenhed har ei den Kraft, De mener,
Til Dem at rose saa, som ærligt De fortjener.
For ret at skildre, hvad De herligt har fuldbragt
Med Deres store Pund, er mit Talent for svagt;
Den Lovsang, som jeg Dem uværdig her kan bringe,
For Deres Fantasi vist blive vil for ringe.
Det er kun Fuskeri! Jeg har ei i min Magt
Et saadant Visdoms-Pund, at jeg kan faa Dem sagt,

I smukke, lette Vers, ja blot paa simpel Prose,
Hvordan De er og bli'er, hvad aldrig man kan rose
Tilstrækkeligt: Et Fjog! Et Fæ! En Erkenar,
Som Deres hele Liv paa Ho'det staaet har,
Hvis Hjernekiste paa en slig Uorden gjemmer,
At den paa Kryds og Tvers kun det Forkerte fremmer;
Som gi'er, mod al sund Sands, Dem hovedkulds ikast
Med hvad De ei forstaar: En ægte Fusentast!
Desværre kan min Røst Dem værdigt ei berømme!

Lelie.

Men Gud bevares dog! Hvorfor vil Du mig dømme
Saa strengt? Netop idag? Har noget Galt jeg gjort?

Mascarille.

De maa ei følge med! Jeg har alt Haser smurt.

Lelie.

Jo, jeg vil følge, for Din Mening at erfare.

Mascarille.

Da maa, min Herre, De paa Deres Ben ei spare,
Men bruge kort Galop, hvis De vil faa mig fat.

Lelie (alene).

Der løber han! Ak, mig Ulykken har besat!
Hvad mener han monstro? Hvad har til Harm ham fristet?
O Gud, har med min List mig selv jeg overlistet?

Tredie Akt.

Første Scene.

Mascarille (alene).

Min Godhed, vil Du blot nu se at tie stille!
Det er for dumt at tro, at Du mig kan formilde!
Ja, Du, o Vrede, har i det, Du siger, Ret,
Jeg tilstaar, at Lelie mig har behandlet slet.
Min Taalmod er forbi. Den store Mascarille
Bør, for hans Dumhed, ei saa usel Rolle spille. —

Godt nok! Sandt nok! Men dog, med lidt Koldblodighed,
Jeg ser, at man, hvis jeg bli'er ved at være vred,
Bil tro, at jeg tilsidst har maattet Flaget stryge,
At store Vanheld kan min store List ydmyge . . .
Det gaar ei an! Hvad bli'er der af mit Renommee?
Min Ære gaar fallit! Man vil ei længer se
I mig den Skjelmers Skjelm, som aldrig Marken rømte,
Hvis List og Klogt og Vid selv Rettens Folk berømte!
O Æren, Mascarille, er dog en herlig Ting!
Pas paa den! Kjør ei saa med denne Skat i Ring!
Lelie har Alt spolert ved Fusentasterier,
Dog, ham til Trods, min List jeg til hans Sag indvier.
Men ak, hvad faar Du vel istand, o stakkels List?
Dit Arbeid bliver spildt! Han gi'er Dig ingen Frist
Til kunstig anlagt Plan med Kunst at gjennemføre,
Og præker man Fornuft, vil han derpaa ei høre;
Som Vand paa Gaasen bli'er min ypperligste Daad,
Naar denne Fusentast vil selv udfinde Raad. —
Dog end engang lad Dig, o Vrede, mildt forsone!
Forsøg endnu engang det store Værk at krone! —
Hvis han forstyrrer det med Fusentasteri
Paauy, da bør Du mer ei blande Dig deri!
Det allerførste Maal, som jeg vil eftertragte,
Bli'er, hvordan vi for os frit Spillerum forpagte,
Og allerede nu jeg spekulerer paa
Leanders Kjærlighed af Marken rent at slaa,
Thi har den Hindring vi med Hæder overvundet,
Saa kan . . . Tys, jeg maa se, hvor fast han bliver fundet.

Anden Scene.

Leander. Mascarille.

Mascarille

Jeg har min Tid blot spildt! Sit Ord igjen han ta'er.

Leander.

Ja, vidt og bredt han mig den Sag forklaret har.
Hel sikkert veed jeg dog, at det er Løgn og Plader
Med det Zigeunerrov og den Marquis til Fader,
Som snart fra Spanien afhente skal Celie,
Et Digt, et Eventyr, opspundet af Lelie,
Som i sin Uro for, at min hun skulde blive,
Har vidst Historien Sandsynlighed at give.

Mascarille.

Nei, se mig til den Skjelm!

Leander.

Men ei jeg negte kan,
At Trnsaldin har trot det Eventyr paastand;
Den Krog, han bider paa, ham synes at behage,
Saa han har ingen Lyst til Sandhed at opdage.

Mascarille.

Saa vil sandsynligvis han dobbelt passe paa!
Jeg indser ei, hvordan De videre kan gaa.

Leander.

Hvis hidindtil jeg har elskværdig hende fundet,
Har min Tilbedelse hun nu aldeles vundet,
Og jeg er stærkt i Tvivl om for mit Maal at naa,
Det sidste Middel jeg ei bør forsøge paa,
Om jeg for Altret ei min Haand bør hende skjænke,
Og ved et Ægteskab kjækt sprænge hendes Lænke.

Mascarille.

De ægte hende vil!

Leander.

Jeg veed ei ret! Dog tror
Jeg Fødslens Dunkelhed og Slavemærkets Spor,
Opveiet af den Dyd, den Skjønhed og den Ynde,
Som hendes Seier i mit Inderste forkynde.

Mascarille.

O, hendes Dyd . . om den . .

Leander.

Hvad skal den Mumlen til?
Tal ud! En tydelig Besked jeg have vil.

Mascarille.

Min Herre, Deres Blik et Tordenveir forkynder . . .
Hvis jeg Dem lyder, er jeg angst, at det begynder.

Leander.

Vist ikke, tal!

Mascarille.

Saa vil, af Christenkjærlighed,
Jeg da udsætte mig for at De bliver vred —
Thi denne Tøs . . .

Leander.

Bliv ved!

Mascarille.

Var vist ei nogensinde
Saa haard, at hun ei lumsk for Herrer stod paa Pinde,
Og hendes Hjerte blev nok neppe skabt af Staal
For Den, der blot forstaar den Kunst at naa sit Maal.
Hun snerpet er, og kan Dydsmønster godt agere . . .
Derom med Sikkerhed fortælles kan langt mere . . .
De veed, jeg mig forstaar just paa den Art af Vildt,
Og hver en Maske bli'er paa min Erfaring spildt.

Leander.

Celie!

Mascarille.

O, hendes Dyd er blot et malet Billed,
Som hun med List og Kunst har meget godt fremstillet.
Men som, desværre, let sin Farve mister, naar
Dukaters blanke Regn mod Uskylds-Masken slaar.

Leander.

Men er det muligt? Kan jeg Lid til Saadant fæste?

Mascarille.

Gjør deri, som De vil! Det er det Allerbedste!
Hvad kommer det mig ved, om De har slig en Plan?
Tag denne Skjøge kun til Viv! Det gaar nok an!
Vist hele Byen vil med Tak det Skridt erkjende . . .
Det Offenliges Gods De ægter jo i hende.

Leander.

Jeg himmelfalden er.

Mascarille (afsides).

Han har paa Krogen bidt!
Vil han blot holde fast, da er vi kommen vidt . .
Afveien ham at faa, derom det netop gjælder!

Leander.

Jeg rent fortumlet er, af hvad Du der fortæller.

Mascarille.

Alligevel De vil . . .

Leander.

Gaa paa Posthuset hen,
Spørg om en Pakke der, og kom saa flinkt igjen.
(alene. efter at have grundet et Øieblik.)
Hvo havde ei set feil? I Væsen, Blik og Miner . .
O, hvor blot Tanken om saa stor en Falskhed piner!
Hver Plan, jeg havde, blev forstyrret af de Ord —
Hvis det kan være sandt, jeg Ingen mere tror.

Tredie Scene.

Lelie. Leander.

Lelie.

De er i slet Humør? Hvorfor, om jeg maa spørge?

Leander.

Hvem? Jeg?

Lelie.

Ja netop De!

Leander.

Jeg har ei Grund at sørge.

Lelie.

De tænkte paa Celie, derpaa jeg vædde tør.

Leander.

O, slig en Bagatel mig ei forstemme bør.

Lelie.

For hendes Skyld De dog har mangen Plan udklækket . . .
Vær ikke saa forknyt, hvis en af dem er knækket . . .

Leander.

Var jeg endnu saa dum at attraa hendes Gunst,
Blev Deres List at slaa, vistnok min mindste Kunst.

Lelie.

Om hvilken List . . .?

Leander.

Min Gud, jeg kjender nok Komplottet.

Lelie.

Hvordan?

Leander.

Den Fremgangsviis, hvis Dumhed alt er blottet.

Lelie.

Det er Hebraisk for mig! Jeg kan det ei forstaa . . .

Leander.

Kan gjerne være! De maa gjerne lade saa! —
Men tro mig dog, De bør ei mine Planer frygte,
Til denne Kamp mod Dem gi'er jeg ei mer mit Rygte.
Jeg elsker Skjønhed høit, men den maa være ren;
Naar først den Pletter har, er jeg til Flugt ei sen.

Lelie.

Nei stop, Leander, stop!

Leander.

Aa, De er god, og gjerne
Hun være maa for Dem af første Rang en Stjerne;
En Lykkens Yndling De for mig Dem kalde maa . . .
Vel sandt, en Skjønhed som Celie's man sjelden saae;
Men høist almindelig nok Resten turde være.

Lelie.

Hør op, Leander, med den Snak mig at besvære!
Gjør Udfald imod mig, saameget som De vil,
Men rør ei hendes Navn! Det bli'er et farligt Spil! —
For Feighed maatte jo mit eget Selv jeg hade,
Hvis, trods min Kjærlighed, jeg vilde Dem tillade,
Med saadan lumpen Spot at rive hende ned . . .!
O, ingensinde før min Sjæl slig Marter led!

Leander.

Hvad jeg har sagt, har jeg fra meget sikker Kilde.

Lelie.

En Kjæltring, Løgner, Tyv, det ikkun sige vilde!
O, hendes Rygte har end ei den mindste Plet,
Jeg kjender hendes Sjæl!

Leander.

Kan være, De har Ret,
Men Mascarille jeg tror dog kompetent som Dommer . . .
Hans Ord De hørte.

Lelie.

Hvad?

Leander.

Som sagt.

Lelie.

Fra ham det kommer?
Han sig fordriste tør til slig bagtalersk Snak?
Ha ha! Jeg kjender ham! Nu skal De have Tak!
Hvis De vil vædde paa . . .

Leander.

At det er sandt, han siger.

Lelie.

O, den fordømte Skurk, som saa min Tillid sviger!

Men vent, Dit Afskum, vent! Af Stokkeprygl en Dragt
Skal paa Din brede Ryg tilvisse blive lagt,
Hvis ikke hvert et Ord Du freidigt kan benegte?

Leander.

Jeg skær hans Øren af, hvis han ei tør forfegte
Hvert Ord. Han med sit Liv bør derfor indestaa.

Fjerde Scene.

Lelie. Leander. Mascarille.

Lelie.

Kom hid, fordømte Hund! Ulykke skal Du faa!

Mascarille.

Hvad?

Lelie.

Slangetunge, som kun slet Bedrag undfanger!
Kan paa Celie Dit Bid Du hefte, uden Anger,
Og sværte med Din Gift den Dyd, saa ren og skær
Som, under Skjæbnens Tryk, jo dobbelt glandsfuld er?

Mascarille,
(afsides til Lelie).

Jeg har jo fabrikert den Snak til Deres Bedste . . .

Lelie.

Det er ei Spøg! Du skal ei stige Dine fæste
Paa mig, thi jeg er blind og døv mod Blik og Ord!
Det hjalp Dig ei, om end Du var min egen Bro'er!
At sværte Den, som jeg i Verden elsker høiest,
Maa af Fornærmelser mod mig, vel kaldes drøiest!
Forgjæves gjør Du Tegn! Skrift blot, hvad Du har sagt!

Mascarille.

Hvis De gjør Støi, gaar jeg. Mit Hoved er kun svagt.

Lelie
(holder ham fast).

Du ei undslippe skal . . .

Mascarille.

Ak, ak!

Lelie.

Flux Du bekjende!

Mascarille.

Men slip mig! Hvi vil selv De i Ulykken rende?

Lelie.

Hvad har Du sagt? Afgjør det Punkt imellem os!

Mascarille
(afsides til Lelie).

Vær dog fornuftig! Ti! Begiv, jeg be'er, den Trods!

Lelie
(trækker sin Kaarde).

Nei, jeg skal lære Dig at tale, med min Klinge!

Leander
(holder ham tilbage).

Stands! Deres Heftighed De burde se at tvinge!

Mascarille (afsides).

Mon man i Verden før har set slig Fusentast?

Lelie (til Leander).

Lad mig blot banke ham, mens jeg ham holder fast!

Leander.

I min Nærværelse tør De ham ikke prygle.

Lelie.

Skal Dem om Lov til Straf af mine Folk jeg trygle?

Leander.

Af Deres Folk?

Mascarille (afsides).

Mer! mer! Forraade vil han Alt!

Lelie.

Om jeg min Tjener slog, saa han til Jorden faldt,
Hvad angik det vel Dem?

Leander.

Har De ei bort ham jaget?
Har i min Tjeneste maaske jeg ham ei taget?

Lelie.

Hvad skal det Spørgsmaal til?

Leander.

Har for en Bagatel
De ei fornylig her ham slaaet halv ihjel?

Lelie.

Hvor kan De Sligt dog tro? Jeg skulde slaaet ham
Og jaget ham paa Dør? Den Paastand er en Skam!

Mascarille (afsides).

Bliv ved, o Bøddel! Godt Du bringer mig i Klemme!

Leander (til Mascarille).

De Stokkeprygl nok i Din Fantasi har hjemme?

Mascarille (til Leander).

Han veed ei, hvad han gjør! Hans stakkels Hukekraft . . .

Leander (til Mascarille).

Hør op at gjøre Tegn! Du har Processen tabt.
Du har det fint anlagt, for mig et Puds at spille,
Jeg for Opfindelsen tilgi'er Dig, Mascarille,
Og takker Gud, at jeg er sluppen meget let,
Ved hans Tilstaaelse, fra Dine Rænkers Net,
Hvori troskyldig jeg mig havde ladet fange;
Jeg slap for Ingenting.
(Til Lelie.)
Min Tak, titusind Gange! —
For den Advarsel, som De mig velvillig gav,
Jeg skyldigst Tjener Dem forbliver til min Grav.

Femte Scene.

Lelie. Mascarille.

Mascarille.

Jeg gratulerer! Seir! Dem Lykken jo ledsager!
I Luften fægter De, og stolt nu hjem De drager!
Vi snart opføre kan et rigtigt Melodram. *)

Lelie.

Han Dig anklaged for, at uden mindste Skam
Du havde talt . . .

Mascarille.

Ja, talt forvist om hendes Føiten,
Saa at hans Kjærlighed tre Fjerdedel var fløiten,
Og vi befrit for ham! Men uden mindste Rast
Forstyrrer De mit Værk, og plapprer Løst og Fast!
Hans Tjener bli'er jeg, for hans Planer at forpurre . . .
Nei, Gudbevar's, det var jo Synd! Ret som en Burre

*) Originalen opgiver en bestemt latterlig Rolle, Olibrius.

De klistrer Dem til ham! Med øm Samvittighed
De nobelt skrifter Alt, og gjør paa mig Dem vred! —
Jeg dog det redde vil! Jeg Tegn paa Tegn Dem giver,
Men De har ingen Ro, før Alt opdaget bliver.
Jo, det er rigtignok en frugtbar Fantasi,
Som De jo nys har sagt, De excellerer i!
Til en Geheimraad De den burde vist forære!
En Statsminister den til Nytte kunde være!

Lelie.

Det undrer mig slet ei, jeg kommer galt afsted!
At ei jeg veed, hvad Du har for, er min Fortræd.
Det hundred Gange sig gjentage vil . . .

Mascarille.

Desværre!

Lelie.

Naar Du vil have Ret at skjænde paa Din Herre,
Saa maa Du sandelig meddele mig hver Plan!
Da Dit Maskineri jeg ikke lugte kan,
Gaar jeg i Fælden og kan ei min Rolle spille.

Mascarille.

Ulykken er, at De kan ikke være stille,
Men bnser paa. Jeg har det ofte sagt, maa dog
Gjentage det: De er og bli'er, min Tro, et Fjog!

Lelie.

For Det, der alt er sket, er det ei værdt at skjænde.
Leander, Gud ske Lov, kan ikke kjøbe hende,
Og forudsat, at Du vil bruge Dit Talent . . .

Mascarille.

Lad det nn være godt! Den Snak er slet bevendt!
Med Ord alene kan De ei min Vrede stille,
De med en Tjeneste maa se mig at formilde.

Lelie.

Naar paa min Tjeneste det ene kommer an,
Min Arm, mit Blod, mit Liv jeg glad Dig byde kan . . .

Mascarille.

Gud veed, af hvad Vision hans Hjerne nu er slaaet!
Nu har af Iver han Berserkergang nok faaet,
Lig visse Venner, som langt heller trække blank,
End aabne Pungen for at hjælpe med en Frank.

Lelie.

Hvad er det da, Du vil?

Mascarille.

At Deres kjære Fader,
Det seneste Spilop aldeles os forlader.

Lelie.

Vi har alt sluttet Fred.

Mascarille.

Til ingen Nytte dog;
Den gjælder ikke mig, der nys ihjel ham slog
Af Kjærlighed til Dem. Med slige Dødsvisioner
En Mand, som er tilaars, sig vanskeligt forsoner;
Om hurtig Bortgang han deraf et Varsel saar,
Mens fuldt af Anelser hans bange Hjerte slaar;
De veed, at Hr. Pandolfe jo hænger stærkt ved Livet,
Saa stærkt, at denne Spøg mig neppe bli'er tilgivet,
Thi for profetisk vist den stakkels Mand den ta'er! —
Man har mig sagt, han mig for Retten stævnet har:
Een Undersøgelse let til en anden leder,
Til frit Logis, fri Kost, som jeg mig helst frabeder.
Af pur Respekt for mig, man mig til Fange ta'er,
Og gjør en Sag af hver Bedrift, jeg øvet har.
Sit Had mod min Person Misundelsen ei dølger,
Thi vort Aarhundred jo al ædel Dyd forfølger;
Derfor det bliver bedst . . .

Lelie.

Jeg ham formilde vil.
Til Gjengjæld lover Du . . .

Mascarille.

Min Gud, vi skal se til.
(Lelie gaar.)
Men, efter det Besvær, maa først en Stund man puste,
Og ikke strax igjen sig til Intriger ruste,
Lig en urolig Aand, der aldrig hvile kan.
Leander er til os at skade ei istand,
Og hvad Celie angaar, er hun jo spærret inde . . .

Sjette Scene.

Ergaste. Mascarille.

Ergaste.

Jeg har Dig længe søgt, og kunde ei Dig finde;
Et vigtigt Budskab jeg i Hast Dig bringe maa.

Mascarille.

Hvorom?

Ergaste.

Siig først, om ei man her paa Lur kan staa?

Mascarille.

Nei! Nei!

Ergaste.

Jeg løb ei saa for hver af mine Venner,
Men da Din Iver for Din Herres Sag jeg kjender,
Be'er jeg Dig passe paa. Der er et nyt Projekt
Igjære, hvorved let I kunne gaa rejekt,
Thi under Paaskud af en Dame-Maskerade,
Som man i Fastelavn tidt ser i denne Gade,
Leander tænker paa inat at føre bort
Den Skat, for hvilken Du arbeidet har saa haardt.

Mascarille.

Ja saa! Men endnu er han ei til Maalet naaet!
Tro mig, min Bro'er, han skal af Marken blive slaaet,
Jeg mod hans Angreb strax maa rette mine Skridt,
Med det Maskineri skal han ei komme vidt.
Hvad Mascarille formaar, han aner endnu ikke!
Farvel! En Snaps vi snart vil sammen drikke.

Syvende Scene.

Mascarille (alene).

Det er en fiffig Plan, hvori jeg sikkert tror,
At uden Risiko jeg følge kan hans Spor.
Ved en behændig List, som Lykken vil beskytte,
Skal jeg, ved hans Taktik, erobre selv hans Bytte,
Før han faar tænkt sig om. Jeg mig maskere maa,
Og Hr. Leander skal faa Lov at se derpaa,
At jeg er Førstemand til denne Maskerade,
Hvorved Udgifterne jeg ham vil overlade.
Det synes, som om Folk i Byen alt det veed,
Og det er netop godt! Paa ham man bliver vred,
Han skal Kastanierne for os af Ilden rage,
Vi vil med Anstand dem af brændte Poter tage,
Og for vort Mummespil vi ei Fortræd kan faa,
Da hele Skylden ham alene ramme maa.
Men skynde maa vi os! Jeg vil mig strax maskere
Med nogle Venner, som jeg først maa instruere.
Jeg kjender til de Ting, saa Folk og Klædedragt
I allerstørste Hast jeg sammen kan faa bragt.
Ja, I maa tro, Godtfolk, at jeg min Klogt skal bruge,
Og aagre med mit Pund, ei skinsygt derpaa ruge.
Hvis Himlen, som jeg tror, mig gav en Skjelms Talent,
Skal jeg nok sørge for at gjøre det bekjendt.

Ottende Scene.

Lelie. Ergaste.

Lelie.

Du tror for Alvor, at han med den Maskerade . . .

Ergaste.

Saa sandt som jeg staar her, slaar jeg Dem ingen Plade.
En af hans egne Folk har mig den Sag fortalt . . .
Jeg løb til Mascarille, og sagde strax ham Alt,
Og han fik travlt med Puds mod Puds at spille!
Hvad han faldt paa, kan jeg mig ikke forestille;
Men da jeg mødte Dem, har jeg det trot min Pligt,
At underrette Dem, min Herre, strax om Sligt.

Lelie.

Det heldigt var for mig, at Du fik det at vide —
Paa min Erkjendtlighed kan ganske trygt Du lide.

Niende Scene.

Lelie (alene).

Jeg tænker, Mascarille en Mesterstreg nok gjør,
Men fra min Side jeg hans Planer støtte bør,
Jeg vil ei taale det, at Folk om mig fortæller,
At jeg staar som en Blok, mens det min Velfærd gjælder.
Paa Tiden snart det er, at jeg mig vise maa . . .
For Pokker, jeg har glemt den Stok, der bedst kan slaa,
Men heldigvis har jeg Pistoler i min Lomme,
Og Kaarden den er god . . . Lad hvem der vil saa komme!
Hola! Hola! Et Ord! (Han banker paa Trufaldins Dør).

Tiende Scene.

Lelie. Trufaldin.

Trufaldin.

Hvem banker saadan paa?

Lelie.

Luk Alting vel, og sæt for Døren Laas og Slaa!

Trufaldin.

Hvorfor?

Lelie.

O, visse Folk har faaet frækt isinde,
Dem med et Fakkeltog iaften at forblinde,
Og føre bort Celie, mens De bli'er holdt for Nar.

Trufaldin.

O Gud!

Lelie.

Se, der vi alt den Maskerade har,
Men De, Hr. Trufaldin, bør god Besked dem give.
Og for at se den Stads i Deres Vindve blive,
Mens jeg, i Deres Sted, vil børste dette Pak,
Og med min Kaarde, som er god, dem sige Tak.

Ellevte Scene.

Lelie. Trufaldin (i Vinduet). **Mascarille** (med sit maskerede Følge).

Trufaldin.

De Dumrianer tro, at jeg paa Sligt skal lide.

Lelie.

(til Mascarille, der er forklædt som Fruentimmer).

Hvorfor slig Hast, Madam? Kan man det faa at vide?

(Til Trufaldin.)

For Morskabs Skyld, luk op, jeg be'er, et Øieblik!

(Til Mascarille.)

Min Gud, hvor De er fin, og hvor De har et Blik!
De mumler Noget . . . Tys! Jeg vil Dem ei fornærme,
Men dette Aasyn maa ei Masken mer beskjærme!

Trufaldin.

Gaa! Skjelmer, Kjeltringer! Jeg er ei stemt til Snak!
Afsted! Pak af!

(Til Lelie.)

Til Dem, min Herre, tusind Tak.

Tolvte Scene.

Lelie. Mascarille (samt hans maskerede Følge)

Lelie

(efter at have demaskeret Mascarille).

Er Dig det, Mascarille?

Mascarille.

Nei, det er nok en Anden!

Lelie.

O hvilken Nød! Det er da rent besat af Fanden!
Hvor kan jeg gjætte dog, naar Du det ei har sagt,
Af hvilken Grund Du Dig har klædt i Damedragt?
Ak, ubesindigt har jeg revet af den Maske,
Hvori Dit Vovespil maaske sig kunde flaske,
Og jeg har Lyst til mig af Harm ihjel at slaa . . .
Gid tusind Stokkeprygl for denne Streg jeg faa!

Mascarille.

Farvel, o Fusentast, som Ingen Ro kan nnde.

Lelie.

Hvis Du forlader mig, saa maa jeg gaa tilgrunde.
Til hvilken Helgen skal jeg ty?

Mascarille.

Til Helved far!

Lelie.

O, hvis Du ei et Staal- og Marmorhjerte har,
Min Uforsigtighed Du end engang tilgive!
Skal her paa mine Knæ jeg bedende forblive?
Kan Du . . . . ?

Mascarille.

O Lirum Lar!

(Til Følget.)

I Kammerater, gaar!
Leanders Tog jeg ser! Det Lykken prøve faar.

Trettende Scene.

Leander (med sit Følge, der ligeledes bestaar af Fruentimmermasker).
Trufaldin (i sit Vindue).

Leander (til sit Følge).

Hen under Vinduet, men ganske tyst og stille!
Er først vi indenfor, kan vi Komedien spille;
Forunden Larm, jeg be'er! Faa sagte Laasen fat!

Trufaldin.

Mon flere Masker mig bestorme vil i Nat?
Forkjølelser De kan Dem, mine Herrer, hente!
Vist ikke vel forvart er Den, der hid Dem sendte;

For sent De kommer til at føre bort Celie;
Hun be'er indstændigt om, at hun maa være fri,
Da længst hun er i Seng, og Ingen kan modtage.
Det gjør mig ondt for Dem, men hvis De vil behage
En let Forfriskning paa den kolde Nattevagt,
Har jeg, til skyldigst Tak, lidt Røgelse Dem bragt.

(Han lukker Vinduet.)

Leander.

Det lugter skammeligt! At blive saa fixeret!
Lad os gaa bort i Hast! Mit Tøi er rent spoleret.

Fjerde Akt.

Første Scene.

Lelie (forklædt som Armenier). Mascarille.

Mascarille.

Naa, De ser morsom nd i den Armenier-Dragt!

Lelie.

Mit døde Haab har Du paany tillive vakt!

Mascarille.

Ja, over Vreden la'er jeg aldrig Solen dale,
Og det er ganske spildt, naar jeg om Hævn vil tale.

Lelie.

Tilfreds Du blive skal med min Taknemlighed,
Naar først jeg kommen er til Magt og Myndighed;
Selv om jeg fattig blev, mit Brød jeg vilde dele . . . .

Mascarille.

Pst! Tænk blot paa, hvordan jeg ordnet har det Hele!
Ei Overraskelse kan længer Skylden faa,
Hvis De paa vanlig Vis vil i hver Fælde gaa.
Tag Dem iagt, jeg be'er, at ei De bli'er opdaget.

Lelie.

Men sig, hvorledes har Dig Trufaldin modtaget?

Mascarille.

Med hyklet Iver for hans Vel, jeg gik til ham,
Fortalte ham, hvordan jeg fandt det var en Skam,
At hans Aarvaagenhed, som høilig burde prises,
Med Hensyn paa Celie, saa liden Agt der vises,
At man bestormer ham, og gjør paa hende Krav,
Hvorpaa det falske Brev jo nys Exempel gav . . . .
Hvordan man gjerne mig i den Sag havde blandet,
Hvis de Spilopper jeg ei havde høit forbandet,
Og truet strengt med strax til Trufaldin at gaa,
At han fordoblet Vagt for Huset kunde faa.
Fra den Indledning jeg, med stærk Moraliseren,
Holdt Taler, ret med Fynd, om Skjelmernes Formeren,
Og om hvordan jeg selv mig rent fra Verden slog,
I Haabet om at faa en lille, rolig Krog,
Hvor paa min Salighed jeg trygt arbeide kunde,
Hos en gudfrygtig Mand, langt bort fra alt det Onde.
Saa sagde jeg med Graad, at det var al min Lyst,
At i min Nød jeg mig ei ønsked bedre Trøst
End Resten af mit Liv hans Brød at maatte spise,
Og, uden anden Løn, som Tjener tro mig vise;
At i hans fromme Haand jeg ønsked opbevart
En lille Fædrearv, og hvad jeg sammenspart
Af Skillinger mig har, thi hvis Gud vilde kalde
Mig bort fra denne Jord, mit Valg ei kunde falde
Paa anden Arving, end paa ham, den ædle Sjæl!
Det var det rette Sprog, det skylder jeg mit Held,
At jeg som Tjener i hans Hus, kan overlægge
Frit med Celie, hvordan hun Haand til Flugt vil række.
Til Dem, min Herre, at faa ind i Huset bragt
Har Trufaldin mig selv den bedste Maade sagt:
Imorges har han mig fortalt en Drøm, der viste
Som hjemvendt ham en Søn, hvis Spor han længst forliste.
Fortællingen derom jeg mig til Indtægt tog,
Og mit Maskineri jeg paa dens Grund opslog.

Lelie.

Det har jeg hørt af Dig, jeg tror, alt tvende Gange.

Mascarille.

Sandt nok, men selv om det var tre, er jeg dog bange,
At fra Koncepterne De skal forbløffet gaa,
Saa midt i vort Komplot med Skam vi stille staa.

Lelie.

At jeg har Hast, Du ei forunderligt kan kalde!

Mascarille.

Ved hurtigst Tilløb kan man allerletteſt falde.

Af Nemme, Herre, De just ei er meget stærk,
Jeg maa slaa Sømmet fast, hvis lykkes skal vort Værk.
Historien jeg vil i Korthed nu gjentage:
Hr. Trufaldin har fra Neapel maattet drage,
Hvor han sit rette Navn, Zanob' Ruperti, bar;
For Sammensværgelse han der anklaget var,
Og efterlod af Hast sin Hustru og en Datter,
Som end var spæd. (Knap kan jeg bare mig for Latter
Ved ham at tænke mig som Revolutionair,
Thi Folk af hans Natur en Stat ei farlig' er'.)
Paa Flugten faar han Bud, at Konen og den Lille
Er' døde beggeto. Han kan sin Sorg ei stille,
Og for i den at faa et lille Glimt af Trøst,
Han skriver til sin Søn, hans Faderhjertes Lyst,
Som til Bologna han har sendt for at studere,
At i sin Hjertesorg han ham ei kan undvære,
At den Privatdocent, hvem han betroet er,
Magister Albert kaldt, at følge med han be'er.
Men han faar intet Svar, de giver ikke Møde.
To hele Aar gaa hen, tilsidst han tror dem døde,
Hvorpaa af Livet kjed, et andet Navn han ta'er,
Og bli'er den Trufaldin, som her sin Bolig har. —
Nu gaa vi videre! De fra Armenien kommer,
Og i Tyrkiet har De mødt i denne Sommer
Hans Søn med Læreren, som did man havde ført,
Paa et Sørøverskib. Det har man ofte hørt,
Ja, i hver Farce, som man paa Theatret spiller,
En Datter eller Søn som røvet man fremstiller,
Mens dog i rette Tid det Rov opdaget bli'er,
Hvorved Tragedien man en lystig Ende gi'er.
Man den Opfindelse har brugt, vist hundred Gange . . .
Desbedre! Let deri vi kan den Gamle fange! —
De hilser fra Horats, thi det er Sønnens Navn,
At han sig ønsker hjem blot i sin Faders Favn,
At af hans Skjæbne rørt, De har ham Penge givet,
Saa frikjøbt nu han er og har sig hjem begivet,
Men da De havde Hast, De ilet er forud,
Som Overbringer af det glædelige Bud . . .
Herom jeg har jo før Dem givet Instruktioner.

Lelie.

O lad mig være fri for de Repetitioner!
Jeg Alt i Hov'det har, og kan det godt forstaa . . . .

Mascarille.

Saa vil jeg da gaa ind, at vi begyndt kan faa.

Lelie.

Men hør dog, Mascarille . . . Hvis Trufaldin vil vide,
Hvordan hans Søn ser ud . . . Giv mig et Svar itide . . .

Mascarille.

Men Herregud, den Sag jo klares ganske let!
Hans Fader har, saafremt De ellers husker ret,
Ei set ham mangt et Aar, og Træk sig jo forandre,
Naar med Sørøvere man vidt omkring maa vandre.

Lelie.

Godt nok! Men Et endnu: Han har mig een Gang set . . .
Hvis han gjenkjender mig . . . .

Mascarille.

Er nu igjen De bet?
I Afstand blot et Ord i Nat med Dem han talte!
Ei Deres Træk han sig ved Dagens Lys gjenkaldte,
Om uforklædt De kom . . . Men nu, i denne Dragt . . .!
Min Tro, han maatte da med Fanden staa i Pagt! —

Lelie.

Det gaar! Men denne Stad, Du nævned i Tyrkiet . . .?

Mascarille.

O det er lige fedt . . . Tyrkiet! . . . Barbariet . . . .

Lelie.

Men Navnet paa den By, hvor jeg hans Søn har mødt . . .?

Mascarille.

Tunis. At staa her til iaften bli'er jeg nødt.
De, der Gjentagelser jo synes at foragte,
Paa Navnet af den By dog havde burdet agte.

Lelie.

Gaa at begynde da! Til Kamp jeg rustet er.

Mascarille.

Men vær forsigtig! Gjør mig ei for stort Besvær,
Og lad, derom jeg be'er, ei Fantasien spille . . . .

Lelie.

Viis al den Uro væk! Jeg kan mig godt forstille.

Mascarille.

Bologna har Horats studeret i; hans Fa'er
Zanob' Ruperti i Neapel kaldet var;
Hans Lærer Albert hed . . . .

Lelie.

Hør op det at indpode!
At jeg en Tosse var, man skulde jo formode.

Mascarille (afsides).

Ja, den Formodning var nok ei foruden Grund.

Anden Scene.

Lelie (alene)

Naar hau behøves ei, han kryber som en Hund! —
Jeg trænger til ham nu, det mærker han desværre,
Og gjør familiært sig næsten til min Herre. —
Men snart jeg blive skal i hendes Nærhed bragt,
Hvis søde Blik mig har i søde Lænker lagt,
Snart, uden Hindring, jeg med Miner og med Tale
Mit Haab, min Kjærlighed for hende skal afmale,
Skal høre hendes Dom .... Der komme de alt ud ....

Tredie Scene.

Trufaldin. Lelie. Mascarille.

Trufaldin.

Tak være Gud, at jeg opleved dette Bud.

Mascarille.

Ja, De forstaar, hvordan en Drøm kan opfyldt blive!
Man bør ei Blendværks Navn til Drømme længer give.

Trufaldin (til Lelie).

Som Lykkens Engel er De kommen til mit Hjem ....
Hvordan, min Herre, skal jeg kunne takke Dem?

Lelie.

O lad Taksigelsen ei være Dem til Hinder ....

Trufaldin (til Mascarille).

Med En, jeg før har set, jeg nogen Lighed finder
Hos den Armenier ...

Mascarille (til Trufaldin).

Deri De har vist Ret.
Dog saadan Lighed kan jo findes paa hver Plet.

Trufaldin (til Lelie).

De har da set min Søn, og kan om ham fortælle ....

Lelie.

At han er glad og sund, jeg til Dem skulde mælde ....

Trufaldin.

Han husker da sin Fa'er? Sit Liv fortalt han har?

Lelie.

Tusind Gange vist.

Mascarille.

Lidt mindre nok det var.

Lelie.

Som her at se Dem nu jeg har i Dag den Ære.
Har han beskrevet Dem.

Trufaldin.

Hvor kan det muligt være?
Syv Aar han ikkun var, da han fra mig blev sendt;
Hans Lærer tror jeg knap igjen mig havde kjendt,
Hvis her han stod og saae, hvad Tiden har udrettet.

Mascarille.

Men Blodets Billede dog aldrig bli'er udslettet,
I Hjertet prentet dybt bevares denne Skat.
Min Fader har fortalt . . . .

Trufaldin

(til Lelie efter at have tysset paa Mascarille).

Hvor har De ham forladt?

Lelie.

Midt i Tyrkiet . . . i Turiu . . . .

Trufaldin.

Turin? Den ligger
Jo i Piemont . . . .

Mascarille (afsides).

En Feil i Hjernen paa ham stikker.

(Høit.)

Men De forstaar ham ei! Han Tunis tænker paa,
Der var det, han har sagt, at Deres Søn han saae.
Man i Armenien har en meget selsom Vane,
Den kommer, tror jeg, fra en Feil i Folkets Gane,
At de forveksle tidt de Skrifttegn: nis og rin:
For Tunis derfor let de sige kan Turin.

Trufaldin.

For at forstaa ham ret, man først maa dette høre!

(Til Lelie.)

Hvad Tegn gav Dem min Søn, for Dem til mig at føre?

Mascarille (afsides).

Se, om han svare vil . . . .

(Høit, efter at have fegtet i Luften.)

Jeg repeterer blot
Lidt af min Fegtekunst. Det er i Aldren godt
Sin Ungdoms Øvelser ei daarligt at forglemme,
Og De maa tro, at jeg heri har været hjemme.

Trufaldin (til Mascarille).

Hvad bryder jeg mig om, hvordan Du fegtet har?

(Til Lelie.)

Det Navn, han sagde Dem, hans Fader forhen bar?

Mascarille.

O Hr. Zanobio Ruperti! Hvilken Glæde
Har Gud Dem sendt! Jeg maa af Fryd derover græde.

Lelie.

Ja, det er Deres Navn! Det andet laant kun var . . .

Trufaldin.

Hvor har han sagt, at først han Lyset skuet har?

Mascarille.

Man for et deiligt Sted Neapel vistnok holder,
Men Kummers Gjenklang dog Neapels Navn Dem volder.

Trufaldin (til Mascarille).

Jeg de Afbrydelser slet ikke skjøtter om.

Lelie.

Han i Neapel, har han sagt, til Verden kom.

Trufaldin.

Hvor sendte jeg ham hen? Hvem gav jeg ham til Lærer?

Mascarille.

Magister Albert, for hans Trofasthed jeg ærer.
Han i Bologna har sit Tillidshverv udført
Saa hæderligt, at det mig har til Taarer rørt.

Trufaldin (til Mascarille).

Ti dog!

Mascarille (afsides).

Det gaar rent galt, hvis dette ved skal vare.

Trufaldin (til Lelie).

Af Dem jeg høre vil Fortælling om hver Fare,
Min Søn bestaaet har, og fremfor Alt, hvordan . . . .

Mascarille (gaber).

Lyst til at gabe jeg medet ei modstaa kan!
Men er det ikke Tid, at vi bør se hvorlunde
Den kjære Reisende bedst vederqvæges kunde?
Er det ei bleven sent?

Lelie.

For min Skyld ei, jeg be'er . . .

Mascarille.

At De er sulten dog hel tydelig man ser.

Trusaldin.

Kom ind da . . .

Lelie.

Efter Dem.

Mascarille (til Trusaldin).

De ser, at langt tilbage
Man i Armenien er. De selv foran maa drage.
(Til Lelie, efter at Trusaldin er gaaet ind i Huset.)
Hvor De den Lektie kan! Hvert Ord!

Lelie.

Jeg bange blev,
Men vær blot rolig nu! Paa Flugt min Frygt jeg drev,
Og Øvelsen nok vil mer Sikkerhed mig give.

Mascarille.

Leander kommer hid . . . . De her ei set maa blive.

Fjerde Scene.

Leander. Anselm.

Anselm

Jeg be'er Dem standse lidt, Leander, da jeg maa
Med Dem her have talt om Ting, som Dem angaa.
Ei for min egen Skyld, med Hensyn paa min Datter,
Det ene vigtigt er, det udentvivl De fatter! —
Nei, andre Grunde bør bestemme mine Ord . . .
I Deres Faders Sted jeg mig jo næsten tror,
Og uden Vrede, blot til Deres eget Bedste,
Maa jeg Dem bede, De Opmærksomhed vil sæste,
Paa hvad jeg siger Dem. De neppe selv det veed,
Hvordan den hele By ler af den Kjærlighed,
Som Dem medet har gjort til natlig Eventyrer,

Saa Maskerade-Tog De gjennem Byen styrer,
Og gjør Dem selv til Nar, mens overalt bli'er sagt,
At en Zigennertøs Dem har fra Samling bragt,
At De vil gifte Dem med Trufaldins Slavinde,
Hvis Haandværk nylig var en Skjærv ved List at vinde!
Jeg rødmer over Dem, langt mer end over mig,
Paa hvem desværre dog Skandalen hævner sig,
Thi da min Datter var bekjendt med Dem forlovet,
Er det jo vistnok tungt, at De paa Sligt har vovet.
Men end er Tid! De maa opgive denne Sag,
Og aabne Øinene, før det bli'er Angers Dag.
Naar Ungdoms Daarskab os fra rette Vei forvilder,
Jo før man vender om, des mindre Tid man spilder.
Tro mig, naar Skjønhed blot er Grund til Ægteskab,
Bli'er dettes Følger snart den korte Lykkes Tab,
Thi deiligst Hustru ei med Deilighed sig værner
Imod vor Lunkenhed, naar Lidenskab sig fjerner,
Og Ungdoms hede Blod er kommen lidt til Ro,
Saa vi med lutter Fjas ei nøies i vort Bo.
Selv al den Lyst, hvormed vi vore Sandser stille,
Bli'er i sligt Ægteskab til Qvaler let en Kilde,
Naar Lidenskaben flyr, og Nattens korte Lyst
Betales maa hver Dag med bitter Angers Røst:
Om de Historier er nok der at fortælle,
Som Sønner, uden Arv, og vrede Fædre mælde.

Leander.

I hvad De siger der, gjenlyder blot en Klang,
Et Ekko af hvad selv jeg tænkt har mangengang.
Jeg Deres Godhed, Hr. Anselm, saa høit vist skatter,
Som Æren af det Haab at eie Deres Datter,
Hvem jeg uværdig er . . . Ak, naar jeg tænker paa
Den Dyd og Skjønhed jeg hos hende henrykt saae,
Forvirres jeg, og vil . . . .

Anselm.

Man aabner Husets Døre . . .
Jeg vil fra dette Sted i største Hast Dem føre,
At ei fra denne Port udstrømme skal en Gift.

Femte Scene.

Lelie. Mascarille.

Mascarille.

Nei, veed De hvad, det er dog virkelig for stift!
Vil saa De blive ved, man Alting snart opdager.

Lelie.

Skal jeg evindelig da høre Dine Klager?
Hvad dadler Du mig for? Slap jeg ei godt derfra,
Hvergang jeg talte? Gav jeg ei . . .

Mascarille.

Trara, Trara!
Exempli gratia: De Tyrken gjør til Kjætter,
Og Deres Æresord i Pant De derpaa sætter,
At Sol og Maane han til Guder har! Lad gaa!
Men værre bliver det, saa det mig harme maa,
Naar Deres Kjærlighed, hvergang Celie De skuer,
Sig glemmer saa, at den bandsat i Veiret luer,
Og koger over lig en Suppekjedel, som
Paa altfor stærk en Ild til heftig Skummen kom.

Lelie.

Min Selvbeherskelse Du mageløs bør finde.
Jeg talte jo ei til, ja knap jeg saae til hende.

Mascarille.

Men det er ikke nok, at ei De bruger Ord!
I Deres Minespil en større Fare bor;
Et Blik tidt i et Nu langt mer Mistanke vækker,
End Talen i et Aar, naar klogt man den belægger.

Lelie.

Men hvordan da?

Mascarille.

Hvordan? Det blev da klarlig set!
Da Trufaldin Celie har hen til Bordet ledt,
Har Deres Øine De fra hende bort ei taget;
Rød og konfus De har med Miner hende plaget,
Og ei lagt Mærke til, hvad Retter om der gik;
Ja, Deres Tørst, kun naar hun drak, De stillet fik;
De hendes Vinglas greb, naar hun det slap af Haanden,
Og spidsed Læben til, mens ivrig udi Aanden
De hendes Levning drak, og valgte med Forstand
Den Plet, hvor hendes Mund nys trykked Glassets Rand.
Hvad hendes Gaffel rent tilfældigvis berørte,
Med største Gridskhed De til Deres Læber førte;
Og, lig en Kat, der con amore fanger Mus,
Har hvad hun spytted nd, De ivrig ført i Hus,
Mens under Bordet De med Fødderne desuden
Rumstered saa omkring, at Trufaldin paa Snnden
To stakkels Hunde gav, der maatte bære Skyld
For alle Spark og Stød mod Ligtorn og mod Byld,
Og hvis de kunde, Dem for Retten burde stævne.
Tror De, slig Fremgangsvis kan Dem stor Ære levne?

Hvad mig angaar, for Dem jeg poniteret har;
Trods Kulden, i et Bad af Angst jeg Stakkel var,
Og lig en Spiller, der sit Kuglestød beregner,
Just paa det Stød, hvortil det hos hans Modpart tegner,
Har jeg den hele Tid med Blik og Ord mig snot,
Til Afpareren af, hvad jeg for galt har trot.

Lelie.

Hvor er det let for Dig om slige Ting at dømme,
Du, der ei har Begreb om Følelser saa ømme!
Men jeg herefter vil paalægge mig mer Tvang,
At Du dog blive kan tilfreds med mig engang.
Jeg stræbe vil . . .

Sjette Scene.

Trufaldin. Lelie. Mascarille.

Mascarille.

Vi om Horatses Skjæbne tale.

Trufaldin.

Det er vel gjort.
(til Lelie.)
Dog hvis jeg turde her befale,
Et Øieblik jeg med min Tjener ene blev.

Lelie
(idet han gaar ind i Huset).

Det blotte Vink derom mig alt paa Flugten drev.

Syvende Scene.

Trufaldin. Mascarille.

Trufaldin.

Veed Du, hvad jeg mig har fornylig foretaget?

Mascarille.

Nei. Men hvis Herren vil, bli'er jeg ei længe plaget
Af min Nysgjerrighed.

Trufaldin.

Jeg af en Eg saa stor,
At jeg tohundred Aar af Alder mindst den tror,

Har hugget løs en af dens allerbedste Grene,
Af Tykkelse tilpas netop, jeg skulde mene,
Hvoraf i største Hast jeg lavet har en Stok,
(Han rækker sin Arm ud.)
Som Armen her omtrent . . . Ja saadan bli'er det nok.
I Enden lidt mer tynd, og spaltet i to Stænger,
Just skikket til at slaa en Ryg, som dertil trænger,
Thi den er knudret, grøn, og let at holde fast.

Mascarille.

Men hvorfor har dermed De havt en saadan Hast?

Trufaldin.

For Din Skyld, først og fremst! Saa for Evangelisten,
Der med det gode Nyt er kommen, lig en Christen,
I falsk Armenier-Dragt — det er opdaget alt —
Og om min stakkels Søn har Eventyr fortalt.

Mascarille.

Hvordan? De tror ei paa . . .?

Trufaldin.

Søg ei det at besmykke!
Han har sig selv forraadt, og til Guds gode Lykke! —
Da han med Haandtryk til Celie saa omt fik sagt,
At kun for hendes Skyld han saas i denne Dragt,
Er han ei bleven vaer, at just den smaa Jeannette,
Der mig til Gudfa'er har, mig kunde det berette,
Ja, Ord til Ord. Men skjøndt om Dig der ei blev talt,
Er jeg dog sikker paa, Du Mester er for Alt.

Mascarille.

Deri De Uret har! Hvis han for Nar Dem holder,
Har først han narret mig. Det Ærgrelse mig volder.

Trufaldin.

Vil Du bevise mig, at Du har Sandhed sagt,
Og lægge paa hans Ryg af Stokkeprygl en Dragt?
Jeg selv vil hjælpe til, og naar vi færdig ere,
Vil jeg mig over Dig ei længere besvære.

Mascarille.

Af Hjertenslyst vil jeg den Kjeltring give Smør,
Og De skal se, om han mig frækt anklage tør.
(Afsides.)
Ja, han skal faa, saasandt jeg Mascarille mig kalder,
Han, som fordærver Alt!

Ottende Scene.

Lelie. Trufaldin. Mascarille.

Trufaldin
(banker paa Døren, Lelie kommer ud).

Et Ord, jeg Dem bønfalder,
Min Hr. Armenier, som frækt har vovet paa
En brav, retskaffen Mand med Digt at narre saa.

Mascarille.

At lade som den Søn, han savnet har saalænge,
Dem sendte hid, blot for i Huset ind at trænge!

Trufaldin
(idet han slaar ham).

Lad os opgjøre det i Hast!

Lelie
(til Mascarille, der ogsaa slaar ham).

O Skjelm!

Mascarille.

Det er
Den Vis, hvorpaa . . .

Lelie.

Barbar!

Mascarille.

En Skurk behandles her;
Husk vel paa det!

Lelie.

Hvordan? Slig Skjændsel mig at volde!

Mascarille
(der hele Tiden har slaaet Lelie, jager ham ud af Scenen).

Afsted, hvis Deres Liv De ønsker at beholde!

Trufaldin.

Ja, det var ærligt ment! Jeg er tilfreds med Dig!
(Mascarille følger Trufaldin ind i Huset.)

Lelie
(der vender tilbage).

En Tjener vise slig en bitter Haan mod mig!
Hvem skulde have trot, at han var en Forræder?
En Judas, som for Guld i Støv sin Herre træder . . .

Mascarille (i Vinduet).

Tør man Dem spørge, hvor med Deres Ryg det gaar?

Lelie.

At tale til mig, Du endnu Dig nnderstaar?

Mascarille.

Det kommer ud deraf, i Tanker at berette,
Hvad ei man burde, til Oplysning for Jeannette!
Min Vrede dennegang dog hurtig stillet er,
Og jeg med Skjænd idag Dem ikke gjør Besvær;
Hvor stor den Feil end var, som nys De har begaaet,
Har jeg paa Deres Ryg dog fuld Opreisning faaet.

Lelie.

Paa Dig jeg hævne vil saa stort Forræderi.

Mascarille.

Men, Herre, De, kun De, er ene Skyld deri.

Lelie.

Hvordan?

Mascarille.

Hvis De ei var i Hov'det halv forvirret,
De havde ei saadan vaa Deres Afgud stirret,
At De ei havde set Jeannette, som stod paa Vagt:
Hun Deres Ord i Hast til Trufaldin har bragt.

Lelie.

Man har beluret mig, mens til Celie jeg talte?

Mascarille.

Saa godt, at Trufaldin det Hele mig fortalte.
De, for den Sladders Skyld, er ene bleven bet . . .
Jeg veed ei, Herre, om De spille kan Piquet,
Men De forstaar den Kunst det bedste Kort at kaste.

Lelie.

O, jeg Elendige, som til Ruin maa baste!
Men hvi behøved Du at jage mig paa Dør?

Mascarille.

Jeg aldrig i mit Liv saa viist har handlet før.
Derved jeg Trufaldin al Mistro har betaget,
Han drømmer ei derom, at jeg ham har bedraget.

Lelie.

Lidt mer lemfældigt Du dog burde Stokken brugt.

Mascarille.

Mens Trufaldin gav Agt! De Prygl ham narred smukt! —
Og sandt at sige, maa jeg for et Held det kalde,
At jeg paa den Maner fik udtømt al min Galde.
Det er nu engang sket! — Naar De mig lover blot

Paa Deres Æresord, at det maa være godt,
At De for disse Prygl slet ingen Hevn vil tage —
Ei ved Dem selv og ei ved Andre — skal jeg mage
Det saa, tiltrods for Alt, at De Celie skal faa
Før tvende Døgn, hvis jeg til Trnfaldin maa gaa.

Lelie.

Glemt maa enhver Fortræd for sligt et Løfte blive!
Hvor haard Din Færd end var, vil jeg den dog tilgive.

Mascarille.

Jeg har da Deres Ord?

Lelie.

Det er at stole paa.

Mascarille.

Godt, godt! En Ting endnu De dog mig love maa:
Hvad jeg end gjør, maa De Dem aldrig deri blande.

Lelie.

Lad gaa!

Mascarille.

At ei jeg skal den Urosfeber bande . . .

Lelie.

Jeg rolig er, naar Du blot sørger for mit Held.

Mascarille.

Gaa hjem! Skift Tøi! Og gnid med Salve Ryggen vel!

(Mascarille gaar fra Vinduet.)

Lelie (alene).

O, hvor Ulykker dog mig idelig forfølge!
Det gaar jo Slag i Slag, som Bølge slaar mod Bølge.

Mascarille

(som kommer ud af Huset).

De her endnu! Min Gud! De burde være væk!
Skynd Dem herfra og hav for Deres Sag ei Skræk;
Naar jeg besørger Alt, maa det jo nok Dem være,
Og ei med mindste Hjælp maa De mig mer besvære.
Forhold Dem rolig blot!

Lelie.

Jeg hjemme blive kan.

Mascarille (alene).

Nu maa man se, hvorfra man faar en anden Plan.

Niende Scene.

Ergaste. Mascarille.

Ergaste.

Lig Duft fra Libanon den Nyhed just ei klinger,
Som jeg, i største Hast, her til Din Kundskab bringer:
En ung Zigeuuer har jeg her i Byen mødt
(Hel lys og smuk han var, skjøndt i Ægypten født)
Fulgt af en Hex, saa grim som Fandens Oldemoder.
Han vil af Trufaldin — det veed jeg vist, min Broder —
Tilhandle sig Celie; han snart vil være her.

Mascarille.

Den Elsker, hvorom hun har talt, det sagtens er.
Har uogentid man set en saa forbandet Skjæbne?
Knap færdig med et Punkt, maa man paany sig væbne,
Og mod et andet gaa! Leander neppe før
Vi ved et Lykketræf har faaet vel paa Dør,
Knap Tid vi have havt os ved det Held at glæde,
At han i Ægteskab med Hipolite vil træde,
Før strax en ny Rival, som langt mer farlig er,
Vi her paa Halsen faa! Hvor ender vort Besvær?
Hvad skal jeg gjøre nu? Det er ei let at gjætte. —
Dog alle Seil jeg vil til vore Master sætte
Med freidigt Mod. Den Fyr i Fælden drives kan . . .
Lad se . . . Et Tyveri . . .? Ja, ja, det gaar nok an!
Ei for sin Ærlighed just agtes en Zigeuuer,
Nei, tvertimod, han er bekjendt som fiffigst Løgner,
Og at han negter kjækt, hvad aldrig han har gjort,
Vil mod Beskyldningen nok ei ham hjælpe stort.
Til Politiet man en Haandfuld Mønt maa kaste,
At med Inquisition det sig ei skal forhaste,
Saa at vor unge Fyr i sin Arrest faar Tid
Til at fortryde ret, at han er kommen hid.
Frisk! Haand paa Værk, at det ei blive skal forsilde,
At vort Komplot vi kan med Takt og Anstand spille!
Det er ei første Gang, og ei den sidste bli'er,
At den Uskyldige man hele Skylden gi'er.

Femte Akt.

Første Scene.

Ergaste. Mascarille.

Mascarille.

O Hund, fordømte Hund, hvis rent forrykte Hjerne
Forfølger evig mig med sin Ulykkes-Stjerne!

Ergaste.

Ved listig Omhu af vor Politibetjent,
Vi havde denne Sag i største Hast alt endt,
Og taget Fyren fat. Medet imod os springer
En Mand, hvis Raab og Skrig os til at standse tvinger.
Det er Din Herre, der som rasende sig ter,
Og i vort Bytte strax Ufkyldigheden ser,
Saa sin Kaution han ham med Ædelmod tilbyder,
Og da hans Ordre man ei flux paa Stedet lyder,
Han med sin Kaarde kjækt til alle Sider slaar.
Vort Politi, der just for Mod i Ry ei staar,
I allerstørste Hast paa Flugten sig begiver,
Og tror, at af Lelie endnu forfulgt det bliver.

Mascarille.

O Skurk! Til Tak for alt Dit Fusentasteri,
Er han derinde nu og kjøber Din Celie.

Ergaste.

Farvel! Jeg vide gad, hvordan det ud vil falde.

Anden Scene.

Mascarille (alene).

Hans sidste Streg man jo fast genial maa kalde!
Forstyrrelsernes Aand har ham jo rent besat,
Og har vist Morskab af at gjøre mig Schackmat,
Af ham i Hælene paa mig saa lumsk at føre,
Saa Frugten af min Flid han kan tilintetgjøre.
End gi'er jeg dog ei tabt! Trods alle Nederlag
Jeg overvinde vil hans Djævel i den Sag.

Midt i alt Uheld er Celie dog paa vor Side;
Hun reiser nødig bort, det har jeg faat at vide;
Paa den Omstændighed et Haab der bygges kan . . .
Der komme de! Saa maa der smedes paa den Plan . . .
Pandolfe paa Landet er, hans Hus kan tros mit Eie . . .
Til vor Zigeuner kan jeg det maaske udleie . . .
Jeg ene det bebor og alle Nøgler har . . .
Forsøges bør det dog, om ei det muligt var . . .
Ei Mascarille sin Rang som Skjelmers Skjelm opgiver,
Ny Masker! Frisk, at til min Hæder endt det bliver.

Tredie Scene.

Andres. Celie.

Andres.

De veed det vistnok alt, o kjæreste Celie,
At dette Hjertes Haab kun var Dem at befri.
Venedigs Krige har — hvad jeg med Fryd gjenkalder —
Mit Mod saa prøvet at, i tidlig Ungdomsalder,
Mig Repnbliken der en hædret Stilling bød,
Hvis i dens Tjeneste jeg ønskede mit Brød.
Men jeg afslog det, blot for Deres Fjed at følge,
For som Zigeuner mig blandt Deres Folk at dølge,
Thi som en Stjerne var De stegen frem i Glands,
Og overstraalede min Æres friske Krands! —
Dog Skjæbnens strenge Bud mig atter fra Dem skilte,
Og Lydighed mod det en grusom Tid mig spildte,
Thi da jeg kom igjen, o Rædsel for min Sjæl,
Var De forsvunden, ak, forsvundet alt mit Held! —
For Dem at finde har ei Tid ei Flid jeg sparet,
Og kun ved Tvang jeg har, hvad der var sket, erfaret,
Idet hin grimme Hex har skriftet i sin Angst,
At De, Celie, hvem hun betragted som en Fangst
Af største Værd, var sat i Pant for nogle Penge,
Hvortil Zigennerne paa Flugten altid trænge,
I denne Stad, hos en saakaldt Hr. Trufaldin,
Der Dem bevogted strengt, til Sit han fik igjen.
Da iled strax jeg hid at bryde Deres Lænke . . .
Men Deres Frihed ei Dem synes Fryd at skjænke,
Og i det søde Blik, hvor Glæden straalet har,
En lønlig Sorg med Angst jeg tror at blive vaer! —
O sig mig Alt! Hvis Dem et roligt Liv behager,
Som Deres Ægtemand jeg til Venedig drager,
Hvor jeg har nok af Guld, hvor vi kan fæste Bo;
Men har De større Lyst, som Fuglen let og fro,

I Verden vidt omkring paa Flugt Dem at begive,
Vil gjerne jeg med Dem igjen Zigeuner blive.

Celie.

Hvor kan man i sin Dom, Andres, dog tage feil,
Naar i et Aasyn man vil skue Tankens Speil!
Hvad De har gjort for mig, taknemlig jeg erkjender,
Jeg veed at Omhu for mit Vel herhid Dem sender;
Men ak, man smiler ei, naar her man har det slemt;
En Hovedpine har mig med sin Oval forstemt . . .
Opsæt derfor, jeg be'er, vor Reise nogle Dage,
Saa vil mit Onde nok en bedre Vending tage.

Andres.

O den opsættes kan, saalænge som De vil,
Thi Ønsker, Villie, Haab, hør Dem alene til . . .
Vi vil forsøge strax et stille Hus at leie,
(Her hænger just et Skilt) hvor De Dem trygt kan pleie.

Fjerde Scene.

Celie. Andres. Mascarille.

Andres
(efter at have banket paa Pandolfes Hus).

Hvis De er Eier af det Hus, jeg spørge maa . . .

Mascarille (forklædt som Schweitzer).

Sin Diener, Herr Mosjø.

Andres.

Kan Værelser vi faa?

Mascarille.

Ach, freilich, ja! Hab schöu möblierte Zimmer,
Für propre Leut' wie Er . . . Das Pack logier ich nimmer.

Andres.

Det tror jeg nok.
(Til Celie.)
Her er vist ganske skikkeligt!

Mascarille.

Sie neulich kommen sind! Ich seh's an sein Gesicht.

Andres.

Ja vist.

Mascarille.

Und dies' ist wohl sein allerliebstes Täubchen?

Andres.

Forstaar Dem ei.

Mascarille.

Ich mein: Ist die Madam sein Weibchen?
Vielleicht sein Schwester?

Andres.

Nei.

Mascarille.

O hun er gar zu lieb,
Men Er muß passen po, thi hier sind manche Dieb.
Moske Er kommen ist, Geschäfte hier zu machen,
Sind böse Zeit'; kein Geld! — Hat vor Gericht Er Sachen?
Sind böse Leut' . . . Nur kein Proces, wenn Er ist klug,
Prokratere sind Dieb' . . . Ich swör's! Ich kenn's genug.

Andres.

Derfor jeg kommer ei.

Mascarille.

Nur sich zu divertieren,
Und mit der schönen Dam' ein bisken promenieren?

Andres.

Det angaar jo ei Dem.

(Til Celie.)

Jeg kommer strax igjen,
Blot Deres Pleiemor jeg hente vil herhen.
Og give ny Besked til Kudsken, som jeg loved.

Mascarille (til Celie).

Ihr ist nicht wohl, Madam?

Andres.

Hun ondt har i sit Hoved.

Mascarille.

Nicht doch! Nicht doch! Ich will mit Schweitzerkäs und Wein
Kurieren Sie, Madam. Na, treten Sie herein.

Femte Scene.

Lelie (alene).

Hvor det mig pinligt er, at jeg skal være stille,
Og lade Mascarille Komedien ene spille.
Men jeg har lovet det, og maa mit Ord indfri,
Om end min Skjæbnes Lod afgjøres skal deri.

Sjette Scene.

Lelie. Andres.

Lelie.

(som ser Andres komme fra Pandolfes Hus).

De har vist Nogen søgt og er forgjæves gaaet?

Andres.

Nei, jeg i dette Hus mig Værelser har faaet.

Lelie.

Hvordan? I Huset der? Min Faders er det jo!
Jeg og min Tjener blot for Tiden det bebo.

Andres.

Derom jeg Intet veed. Paa Skiltet der man mælder,
At det skal leies ud.

Lelie.

Jh, hvad De mig fortæller!
Hvem Pokker har vel hængt det Skilt der paa vor Dør?
Af hvilken Grund? Ha ha, det aned mig ei før!
Jeg lugter Lunten nu, ja, ja, saa maa det være.

Andres.

Tør med Forklaring af den Sag jeg Dem besvære?

Lelie.

En Hemlighed det for hver Anden være bør,
Det gjælder dog ei Dem, til Dem jeg tale tør.
Det Skilt, hvorpaa De nys mig her opmærksom gjorde,
Er en Opfindelse, derpaa jeg vædde turde,
Blot af min Tjener, der paa den Slags Ting har Greb;
Han vil formodenlig, ved dette lille Kneb,
Udleie det til Den, der kjøber en Slavinde,
Som er min Sjæl saa kjær, at jeg maa hende vinde,
Hvordan det saa end sker. Alt ofte galt det gik.

Andres.

Hvad hedder hun?

Lelie.

Celie.

Andres (afsides).

Vel at Besked jeg fik!

(Høit.)

Det burde før De sagt! De vistnok havde sparet
Endel Besvær, hvis jeg det havde før erfaret.

Lelie.

De kjender hende da?

Andres.

For hendes Skyld jeg kom,
Og kjøbt af mig hun blev!

Lelie.

O Skjæbnens haarde Dom!

Andres.

Da hendes Sundhed ei tillod os bort at drage,
Jeg leied dette Hus, men blot paa et Par Dage,
Og veed nu ikke ret, hvordan jeg skal faa bragt
Mit Hjertes Tak til Dem, for hvad De mig har sagt.

Lelie.

De vil min Lykke da mig ædelmodigt give?

Andres.

Et Øieblik, saa skal nok enige vi blive.

Lelie.

O hvordan skal min Tak til Dem udtale sig?

Andres.

Jeg be'er! Alt Takken er mer end tilstrækkelig.

Syvende Scene.

Lelie. Andres. Mascarille (forklædt som Schweitzer).

Mascarille.

Hvad fer jeg! Har vi ei paa Halsen der min Herre?
Et nyt Spilop bestemt han spiller mig, desværre!

Lelie.

Hvem skulde have kjendt ham i den Schweitzerdragt?
Hør Mascarille, jeg maa Dig Noget have sagt . . .

Mascarille.

Kein Mascarille, min Herr! Ich hass' Die, welche föiten,
Ich und min Hus gehörn zu den ehrbaren Lenten.

Lelie.

O hvilket Kandervelsk! Du spiller min Tro godt.

Mascarille.

Geh Er spatziern, min Herr! Ich leide keinen Spott.

Lelie.

Tag Masken af, jeg be'er. Den er til ingen Nytte.

Mascarille.

Geh Er zum Teufel! Sonst will'ch ins Gesicht ihm spytte.

Lelie.

Alt er i Orden bragt. Kast den Forklædning af.

Mascarille.

Mit dieser Faust will ich ihn bürsten wie ein Schaaf.

Lelie.

Jeg paa Dit tydske Brøvl ei længer gider høre.
Vi er jo enige. Hans Godhed vil Dig røre,
Jeg faar af ham Alt, hvad mit Hjerte haabet har;
Dit sidste Mummespil rent overflødigt var.

Mascarille (kaster Forklædningen).

Hvis I er enige, hvad mig maa overraske,
Mig selv jeg blive kan og kaste denne Maske.

Andres.

Hr. Mascarille har Dem med Ild og Iver tjent! —
Et Øieblik, saa er jeg her tilbagevendt.

Ottende Scene.

Lelie. Mascarille.

Lelie.

Nu vel, hvad siger Du?

Mascarille.

At det mig glæder meget,
Hvis Lykkens Veirglas i slig Hast for os er steget.

Lelie.

I Din Forklædning Du dog hel haardnakket blev,
Og vilde neppe tro, at jeg saa vidt det drev.

Mascarille.

Min Angst begrundet var, da jeg saa godt Dem kjender,
Og end forbauses jeg, at det saaledes ender.

Lelie.

Du maa indrømme mig, at dette Værk er stort,
Og jeg har fuldendt det! Hvad Galt jeg før har gjort,
Saa veed jeg da, jeg har oprettet mine Synder.

Mascarille.

Ja, Lykken siger man er Daarernes Formynder.

Niende Scene.

Lelie. Andres. Celie. Mascarille.

Andres (præsenterende Celie).

Det er den Dame vel, om hvilken De har talt?

Lelie.

Mon Mage til min Fryd vel Nogen før tilfaldt?

Andres.

Med ædel Hjælp De kom, da nys jeg var i Fare! —
Fra det at glemme maa mig Himmelen bevare!
Dog for en Straf vist den Velgjerning anses bør,
Hvis slig Betaling De til Gjengjæld fordre tør.
Dom selv, Lelie, mens De paa hende Blikket hefter,
Om sligt et Offer er i nogen Elskers Kræfter?
Om Deres Ædelmod, som Afdrag paa min Gjæld,
Mig røve vil mit Liv, mit Alt?

(Til Celie.)

Følg med!

(Til Lelie.)

Farvel!

Tiende Scene.

Lelie. Mascarille.

Mascarille (efter at have sunget).

Jeg synger, skjøndt, Gud veed, jeg Lyst har til at græde!
I var jo enige! De jubled jo af Glæde,
Fordi De fik Celie . . .

Lelie.

Hør op! Af Skam jeg dør!
O, aldrig mer jeg Dig om Hjælp anraabe tør;
En hundsk Forræder er jeg og en usel Bøddel,
Uværdig til af Trøst at høre mindste Tøddel!
Plag Dig ei mer med mig! Jeg Lykken selv fordrev,
Og til Fatalitet jeg vistnok stemplet blev!
O, i et saadant Slag, ved slig Omvexlings Under,
Mit sidste Haab jeg paa en hurtig Død blot grunder.

Ellevte Scene.

Mascarille (alene).

Ja, det var visselig et Middel til i Hast
At blive færdig! Med de andre gale Kast
At kaste Livet bort, og saa sin Daarskab krone! —
Men med den Udgang kan jeg mig ei ret forsone.
Hvad hjælper det vel mig, at selv han veed hvor tidt
Han har kuldkastet, hvad jeg bygged, Skridt for Skridt,
Naar Mascarille tilsidst dog ikke faar besejret
Den Fusentaster-Trold, der sig i ham har leiret?
O kunde det blot ske, da skulde Seirens Dag
Forherliges just af de mange Nederlag.

Tolvte Scene.

Celie. Mascarille.

Celie.

Hvad Du end siger mig, hvad Du mig end forjætter,
Til dette Pusterum kun lidet Haab jeg sætter,
Og hvis jeg dømme skal af hvad jeg hidtil saae,
Vil neppe paa Akkord de med hinanden gaa.
Ak, ihvor stærkt Lelie mig har forstaat at røre,
Vil jeg for hans Skyld ei den Anden Uret gjøre! —
Skjøndt paa forskjellig Vis, de beggeto mig bandt,
Og af forskjellig Grund jeg mig forpligtet fandt:
Hvis Tanken om Lelie med Kjærlighed mig fylder,
Mit Hjerte til Andres Taknemmelighed skylder,
Og ingensinde jeg samtykke vil deri,
At ham man Uret gjør, for mig fra ham at fri.
Kan jeg desværre ei hans Hjertes Ønsker krone,
Og med hvert Offer som hans Hustru ham forsone,
Vil idetmindste jeg ei lønne ham dermed,
At han en Anden skal se kaaret i sit Sted.
De Ønsker, som hos ham jeg søge maa at knække,
Bør i min egen Sjæl jeg ogsaa Tvang paalægge.
Dom selv, om Du endnu kan give Haabet Magt,
Naar Du betænker ret, hvad jeg Dig her har sagt.

Mascarille.

Nei! Den Slags Hindringer vil altfor vidt os føre,
Og, sandt at sige, kan jeg ei Mirakler gjøre.
Engang endnu jeg dog forsøge vil derpaa! —
Om Jord og Himmel jeg end sammensvoren saae,

Skal dog en Udvei af den Labyrint jeg finde,
Og se om ei jeg Dem kan for min Herre vinde.

Trettende Scene.

Hipolite. Celie.

Hipolite.

Man, fra den Stund, at her De Deres Bolig tog,
Har sagt at Alle De magnetisk til Dem drog,
At Byens Damer sig med største Grund beklage,
Thi hvor De end se hen, de Troløshed opdage,
Da intet Hjerte kan imodstaa Deres Smil,
Der, mens det tryller sødt, dog gjemmer lønlig Pil,
Hvorfor De daglig Dem med vore Tab beriger,
Mens tusind Offre kun til Deres Pris opstiger! —
Hvad mig angaar, jeg vist foruden Kummer saae,
At De, en Dronning lig, beherskede Store, Smaa,
Hvis blot blandt dem, som har forsøgt mig at behage,
En Eneste De mildt mig havde ladt tilbage! —
Men at med Strenghed De tog Alle fra mig bort,
Det jeg beklage maa, thi det er dog for haardt.

Celie.

Det er at spøge paa den mest galante Maade,
Dog bør De skaane Den, der ydmygt be'er om Naade,
Der ser, at Deres Blik og Aasyn fik en Magt,
Som rent tilintetgjør Alt, hvad De mig har sagt,
Mens hver en Gang, at De i Speilet Dem betragter,
De med fuldgyldig Grund al anden Glands foragter.

Hipolite.

For hvad jeg sagde nys, jeg mangler ei Bevis.
Ei En, men Mange har Dem ydet største Pris,
Og til Exempel jeg at nævne blot behøver
Leander og Lelie, som De i Taalmod øver.

Celie.

Hvis, mod min Villie de i mig kun sandt Behag,
Bør De Dem trøste ved de Herrers slette Smag,
Der med et daarligt Valg tilfulde jo beviser,
At Begge hvert et Krav paa Deres Gunst forliser.

Hipolite.

Nei, lige tvertimod jeg deri handle maa,
Thi fra det Øieblik jeg Deres Ynde faae
Har meget Vankelmod naturlig jeg forklaret,
Da Deres Skjønhed mig sin Straale aabenbared.

Jeg kan ei dadle mer, at man i Dem blev skudt,
Og at Leander har sit første Løfte brudt.
Nei, jeg tilgiver ham, saa uden Had og Vrede,
Jeg ser hans Fader ham til mig tilbagelede.

Fjortende Scene.

Celie. Hipolite. Mascarille.

Mascarille.

Nyt! Nyt! Ja mer end Nyt! Det allerstørste Held,
Som jeg forkynde skal. Alt vel, som ender vel!

Celie.

Hvad mener Du dermed?

Mascarille.

At det, jeg har at mælde,
Kan i vor Farce for en prægtig Slutning gjælde.
Zigeunerinden, som De veed, fornys . . .

Celie.

Hvad hun?

Mascarille.

Paa Torvet gjorde sig i Tanker en Motion;
En anden Kjærling der hun paa sin Vandring møder,
Der glor hel skarpt og til at standse hende nøder,
Mens hun med Ugvemsord og hæse Ravneskrig,
Signalet gi'er til den forfærdeligste Krig,
Hvortil istedenfor en Daggert eller Kaarde,
De brugte Næver, der som Malmet vare haarde,
Og fægted saa med dem, at de afrev det Skind,
Der dækked Knoklerne paa deres hule Kind,
Mens de med Ord som: Mær, Ulvinde, Best og Tæve,
Kjækt Huetøiet af hinandens Isse hæve,
Og vise, hver især, et Hoved uden Haar,
Der tragi-komisk end for mine Øine staar.

Andres og Trufaldin, hvem Kampen havde lokket
Derhen, samt en Hob Folk, der snart om dem sig flokked,
Fik nu, med største Nød, adskilt de tappre To,
Der nys som Rasende slog med den tørre Klo.
Mens Vaabenhvilen de nu søger at benytte,
Og nøgen Isse vil med Huetoi beskytte,
Man Grunden vide vil til denne bittre Strid;
Angriberinden, hun, der sidst var kommen hid,
Ser vist paa Trufaldin, og Synet hende glæder,

Saa trods sin Vrede hun med Mildhed til ham træder:
„Ja, det er Dem, hvis ei mit Blik bedragersk er;
Man allerede har mig sagt, De leved her,"
Hun raaber overlydt. „O lykkelige Møde,
At jeg paa Hr. Zanob' Ruperti her skal støde,
Og kjende ham igjen, just i det Øieblik,
Da for haus Skyld jeg her i mer end Qvaler gik.
De veed, at i min Haand betrot blev Deres Datter,
Da De, af Grunde, som jeg hidindtil ei fatter,
Forlod Neapels By. Jeg hende der opdrog,
Og saae, hvor hun hver Dag blev mere smuk og klog.
Den Hex, hvem der De ser, infamest Tyvekvinde,
Har vidst, ved djævelsk Kunst, Adgang til os at vinde,
Og stjaalet bort vor Skat! Ak, den Ulykke var
Det Stød, som Deres Viv saa tidlig jordet har,
Thi store Smerter let vor Levetid forkorte.
Hvordan Dem mælde Sligt? Det kjære Barn var borte;
Jeg frygted Deres Hævn, thi min jo Skylden var,
Derfor om Begges Død jeg Budskab sendt Dem har;
Men rent uventet, nys jeg traf den Tyvekvinde,
Og nu hun skrifte skal, hvor Barnet er at finde.

Da nu den Gamle sin Beretning har fremført,
Og Navnet af Zanob' Ruperti tidt er hørt,
Kan paa Andres medet en stor Forundring kjendes,
Mens disse Ord af ham til Trufaldin henvendes:
„Hvorledes! Himlen her mig naadigt finde la'er
Hvad i saa mangt et Aar forgjæves søgt jeg har! —
De, som min Tanke var, skjøndt jeg Dem ikke kjendte,
Mit Væsens Ophav, De, som denne Livsgnist tændte,
Min Fader, Deres Søn, Horats, staar for Dem her!
Magister Alberts Død, som gik mig meget nær,
Blev Grunden til, at jeg mit Studium ei endte;
Da i mit Savn jeg til Bologna Ryggen vendte,
Og, alt som Ønsket mig og Øieblikket drev,
Sex Aar i Verden rundt, en Vandringsmand jeg blev.
Men Længslen mældte sig, og da den ret begyndte,
Til Fødeby og Slægt jeg hurtigt hjem mig skyndte;
Men i Neapel, ak, af Dem ei findes Spor,
Et mystisk Væv sig der om Deres Skjæbne snor,
Forgjæves har jeg søgt og spurgt! De var forsvunden! —
En Virkekreds jeg har da i Venedig funden;
Men al min Lykke blev forbittret af det Savn,
At i en Faders Sted, jeg eied blot hans Navn."

De bedre tænke kan, end jeg det kan udmale,
Hvor henrykt Trufaldin blev over denne Tale.
Indskrænke maa jeg dog Beretningen om hvad,
I større Mag og Ro, De vistnok høre gad,

Og blot i Hast for Dem Zigeunerinden nævne,
Thi hendes Skriftemaal ei mindste Tvivl kan levne
Hos Trufaldin, om at hans Barn De er. Som Bro'er
Andres sin Søster jo ei efter Lovens Ord
Kan ægte mer, hvorfor han Dem min Herre skjænker,
Som Tak, fordi Lelie imorges brød hans Lænker,
Og Hr. Pandolfe, der til det Hele Vidne var,
Til dette Giftermaal sit Minde givet har. —
For i Familien end større Fryd at stifte,
Vil han sin Datter nu med Deres Broder gifte.
Se, hvilken Mængde Nyt jeg har paa engang bragt!

Celie.

Jeg rent forstenet er ved Det, som Du har sagt.

Mascarille.

De kommer Alle hid, kun ei de gamle Qvinder,
Der deres store Slag nok ei saa let forvinder.
Leander der jeg ser, og Deres Fader med . . .
Flux til min Herre vil jeg ile med Besked,
Om hvordan i den Stund, da Modet rent han tabte,
Et Skjæbnens Spil til Gunst for ham Mirakler skabte.

(Gaar.)

Hipolite (til Celie).

Saa stor Henrykkelse ved Deres Fryd jeg har,
At det mig synes fast, som det min egen var.
Men der de komme hid.

Femtende Scene.

Trufaldin. Anselm. Pandolfe. Celie. Hipolite. Leander. Andres.

Celie.

Min Fader!

Trufaldin.

Elskte Datter,
Har Du alt hørt det Held, som knap endnu jeg fatter?

Celie.

Med glad Forundring har jeg det erfaret her.

Hipolite

(til hvem Leander har talt sagte).

Enhver Undskyldning mig rent overflødig er!

(Peger paa Celie.)

Jeg med Beundring ser Alt, hvad De mig kan sige.

Leander.

Saa lad da Vreden for Tilgivelse nu vige,
Og vær forsikkret om, at ei min Faders Bud,
Men Hjertets frie Valg begjærer Dem til Brud.

Andres (til Celie).

Hvo skulde have trot, at dette Hjertes Flamme,
Fordømt fra Fødslen af, med Skam mig kunde ramme?
O Gud ske Lov, at jeg undgik det dybe Ve,
At angerløs jeg Dem kan som min Søster se.

Celie (til Andres).

At elske Dem, Andres, jeg tidt mig foresatte,
Men kun Høiagtelse jeg kunde for Dem satte.
Paa slibrig Vei, ukjendt med hvert Familiebaand,
Tilbageholdt mig har et kjærligt Forsyns Haand,
Der med min Kulde nu den tro Andres forsoner,
Og hvert mit Ønske med en saadan Broder kroner.

Trufaldin (til Celie).

Men hvad, min Datter, mon Du sige vil dertil,
At paa min vundne Skat jeg Afkald gjøre vil,
Og lade strax Lelie til Alteret Dig føre?

Celie.

At De alene bør min Fremtids Lod afgjøre.

Sextende Scene.

Trufaldin. Pandolfe. Anselm. Celie. Hipolite. Lelie. Leander. Andres. Mascarille.

Mascarille (til Lelie).

Nu gad, min Tro, jeg vidst, om Deres Trold har Magt
Til at fordærve, hvad et Forsyn har fuldbragt,
Om Deres Fantasi sig vil endnu bevæbne,
For at kuldkaste den Dem her beredte Skjæbne,
Der efter megen Nød, trods Alt, hvad der er sket,
Til Ægtefælle for Celie Dem har udset.

Lelie.

Er det ei Blendværk? Tør jeg tro en saadan Lykke?

Trufaldin.

Ja vist, min Svigerson.

Pandolfe (til Lelie).

Jeg giver Dig mit Samtykke.

Andres
(lægger Celies Haand i Lelies).

Med denne lille Haand betaler jeg min Gjæld.

Lelie (til Mascarille).

Jeg maa omfavne Dig midt i mit store Held,
O tusind Gange!

Mascarille.

Au! Au! siger jeg! Istykker
Jeg vistnok gaar! O hvis Celie De saadan trykker,
Saa er jeg bange for, hun helst vil være fri,
For al Omfavnen af den stærke Fantasi.

Trufaldin.

I se den Lykke, som mig Himmelen forunder!
For ret at krone, hvad der synes mig et Under,
Vil uden Ophold vi herfra til Kirken gaa,
Naar blot Leanders Fa'er i Hast vi hentet faa.

Mascarille.

Saa tage Hver da Sin! Er der ei nogen Pige,
Som Mascarille til Tak et godt Ord kunde sige?
Thi da min Fusentast jeg nu forført faar,
Og Alle giftes skal, jeg her saa ene gaar.

Anselm.

Jo, jeg veed En . . .

Mascarille.

Godt, godt! Gid Himlen os velsigne
Med Børn og Børnebørn, som deres Fædre ligne!

Elskovsvrede — Elskovshede.

Lystspil i fem Akter, 1654.

Vi have i Slutningen af vore indledende Bemærkninger søgt at fremhæve de store Lighedspunkter mellem Molière og Holberg. Men idet vi her standse foran „Elskovshede—Elskovsvrede", der maa betragtes som Molières sidste Ungdomsarbeide, paatrænger der sig uvilkaarligt en Følelse af den store Forskjel, der ogsaa gjør sig gjældende mellem de nævnte Digtere. Holberg kunde aldrig have behandlet et Forhold som det, der udgjør dette Stykkes Kjerne. Holberg er intetsteds Lidenskabens Digter. Elskere og Elskerinder, der ofte spille Hovedroller hos Molière og af ham behandles med stor Forkjærlighed, ere næsten altid underordnede, ja, engang imellem, kjedsommelige Personer hos Holberg.

Har Holberg aldrig elsket? Der findes ikke ved den omhyggeligste Drøften af hans Værker, nogensomhelst Antydning, der kan besvare dette Spørgsmaal. Med Sikkerhed kan det derimod siges, at han ingen Trang har følt til at skildre Lidenskaben i dens Høider og i dens Dybder, og at han i sine Komedier har ladet sig nøie med det spidsborgerlige Faktum, at unge Folk, der synes godt om hinanden, ogsaa gjerne ville have hinanden.

Ganske anderledes forholder det sig med Molière. Med sin sydlige Natures Liv og Lune, forbinder han et lidenskabeligt Gemyt. Han kommer, under sit lange Nomadeliv, i utallige Forhold til sin egen Truppes

Damer og til andre Damer, og opfører mangen Elskerscene udenfor Theatret, indtil den flygtige Sommerfugl, der saa længe har sværmet fra Blomst til Blomst, endelig brænder sine egne Vinger i den lille Armandes, det af ham selv opdragne og af ham selv forkjælede Barns straalende Lys, og bliver den alvorlige og adstadige Mand, der tilbunds kjender de Lidelser og Lidenskaber, som han siden med Forkjærlighed skildrer i sine Stykker, og hvis komiske Side han selv fremstiller med Mesterskab paa Scenen.

Den svage og, allerede dengang Stykket var nyt, forslidte Intrige med et forbyttet Barn, der fra en Dreng bliver til en Pige, og fra det forbyttede til det rigtige, i Elskovsvrede—Elskovshede, faar en vis Glands og Interesse af det Faktum, at Molière har skildret Ascagnes glødende Lidenskab med Erfaringens og Sympathiens Overlegenhed. Hendes Forhold til Valeer udgjør Stykkets Kjerne, skjøndt dette har faaet sit Navn af den, just i dette Forhold begrundede Misforstaaelse mellem Uncile og Eraste.

Trods den uheldige Intrige, de lange, ofte intetsigende Repliker og det, hist og her, svulstige Sprog, røber Stykket et stort Fremskridt fra l'etourdi. Handlingen er ligeligere fordelt, Hjulene gribe mere ind i hverandre, og flere Steder, f. E. den høist komiske Scene mellem Metaphraste og Albert i anden Akts Slutning og Gros-Renés (den skikkelige, Sancho-Panza-agtige Tjeners) Raisonnement over Qvindekjønnet i fjerde Akts anden Scene, forkynde allerede Mesteren. Men Opløsningen sker ogsaa heri ved en Fortælling, der bliver temmelig uforstaaelig for Tilskuerne, idet den i en Haandevending udjævner de vanskeligste og besynderligste Forhold, og gjør kort Proces med den Brøde, der i Stykkets Løb har hvilet med et ængstende Tryk paa en af Hovedpersonerne. Alt glemmes og tilgives, mens Ascagne, der med Uvillie har baaret sin glimrende Ridderdragt, vinder den Husbond, for hvis Besiddelse hendes glødende Lidenskab har kjæmpet med saa besynderlige Vaaben.

Det var 1654, Aaret efter at Fusentasten havde gjort stor Lykke i Provindsen, at dette Stykke, der ligeledes strax vandt Publikums Behag, blev spillet første Gang i Montpellier ved en høitidelig Anledning. I 1658 flyttede det, efter at have gjæstet alle Provindstheatrene, med dets Digter til Paris, hvor denne, hvis Lære- og Vandreaar nu syntes at være tilende, snart skulde forbause Hoffet og Byen med Resultaterne af sine lange og vedholdende Studier af Livet og Menneskene.

Stykket kan, som alt sagt, ikke sammenlignes med noget af Holbergs. Men desuagtet have vi tydelige Vidnesbyrd om, at denne har studeret det omhyggeligt. Naar saaledes Jeronimus og Leonard i Maskeradens tredie Akt neppe vove at tiltale hinanden og skamme sig for hinanden, faa finde vi Forbilledet til denne Scene i Elskovsvredes — Elskovshedes tredie Akts fjerde Scene. Naar Leander og Leonora i Henrik og Pernille, anden Akt, syvende Scene, tilkaste hinanden de givne Foræringer, saa finde vi i Elskovsvredes — Elskovshedes fjerde Akts tredie Scene, at en lignende Misforstaaelse mellem to Elskende frembringer et lignende Resultat, og foruden disse Træk, der maaske kunne karakteriseres som haandgribelige Ligheder, vil vist enhver opmærksom Læser paa mangt et Sted finde den langt interessantere aandelige Lighed i Stil og Udtryk, som vor begrændsede Plads ikke tillader os at analysere, og der maaske ogsaa nydes bedst, idet den kommer os imøde som Duften af en kjær Blomst, der minder os om de lykkelige Timer, da vi, som Børn, læste Holbergs Komedier istedenfor at lære Lektier, mens vi redeligt og rigtigt sprang alle Elskerscener over.

Personerne:

Albert, Lucile's og Ascagne's Fader.

Polidore, Valeer's Fader.

Lucile, Albert's Datter.

Ascagne, Alberts Datter, forklædt som Mandfolk.

Eraste, Lucile's Elsker.

Valeer, Polidore's Søn.

Marinette, Lucile's Kammerpige.

Frosine, Ascagne's Fortrolige.

Metaphraste, Pedant.

Gros-René, Eraste's Tjener.

Mascarille, Valeers Tjener.

La Rapiere, Slagsbroder.

Handlingen foregaar i Paris.

Første Akt.

Første Scene.

Eraste. Gros-René.

Eraste.

Skal jeg det sige frit? En Angst, som mig bedrøver,
Min arme Sjæl ved Dag og Nat al Ro berøver.
Tiltrods for hvad fortalt Du om min Lykke har,
Saa er jeg bange for, jeg bliver holdt for Nar,
Hvad enten Du Dig lader Blaar i Øiet stikke,
Hvad heller min Rival forstaar Dig at bestikke.

Gros-René.

At tænke saa om mig! Nei, det forvidt dog gaar!
Hvor den Hr. Elskov, med Forlov, sig slet forstaar
Paa Folks Fisionomi! Hvor dumt mig at mistænke,
Og dette tro Gemyt med sligt et Angreb krænke,
Som om det i mit Blik ei klarlig skrevet var,
At til Bedrageri jeg intet Anlæg har!
Som om jeg, Gud ske Lov, med Tak ei kunde sige,
At jeg saa ærlig er, at knap jeg har min Lige.
Man kunde narre mig, det var tilvisse let!
Den Frygt har større Grund, dog tror jeg ei saa slet.
Gid jeg paa Stedet til en Varulv omskabt blive,
Hvis jeg forstaar, hvad Dem kan sligе Skrupler give!
Saavidt jeg indse kan, Lucile kun elsker Dem:
Hvad vil De mer? Med Fryd hun aabner Dem sit Hjem,
Mens hun Valeer, naar han til hendes Gunst vil beile,
Hvis hun det turde, helst hans egen Sø lod seile.

Eraste.

Af falske Haab hel tidt en Beiler skuffet bli'er,
Ei altid elskes Den, hvem man sligt Fortrin gi'er,
Tidt Qvindens Ømhed, som vor Hjerteglæde vækker,

Er blot et yndigt Slør, som andre Tanker dækker,
Og for en Elsker, der en Kurv har nylig faat,
Er dog Valeers Humør i denne Tid vel godt.
Den Venlighed mod mig, hvorpaa Dit Haab Du bygger,
I mindste Maade ei hans Munterhed nedtrykker,
Og det forbittrer mig hvert Smil af hendes Gunst,
Og gjør mig denne Sorg, som Du jo tror omsonst.
Det sætter mig i Tvivl om al den store Lykke,
Saa jeg ei rigtigt paa Luciles Færd kan bygge.
O hvor jeg ønsker for mit Sind til Ro at slaa,
At jeg ham ret jaloux, ja, rasende ham saae!
Ja, blot lidt Utaalmod, en lille Smule Vrede,
Mig vilde Sikkerhed og Hjertero berede.
Men nu — o sig mig dog, kan Du for Alvor tro,
At han min Lykke ser med slig mærkværdig Ro,
Og hvis Du ei det tror, i Himlens Navn jeg beder,
Saa sig mig om ei Sligt til stor Mistanke leder.

Gros-René.

Sit Sindelag han jo forandret have kan;
De rent forgjæves Suk ei holde længe Stand.

Eraste.

O naar vort Hjerte slig en bitter Modstand møder,
Da maa man fly for Den, der det tilbagestøder,
Og Lænker af den Art ei brydes kan saa let,
At rolig man forbli'er paa samme Sted og Plet.
Blot ved sin Nærhed os den før Tilbedte saarer,
Blot ved et Diekast hun let igjen os daarer,
Og hvis af hendes Syn os ingen Harm bli'er voldt,
Har Kjærlighed paany vistnok sit Indtog holdt.
O vær forvisset om, at ingen Elskov slukkes
Saadan at Jalousi aldeles udelukkes,
At det umuligt er, foruden Hjerteve
En Anden i vort Sted i hendes Gunst at se.

Gros-René.

Paa den Maner kan jeg slet ei filosofere!
Hvad mine Øine se, ser jeg, og Intet mere.
Saa stor en Fjende bli'er jeg aldrig af mit Vel,
At uden mindste Grund jeg piner mig ihjel!
Hvor skulde jeg monstro paa slige Skrupler falde,
Blot for høitideligt en Stakkel mig at kalde,
Blot for at more mig med hen i Veir og Vind
At aabne Sorgen Dør, ved sligt et Hjernespind?
Nei, den ubudne Gjæst jeg vil ei Indpas give,
Selv naar den banker paa, den udenfor maa blive.
Tidsnok at aabne, naar den store Klokkes Klang
Forkynder, at man ei kan slippe dennegang.

Desuden veed De jo, at Deres Elskovs Lykke
Gaar Haand i Haand med min, to Alen af et Stykke,
Thi Frøknen kan, min Tro, ei holde Dem for Nar,
Hvis Pigen samme Lod mig ikke tiltænkt har.
Dog med den største Flid jeg saadan Angst forviser;
Hvi skal jeg ikke tro, naar man min Lykke priser?
Om Mascarille derfor ei river af sit Haar,
I min Tilfredshed gjør ei allermindste Skaar;
Ja, selv om Marinette sig lader karessere
Af Jodelet, det Skarn, hvad er det saa vel mere?
Han paa min Regning ler, og det er meget slet,
Men Herregud, jeg kan paa hans jo le mig mæt;
Det gjælder ikkun om, hvis Latter morsomst bliver.

Eraste.

Saa taler Du . . .

Gros-René.

Jeg ser, at hun sig hid begiver.

Anden Scene.

Eraste. Marinette. Gros-René.

Gros-René.

Pst! Marinette!

Marinette.

Du der! Hvad gjør Du der?

Gros-René.

Min Tro,
Vi var beskjæftiget med Dig just beggeto!

Marinette (til Eraste).

De ogsaa, Herre, her? Jeg har Dem søgt en Time,
Og er af Hastværk, som De ser, ved at besvime.

Eraste.

Hvordan?

Marinette.

Tusind Skridt jeg har forgjæves gjort,
Og fandt Dem ingensteds . . .

Eraste.

Hvad vil . . .?

Marinette.

Skjøndt jeg har spurgt
I Kirker, Hus, Kafé, paa Torv, i Gader, Stræder . . .

Gros-René.

Det maa Du sværge paa.

Eraste.

Men hvorfor da, jeg beder?
Hvem har Dig sendt affted?

Marinette.

En, som forvist og sandt,
Mod Dem, min Herre, jeg just ei koldsindig sandt,
Min Frøken, med eet Ord.

Eraste.

O kjære Marinette,
Kan tilforladelig Du mig sligt Held berette?
O skjul mig ei, jeg be'er, hvis noget Ondt Du veed . . .
Jeg skal paa Dig, mit Barn, ei derfor blive vred . . .
I alle Himles Navn, siig om Din Herskerinde
Med hyklet Ømhed ei mig Stakkel vil forblinde?

Marinette.

Ha ha! Slig Skrupel er dog næsten altfor gal!
Gud veed, hvordan hun Dem sin Ømhed vise skal?
Til hvilken Garanti mon Deres Elskov trænger,
De, som har set . . .

Gros-René.

Aa Snak! Naar ei Valeer sig hænger
Af Hjerteſorg, kan han umulig blive glad . . .

Marinette.

Hvordan?

Gros-René.

Han er jaloux, og i en saadan Grad!

Marinette.

Jaloux! Og paa Valeer! Til Latter det mig nøder!
Kun Deres Hjerne slig forkert Indbildning føder.
Lidt mer Fornuft hos Dem jeg hidtil trot dog har,
Om Deres sunde Sands min Mening bedre var,
Jeg tilstaar, at tilgavns jeg feil deri har taget.
(Til Gros-René.)
Blir ogsaa Du, min Ven, af slige Griller plaget?

Gros-René.

Nei, Gud bevare mig fra slig en Daarlighed,

At blive mager for en rent indbildt Fortræd!
Selv uden Hensyn til, at Du Din Tro mig skjænked,
Vil jeg min Mening om mig selv ei have krænket;
Den er for god, og Du har ei saa slet en Smag:
Hvem kan vel efter mig Dig være til Behag?

Marinette.

Det er at tale viist.

(Til Eraste.)

Se saadan skal man være,
Og sin Rival ei med Mistænksomhed beære.
Tro mig, al Nytten af de Jalousiens Saar
Bli'er paa hans Side. Han forbedrer sine Kaar,
Mens hans Fortjenester, hvis Glands Dem ei behager,
Ved Deres Klynken, De jo daarligt selv fremdrager.
At Sligt er hændt, jeg veed ei saa Exempler paa;
En skinsyg Elsker sin Rival tidt tjene maa,
Og hvordan det end gaar, saa kan slig Skrupel volde,
At selv De spille maa en underordnet Rolle,
At uden Grund De i Ulykke bliver bragt;
I Forbigaaende lad det Dem være sagt! —

Eraste.

Ei mer derom, jeg be'er. Hvad Budskab skal Du bringe?

Marinette.

Hvis man Dem vente lod, var Straffen ikke ringe!
Ja, sandelig, De har fortjent, at jeg en Stund
Fortang den Hemlighed, som er min Søgens Grund . . .
Men der! Tag dette! Se om Tvivl De vel bør nære! —
Læs det kun høit! Her kan ei nogen Speider være.

Eraste (læser).

„De har mig sagt, De er istand
Af Elskov Alt at gjøre,
Saa prøv da paa, om De ei kan
Min Faders Hjerte røre!
Tal til ham om vor søde Pagt,
Jeg dertil Lov Dem giver,
Og har et gunstigt Svar De bragt,
Jeg sikkert lydig bliver."

O hvilken Lykke har Du bragt mig dog! En Fe,
En venlig Guddom maa jeg i sligt Budskab se.

Gros-René.

Jeg sagde Dem det nok! Skjøndt De bestandig klager,
I mine Meninger kun sjelden feil jeg tager.

Eraste (læser igjen).

„Tal til ham om vor søde Pagt,
Jeg dertil Lov Dem giver,
Og har et gunstigt Svar De bragt,
Jeg sikkert lydig bliver."

Marinette.

En slig Tilstaaelse hun vist tilbagetog,
Hvis paa de Skrupler jeg blot ganske sagte slog.

Eraste.

O skjul, jeg beder Dig, den Frygt, hvis taabelige
Indbildninger, som Dunst alt fra mit Hjerte vige!
Men hvis Du rober mig, saa sig, at med min Død
Jeg sone vil den Synd, som blev af Elskov sød,
At jeg for hendes Fod med Fryd mit Liv nedlægger,
Da hendes Vrede mig langt mer end Døden skrækker.

Marinette.

Tal ei om Døden nu, vent mer beleilig Tid!

Eraste.

Jeg meget skylder Dig, og vil med al min Flid
Erkjende det og se, hvordan jeg bedst kan finde
En værdig Løn til en saa smuk Budbærerinde.

Marinette.

O Herren er for god! Men mon De gjætte kan,
Hvor jeg Dem søgte . . .

Eraste.

Naa?

Marinette.

Paa Torvet, der, hvor man
Gaar ind . . .

Eraste.

Nu da?

Marinette.

I den Butik med smukke Ringe,
Hvorfra De loved mig med Gavmildhed at bringe
En Ring, naar De blev glad . . .

Eraste.

Ja, nu kan jeg forstaa . . .

Gros-René.

Den Taske vil man se . . .

Eraste.

Jeg selv har tænkt derpaa,
Og ret af Hjertet jeg mod Dig den Pligt opfylder;
Men nu . . .

Marinette.

Det har ei Hast! Mig Herren Intet skylder.

Gros-René.

Vist ikke, nei!

Eraste

(tager en Ring af sin Finger og giver hende).

Maaske Du finde kan Behag
I den, til jeg faar Tid at klare denne Sag.

Marinette.

De mig til Bedste har! Den tør jeg ikke tage.

Gros-René.

Hvor hun beskeden er!

(Til Marinette.)

Hør op slig Skat at vrage!
Kun Daarer sige Nei, ei kloge Folk det gjør.

Marinette (til Eraste).

Som en Erindring da om Dem den bæres bør.

Eraste.

Naar kan min Tak en Vei til hendes Fødder finde?

Marinette.

Naar hendes Faders Gunst De har forstaat at vinde.

Eraste.

Hvis han mig Afslag gi'er . . .

Marinette.

Da vil som hidindtil
Vi bruge Magt og List til Vinden af vort Spil.
En eller anden Vei vil Skjæbnen nok os lære,
Thi kun som Deres Brud hun lykkelig kan være.

Eraste.

Farvel! Mit Held dermed jeg prøver alt idag.

(Han gjennemlæser atter Brevet, men sagte.)

Marinette (til Gros-René).

Nu til os To! Hvor gaar det med vor Elskovs Sag?
Du taler ei derom.

Gros-René.

O Folk af Tjener-Klasse
Behøver ei stigt Brøvl, naar blot de sammen passe.
Jeg vil ha'e Dig. Vil Du ha'e mig, min Snut?

Marinette.

Ja nok.

Gros-René.

Der tag min Haand!

Marinette.

Farvel, mit Hjertes faste Stok!

Gros-René.

Farvel, mit Stjerneskud!

Marinette.

Farvel, mit Hjertes lyse Lue!

Gros-René.

Farvel, o min Komet, min Himmels Irisbue.

(Marinette gaar.)

Gros-René.

Den gode Gud ske Tak, at vore Sager gaa!
Der er ei Fare for, at De kan Afslag faa.

Eraste.

Valeer jeg komme ser.

Gros-René.

Den Fyr vil narret blive;
Jeg ham beklage maa.

Tredie Scene.

Eraste. Valeer. Gros-René.

Eraste.

Hvad mon idag vi skrive,
At De . . .

Valeer.

Ih se! God Dag.

Eraste.

Hvor gaar vor Hjertesag?

Valeer.

Og Deres Flamme, stig!

Eraste.

Den voxer, Dag for Dag.

Valeer.

Det gjælder min.

Eraste.

Lucile De elsker end?

Valeer.

Kun hende.

Eraste.

I Sandhed, tilstaas maa, man kan et Mønster finde
I slig Bestandighed.

Valeer.

O min ei roses maa;
Nei, Deres altid vil som et Exempel staa.

Eraste.

O min Forelskelse kan ei saa nøisom være,
Den kan ei længe sig af kolde Blik ernære,
Og mine Følelser har ei saa vidt det bragt,
At slet Behandling mig ei gjøre kan forsagt.
Min Elskov fordrer kjækt, at man den Gjengjæld yder.

Valeer.

Det i sin Orden er. Just samme Lov min lyder.
Hvor høit en Skjønhed staar, hvad Indtryk hun end gjør,
Man fortsat Hyldest ei til Kulde skjænke bør.

Eraste.

Lucile imidlertid . . .

Valeer.

Lucile har i sit Hjerte
Ei negtet mig den Gunst, som dristigt jeg begjærte.

Eraste.

At tilfredsstille Dem maa være let.

Valeer.

Saa let
Just ei, som De det tror.

Eraste.

Jeg tror, at jeg har Ret
Til at forsikkre Dem, at kun af mig hun holder.

Valeer.

At høit i hendes Gunst jeg staar, mig Glæde volder.

Eraste.

Men De bedrager Dem! Tro dog mit Ord!

Valeer.

Tro mit,
Naar jeg Dem siger, at det Selvbedrag gaar vidt.

Eraste.

Hvis jeg det turde blot, Bevis jeg kunde føre
For hvert mit Ord . . .! Men, nei, det vil jeg dog ei gjøre.

Valeer.

Hvis med min Hemlighed jeg gjorde Dem bekjendt . . .
Dog nei! Med Tanshed er De vistnok bedre tjent.

Eraste.

De vil opirre mig! Jeg Flaget ei vil stryge,
Men Deres Indbildskhed med dette Brev ydmyge.
Læs selv!

Valeer
(efter at have læst Brevet).
Hvor sødt et Brev!

Eraste.

De kjender hendes Skrift?

Valeer.

Det er Lucile's!

Eraste.

De ler! Det er dog lidt vel stift!

Valeer.

Jeg anbefaler mig.
(Gaar.)

Gros-René.

At gal han er, jeg fatter,
Hvor Fanden ellers kan han have Lyst til Latter?

Eraste.

Det overrasker mig, og her imellem os,
Jeg frygter noget Galt skjult under denne Trods.

Gros-René.

Hans Tjener ser jeg der.

Eraste.

Bedst at jeg mig forstiller,
Og Sagens Sammenhæng saa smaat af Fyren piller.

Fjerde Scene.

Eraste. Mascarille. Gros-René.

Mascarille.

Nei, værre Stilling der vist ikke findes kan,
End den at tjene hos en ung forelsket Mand.

Gros-René.

God Dag.

Mascarille.

God Dag.

Gros-René.

Hvorhen monstro skal Mascarille?
Gaar hjem han eller ud, hvad heller staar han stille?

Mascarille.

Nei, jeg gaar ikke hjem, da ei jeg ude var,
Ei heller ud, da her De ser jeg standset har,
Men stille staar jeg ei, da lige strax jeg lister
Mig bort.

Eraste.

Slig Knegt sig til Ordkløveri fordrister!
Saa sagte, Mascarille.

Mascarille.

Min Herre, Servitør.

Eraste.

Du smøre Hafer vil? Mon jeg Dig bange gjør?

Mascarille.

Nei, Deres Høflighed al daarlig Angst forjager.

Eraste.

Der tag min Haand! Ei mer mig Jalousien plager.
Vi Venner blive kan. Slukt er min Elskovsbrand,
Og Pladsen fri for ham, hvis Lykke prises kan.

Mascarille.

Godt! godt!

Eraste.

Min Tjener veed, at jeg har andre Planer.

Gros-René.

Jeg ligesaa. Ei mer jeg Marinette Dig raner.

Mascarille.

Lad det blot være godt! Ei vort Medbeilerskab
Er af Natur til os at volde store Tab.
(Til Eraste.)
Men sig mig, er det vist, at Deres høie Naade
Sin Kjærlighed opgi'er? Er Spøg det eller Gaade?

Eraste.

Jeg nys har hørt det Held, Din Herres Elskov har,
Og mer ei Fordring gjør — hvad jo forgjæves var —
Paa denne Dame, som sin Gunst kun ham tilvender.

Mascarille.

Den Nyhed glæder mig, og jeg dens Værd erkjender.
Jeg om min Frygt for Dem slet ikke tale vil,
Men De gjør klogt i at opgive dette Spil,
Hvori man Dem paa Skrømt har villet karessere,
Blot for i Mag og Ro at narre Dem desmere.
Vist tusind Gange, naar man gav Dem falsk Besked,
Som vakte Deres Haab, var ordenlig jeg vred,
Blot ved at se, hvordan De blev ved Næsen taget.
Men sig, hvorledes har De alt vor List opdaget?
Kun Natten og jeg selv var Vidner, da de To
I Ømhed skjænkede hinanden deres Tro,
Og vi har ment, det Baand var i slig Løndom knyttet,
At mod Inquisition det mægtigt var beskyttet.

Eraste.

Hvad siger Du, min Ven?

Mascarille.

At jeg er rent forsagt,
Og ei begribe kan, hvem der alt Bud har bragt
Om denne Sag, der har Alverdens Blik bedraget
Som Dem, min Herre, mens, af Ømhed rent betaget,
I Ægteskabets Baand de Tvende sig forbandt.

Eraste.

Du lyver, Skurk!

Mascarille.

Godt, godt, saa er det ikke sandt.

Eraste.

Du er en Skjelm!

Mascarille.

Lad gaa!

Eraste.

Saa fræk en Løgn alene
Titusind Stokkeprygl paa Stedet kan fortjene.

Mascarille.

Det staar til Dem.

Eraste.

Ak, Gros-René!

Gros-René.

Min Herre, her!

Eraste.

Jeg negter kjækt, hvad for min Frygt sandsynligt er.
(Til Mascarille.)
Du tror at fly?

Mascarille.

Vist ei.

Eraste.

Lucile skal viet være . . .

Mascarille.

Kun Spøg.

Eraste.

Infame Knegt, ja jeg skal Spøg Dig lære.

Mascarille.

Nei, det er ikke Spøg.

Eraste.

Er det da sandt?.

Mascarille.

Nei, nei!
Det har jeg ikke sagt.

Eraste.

Hvad da, Din Skjelm?

Mascarille.

Ak, jeg
Har Mælet tabt, for ei at tale galt.

Eraste.

Lad høre,
Om det er Løgn, om sandt, at Sligt hun kunde gjøre.

Mascarille.

Som det behager Dem! Jeg er ei kommen hid
For at modsige Dem.

Eraste (trækker sin Kaarde).

Tal flux og spild ei Tid!
Hvis Du ei lystrer, skal jeg suart Dig løse Tungen.

Mascarille.

Til daarlig Tale da den Stakkel bliver tvungen!
Stik Kaarden ind, og hvis det er Dem til Behag,
Saa giv med Stokken mig dog heller nogle Slag,
Og lad saa, for Gnds Skyld, i Fred mig Hafer smøre!

Eraste.

Dit Blod udøser jeg, hvis Du ei strax vil gjøre
Fuldstændigt Skriftemaal.

Mascarille.

Ak, Alt jeg sige vil.
Men Angst for Deres Harm mig lukker Munden til.

Eraste.

Tal, men pas nøie paa, hvad Du mig lader høre,
Thi Intet skal min Sjæl til Skaansel mod Dig røre,
Hvis her Du lyver blot det allermindste Gran.

Mascarille.

Deri samtykker jeg. Det Løfte gaar nok an.
Hvis jeg ei taler sandt, De Arm og Ben maa brække,
Ja, endnu værre, De maa Halsen paa mig knække.

Eraste.

Det Giftermaal er sandt?

Mascarille (afsides)

En Buk begaat jeg har,
Og lidt for silde først jeg den er bleven vaer.
(Høit.)
Som her De sagde nys, forholder sig just Sagen.
Fem tanse Nætter saae, hvad der var skjult om Dagen,
Mens De holdt Lyset smukt og hjalp med Venuehaand
Til at de To i Fred fik knyttet Hymens Baand.
Fra den Stund af Lucile sig endnu mer forstiller,
Hun i sin Elskovs Glød den Knibskes Rolle spiller,
Og vil min Herre skal taalmodig se derpaa,
At han om Dagen maa for Dem tilbagestaa.
For klog Forsigtighed han hendes Adfærd tager,
Og tror, at man derved hans Lykke ei opdager.
Hvis til min Ed derpaa De ei vil fæste Lid,
Kan Gros-René i Nat jo komme med mig hid,
Og se, mens her jeg maa som Skildvagt patrouillere,
Om ud og ind vi tør hos hende frit spadsere.

Eraste.

Fra mine Øine bort, Dit Skarn!

Mascarille.

Med Hjertenslyst,
Jeg gaar.

Femte Scene.

Eraste. Gros-René.

Eraste.

Hvad synes Du?

Gros-René.

Min Herre, sælles Brøst
Er fælles Trøst. Hvis det er sandt, vi dele Klagen.

Eraste.

Hvis det er sandt! Den Skurk! Der findes ikke Magen
Til saadan Falskheds Væv, der dog sandsynlig er,
Naar jeg betænker, hvad Valeer nys gjorde her!
Hans Latter ved hint Brev er nu let at forklare,
Da det var aftalt Spil, for mig tilgavns at narre.

Sjette Scene.

Eraste. Marinette. Gros-René.

Marinette.

Mod Aften vil Lucile en Tour i Haven gaa,
Og der tillader hun Dem Audiens at faa.

Eraste.

Tør Du tiltale mig, o Du Forræder-Qvinde?
Gaa fra mit Aasyn bort, og siig Din Herskerinde,
At for Billetter hun mig helst forskaane maa,
Da med dem alle jeg herefter gjør som saa.

(Han sønderriver Brevet og gaar.)

Marinette.

Hvad gaar der vel af ham? Har ham en Hvespe stukket?

Gros-René.

Du tale tør til mig, o Skarn, for hvem jeg sukked?
Mensvorne Krokodil, blodtørstige Spion,
Mer slet, end ny Satrap og gammel Læstrigon!

Siig Du Din Frøken, hvem Du ligner saa i Sledskhed,
At vi fornylig har opdaget hendes Trædskhed,
At Hr. Eraste og jeg har nok af dette Spil,
Og be'er Jer begge gaa ad hede Helved til!

(Gaar.)

Marinette (alene).

Men mon jeg vaagen er? O stakkels Marinette,
Hvad Djævel i slig Fart har kunnet dem besætte?
Det er den Tak vi faa for al vor Høflighed!
Jeg rent forstenet er! Ei ind, ei ud jeg veed.

Anden Akt.

Første Scene.

Ascagne. Frosine.

Frosine.

Tro mig, Ascagne, jeg kan en Hemlighed bevare.

Ascagne.

Men er vi ogsaa her paa Gaden uden Fare?
Fra Høire, Venstre, man os let opdage kan,
Og her at tale frit, gaar vistnok aldrig an.

Frosine.

Men mindre sikkert dog det hjemme være vilde,
Her Ingen kan, saavidt jeg ser, paa Lur sig stille;
Hvad De paa Hjertet har, De trygt mig skrifte maa.

Ascagne.

O hvor det falder svært begyndt derpaa at faa!

Frosine.

Men Gud forbarme sig, det maa da være vigtigt!

Ascagne.

Ja, i en Grad, at selv til Dig jeg fandt urigtigt
At nævne det . . . Ak, hvis blot Taushed mulig var,
Saa sagde jeg det ei.

Frosine.

Deri De Uret har,
At skjule Dem for mig, hvis Troskab uden Ende
I Alt, hvad Dem angaar, De selv jo maa erkjende;
For mig, der fra den Tid, da vi var begge smaa,
Som trosast Kammerat har maattet bære paa
De Ting . . .

Ascagne.

Ja, ja! Du veed, hvad knap jeg tør udsige,
At man har skjult mit Kjøn, gjort Dreng ndaf en Pige! —
Du veed, at Hjemmet, hvor man mig som Søn opdrog,
Er ei mit eget . . . Ak, en Andens Plads jeg tog,
Da ved Ascagnes Død, som Ingen fik at vide,
Familien frygted for et Pengetab at lide!
Jeg lever i hans Sted, og Du, Du kjender mig!
Derfor i denne Nød jeg vender mig til Dig! —
Før jeg gaar videre, jeg be'er Dig dog, Frosine,
At Du vil klare mig de Tvivl, som ret mig pine:
Siig, er Albert saa stærkt bag Lyset bleven ført,
At om Forbyttelsen han intet Ord har hørt?

Frosine.

Paa Ære, De mig der et Spørgsmaal forelægger,
Som, ei i ringe Grad, min egen Tvivl tidt vækker,
Thi den Intriges Bund er mig en lukket Bog,
Min Moder selv derpaa ei kunde blive klog.
Da Døden tog den Søn, som man saadan forgudede,
Hvem, før hans Fødsel alt, stor Lykke var bebudet,
Idet en Onkel ham, ved Testamente gav,
Som Arving til hans Gods, paa megen Rigdom Krav:
Hans Moder i sin Sorg og Skræk, sket ikke voved,
At mælde sin Gemal, at Drengen var hensovet,
Og med ham Haabet om det store Rigdoms Vælde,
Som ved hans Død nu blev en anden Slægtnings Held.
I denne Nød hun, for sin Mand ei at bedrøve,
Har, ved min Moders Hjælp, en Krigslist villet prøve,
Og satte Dem, der just med mig opammet blev,
I den Afdødes Sted! — Den List man gjennemdrev!
Den Søn, som man begræd, lod man af Dem erstatte,
Mens man til Tausheds Kjøb ei spared Guldets Skatte.
Fra os Albert ei veed det Mindste! — Neppe har
Hans Hustru skriftet, hvad i tolv Aar skjult alt var,
Da Døden, pludselig og uden Forbereden,
Har hende kaldet bort fra Vandringen herneden. —
Hvad jeg skal tro derom, jeg dog ei rigtig veed . . .
Det undrer mig, at han i Smug med Venlighed
Tidt søger den Person, til hvem De skylder Livet,
At store Gaver selv han har til hende givet . . .

Hvorfor? Naar han ei veed . . . Dog, Nei! Til Ægteskab
Han Dem opfordrer jo, og aner ei sit Tab,
Med mindre han maaske, hvad mulig kunde være,
Den halve Sandhed veed . . . Dog dette paa min Ære
For vidt os føre vil, saa Tiden for os gaar,
Og Deres Hemlighed jeg ei at høre faar.

Ascagne.

Min Læbe vægrer sig ved skamfuld at fremføre
De Ord, hvori jeg slig Tilstaaelse skal gjøre:
Af den Forklædning, som jeg hidtil bar saa let,
Har mig Gud Amor vidst at gjøre led og træt.
Hans skarpe Pile sig ei om Kostumer bryde,
Og gjennem denne Dragt har han forstaat at skyde . . .
Jeg elsker, med eet Ord . . .

Frosine.

De elsker!

Ascagne.

Kjære, spar
Paa den Forbandelse! Du Grund end ikke har . . .
Nei, meget større Ting skal jeg for Dig bekjende,
Som dette stakkels Bryst paa Pinebænken spænde.

Frosine.

Hvad da? Tal ud!

Ascagne.

Valeer jeg elsker . . .

Frosine.

De har Ret,
Forundringen ta'er til blot ved at høre det,
At Deres Kjærlighed just den Person har truffet,
Som Deres falske Kjøn i høiest Grad har skuffet,
Som ved det mindste Nys om Deres Kjøn og Stand
Paa Deres Faders Guld jo Fordring gjøre kan.

Ascagne.

Hør op! End mangler Din Forundring Top og Krone;
Jeg viet er til ham . . .

Frosine.

O Gud, De er . . .

Ascagne.

Hans Kone.

Frosine.

Nu bli'er det dog for galt! De driver det for vidt . . .
Mit Hoved løber rundt.

Ascagne.

Dog er der endnu lidt!

Frosine.

Endnu?

Ascagne.

Hans Viv jeg er, skjøndt Kjøns og Stillings Gaade
Er ham en lukket Bog, hvis Skrift han ei bør raade.

Frosine.

Bliv ved! Jeg giver tabt; thi hvad De mig har sagt,
Har mine Sandser i en slig Forvirring bragt,
At al Begriben gaar langt over mine Kræfter.

Ascagne.

Jeg skal forklare det, hvis Du vil høre efter.
Min Søsters Yndighed haus Hjerte havde rørt,
Det syntes mig, at han var værd at blive hørt,
Og det mig ærgred, at hun ham tilbagestødte,
Saa hendes Kulde mig til mild Deltagen nødte,
Og hendes Haardhed mod ham syntes mig en Skam,
Mens tidt jeg hende bad at være god mod ham.
Til jeg tilsidst, blot ved hans bittre Qval at vide,
Har al hans Kummer i mit Hjerte maattet lide;
Og talte til Lucile han ømt om Elskovs Lyst,
Da fandt ethvert hans Suk en Gjenklang i mit Bryst,
Og alle Bønner, som ei hendes Kulde rørte,
Lig Seierherrer, hver min Tanke bunden førte!
Saaledes er det sket! Mit Hjerte, altfor svagt,
Erobret er af Suk, som blev en Anden bragt! —
Ak, for en Anden er jeg draget nd i Striden,
Og bøder nu, Frosine, med mer end navnløs Liden!
Hvad skal jeg sige? Ak, jeg Stakkel var alt vant
Til i min Søsters Sted at tale frit og sandt,
Da han en Aftenstund troskyldig søgte hende,
Men mødte mig, og lod sig af Tusmørket blende,
Mens i hvert frygtsomt Ord, der steg fra dette Bryst
Han i Samtalens Løb kun hørte hendes Røst,
Og mens med Bæven jeg skjød Skylden paa min Fader
(Der andre Planer har, og ei den Pagt tillader),
For al den Kulde, der ham voldte slig en Nød,
Som nu jeg bøded paa i Nattens stille Skjød,
Men som om Dagen jeg var nødt til at vedblive,
For Ingen i vort Hus Forargelser at give,
Og bad ham om, at han med stor Forsigtighed
Bevare vilde tanst vor skjulte Kjærlighed,
Saa Miner, Smil og Ord ei skulde det forraade,
At kjækt han havde løst i Løn mit Hjertes Gaade,

Mens jeg ham bød sig selv at tage vel iagt
For hver Hentydning til vor hemmelige Pagt. —
Nu vil jeg videre Dig om den Sag ei mælde,
Thi mer end nok Du veed til Dom at kunne fælde,
Om hvordan Elskovs List og Elskovs Magt mig har
Erhvervet Den til Mand, som Hjertets Attraa var.

Frosine.

Men hvad Talenter De, min Frøken, dog besidder!
Hvem skulde tro Sligt om den lille, kolde Ridder?
Dog Deres Hastværk jeg desværre dadle maa!
Selv om Begyndelsen har kunnet heldigt gaa,
Bør De dens Udgang dog itide vel betænke . .
Tror De, at længe De kan skjule denne Lænke?

Ascagne.

O sligt Raisonnement er ei i Elskovs Magt!
Den kjender kun sit Maal, alt Andet bliver svagt!
Naar blot til dette Maal den kan med Seier vinde,
Tror den, det Øvrige vil af sig selv sig finde.
Dog har for Dig jeg her nu holdt mit Skriftemaal,
At Dine Raad . . . Min Mand! O var mit Bryst af Staal!

Anden Scene.

Ascagne. Valeer. Frosine.

Valeer.

Hvis I er just ifærd med her at konferere,
Maa min Nærværelse paa ingen Viis genere . . .
Jeg gaar igjen min Vei . . .

Ascagne.

Vist ei! Kom De kun frem!
Det gjør ei Noget, thi vi talte just om Dem.

Valeer.

Om mig?

Ascagne.

Om Dem.

Valeer.

Hvordan?

Ascagne.

Jeg var just ved at sige,
At De behaged mig saa vel, at hvis jeg var en Pige,
At hvis som saadan jeg af Dem tilbedet blev,
Jeg Deres Ønsker vist for hurtig underskrev. —

Valeer.

O de Forsikkringer er af de lette Varer,
Da mod Opfyldelsen et saadant Værn forsvarer!
Tilkort De kom, hvis det mig nu medet faldt ind
At prøve paa om sligt et Ord er mer end Vind.

Ascagne.

Slet ikke! Nei! — Hvis jeg beherskede Deres Hjerte,
Veed jeg, at jeg deri strax tændte Glædens Kjerte.

Valeer.

Paa Deres givne Ord jeg altsaa stole kan,
Hvis, for en Andens Skyld, De dertil blev istand?

Ascagne.

Nei! Jeg er bange for jeg den Forventning svigter.

Valeer.

Det Udsagn mig just ei til megen Tak forpligter.

Ascagne.

Hvordan? De vil, at jeg, naar jeg en Pige var,
Og elskede Dem med al den Kraft mit Hjerte har,
Et Løfte skulde gi'e, at jeg Dem vilde vinde
Med Selvfornegtens Mod en anden Herskerinde?
O sligt et Offer selv min Tanke ei formaar.

Valeer.

Men da De er en Mand . . .

Ascagne.

De mig kun slet forstaar!
Som Ovinde talte jeg, og De det burde tage
Som det blev sagt!

Valeer.

Og af de Ord ikkun den Slutning drage,
At jeg til Dem ei tør henvende mindste Bøn,
Hvis ved Mirakel De ei bli'er af Ovindekjøn! —
Ja, hvis i Hast De ei omskabes til en Pige,
Kan jeg et langt Farvel til Deres Godhed sige!

Ascagne.

Jeg er ømfindtlig, mer end De det kan forstaa,
Og Skrupler kunde jeg blot af et Vindpust faa,
Naar det min Elskov gjaldt. Dertil er jeg oprigtig,
Og vil ei love Dem, at i en Sag saa vigtig,
Jeg Dem vil tjene, hvis De ei forsikre kan,
At De gjengjælde vil min Ømhed som en Mand,
At Deres Venskabs Glød vil saa oprigtig være,

At, hvis jeg Qvinde blev, dens Lue maatte bære
Et bedre Navn, hvori min Lykke sikret var.

Valeer.

Slig Skrupels Mulighed jeg aldrig anet har;
Men ihvor ny den er, har her den Gjenklang funden,
Og jeg for Deres Gunst Dem høilig er forbunden.

Ascagne.

Alvorlig talt?

Valeer.

Og ment.

Ascagne.

Saa kan, hvis det er sandt,
De stole paa, at her De har en Bundsforvant.

Valeer.

En vigtig Hemlighed vil snart jeg aabenbare;
Jeg be'er om Hjælp og vil ei Deres Godhed spare.

Ascagne.

Jeg ogsaa Dem vil snart en vigtig Sag betro,
I hvilken De, kun De, kan yde Trøst og Ro.

Valeer.

Hvordan kan det for mig, Ascagne, vel mulig være?

Ascagne.

Jeg har en Kjærlighed, som lønlig jeg maa bære.

Valeer.

Forklar Dem dog, Ascagne, thi hvis til mig det staar,
Jeg snart Dem skjænke skal den Lykke De attraar.

Ascagne.

Det er for tidlig end. De maa mig give Stunder . . .
Det angaar Dem saa nær . . .

Valeer.

O Kjærligheds Vidunder!
Er det min Søster da?

Ascagne.

Jeg har jo alt Dem sagt,
At det for tidlig er.

Valeer.

Hvorfor?

Ascagne.

Det er en Pagt:
Min Hemlighed De faar, naar De mig Deres giver.

Valeer.

Tilladelse dertil mig først nødvendig bliver.

Ascagne.

Skaf den, saa skal vi se, hvis Ord staar bedst til Tro,
Naar for hinanden vi har skriftet begge To!

Valeer (idet han gaar).

Dermed er jeg tilfreds.

Ascagne.

Tilfredshed skal jeg vinde.

Frosine.

En Broders Hjælp hos Dem han haaber vist at finde.

Tredie Scene.

Lucile. Ascagne. Marinette. Frosine.

Lucile

(til Marinette de tre første Vers).

Det er forbi! Paa Hævn jeg ikkun tænke bør!
Hvis blot min Fremgangsvis ham ret bedrøvet gjør,
Faar jeg jo Grund til mig af Lykken høit at rose.

(Til Ascagne.)

Min Broder, Du i mig ser en Metamorphose!
Valeer jeg elske vil! Hvor kold jeg mod ham var,
Saa føler jeg dog nu, jeg Godhed for ham har.

Ascagne.

Hvad siger Du, Lucile? Det Vankelmod jo røber,
Naar saa letsindigt man til slig Forandring løber.

Lucile.

For Vankelmod kan Du anklages med mer Grund!
Hvem roste vel Valeer for mig saa mangen Stund?
For Lunefuldhed Du mig tidt irettesatte;
Saa var jeg stolt! Saa grum! Du kunde det ei fatte!
Og nu, da jeg medet Dig være vil tilpas
Og elske ham, ta'er Du Parti mod ham, for Spas!

Ascagne.

Jeg ta'er Parti mod ham, for Din Skyld blot, min Søster!

Jeg veed, at for Din Haan en Anden mildt ham trøster,
Og for Din Ynde var det jo en evig Skam,
Om han ei kom, naar Du tilbagekaldte ham.

Lucile.

I dette Punkt jeg selv nok vogte skal min Ære.
Hvad jeg om ham skal tro, kan mig hans Øine lære,
Hans Hjertes Tilstand de forklare tydeligt,
Og gjør mig Gjengjæld mod hans Følelser til Pligt.
Hvis Du mig negter ham derom at underrette,
Vil selv tilside jeg Undseligheden sætte . . .
Hvordan? Medet Du bli'er, min Broder, rent forsagt?

Ascagne.

O hvis jeg over Dig, Lucile, har mindste Magt,
Hvis Dig en Broders Bøn endnu formaar at røre,
Saa opgiv denne Plan! Du bør ham ikke føre
Bort fra et Væsen, der, saa ung og smuk som Du,
Har helliget til ham sit Hjertes hele Hu!
Det arme Barn er hans med Lidenskabens Styrke,
For hende vil hans Tab det hele Liv formørke,
Og jeg, til hvem hun har betrot sin Elskovs Nød,
Har hendes Stolthed set i Kamp paa Liv og Død . . .
Hvis hendes Tilstand Du som jeg blot kunde kjende,
Da skulde jeg mig ei forgjæves til Dig vende! —
Jeg føler hendes Qval, som om jeg selv den bar,
Og tror at Døden Du den Arme lide la'er,
Hvis hendes Elskovs Maal Du grumt berøver hende.
Eraste er et Parti, der maa Dit Bifald vinde,
Og da gjenfides I . . .

Lucile.

Min Broder, stands, jeg be'er!
Hvordan det Dig angaar, jeg ikke ret indser,
Men lad, for Himlens Skyld, os mer derom ei tale,
Jeg vil i Ensomhed mit bange Sind husvale.

Ascague.

Grusomme Søster, gaa, og sæt iværk Din Plan,
At med Fortvivlelse Du ret mig knuse kan!

Fjerde Scene.

Lucile. Marinette.

Marinette.

De den Beslutning har, min Frøken, hurtigt taget.

Lucile.

Med modent Overlæg jeg knap den havde vraget,
Thi Hjertet fordrer Hævn, naar det slig Medfart faar,
Og griber, uden Valg, hver Balsom for sit Saar.
O den Forræder, som min Tillid grumt tør haane!

Marinette.

Naar jeg det mindes, er jeg lige ved at daane!
Hvordan jeg vender op og vender ned derpaa,
Er det Latin for mig, som jeg ei kan forstaa.
Til hans Henrykkelse jeg aldrig før saae Magen,
Og aldrig blev en Sjæl af Glæde mer betagen,
End hans ved Deres Brev! Hans Salighed det gjaldt
Man skulde tro, mens jeg blev Fe og Guddom kaldt! —
Den Høihed vared kort, thi da jeg kom tilbage,
Blev jeg behandlet som den allerværste Drage.
Hvad kan der være sket i denne korte Stund,
Som ham forandret har, saa rent i Bund og Grund?

Lucile.

O der er Intet slet, som bryde bør min Hjerne,
Og Intet, som mit Had til ham formaar at fjerne!
Hvordan? den skjulte Grund til slig en lumpen Færd,
Du ikke søger i haus Mangel paa alt Værd?
Kan med det Brev, som min Ulykke lod mig skrive,
Hans frække Haan og Trods Du vel Undskyldning give?

Marinette.

Nei! Jeg begriber, at aldeles Ret De har,
Og at Forræderi fra først til sidst det var.
For Nar man har os holdt! Og laane skal man Ære
Til slige Kjeltringer, der kun os vil forføre,
Med deres Smigerord, med Smægten og med Klynk,
Som blot os smelte skal og vække Hjertets Ynk!
Men lad os give Kjøb, saa faa vi Nyt at kjende!
Gid Fanden havde dem, saa fik vor Svaghed Ende!

Lucile.

Min er forbi! Lad ham kun rose sig deraf!
Kortvarig bli'er dog den Triumf, som jeg ham gav,
Og han skal faa at se, hvordan et ædelt Hjerte
Den dybeste Foragt af slig Behandling lærte.

Marinette.

I sligt Tilfælde maa det regnes for et Held,
Naar med sig selv man veed, man har opført sig vel,
Og Marinette var lun, da man en Aften silde,
Lidt vel nærgaaende med hende spøge vilde;
En Anden, i sit Haab om Vielses-Atteſt,

Nok havde Bryllup holdt, foruden Brug af Præst;
Men jeg var paa min Post . . .

Lucile.

Lad mig stigt Vaas ei høre!
Du vælger Tiden sket til daarlig Snak at føre! —
O dette Hjerte for ømfindtlig krænket blev! —
Hvis Anger nogen Tid Eraste tilbagedrev,
Og ved et Skjæbnens Spil, hvorpaa jeg ei tør haabe,
Skjøndt Himlen som en Gunst jeg vil derom anraabe . . .
(Men ak, den hidtil har behandlet mig saa haardt,
At jeg hvert Haab om Hævn maa sagtens vise bort!)
Hvis, siger jeg, Eraste, med Angers bittre Klage,
Og med Undskyldninger til mig end kom tilbage,
Og for min Vrede med sit Liv sig vilde fri,
Forbyder jeg Dig strengt at tage hans Parti.
Nei, tvertimod! Jeg vil erkjende just Din Iver,
Naar til hans Brøde Du de værste Navne giver,
Og hvis mit Hjerte, som desværre kun er svagt,
Bli'er i sin Modstand til den mindste Vaklen bragt,
Da lad Din Kjærlighed mig af Din Strenghed lære,
Og støt min Vrede, saa den værge kan min Ære.

Marinette.

Til Gunst for ham jeg vist ei bruge skal min Mund,
Da som De selv, jeg har til Vrede største Grund.
Før vil min Levetid i ugift Stand jeg blive,
End Gros-René, den Knegt, eet venligt Ord blot give.
Og kommer han . . .

Femte Scene.

Albert. Lucile. Marinette.

Albert.

Lucile, aa bed Hr. Metaphraste,
Hovmesteren, til mig at komme ned i Hast,
Jeg maa ham have spurgt, om han ei kjender Grunden
Til den Forandring, som jeg hos Ascagne har funden.

Sjette Scene.

Albert (alene).

I hvilket Dyb af Sorg, af Uro og Fortræd
Een Uretfærdighed os dog kan styrte ned!

Hvor har mit Hjerte lidt, fra den Dag jeg lod sætte
Et underputtet Barn, istedenfor det rette!
Naar jeg betænker det, jeg ønsker, at urørt
Det Guld blot var, som med sin Glands mig har forført.
Snart frygter jeg, at man mig pludseligt anklager,
At mig og Mine man i Nød og Skam neddrager;
Snart for den Søn, paa hvem min Velfærd jo beror,
En eller anden stor Fortræd jeg ane tror! —
Har en Forretning jeg paa Landet at besørge,
Saa frygter jeg, at jeg kun daarligt Nyt skal spørge,
Som: „Ak, De veed det ei? Man har det end ei sagt?
Han Feber har! Halvdød man har tilsengs ham bragt."
Saadan, hvert Øieblik, hvorhen jeg end mig vender,
Mig, som min Brødes Straf, et Sorgens Net omspænder!

Syvende Scene.

Albert. Metaphraste.

Metaphraste.

Mandatum tuum euro diligenter.

Albert.

Hovmester, jeg . . .

Metaphraste.

Det gaar ei an til Magister,
Som tre Gang mer paa Fransk betyde skal.

Albert.

Paa Ære,
Jeg var uvidende derom. Lad godt det være!
Hovmester da . .

Metaphraste.

Bliv ved!

Albert.

Det vil jeg ogsaa, men
Saa maa, min Tro, De ei afbryde mig igjen.
Altsaa, for tredie Gang, Hovmester, jeg begynder,
Min Søn mig Kummer gjør! De veed, hvor jeg ham ynder,
Og hvor jeg gjerne vil for hver en Sorg ham fri . . .

Metaphraste.

Ja, det er sandt. Filio non potest præferri,
Nisi filius.

Albert.

Naar jeg med Dem, Hovmester, taler,
Er det til Nytte ei, at paa Latin De galer;
At, stiv deri, De blev til Doktor promovert,
Har man mig sagt, og jeg det tror ndispntert;
Men naar en lun Passiar med Dem jeg her vil holde,
Bør Deres Lærdom De aldeles ei udfolde,
Ei med latinske Ord mig saa paa Munden slaa,
Gjem det til De engang paa Prækestol skal staa.
Min Fader, som var klog, hvad jeg endnu paaskjønner,
Mig Intet lære lod, undtagen mine Bønner,
Som daglig læst snart i halvtredsindstyve Aar,
Jeg mer end Høitydst ei den Dag i Dag forstaar.
Det store Visdoms Lys derfor en Stnnd De gjemme,
Og Dem nedlade til det Maal, som jeg kan nemme!

Metaphraste.

Lad gaa!

Albert.

Ei Gistermaal behage vil min Søn;
Paa hvilken Vis jeg end sonderer ham i Løn,
Jeg Skræk og Affky kun for Hymens Baand opdager.

Metaphraste.

Maaske Mark Tulli' Bro'er han sig til Mønster tager,
Og har med Attikns gjort Ed, at hans Person
Skal, som de Græker har det sagt: Atanaton . . .

Albert.

Hovmester! jeg har sagt, at De skal lade fare
Slavon= og Græker=Pak, samt Albanefers Skare,
Og alt det Rak, hvorfor Jer lærde Mund er Tolk . . .
Hvad har min Søn og jeg at skaffe med de Folk?

Metaphraste.

Nu vel da, Deres Søn . . .?

Albert.

Jeg veed ei, om en Grille,
En lønlig Elskov har medet ham gjort saa stille,
Men hvis jeg ei ta'er feil, han Noget ruger paa.
Jeg fulgte ham igaar, mens han, der ei mig saae,
Til Lundens Udkant sig alene vilde snige . . .

Metaphraste.

Til et affides Sted i Lunden vil De sige?
Et skjult Aflukke, paa Latin kaldt Secessus:
Virgil har sagt: Est in secessu Locus . . .

Albert.

Hvor er det muligt den Virgil fortælle turde,
Hvad i vor Ensomhed min Søn og jeg der gjorde?
Der var jo ei en Kat! Ikkun Ascagne og jeg . . .

Metaphraste.

Virgil som Vidne jeg citerer vistnok ei;
Jeg nævner ham blot her, som klassisk stor Forfatter,
Hvis valgte Udtryk om den Sag jeg høilig skatter.

Albert.

Og jeg, jeg siger Dem, at jeg jo selv har Lov
At vælge Ord, og har ei Hr. Virgils behov.
Det er jo nok, naar jeg mit Udtryk kan stadsæste.

Metaphraste.

Dog bør man vælge vist de Ord, som af de bedste
Auktores findes brugt: Tu vivendo bonos!
Man siger: Scribendo sequare peritos . . .

Albert.

For Pokker, kan De ei mig uden Gloser høre?

Metaphraste.

Qvinctilian derom en Regel gi'er . . .

Albert.

Jeg smøre
Den Brøvler vil . . .

Metaphraste.

Hvori han siger meget lærdt
Et Ord, som sikkert De vil finde smukt, og værdt
At gjemme paa . . .

Albert.

Jo vist! Gid Fanden blot Dig tage,
Før paa Din Kjøterkjæft, hvis Brøvl er uden Mage,
Jeg giver Dig et Dask, som Du skal huske paa.

Metaphraste.

Men kjære Herre, sig, hvorfor De vredes saa?
Hvad ønsker De af mig?

Albert.

At De skal høre efter,
Har en Snes Gange jeg alt sagt.

Metaphraste.

Af alle Kræfter,
Forstaar sig! Naar derpaa det ene kommer an,
Jeg tie vil.

Albert.

Det er vel gjort.

Metaphraste.

Jeg er istand,
Fix og parat.

Albert.

Godt, godt!

Metaphraste.

De maa mig strax aflive,
Hvis blot et Muk . . .

Albert.

Dertil sin Naade Gud Dem give!

Metaphraste.

For Sladder ikke mer De mig anklage bør.

Albert.

Amen.

Metaphraste.

Tal, naar De vil.

Albert.

Ja, det jeg ogsaa gjør.

Metaphraste.

Afbrydelser De ei maa frygte fra min Side.

Albert.

Nok, nok derom!

Metaphraste.

Thi paa mit Ord kan trygt De lide.

Albert.

Jeg tror Dem jo.

Metaphraste.

Og jeg Dem Taushed lovet har.

Albert.

Mer, mer end nok!

Metaphraste.

Og stum jeg er.

Albert.

Saa er De rar!

Metaphraste.

Jeg be'er Dem, tal! Fat Mod, jeg Audiens Dem giver,
Den nyttes maa, hvis ei, det Deres Skyld jo bliver . . .
At aabne Munden jeg end ei forsøger paa.

Albert.

Den Skurk!

Metaphraste.

Men for Guds Skyld, lad det en Ende faa!
Alt længe lytter jeg! Det billigt er, min Herre,
Jeg ogsaa faar min Tur.

Albert.

O Bøddel, som er værre . . .

Metaphraste.

Men gode Gud, skal jeg bestandig lytte til?
Lad paa Akkord os gaa! Det foreslaa jeg vil.

Albert.

Mit Taalmods Ende . . .

Metaphraste.

Hvad? Endnu den Præk vedbliver?
Per Jovem, Deres Snak en Rus mit Hoved giver.

Albert.

Jeg har jo ikke sagt . . .

Metaphraste.

Det er da rent desprat!
Mon ei en Dæmning for den Strøm kan blive sat?

Albert.

Jeg bliver gal!

Metaphraste.

Naa, gal De er! O hvilke Qvaler!
Det bli'er vist bedst, at jeg om Deres Galskab taler,
Thi Tossen, som er tans, man ikke tror saa dum,
Som Viismand, uden Ord . . .

Albert.

Jeg skal Dig gjøre stum!

Ottende Scene.

Metaphraste (alene).

Det Grunden er, hvorfor en Filosof henvender

Det Bud til os: „Tal, at man Dig paa Talen kjender"!
Ergo, naar Tausheds Tvang bli'er paa min Tunge lagt,
Min Menneske-Forstand man grusomt har ombragt,
Og af mit Viisdoms Pund kan Ingen Nytte drage . . .
En Hovedpine saar jeg vist i otte Dage!
Hvor snakkesyge Folk jeg bittert hade maa!
Hvis en Magister selv sligt Brøvl maa høre paa,
Og al sin Lærdoms Geist i Tausheds Brønd begrave,
Saa maa jo Verdens Gang snart komme rent aflave;
Det er saa galt, som Gaas, der Ræven æde vil,
Og Oldinger, der Børns Formaning lytte til,
Som Lam, der Ulvene med Glubskhed vil fortære,
Og Gale, der medet Lovgivere vil være,
Som Qvindfolk, der i Krig, trods Skjørterne vil gaa,
Og Rasphuslem, der vil som Lovens Hævder staa,
Som Patient, der til sin Doktor Piller giver,
Som frygtsom Hare, der . . .

Niende Scene.

Albert. Metaphraste.

Albert
(ringer for Metaphraste's Øren med en stor Mulæselklokke).

Metaphraste.
Hjælp, Hjælp! Man mig afliver! —

Tredie Akt.

Første Scene.

Mascarille (alene).

Tidt Himlen hjælper paa en ret forvoven Plan,
Man af en daarlig Sag sig reder, som man kan!
Den Uforsigtighed, at jeg lod Munden løbe,
Vil til en Krigslist jeg i største Hast omstøbe.
Jeg er alt rykket frem med mit Maskineri,

Og har den Gamle sagt det hele Maskepi.
Valeer, hvis Daarskab mig mit arme Hoved kruser,
Eraste, hvis Lidenskab, lig Damp i Veiret buser,
Gjør det umuligt jo med denne Hemlighed!
Langt bedre, før man har den Gamle faaet vred,
Historien for ham i Ydmyghed at skrifte . . .
Hvo veed, om den Taktik ei hjælper de Nygifte?
Det bør forsøges dog. Alt som Ambassadør,
Affendt af Polidore, jeg mig fremstille bør.

(Han banker paa Porten af Alberts Hus.)

Anden Scene.

Albert. Mascarille.

Albert.

Hvem der?

Mascarille.

Godt Folk.

Albert.

Ih fe! Hvad har Hr. Mascarille
Os hid paa Halsen ført?

Mascarille.

God Dag jeg sige vilde,
I største Høflighed.

Albert.

For megen Ære; Tak,
Tak skal Du ha'e. God Dag.

(Han gaar.)

Mascarille.

Han ynder nok ei Snak,
Men gjør kun kort Proces.

(Han banker igjen.)

Albert.

Hvad, Du igjen?

Mascarille.

Desværre,
De hørte ei . . .

Albert.

Jo vist.

Mascarille.

Endnu engang, min Herre . . .

Albert.

Endnu engang, god Dag.

(Han gaar, Mascarille standser ham.)

Mascarille.

Dermed er jeg ei tjent;
Hr. Polidore har Dem sin Hilsen ogsaa sendt.

Albert.

Det er en anden Sag. Din Herre Dig paalagde
At hilse mig?

Mascarille.

Ja vist.

Albert.

Hils ham, at Tak jeg sagde,
Og ønsked ham igjen den allerstørste Fryd.

(Gaar.)

Mascarille.

Ei Høflighed af ham betragtes som en Dyd!

(Han banker igjen.)

Jeg blev ei færdig med hans Hilsen Dem at sige!
Der Noget er, hvorom jeg bede skal tillige . . .

Albert.

Nu vel, naar han har Lyst til Tjeneste jeg er.

Mascarille (standser ham).

Jeg be'er Dem, stands, at jeg kan blive færdig her!
Der er en vigtig Sag, han vil med Dem betænke,
Hvorfor han be'er Dem om, ham et Minut at skjænke.

Albert.

Hvad mon det være kan? En vigtig Sag, hvorom
Med mig han tale vil?

Mascarille.

Derfor herhid jeg kom.
En Hemlighed det er, som nys han har opdaget . . .
Den angaar ogsaa Dem, hvis han ei feil har taget.
Saa lod mit Bud til Dem.

Tredie Scene.

Albert (alene).

Af Angst jeg fast forgaar,
Paa Omgangsfod med ham jeg ellers ikke staar . . .
Og denne Hemlighed, hvad kan den Andet være?
Man har opdaget Alt, det Bud vil selv han bære! —
Ak, paa mit hele Liv det bli'er en evig Plet,
At Haab om Binding har mig ført fra Pligt og Ret! —
Det knuser rent mit Mod! — Hvor er det svært at dølge,
Hvad der i Længden os som Sandhed maa forfølge!
O, hvor langt bedre, hvis jeg havde skriftet frit,
Som en Impuls mig bød, det tidt fortrudte Skridt,
Og ladet Polidore i Stilhed faa tilbage
Det Gods og Guld, som mig nu volder skig en Plage!
Maaske Skandalen da sig forebygge lod —
Maaske til et Forlig mig Veien aaben stod!
Dog, det er nu for sent, og kan ei længer nytte;
Hvad der med Synden kom, skal jeg med Sorgen flytte,
Og med den Flytning faar mit gode Navn sit Knæk —
O det er dog af Alt min allerværste Skræk!

Fjerde Scene.

Polidore. Albert.

Polidore.

(De fire første Vers afsides.)

Paa egen Haand saadan sig hemmelig at gifte!
Maa dette Skridt blot ei for stor Ulykke stifte!
Jeg ængstes ved at faa det sagt til hendes Fa'er,
Den rige Mand, som de saaledes krænket har!
Alene der han gaar.

Albert.

Han kommer allerede.

Polidore.

Jeg skjælver ved hans Syn.

Albert.

Jeg staar i Angstens Hede.

Polidore.

O havde jeg begyndt!

Albert.

Hvor finder jeg dog Ord?

Polidore.

Han ser bevæget ud.

Albert.

Han tale vil, jeg tror.

Polidore (hilser.)

Ak, den Forvirring, som jeg ser Dem i, forkynder,
At De mit Budskab veed, forinden jeg begynder.

Albert.

Ak ja.

Polidore.

Tilvisse det Dem overraske maa;
Jeg vilde knap det tro, og kan det ei forstaa.

Albert.

Jeg af Forvirring kan knap en Undskyldning stamme.

Polidore.

Ved slig en Handling man sig vistnok burde skamme,
Og til Undskyldning har jeg heller ei et Ord!

Albert.

Men Guds Barmhjertighed mod Synderen er stor.

Polidore.

Det haaber jeg, at De med Mildhed vil betænke.

Albert.

Man Christen være maa.

Polidore.

Dertil sin Hjælp Gud skjænke!

Albert.

Lad Naade gaa for Ret, jeg be'er, Hr. Polidore!

Polidore.

O, det er mig, som be'er om sligt barmhjertigt Ord.

Albert (kaster sig paa Knæ).

Jeg, for at høre det af Dem, paa Knæ mig kaster.

Polidore (ligeledes.)

Min Pligt det er, at jeg med saadan Afbigt haster.

Albert.

Jeg be'er Dem inderligt, om ei at være vred!

Polidore.

Jeg havde Grund dertil, var jeg i Deres Sted.

Albert.

En saadan Godhed maa mit arme Hjerte røre.

Polidore.

Jeg er forstenet ved slig Ydmyghed at høre.

Albert.

Endnu engang, tilgiv!

Polidore.

Tilgiv mig, Hr. Albert!

Albert.

Jeg mer end siges kan, derfor bedrøvet er.

Polidore.

De kan ei tro, hvor tungt det er derom at tale.

Albert.

Jeg ønsker inderligt at undgaa al Skandale.

Polidore.

Ak, Hr. Albert, De har mit Hjertes Bøn udtalt.

Albert.

Lad Æren ei faa Knæk!

Polidore.

Nei, det var værst af Alt.

Albert.

Hvad Penge der skal til, det maa De selv afgjøre.

Polidore.

Jeg vil en Skilling ei af Deres Penge røre.
Bestem De selv, hvordan bedst ordnes kan den Sag,
Jeg er tilfreds, naar Dem den bliver til Behag.

Albert.

O, hvilken ædel Sjæl! Slig Mildhed mig at vise!

Polidore.

Nei, Deres Mildhed maa i høiest Grad man prise.

Albert.

Gid Held og Lykke De i alle Ting maa faa!

Polidore.

Gid Gud bevare Dem!

Albert.

Jeg Dem omfavne maa.

Polidore.

O, af fuldt Hjerte vil jeg i min Favn Dem trykke,
Med Tak til Gud, som gi'er os Enighedens Lykke.
(De omfavne hinanden.)

Albert.

Ja, Himlen takkes maa.

Polidore.

Nu, da den er tilende,
Vil min Forfærdelse jeg ærligt Dem bekjende;
Den Feil, Lucile begik, mig dobbelt pinlig var,
Fordi hun har i Dem saa rig og anset Fa'er.

Albert.

Hvad var det om Lucile og Feil De sige vilde?

Polidore.

Lad os ei flere Ord til ingen Nytte spilde!
I Feilen har min Søn vistnok den største Del,
Ja, hvis De ønsker det, skal han den bære hel;
Jeg gjerne Skylden vil paa ham alene skyde,
Og Deres Datters Dyd en fuld Opreisning yde;
Thi en Forfører blot kan hende have bragt
Til lønlig Knytten af saa alvorsfuld en Pagt,
Og kun ved Ænker kan han have vidst at vinde
For sine Formaal en saa høit begavet Qvinde.
Men da det nu er sket, og da med Fryd jeg ser,
At i forsonlig Aand De ikke vredes mer,
Saa synes det mig bedst at give dem vort Minde,
Og vor Tilfredshed i den Ægtepagt at finde.

Albert (afsides.)

Hvor jeg har taget feil! O Gud forbarme sig!
Fra en Forvirring i en ny man styrter mig!
Jeg er saa angst for Alt, hvad siges skal og svares,
At mod min Villie ei formeget aabenbares.

Polidore.

Hvad grunder De vel paa.

Albert.

Paa ingen Ting, min Tro;
Dog den Samtale vil vi lade nu bero,
Jeg er ei rigtig vel, og maa mig anbefale.

Sjette Scene.

Polidore (alene.)

Jeg gjennemskuer ham, trods al den milde Tale!

Skjøndt hans Fornuft har til Forsonlighed ham stemt,
Har Misfornøielsen sig dog i Sjælen gjemt;
Han kan den lidte Tort ei endnu ret forvinde . . .
Kun den Forklaring kan jeg paa hans Adfærd finde.
Jeg tager Del deri, hans Kummer ondt mig gjør . . .
Lidt Tid at komme sig man vist ham give bør,
Thi Sorgen tager til, naar man for stærkt den tvinger . . .
Der har vor Galfrands vi, som i den Nød os bringer.

Sjette Scene.

Polidore. Valeer.

Polidore.

Jo, det er rigtig smukt! Det er en net Maner!
En stakkels Fader i slig Søn sin Glæde ser,
Thi Herren gjør fra Dag til Dag saa mange Streger,
At man paa Gaderne snart Finger ad ham peger.

Valeer.

Hvad er det jeg har gjort, som saa forbrydersk er,
At jeg i saadan Harm derfor Dem finder her?

Polidore.

Jeg er en grum Tyran, hvem tusind Griller plage,
At sligt stilfærdigt Barn jeg vover at anklage,
Der som en Helgen, ja, som en Anachoret,
I Fasten og i Bøn kun hjemme bliver set!
O hvilken Falskhed, naar om ham man sige vilde,
At han gjør Nat til Dag og sværmer aarle, silde,
At uden Hensyn til den Fordring, Verden gjør
Han Skik og Brug og Pligt og Orden bryde tør!
O hvilken Synd mod ham, hvis Nogen tror, han gifted
Sig hemmelig og slig Forvirring her anstiftet,
Nu lige nys! Nei, han er fremmed for det Styr,
Og man ham Uret gjør, den stakkels, fromme Fyr!
Han veed end ei, hvortil man sigter med sin Klage . . .
O, Hund, som jeg har faat til Straf og Sorg og Plage,
Vil saa Du blive ved? Tør jeg ei haabe paa,
At før min Død engang Du i Dig selv vil gaa?

Valeer (alene.)

Hvorfra det Tordenslag? Hvor fik han det at vide?
Har Mascarille, paa hvem jeg ellers dog kan lide,
Mig spillet dette Puds? Med List jeg prøve maa
At faa ham lokket til mig Alting at tilstaa.
I billig Harme da . . .

Syvende Scene.

Valeer. Mascarille.

Valeer.

Aa, Mascarille, erfaret
Jeg nylig har, at Alt min Fa'er er aabenbaret.

Mascarille.

Hvordan?

Valeer.

Som sagt,

Mascarille.

Hvem kan vel have det fortalt?

Valeer.

Derom jeg ei engang paa en Formodning faldt;
Men som et Uheld jeg just ei den Sag betragter;
Nei, tvertimod, jeg for et Held den netop agter.
Tænk Dig, han har derom et Bredesord ei sagt,
Men har mig undskyldt med min Elskovs store Magt.
Jeg veed ei, hvem jeg for den Tjeneste skal takke?
Hvo har dog kunnet ham saadan tilrette snakke?
Hvor glad jeg er derfor jeg ikke sige kan.

Mascarille.

Hvad siger Herren da, hvis jeg just var den Mand,
Som snildt forstaaet har Dem dette Held at vinde?

Valeer.

Aa Snak! Paa Ærmet vil Du mig vok Noget binde?

Mascarille.

Det er fra mig, min Tro, at Deres Fa'er det veed;
Med List jeg grebet har en gunstig Leilighed.

Valeer.

Men er det ei Dit Spøg?

Mascarille.

Gid Djævelen mig splide,
Om han af mig ei fik den hele Sag at vide! —

Valeer.

Og gid han tage mig og sætte mig i Ban,
Hvis det Forræderi ei straffes skal paa Stand!

Mascarille.

O hvilket Baghold! Mig min Ærlighed fortryder . . .

Valeer.

Paa slig en skjændig Vis Din Troskabspligt Du bryder?
Jeg vidste godt, at Du det Puds mig havde spilt,
Og har mig, for at faa det ud, saadan forstilt.
O Skurk, hvis Sladdrelyst man rent fordømt maa kalde,
Du med Din Snak har bragt i Kog min Faders Galde,
Saa Alt er tabt! Men ei for Intet er det sket,
Thi Du skal dø.

Mascarille.

Vent lidt! Jeg er ei ret beredt
Til sligt alvorligt Skridt! O værdiges, jeg beder,
Blot at se Tiden an, om det til Held ei leder. —
Ei for at sladdre, nei, med Overlæg og Mod
Fortalte jeg, hvad dog sig ikke skjule lod.
Det var et Statscoup! Naar De har dets Udfald skuet,
De angre vil, at De mig har i Harme truet;
Hvi vil De være vred, naar Deres Ønsker De,
Just ved min Fremgangvis vil snarlig opfyldt se,
Og paa en kjedsom Tvang faa en lyksalig Ende?

Valeer.

Men, hvis Du blot mig vil med Narrestreger blende?

Mascarille.

Saa finder De nok Tid til mig ihjel at slaa;
Det mer sandsynlig er, at Alt vil heldig gaa.
Gud hjælper Sine nok! Naar blot tilfreds De bliver,
De Ros og Ære mig, for min Opførsel giver.

Valeer.

Vi faa at se . . . Lucile . . .

Mascarille.

Der kommer hendes Fa'er.

Ottende Scene.

Albert. Valeer. Mascarille.

Albert (De fem første Vers, uden at se Valeer.)

Af Angst og Skræk jeg ved hans Komme greben var,
Men nu, jo mer jeg paa hans sære Tale grunder,
Desmere synes mig den hele Sag et Under . . .
Lucile forsikrer mig, at det er ikke saadt,
Og med en saadan Ro, at al min Tvivl forsvandt . . .
Ih se! Er det Valeer, hvis Frækhed, uden Lige,
Tør mig vuære med en saadan Løgn at sige?

Mascarille.

O Hr. Albert, jeg be'er, tal dog lidt mere blidt
Til Deres Svigerson! Den Vrede gaar for vidt!

Albert.

Hvad? Svigerson? O Skurk, Dit Kjæltringsjæs mig minder
Om, at Du sagtens er den hele Sags Opfinder,
Det hemmelige Hjul i det Maskineri.

Mascarille.

Jeg ser slet ingen Grund til sligt et Raseri.

Albert.

Nei, det er sagtens smukt, min Datter at bespre,
Og for Familien en slig Skandale gjøre!

Mascarille.

En lydig Svigerson i Hr. Valeer De fandt,
Hvad kan De ønske mer?

Albert.

At han skal sige sandt!
Hvis Elskov drev ham til min Datter at begjære,
Han kunde have talt derom i Tugt og Ære,
Og set at vinde først blot hendes Fa'ers Behag,
Som Skik og Vedtægt er i saadan vigtig Sag,
Istedenfor paa slig uværdig List at finde,
Og plette Navnet paa en ung, uskyldig Qvinde.

Mascarille.

Hvordan? De vil ei tro, at hun er lønlig gift
Med ham?

Albert.

Er ei, bli'er ei! O Skurk, det er for stift!

Mascarille.

Men sagte dog, jeg be'er! Hvis det bevist bli'er fundet,
Har da den skjulte Pagt ei Deres Bifald vundet?

Albert.

Og hvis det bli'er bevist, at det er ikke saa,
Vil Arm og Ben paa Dig itu Du lade slaa?

Valeer.

Min Herre, det Bevis, hvis De det vil tillade,
Er meget let.

Albert.

Nu vil han ogsaa slaa en Plade,
Og ligne Tjeneren! De sammen Plan har lagt.

Mascarille.

Paa Æresord, jeg har Dem ikkun Sandhed sagt.

Valeer.

Siig mig, af hvilken Grund jeg skulde for Dem lyve?

Albert (afsides).

Saa enige, som paa et Marked tvende Tyve! —

Mascarille.

Strax til Bevis! Hvis blot Lucile maa blive kaldt,
Skal uden Skjænderi vi nok faa Ret paa Alt.

Albert.

Men hvis nu netop hun det vil aldeles negte?

Mascarille.

Det gjør hun ei! Hun maa, som jeg, den Sag forfegte.
Lov hende blot, at hun skal Deres Minde faa,
Saa er den Straf ei til, jeg ei vil undergaa,
Hvis, inden et Minut, hun ei for Dem har skriftet,
At hun af egen Lyst har med Valeer sig giftet.

Albert.

Det undersøges maa.

Mascarille (til Valeer).

Vær rolig, Alt gaar godt!

Albert (kalder ved sin Dør).

Lucile! Aa hør!

Valeer (til Mascarille)

Min Angst . . . .

Mascarille (til Valeer).

Lad Angsten fare blot!

Niende Scene.

Lucile. Albert. Valeer. Mascarille.

Mascarille (til Albert).

Maa jeg faa Ordet nu?

(til Lucile).

Forsvunden er al Fare,
Og Deres Horizont, min Frue, vil sig klare;
Af Deres Elskov rørt, tilgiver Deres Fa'er,

At De, paa egen Haand, Gemalen udvalgt har,
Paa Kondition, at De oprigtigt mælder selv ham
Den hele Sag! Derom det nu alene gjælder.

Lucile.

Hvad er det, som den Skurk saa frækt fortæller der?

Mascarille.

Se saa! En Titel alt mig naadig tildelt er!

Lucile (til Valeer).

Siig mig, min Herre, siig, hvorfra den Snak sig skriver
Om Elskovs Eventyr, der nbasunet bliver?

Valeer.

Tilgiv, Elskværdigste, det mod min Villie var,
At Mascarille forraadt vort Ægteskab alt har.

Lucile.

Vort Ægteskab?

Valeer.

O min Lucile, lad os bekjende!
Engang vor Hemlighed dog maatte saa en Ende.

Lucile.

Hvordan? Af Kjærlighed tog jeg Dem til Gemal?

Valeer.

O skinsyg vist paa mig Alverden blive skal!
Men tro mig dog, Lucile, tilfulde jeg erkjender
Min Lykke for en Gunst, De kjærlig mig tilvender.
Ak, De har Aarsag til paa mig at være vred,
De maa jo tro, jeg har forraadt vor Hemlighed! —
Dog har min Lidenskab jeg mandig søgt at kue;
For Dem at lyde, har jeg skjult dens stærke Lue,
Men han....

Mascarille.

Ja, det er mig! Hvad ondt er der vel sket?

Lucile.

Mon Mage til Bedrag er nogensinde set?
I min Nærværelse De vover Sligt at sige,
Og mener i min Gunst ved sligt et Puds at stige?
Den Elskov være maa af en særegen Art,
Som saarer Æren der, hvor Hjertet er forvart,
Og tror min Fader ved en slig Skandal at nøde
Til ved et Ægteskab paa Ærens Tab at bøde!
Om Alt begunstiged en saa afskylig Plan,
Om eget Valg, min Fa'er, min Skjæbne, til min Mand

Beskikket havde Dem, jeg selv dog vilde vide,
Mit eget Valg, min Fa'er og Skjæbnen at bestride,
Ja, miste Livet før end at tilhøre ham,
Der sligt et lumpent Spil ei agted for en Skam!
Gaa! Hvis mit Kjøn det var tilladt sin Ret at tage,
Og for Fornærmelser i Kampen kjækt at drage,
Jeg skulde lære Dem mig at behandle saa!

Valeer (til Mascarille).

Hvordan skal hendes Harm jeg dog formildet faa?

Mascarille.

Lad mig forsøge det! (til Lucile).
Betænk dog, kjære Frue,
At det ei nytter nu med Skjænd og Hug at true.
Hvad mener De, naar De, med Djævels Vold og Magt,
Mod Deres egen Lyst, vil hæve denne Pagt?
Hvis Deres Fader var en slem, brutal Krakiler,
Var det en anden Sag! Men han fornuftig iler
Med sin Tilgivelse; naar De blot skrifter her,
Paa hans Absolution fornd De sikker er.
Jeg godt begribe kan, at De en lille Smule
Undselig er, ved ei den Sag at kunne skjule . . .
Men Herregud! Hvad er det mer? Hvis Amors Magt
Dem spillet har et Puds, bli'er det i Glemsel bragt
Jo ved et Giftermaal i god og lovlig Orden;
Det er jo intet Ondt, ei værd sligt Lyn og Torden.
Man veed, at mangengang er skrøbeligt vort Kjød,
At fineſt Frøken er af Stok og Sten ei fød,
Og som i Sandhed De ei har den Første været,
Bli'er De den Sidste ei, hvis Blod lidt stærkt har gjæret.

Lucile (til Albert).

Hvordan? De tier til hans Uforskammenhed?
Saa uhørt Frækhed af hans Mund gjør Dem ei vred?

Albert.

Hvad skal jeg sige vel? Man maa fortumlet blive
Af den Historie.

Mascarille (til Lucile).

Mit Hoved tør jeg give,
Dem paa, at De forlængst her burde skriftet Alt.

Lucile.

Hvad skal jeg skrifte, Skurk?

Mascarille.

Ih, hvad der forefaldt
Imellem Dem og ham! Den Spøg vel snerpet lader!

Lucile.

Hvad forefaldt der da, Uhyre, som jeg hader,
Imellem ham og mig?

Mascarille.

Saavidt jeg kan forstaa,
Lidt mer Besked end jeg derom De vide maa;
Dem Natten var for sød til saadan glemt at blive!
De ønsker den saavist som her De staar ilive!

Lucile.

Formeget af den Skurk alt taalt mit Øre har.
(Hun giver ham et Ørefigen).

Tiende Scene.

Albert. Valeer. Mascarille.

Mascarille.

Jeg synes næsten det et Ørefigen var.

Albert.

Gaa, Skjelm! At hendes Haand har tugtet Dine Kinder,
En Handling er, som i høi Grad mit Bifald finder.

Mascarille.

Men desuagtet, gid mig Fanden tage maa,
Hvis edelig jeg ei ved hvert et Ord vil staa!

Albert.

Men desuagtet, gid jeg døv paa Stedet blive,
Hvis Du Din frække Løgn nu videre skal drive.

Mascarille.

Vil De to Vidner se, som klare kan den Sag?

Albert.

Skal To af mine Folk Dig børste godt Din Bag?

Mascarille.

Et saadant Vidnesbyrd kan ud af Tvivl Dem sætte.

Albert.

To slige Armes Kraft min Afmagt kan oprette.

Mascarille.

Jeg siger Dem, Lucile af Skam kun handler saa.

Albert.

Jeg siger Dig, at Ret jeg nok derpaa skal faa.

Mascarille.

De kjender jo Ormin, Notaren her i Staden?

Albert.

Du kjender jo Grimpant *), Profossen her i Staden?

Mascarille.

Og Skræder Simon, som sligt Tilløb havde før?

Albert.

Og Galgen, som er reist, ud for Profossens Dør?

Mascarille.

De To bekræfte kan, at de er lovlig gifte.

Albert.

De To Dig lette skal, saa Du maa Tone skifte.

Mascarille.

Til Vidner toges de paa gyldig Ægtepagt.

Albert.

Og til at straffe Dig de To har Rettens Magt.

Mascarille.

Og disse Øine saae dem veksle deres Ringe.

Albert.

Og disse Øine skal Dig se i Galgen svinge.

Mascarille.

Til Tegn jeg siger Dem, hun hyllet var i Sløi.

Albert.

Til Tegn jeg siger Dig, Din Pande mærkes bør.

Mascarille.

Stiv som et Udgangsøg!

Albert.

Fræk, som en Æselskryder!
Tak Du Din Gud, at mig min Alderdom forbyder
At tugte Dig paa Stand for Dit Experiment!
Men udsat er ei glemt! Til Galgen bli'er Du fendt.

*) Et Øgenavn, som man gav Bøddelen, fordi han maatte klavre (grimper) op ad Stigen med den til Galgen dømte Synder.

Ellevte Scene.

Valeer. Mascarille.

Valeer.

Jo, det var rigtignok et Held! Din Hjælp jeg skatter!

Mascarille.

Halvqvæden Vise jeg paa Stedet strax opfatter.
Alt væbner sig mod mig. Det er et aftalt Spil,
At Stokkeprygl man gi'er og Galgen laver til! —
For med lidt Anstand de Spektakler qvit at blive,
Vil fra en Klippes Top jeg selv mig Døden give,
Og gjøre kort Proces med Verdens Sorg og Lyst,
Ved Styrten fra et Fjeld, høit nok til slig en Dyst.
Farvel!

Valeer.

Saa let skal Du Din Straf Dig ei unddrage!
Jeg selv vil se, om Du Dig rigtig ta'er af Dage.

Mascarille.

Nei, jeg vil ikke dø, saa at De ser derpaa!
Hvis Nogen paa mig glor, min Død opsættes maa.

Valeer.

Følg mig, Forræder, følg! Min Vrede skal Dig lære,
Om Elskovs Lidelser Din Latters Maal bør være.

Mascarille.

O stakkels Mascarille! Hvad Du dog gjennemgaar,
Mens for de Andres Synd Du ene Skylden faar!

Fjerde Akt.

Første Scene.

Ascagne. Frosine.

Frosine.

Det er tilvisse slemt!

Ascagne.

O kjæreste Frosine,
Min Skjæbne vistnok har besluttet mig at pine!

Den Sag, til min Fortræd, er kommen paa et Punkt,
Hvor den ei blive kan, skjøndt hvert Skridt falder tungt!
At den for Lyset maa, derfor desværre borger
Al den Forvirring, som nu gjør min Søster Sorger,
Og som ei klares kan paa nogen anden Vis,
End den, der volder mig hvert elsket Haabs Forlis;
Thi om Albert har Del i min Forbytning taget,
Hvad heller, om han blev, lig andre Folk, bedraget,
Saa er det vist, at jeg hans Navn og Rigdom gi'er
Et bittert Dødsstød, naar bekjendt min Skjæbne bli'er.
Den Ømhed, som jeg tror, at nu for mig han nærer,
Vil neppe vare, naar min Stilling ham besværer,
Og han anklaget staar! Og tror Du, at Valeer,
Selv om han mit Bedrag med Elskerøine ser,
Vil nogensinde som sin Ægtevie erkjende
Den, som ei Slægt, ei Gods, ei Glands, ham kan tilvende?

Frosine.

I det Ræsonnement fuldkommen Ret De har,
Dog var det heldig, hvis lidt før det indtraadt var.
Hvem har Dem hidtil skjult, at saa det maatte blive?
Man just ei Hexeri behøvet har at drive,
For det at se. Saasnart jeg hørte hvad var sket,
Har, hvad De siger nu, jeg lige strax indset;
Det laa i den Bedrift, som De med Mod har vovet,
Men som i Sandhed ei har anden Udgang lovet.

Ascagne.

Hvad skal jeg gjøre da? Ei ud, ei ind jeg veed!
Giv mig et Raad, Frosine, og sæt Dig i mit Sted!

Frosine.

Dem det tilkomme vil, naar vi gjør sligt et Bytte,
At give Raad, og mig med Andagt blot at lytte.
Saa sig mig da, Frosine — thi jeg Ascagne alt er —
Hvordan Du tror, at bedst vi ende det Besvær?
Gaa mig med Raad og Daad i denne Nød tilhaande!

Ascagne.

Hvor kan Du spøge, mens jeg er i slig en Vaande?
O følte Du hvor angst jeg er i denne Stund,
Da gav min bittre Qval Dig ei til Skjemten Grund.

Frosine.

Ascagne! alvorlig talt, ved Deres Nød jeg sørger,
Og til en Udvei af den jeg om Midler spørger.
Men ak, hvordan? Det er i Sandhed ikke let
At faa en Elskovssag helskindet af det Net.

Ascagne.

Hvis jeg ei frelses kan, vil Livet før jeg miste . . .

Frosine.

O tidsnok altid kan man faa bestilt sin Kiste,
Og Døden er en Kur, som kloge Folk kun ta'er,
Naar intet andet Valg de mer tilovers har.

Ascagne.

Ak nei, Frosine, ak nei! Hvis ei Din Klogt kan føre
Mig af den Labyrint, vil ingen Trøst jeg høre. —
Et sikkert Bytte da Fortvivlelsen alt har . . . .

Frosine.

Det falder mig just ind, om det ei mulig var
At hun, der Dem som spæd . . . Eraste sig hid begiver . . .
At strax vi gaa herfra vistnok det Bedste bliver —
Paa Veien mer herom!

Anden Scene.

Eraste. Gros-René.

Eraste.

Endnu tilbagestødt?

Gros-René.

O aldrig en Gesandt har større Kulde mødt!
Knap havde jeg begyndt mit Budskab at fremføre,
Og hende bedet om Dem et Minut at høre,
Før hun afbrød mig kort, ja hel impertinent:
„Gaa blot Din Vei og siig til ham, som Dig har sendt,
At af hans Budskab jeg ei tage kan Notice."
Hvorpaa hun vendte sig for Ryggen mig at vise,
Og Marinette, som er sin Frokens tro Kopi,
I samme Tone peb: „Lad os blot være fri,
Klørknegt", og skyndte sig sin Mund af mig at vrænge:
Vor Skjæbne, den er ens, vi kan os begge hænge!

Eraste.

Hvor utaknemmeligt, at møde med Foragt
Den Ømhed, som mig har saa snart tilbagebragt!
Hvordan? Et Udbrud af den Lidenskab for hende,
Som sig har krænket trot, kan ei Undskyldning finde?
Hvad er min Synd? I et usaligt Øieblik
Jeg falsk Beretning om en Andens Lykke fik!
O havde ei Enhver, som jeg sig ladt bedrage,
Og ved slig Frækhed trot berettiget sin Klage?

Mon min Mistanke ei som Lynet hurtig svandt?
Selv en Forklaring den jo unødvendig fandt.
Mens op og ned man om den Sag i Byen tænker,
Mit ømme Hjerte strax sin Tillid hende skjænker,
Og be'er kun om, at hun tilgive vil! Og dog
Kan hun heri ei se en dybtfølt Elskovs Sprog!
Istedenfor min Tvivl i største Hast at dæmpe,
Og Vaaben give mig til mod hans List at kæmpe,
Vil utaknemmeligt hun ei min Sorg forstaa,
Men lader Bud og Bøn og Brev forgjæves gaa! —
Hvor hendes Kjærlighed dog svag har maattet være,
Da en saa ringe Synd den ei har kunnet bære,
Da med saa bitter Harm den hurtigt væbner sig,
For hendes Hjertes Dyb saa grumt at vise mig!
Hvad Pris kan jeg vel nu paa de Beviser sætte,
Hvormed hun smigred ømt det Haab, jeg vil forgjætte?
De kom fra Hjertet ei, men var kun Lunets Spil,
Hvorfra jeg sandelig min Sjæl løsrive vil!
Da hun behandler mig med slig en bitter Kulde,
Var det jo dumt, om jeg den ei gjengjælde skulde!

Gros-René.

Ja, lad os det! Lad os til Brede være stemt,
Og faa vor Kjærlighed blandt gamle Synder gjemt!
Man Levemaade bør de gode Damer lære,
Og vise Mod til dem at kunne kjækt undvære!
Hvo taale vil Foragt, det selv uudgjælde maa,
Hvis i Respekt vi stod, Respekt vi skulde faa,
Og Qvindfolk skulde snart det høie Ord nedstemme,
Hvis vi den Kunst forstod blot selv at være hjemme.
Ja, jeg vil være hængt, om vi ei skulde se
Dem mer forelsket end vi skjøtted om maaske,
Foruden al den Cour og alle de Fadæser,
Hvorom man nutildags i hver Romau jo læser.

Eraste.

Hvad mig angaar, er jeg betagen af Foragt,
Som hendes Haan ei skal forgjæves have vakt!
En anden Lidenskab snart dæmpe skal min Klage.

Gros-René.

Nei, jeg med Qvindfolk vil mig aldrig mere plage.
Jeg opgi'er dette Kram og tror, oprigtig talt,
At mit Exempel er Dem bedst i Et og Alt.
Thi seer De, Qvinden er, det siger jeg, min Herre,
Et Dyr, som aldrig ret man kjende kan, desværre,
Og hvis Natur har til det Onde saadan Hang,
At som et Dyr er Dyr, og ei saar anden Rang,
Om hundred tusind Aar det ogsaa kunde leve,
Saaledes tør jeg Gud til Vidne derpaa kræve,

At Qvinden Qvinde bli'er i hundred tusind Aar,
Ja, er og var og bli'er til Dommedag vi faar,
Hvoraf det kommer, at en gammel Græker voved
Ved Flyvesandets Flugt at ligne hendes Hoved:
Læg Mærke, beder jeg, til det Ræsonnement!
Thi som vort Hoved har blandt Lemmer første Rang,
Ja, er den General, som al vor Færd bestemmer,
Foruden hvilket jo kun Dyr var vore Lemmer,
Saa sker det og, at de geraade maa i Strid,
Naar Hovedet, som Sand, snart flyver hid, snart did.
Da ser man Luners Magt Kommandostav at føre,
For Følelsen assted med stort Staahei at kjøre,
Og Hvirvelstorm, der ret ei kjender Øst fra Vest,
Ei Haardt fra Blødt, gjør da en ren forbandet Blæst,
Saa at bevist det bli'er, at Hov'det paa en Qvinde
Kan bedre Billede paa Jorden ikke finde
End den Veirhanes, der paa Husets Top gjør Vind.
Fa'er Aristoteles har lignet hendes Sind
Ved Bølgens stride Slag, og efter ham herneden
Man Tidens Bølgegang modsætter Evigheden.
Ved Sammenligning da — thi mærk: Analogi
Forklarer Grunden os til mangen Theori,
Fremfor Allegori! Vi lærde Folk af Faget
Har, con amore, jo Ligheder tidt opdaget —
Ved Sammenligning da, min Herre, hvis De vil:
Som man kan Havet se, naar Uveir tager til,
At hæve harmfuldt sig, meus Stormbasuner kyle
Mod Bølge Bølge saa, at Luft og Afgrund hyle,
Og, trods al Styrmandskunst det bedste Skib at gaa,
Snart ned i Afgrundsdyb, snart op mod Himlens Blaa!
Saaledes Qvinden er et Hav med Storm og Klipper,
Men vi er Skibet, som for Vind og Bove vipper,
Og slaar sig Stormen løs, Gud naade da vor Sjæl,
Især naar visse Stød — ja, De forstaar mig vel . . . .
Paa vis Maner . . . Ja, ja . . . faar Bugt med Flyvesandet . . . .
Min Mening derfor er: Alt Qvindfolk er forbandet! —

Eraste.

Fornuftig talt!

Gros-René.

Ja, Gud ske Lov, jeg er ei gal . . . .
Men jeg dem begge ser, og her forbi de skal . . . .
Giv blot ei efter nu!

Eraste.

Den Frygt Du godt kan spare.

Gros-René.

Ja hvis ei hendes Blik Dem fanger i sin Snare.

Tredie Scene.

Lucile. Marinette. Eraste. Gros-René.

Marinette.

Dem begge To jeg ser. Jeg be'er Dem holde Stand!

Lucile.

For daarlig Svaghed Du mig ei mistænke kan.

Marinette.

De komme hen til os.

Eraste (til Lucile).

Tro ei, derom jeg beder,
At Elskovs Lue mig, til Dem at søge, leder.
Den har De slukket selv, da ret det blev mig klart,
At De den aldrig har af Hjertens Grund besvart,
Thi for en Harme, vakt ved Skyggen af en Brøde,
Bør man dog visselig ei med sin Ømhed bøde,
Men blot bevise kjækt, hvordan en slig Foragt
Befrir en ædel Sjæl, ak, selv for Elskovs Magt! —
Jeg tilstaar, at jeg saae i Deres Blik en Straale,
Hvormed ei Noget sig i Verden kunde maale,
Og at min Lænke var for mig saa stor en Skat,
At mod en Krones Guld jeg glad den havde sat,
Og at den Kjærlighed, som jeg saa tro har baaret,
Dem havde til sit Et, sit Alt paa Jord udkaaret,
At skjøndt jeg krænket blev, det dog mig falder svært,
At vende mig fra Den, jeg ene har begjært.
Maaske den Kur, som jeg, for Ærens Skyld nu prøver,
Ei læge kan det Saar, som saa min Sjæl bedrøver,
At frigjort for det Aag, hvori jeg Lykken saae,
Farvel til Livets Fryd for evig siges maa.
Det faar ei hjælpe dog! De har mig stødt tilbage,
Har afvist hadefuldt min Elskovs ømme Klage —
Det er for sidste Gang jeg Dem besværet har,
Og — som De ønsker — jeg for evig Afsked ta'er.

Lucile.

Hvis mine Ønsker Dem saa dyrebare vare,
De for den sidste Gang mig havde kunnet spare.

Eraste.

Nu vel, min Frøken, De skal Deres Villie faa,
Jeg bryder med Dem, da det Brud De ønsker saa . . . .
Jeg bryder, hører De? Og gid jeg Livet miste,
Hvis Deres Ynde mig kan til Forsoning friste!

Lucile.

Dermed er jeg tilfreds.

Eraste.

Jeg svigter ei mit Ord . . . .
Hav ingen Frygt derfor! Er end min Svaghed stor,
Kan Deres Billed jeg ei af min Sjæl udrive,
Vil ingensinde dog jeg den Triumf Dem give,
At søge Dem igjen.

Lucile.

De ingen vilde faa.

Eraste.

Gid hundred Dolkestød mit arme Hjerte slaa,
Hvis nogensinde jeg min Stolthed kan bekvemme
Til Dem at se igjen og Deres Haan at glemme!

Lucile.

Lad det en Ende faa!

Eraste.

Ja, lad det Ende faa!
Og lad i Ordets Sted os nu til Handling gaa!
Ei paa Beviser skal, Lucile, De vente længer,
At det for Alvor er, at jeg min Lænke sprænger.
Ei en Erindring selv mig mer skal høre til! . . . . .
Nei, hvert et Minde jeg om Dem udslette vil.
Se der! Tag det Portræt, som De, min Frøken kjender,
Hvis underfulde Glands endnu mit Øie blender! —
O Deres Skjønhed har det viist mig som i Speil,
Men ak, den dækked med sit Slør de hundred Feil.

Gros-René.

Godt, godt!

Lucile.

O De har Ret! Lad mig det faa tilbage,
Og denne Diamant De selv til Gjengjæld tage!

Marinette.

Vel, vel!

Eraste.

Bedst, at igjen De denne Brystnaal faar . . .

Lucile.

De den Agat, hvori et Navneciffer staar.

Eraste (læser).

„De elsker mig, Eraste, og vil,
At paa det Skriftemaal jeg skal Dem aabent svare:
O hvis min Mund er lukket til,
Lad dog min Taushed Dem mit Hjertes Tak forklare."

Derved tillod De mig min Hyldest Dem at give!
Den Falskhed vil jeg nu i tusind Stykker rive.

(Han sønderriver Brevet.)

Lucile (læser.)

End veed jeg ei, hvorhen min Kjærlighed mig fører,
Men hvordan det end gaar,
Veed jeg, at jeg kun Dem, Elskværdigste, tilhører,
Saalænge Hjertet slaar."

Hvor praled De af den urokkelige Tro,
Og hvor har Haand og Skrift dog løiet begge To!

(Hun sønderriver Brevet).

Gros-René (til Eraste).

Bliv ved!

Eraste.

Det er fra Dem! Lad samme Lod det friste!

Marinette (til Lucile)

Hold Stand!

Lucile.

End ei et Blad skal Medynk fra mig liste.

Gros-René (til Eraste.)

O giv blot ikke Kjøb!

Marinette (til Lucile.)

Vær stiv, saa er De fri!

Lucile.

Det er den sidste Rest.

Eraste.

Se saa! Det er forbi.
Gid Døden straffe mig, hvis jeg mit Forsæt bryder!

Lucile.

Mig Himlens Vrede slaa, hvis dette jeg fortryder!

Eraste.

Farvel da!

Lucile.

Ja, Farvel.

Marinette.

Med Palmer nu De staar!

Gros-René (til Eraste.)

De triumferet har.

Marinette (til Lucile).

Bedst at herfra De gaar.

Gros-René (til Eraste).

O efter sligt et Slag kan rolig bort De drage.

Marinette (til Lucile).

Hvad venter end De paa?

Gros-René (til Eraste).

Er mere der tilbage!

Eraste.

Lucile, Lucile! De har dog tabt i dette Spil!
Et Hjerte, tro som mit, tilsidst De savne vil.

Lucile.

O Deres Hjerte De for høit, Eraste, vist skatter . . . . .
Jeg tror, en Andens let mig dette Tab erstatter.

Eraste.

Nei, søg kun overalt! Dets ømme Troskab De
Vil aldrig i den Grad hos nogen Anden se.
Jeg siger ikke det, for Dem, Lucile, at røre . . . .
Det var en Regning jo, forudeu Vært at gjøre . . . .
Jeg veed, min Hyldest De kun høist ngjerne saae . . . .
De har vort Forhold brudt . . . Saadan det være maa! —
Men hvad herefterdags man Dem end foresiger,
Veed jeg, min Lidenskab for ingen Andens viger.

Lucile.

O Den, man elsker, kan man ei behandle slet,
Og Kjærligheden gi'er ei hver Mistanke Ret.

Eraste.

Ak, Kjærligheden, naar af Jalousi den plages,
Kan af det falske Skin dog visselig bedrages . . . . .
Men Den, der elsker ret, vil derfor ei formaa,
Hvad De har gjort mod Den, De angergiven saae.

Lucile.

Ei Jalousiens Sprog med Ukvemsord begynder!

Eraste.

Dog man tilgiver Den, der blot af Elskov synder.

Lucile.

O Deres Elskov i den Synd ei Aarsag var.

Eraste.

Dens Styrke De, Lucile, vist aldrig fattet har.

Lucile.

Den Sag De neppe Dem saa stærkt paa Hjertet lagde —
Langt bedre, hvis det var saaledes som De sagde,
Langt bedre, sandelig . . . Dog, lad det Ende faa . . . .
Ei Ordet røbe bør, hvad Hjertet gjemmer paa.

Eraste.

Men af hvad Grund?

Lucile.

Fordi vi med hinanden bryde,
Maa mig Nødvendighed stigt Forbehold jo byde.

Eraste.

Vi bryde, siger De?

Lucile.

Den Sag er jo istand.

Eraste.

Og med Tilfredshed De det Brud betragte kan?

Lucile.

Som De.

Eraste.

Som jeg?

Lucile.

Ja vist; det Svaghed vilde være,
Naar man et saadant Tab med Ro ei kunde bære.

Eraste.

Men Grumme, det er Dem, som saa det villet har!

Lucile.

Jeg? Langtifra! Hos Dem jeg blev det Forsæt vaer.

Eraste.

Hos mig? Men jeg har trot, at glad De vilde blive . . . .

Lucile.

Nei, De Satisfaktion Dem selv har villet give.

Eraste.

O, hvis mit Hjerte dog ei kan sin Lænke fly,
Hvis, saaret som det er, det be'er Dem at forny . . .

Lucile.

O gjør det ei, jeg be'er. Min Svaghed selv jeg frygter,
Og Deres Bøn maaske for let sit Ærind røgter.

Eraste.

Lucile . . . O denne Frygt mig giver Mod igjen!
For hurtigt kan De ei tilgive Deres Ven,
Som han for hurtigt ei her ydmygt kan erklære,
At Kjærlighed til Dem udødelig bør være!
O lyt da til min Bøn, og lad mig snart fra Dem
Forsoningsordet faa!

Lucile.

Vil De mig følge hjem?

Fjerde Scene.

Marinette. Gros-René.

Marinette.

Nu har jeg hørt saa galt!

Gros-René.

O hvilken ussel Kryster!

Marinette.

Jeg flyr i Flint af Harm.

Gros-René.

Og jeg af Vrede ryster.
Tro bare ei, at saa med mig Du handle kan.

Marinette.

Tro ei, at jeg til slig en Feighed er istand!

Gros-René.

Forsøg blot paa hos mig at faa en Næsevarme!

Marinette.

Forsøg Du selv, om jeg mig agter at forbarme,
Som dette Frøkensæ! Stik Du kun Snuden frem,
Og gjør Dig lækker for at faa mig med Dig hjem,
Som om Dit Køter-Fjæs, med alle dets Grimasser,
Mit Hjerte havde skudt! Vid, at Du slet kun passer
For Piger af mit Værd!

Gros=René.

Naa, Du gi'er Tonen an?
Ja, ja, mit Barn, jeg den ret godt istemme kan,
Her har Din Hue Du, den uforlignelige,
Med samt dens Peltsværks For! Lad mig Godnat den sige!

(Han kaster sin Hue.)

Marinette.

Her kaster jeg, for Dig at vise min Foragt,
Det Knappenaale=Brev, Du mig igaar har bragt,
Med saadan Pralen af, at det var en Pariser.

Gros=René.

Og her har Du Din Kniv. Jeg just ei Stort forliser!
Sex Skilling koster, tror jeg, en af denne Slags.

(Han kaster sin Kniv.)

Marinette.

Af Messing Kjæden er, som bær' Din lumpne Sax.

(Hun kaster sin Sax.)

Gros=René.

Her er den Ost, Du mig iforgaars gav! Før faste,
End spise den! Gid op jeg bare kunde kaste
Din Suppe fra igaar, saa Alting afgjort blev!

Marinette.

Jeg har ei hos mig nu de Breve, Du mig skrev;
Men brændes skal de, fra det første til det sidste.

Gros=René.

Og Dine skal, min Tro, en værre Skjæbne friste.

Marinette.

Kom ingensinde mer og bed mig om godt Veir!

Gros=René.

Hver Vei til et Forlig vil jeg asfkjære her,
Vi bryde vil et Straa; naar det er overtrukket,
Er det et Ærespunkt, at hvert et Haab er slukket.
Se ikke mildt til mig, thi jeg vil være vred!

Marinette.

Aa stir ei saa paa mig! Du gjør mig ganske hed!

Gros=René.

Træk til i Hast! Saa kan vi ei tilbage træde!
Du ler, Dit Spøgelse!

Marinette.

Ja, skjøndt jeg vilde græde.

Gros-René.

Du med Din Latter, Du! Den har min Vrede slaaet,
Og gjort mig sukkersød. Skal vi saa trække Straaet?
Nei eller Ja?

Marinette.

Siig selv!

Gros-René.

Først Du.

Marinette.

Dit Ord i Ære.

Gros-René.

Vil Du samtykke da, min Hjertenskjær at være?

Marinette.

Jeg? Som Du vil!

Gros-René.

Nei, som Du vil, saadan vil jeg.
Siig . . .

Marinette.

Intet siger jeg.

Gros-René.

Siig blot et Ord!

Marinette.

Nei, nei!

Gros-René.

Var det ei bedst vi lod de Narrestreger fare?
Der, tag min Haand!

Marinette.

Jeg vil for dennegang Dig spare.

Gros-René.

O, hvor Din Deilighed har gjort mig til Kujon!

Marinette.

Hvor Marinette er skudt i Gros-Renés Person!

Femte Akt.

Første Scene.

Mascarille (alene).

„Saasnart sig Nattens Slør ud over Jorden breder,
Gaar jeg til min Lucile og om Forklaring beder;
Gjør derfor Alt parat til den Expedition,
Tag Lygten og forsyn med Vaaben Din Person!"
Det var hans Ord, der klang saaledes for mit Øre:
Kjøb strax den Strikke, som Dig høit tilveirs skal føre! —
Og denne Tale har mig ud af Fatning bragt,
I saadan Grad, at jeg ei Buh, ei Bah, har sagt!
Men nu er det forbi, nu kunde jeg ham svare.
Kom nu, min Herre, kom, saa vil den Sag vi klare:
Vær rimelig, og lad os bruge vor Fornuft!
De vil, saa siger De, i Nattens kolde Luft,
Lucile besøge? „Ja". Hvad Godt skal det vel gjøre?
„Det er en Elskovssag, som Elskeren maa føre".
Det er en bandsat Sag, thi kun en Dumrian
For Hug og Stik sit Skind saa dumt udsætte kan.
„Du veed jo Grunden til slig natlig Ambassade,
Lucile er meget vred". Ja, til sin egen Skade. —
„Min Kjærlighed dog vil forsonet hende se".
Ja, Kjærligheden er en Nar saa stor som De.
Vil den Hr. Kjærlighed maaske for Dem besejre
En Fader, en Rival, som sig i Baghold leire?
„Tror Du man tænker paa et natligt Overfald?"
Det gjør man ganske vist, især den Hr. Rival.
„I det Tilfælde maa vi se os at forvare,
Saa, vel bevæbnede, vi trodse kan hver Fare,
Ved kjækt at slaas med dem". At slaas! Godt nok for Dem,
Men Deres Tjener helst derfra sig lister hjem.
Jeg slaas! Du gode Gud! Er jeg en Roland*), Herre?
En Ferragus*)? De vist ei kjender mig, desværre!
Naar jeg blot tænker paa, jeg, der mig har saa kjær,
At tvende Tommer Jern, der kommer lidt vel nær,
Kan expedere mig og faa mig lagt i Kiste,
Forarges jeg paa Dem, at De vil Skjæbnen friste.
„Du bliver væbnet jo, og det fra Top til Taa".
En god Profit! Saa kan jeg intet Baghold naa,
Fordi jeg bli'er for tung. Ak, ingen Rustning slutter
Saa godt, at Kaardespids ei ind i Livet smutter,

*) Bekjendte Helte i de dengang saa yndede Ridderromaner, som endnu længe efter at Don Quixote havde parodieret dem, vedblev at være en almindelig Folkelæsning.

„Man Dig herefterdags vil skjælde for Kujon".
Hvad gjør det, Herre, naar jeg frelser min Person?
Ved Bordet maa De mig for Fire gjerne regne,
Naar blot De som et Nul mig vil til Slagsmaal tegne;
Og hvis De længes bort og hist kun Lykken tror,
Saa maa jeg sige Dem, jeg elsker denne Jord,
Men hvis kun Hug og Stik kan Deres Sjæl husvale,
Saa vær for mig kun gal; jeg vil mig anbefale.

Anden Scene.

Valeer. Mascarille.

Valeer.

O aldrig var en Dag saa trættende, saa lang,
Vist Solen stille stod midt paa sin Himmelgang,
Og glemte rent sit Lys i Bølgens Skjød at slukke.
Jeg tæller Timerne med Angstens dybe Sukke!
O Sol, Din Langsomhed idag for vidt vist gaar,
Mens Tidens Byrde med Fortvivlelse mig skaar.

Mascarille.

Og al den Iver for i Nattens kolde Skygge,
At fiske Roller til et rigtig tragisk Stykke!
Lucile, med kold Foragt, nok siger tusind Tak . . .

Valeer.

O kom mig ei, jeg be'er, med overflødig Snak!
Selv om mig Døden paa hver Plet hos hende truer,
Er den jo Intet mod den Sorg, som nu mig kuer,
Og hvis jeg leve skal, jeg den formilde maa:
Det er et afgjort Punkt.

Mascarille.

Ja, det kan jeg forstaa;
Det Værste ved den Sag, er at De skjult maa liste
Dem did . . .

Valeer.

Nu vel?

Mascarille.

De det Inkognito vil miste . . .

Valeer.

Hvordan?

Mascarille.

En Hoste, som mig overfalder tidt,
Og gjør Spektakler, kan let røbe vore Skridt.

(Han hoster).
Det er fast hvert Minut, at den saadan mig plager.

Valeer.
O den gaar over, naar Lakrits Du bare tager.

Mascarille.
Jeg frygter, at det ei saa nemt dermed vil gaa.
Hvor gjerne vilde jeg dog trofast hos Dem staa,
Men ingensinde vil min Angers Qval forvindes,
Hvis jeg bli'er Skylden i, at De paa Vildspor findes.

Tredie Scene.

Valeer. La Rapière. Mascarille.

La Rapière*).
Min Herre, jeg har hørt fra meget sikker Kant,
At Hr. Albert mod Dem sig med Eraste forbandt,
Og at de sammen vil tilfelts imod Dem drage,
Samt Deres Mascarille ved Vingebenet tage.

Mascarille.
Mig? Der bli'er Intet af! Hvad kommer det mig ved?
Hvad har jeg gjort, at jeg skal pines, Led for Led?
Er jeg til Vogter sat for Byens Jomfrudomme,
Saa at jeg straffes skal, naar de til Skade komme?
Har over Fristelsen jeg Stakkel nogen Magt?
Mon jeg bli'er spurgt tilraads, naar sluttes skal en Pagt?

Valeer.
O Lynet slaar ei ned, hver Gang sig Himlen dækker!
Hvor stor en Iver end Eraste for Dagen lægger,
Vil han i denne Sag dog trække kortest Straa.

La Rapière.
Men ønsker De en Arm, som man kan stole paa,
Da tør jeg byde min; den kan til Nytte være.

Valeer.
Jeg takker meget Dem, Hr. de la Rapière.

La Rapière.
To Venner, hvormed jeg for nylig kom i Kast,

*) Navnet kommer af det bekjendte Vaaben, Rapir, og betegner en Typus, der endnu paa Molieres Tid havde en vis Berettigelse, og derfor ogsaa nogle Gange fremtræder i hans Lystspil. Det var nemlig en ganske, almindelig Sag, at den rige og ansete Adelsmand leiede en saadan Person, der ofte selv var en fattig Adelsmand, til, med sine Tilhængere, at ledsage ham paa de natlige Eventyr, ved hvilke Overfald, især i Frondens Tid, hørte til Dagens Orden. Efterhaanden som Statens indre Forhold befæstedes og ordnedes, forsvandt denne Typus aldeles af det virkelige Liv, skjøndt den endnu en Tidlang hævdede sin Ret paa Scenen. Cfr. Holbergs tre Gaudiebe i Pernilles korte Frøkenstand.

Jeg garantere tør som Folk, der kan staa fast,
Og hjælpe Dem i hver Eventualitet.

Mascarille.

Tag derimod, jeg be'er.

Valeer.

For stor en Høflighed!

La Rapière.

Den kjære, lille Gille sin Styrke kunde prøvet,
Hvis en Fatalitet os ham ei havde røvet!
O slig en dygtig Fyr! At han fra os er skilt,
At Rettens Folk saa lumsk os dette Puds har spilt!
Ak, blandt det Pøbelpak han som en Cæsar døde,
Torturen kunde ham end ei et Suk afnøde.

Valeer.

Hr. de la Rapière, en Mand saa stor som han
De savne bør, men jeg al Hjælp uudvære kan.
For Villien tag min Tak.

La Rapière.

Det vil De vist fortryde.
Man søger Dem, som sagt, og vil Dem Spidsen byde.

Valeer.

Ja, lad dem det! Jeg har derfor ei mindste Frygt.
Dem, som mig søge, vil jeg møde ganske trygt,
Og til Bevis derpaa, er det min Agt at ville
Gaa gjennem Byen nu, kun fulgt af Mascarille.

Fjerde Scene.

Valeer. Mascarille.

Mascarille.

Hvad? De vil friste Gud? Hvor dristigt! Hvor uhørt!
Mens Trusler blive fra hver Kant mod os fremført',
Mens man derinde fra . . .

(Peger paa Alberts Hus).

Valeer.

Hvorpaa er det Du stirrer?

Mascarille.

En Stokkepryglеregn mit arme Syn forvirrer.
O hvis De blot engang mig give vil Gehør,
Saa følg mit Raad, at De herfra Dem fjerne bør,
Og Dem forvare vel . . .

Valeer.

Jeg skulde Hælen vise,
Og for Din Slyngel-Frygt et Æresputkt forlise?
Jeg vil ei høre Muk! Du strax mig følge maa.

Mascarille.

Men kjære Herre, dog! Jeg elsker Livet saa . . .
Man lever kun engang og Døden faar ei Ende . . .

Valeer.

Hvis Du ei tier, skal min Stok Du saa at kjende . . .
Hvem kommer der? Ascagne! Som Ven han talte her,
Dog maa man vide først, paa hvis Parti han er.
Følg med! Lidt Balsam og Charpi, jeg hjemme tager,
Du have kan parat.

Mascarille.

Min Ryg ei Svie plager.
Gid Fanden tage den Hr. Amor samt hver Tøs,
Der gjør sig hellig, skjøndt hun er paa Traaden løs!

Femte Scene.

Ascagne. Frosine.

Ascagne.

O er det sandt, Frosine? Jeg tror endnu at drømme!
Fortæl mig Alt, jeg be'er. Dit Fyldehorn Du tømme!

Frosine.

O altsormeget De derom at høre faar!
Med den Slags Hændelser sædvanlig saa det gaar,
At man gjentager dem i det Uendelige.
De om hint Testament forlængst alt hørte sige,
At dets Bestemmelser en Søn kun gjorde rig,
At Deres Fa'er derfor en saadan ønsked sig
Saa heftigt, at hans Viv deraf sig lod forlede,
Til en Ombytten af sit Barn feigt at tilstede.
Men hvad De ei har hørt, er, at De selv just var
Den lille Pige, som man saadan bortsendt har.
Hin Blomsterhandlerske, som sin, til os Dem bragte,
Mens hun sin egen Dreng i Deres Vugge lagde.
Den lille Fremmede dog Døden hurtig tog;
Samvittigheden da nok Deres Moder slog;
I Deres rette Plads hun Dem igjen indsatte,
Mens hun, af Heusyn dog til Testamentets Skatte,
Dem være lod en Dreng, og aldrig i den Sag
Indvied Deres Fa'er, som i det Punkt var svag.
Han tror Dem Ignès' Søn! Den Hemlighed er klaret,
Som denne Qvinde har kun altsor godt bevaret.

Hun fine Grunde gi'er! Men vist hun andre har,
Thi Deres Fordel jo slet ikke hendes var.
Deri har mit Besøg til største Gavn Dem været,
Thi hun har indset, at det Haab hun før har næret,
Om at fortsætte sit Bedrag, for i sin Magt
At have Deres Fa'er, er nu til Ende bragt.
Det kan ei nytte, da mig udlevert er blevet
Det Brev, som Deres Mo'er kort før sin Død har skrevet,
Og som stadfæster Alt. Med dette Dokument
Har strax jeg til Albert og Polidore mig vendt,
Og forberedt dem snildt til paa den Sag at høre,
Hvis Løsning, taget ret, til fælles Held vil føre.
Da Deres Giftermaal dog skjult ei blive kan,
Var det jo bedst at faa det Hele strax istand.
Til Held for Dem har det sig saa mærkværdig føiet,
At Deres Svigerfa'er er ligesaa fornøiet
Med det Parti, hvorved Formuen samlet bli'er,
Som Deres Fa'er, der glad sit Minde dertil gi'er.

Ascagne.

O hvilken Tak, Frosine, jeg til Din Omhu skylder!
Med Haab og Glæde Du mit bange Hjerte fylder.

Frosine.

Den gode Polidore sig lystig dermed gjør,
Og vil, at til Valeer, det end ei siges bør.

Sjette Scene.

Polidore. Ascagne. Frosine.

Polidore.

Kom hid, min Datter, kom! O hvor det Navn mig glæder!
Hvor morsomt, at en Skjelm er skjult i disse Klæder.
Nei aldrig i mit Liv har jeg dog Magen hørt
Til det, som Du, mit Barn, saa dristigt har udført! —
Det kan man kalde dog et rigtigt Mesterstykke,
Og for min kjære Søn er det forvist en Lykke.
Du er en Krone værd, det jeg forsikkre tør.
Der kommer han! Men ei saa let han slippe bør;
Bed Alle komme ned, ham Spidsen her at byde.

Ascagne.

Min første Tak til Dem, skal være Dem at lyde.

Syvende Scene.

Polidore. Valeer. Mascarille.

Mascarille.

Forud os Himlen har advaret med sin Haand!

I Nat jeg drømte just om knuste Perlebaand
Og Æg, som gik itu. Mit sidste Mod det bryder.

Valeer.

O Kjeltring af Kujon!

Polidore (til Valeer).

Til Kamp man Dig indbyder:
Din Tapperhed, Dit Mod Du nok behøve kan,
Thi Din Modstander er mer stærk end nogen Mand.

Mascarille (til Polidore).

Er der da Ingen, som sig vil af Stedet røre,
Og holde Styr paa dem, som vil Ulykker gjøre?
Jeg har ei Del deri, og hvis, paa den Maner,
De Deres Alders Trøst Dem brat berøvet ser,
Saa anklag ikke mig!

Polidore.

Nei, Nei, i den Affære
Jeg selv tilskynder ham til det, som Ret mon være.

Mascarille.

Slig unaturlig Fa'er!

Valeer.

O fra en Hædersmand,
Min Fader, sligt et Ord alene komme kan!
Jeg har fornærmet Dem! De har stor Grund til Vrede,
Naar i slig vigtig Sag jeg glemte Dem at bede
Om Raad! Men Gud ske Tak, Naturen stærkest er,
Det har, min Fader, De paany bevist mig her,
Da De, for Ærens Skyld, aldeles ei vil taale,
At Deres Søn ei med Eraste sig trygt tør maale.

Polidore.

Jeg for hans Trusler før dog hel urolig var!
Men siden efter sig den Sag forandret har,
Og Du kan ei undgaa en langt mer farlig Fjende,
Som Dig angribe vil . . .

Mascarille.

Kan man ei Udvei finde?

Valeer.

Jeg Ikken undgaa vil. Men sig, hvem søger mig?

Polidore.

Ascagne.

Valeer.

Ascagne?

Polidore.

Ja, han til Kamp vil stille sig.

Valeer.

Han, der endnu idag sin Hjælp mig vilde byde?

Polidore.

Han siger, at han maa med Dig en Landse bryde,
Og i en Enekamp han, paa sin Æres Bud,
Hver Grund til Tvist og Strid vil have jevnet ud.

Mascarille.

Det er en herlig Mand, der ei derpaa kan falde
En stakkels Tjeners Hjælp til Herre-Strid at kalde.

Polidore.

For et Bedrageri man Dig beskylde vil.
Jeg hvert et Udsagn har opmærksom lyttet til,
Og tror som Hr. Albert, at vistnok bedst det bliver,
At Dn Satisfaktion Ascagne i Kampen giver,
I vor Nærværelse, foruden Tab af Tid,
Som det sig skikker bedst i saadan Æresstrid.

Valeer.

Men siig, min Fader, om det for Lucile sig sømmer . . .

Polidore.

Lucile sig gifter med Eraste, og Dig fordømmer
Saa strengt, at hun, til Straf for Dine falske Ord,
Dig til sit Bryllup be'er, og dermed qvit sig tror.

Valeer.

Den Uforskammenhed gaar over alle Grændser —
Samvittighed og Pligt og Ære hun ei ændser . . .

Ottende Scene.

Albert. Polidore. Lucile. Eraste. Valeer. Mascarille.

Albert (til Polidore).

Nu vel! Hvorvidt er vi? Min Stridsmand strax fremstaar . . .
Er Deres færdig? Siig, hvordan det dermed gaar!

Valeer.

Ja, jeg er færdig længst. Jeg mig forpligtet føler
Til denne Kamp. Hvis jeg et Øieblik end noler,
Er Grunden dertil blot en Levning af Respekt,
Ei Frygt for det, hvorpaa jeg aldrig lagde Vægt.

Men denne svage Rest i Harm er opløst blevet,
Thi til det Yderste man har mig haanlig drevet,
Og viist en Troløshed, hvortil ei Mage saas,
Jeg vil mig hævne ved paa Liv og Død at slaas.

(Til Lucile).

Men tro dog ei, at Dem min Elskov end begjærer!
Min Vredes stærke Brand hver Ømheds Gnist fortærer,
Og Deres nye Pagt mig ikke saare skal,
Da hele Byen snart erfarer den Skandal!
O sligt et Skridt af Den, som engang høit jeg skatted!
Ved Gud, jeg har endnu ei Deres Adfærd fattet!
Blufærdighed og Tugt at træde saa med Fod!
De burde dø af Skam og sone det med Blod.

Lucile.

En saadan Tale vist mig bittert havde saaret,
Hvis ei en Hævner jeg mig havde kjækt udkaaret.
Der kommer alt Ascagne. Han har det i sin Magt
At faa Dem hurtigt i en anden Tone bragt,
Og uden stort Besvær.

Niende Scene.

Albert. Polidore. Aseagne. Lucile. Eraste. Valeer. Frosine. Marinette. Gros-René.

Valeer.

Det kan han ikke gjøre,
Om hundred Armes Kraft i sin han kunde føre!
Jeg ynker ham, at han i slig en Kamp vil gaa,
Men da, bag Lyset ført, han selv det ønsker saa,
Vil gjerne jeg med ham

(Til Eraste.)

og Dem paa engang fegte.

Eraste.

Det var mit Ønske før, det vil jeg ikke negte,
Men siden sig Ascagne den hele Sag paatog,
Fornøiet jeg til ham dens Ordning overdrog.

Valeer.

Ja, ja, Forsigtighed kan aldrig farlig blive,
Men . . .

Eraste.

Fuld Satisfaktion formaar han Dem at give.

Valeer.

Han? Pah . . .

Polidore.

Tag Dig iagt! Du aner endnu ei
Med hvilken selsom Kraft Ascagne er rustet.

Albert.

Nei,
Om kort Tid dog Ascagne vil selv det aabenbare.

Valeer.

Lad det en Ende faa! Lad ham sig se at klare!

Marinette (til Gros-René).

Saa Alle se derpaa?

Gros-René (til Marinette).

Nei, det var dog en Gru!

Valeer (som har trukket sin Kaarde).

Men gjør man Nar af mig? Jeg Ho'det slaar itu
Paa Den, som ler! Lad Svar med Klingen blive skrevet.

Ascagne.

Nei, jeg er ei saa slem, som det fortalt er blevet!
Midt i et Eventyr jeg her undselig staar,
Og af dets Indhold De min Svaghed vide faar!
Den Skjæbnens Styrer, som hver Livets Lod afveier,
Har det besluttet saa, at ingen Magt jeg eier
Mod Dem, at De, kun De afgjøre skal idag,
Hvad for Luciles Bro'er er mer end Velfærdssag!
Han af sin Kraft mod Dem vil ingenlunde prale,
I Døden gaar han glad, hvis De det vil befale,
Kun altfor lykkelig, hvis De blot ved hans Død
En fuld Opreisning for en bitter Uret nød,
Mens her, for Alles Blik, Dem bli'er den Hustru givet,
Som kun tilhører Dem, i Døden og i Livet!

Valeer.

Nei, slig en Troløshed, som aldrig saas paa Jord,
Hvis Frækhed overskred . . .

Ascagne.

O hør dog paa mit Ord!
Slet ingen Synd mod Dem kan i det Hjerte findes,
Hvis Ve og Vel til Dem i Liv og Død maa bindes.

Dets Kjærlighed er ren, dets Ømhed stærk og sand,
Det Deres Fader selv for Dem bevidne kan.

Polidore.

Det kan jeg. Ja, min Søn, paa Spøgen Alvor følger,
Det er paa Tiden, at man Intet mer Dig dølger:
Her for Dit Øie staar, end skjult i denne Dragt,
Den Brud, med hvem Du selv har sluttet lønlig Pagt.
Fra hendes Fødsel af, som Dreng hun er opdraget,
Paa Grund af Forhold, som først nylig blev opdaget,
Men Kjærligheden, som ei holdes kan for Nar,
Har narret Dig, mens hun sig Dig hengivet har!
Jeg læser i Dit Blik, Du tror, at jeg vil spøge . . .
Nei, nei! Kun Alvor maa Du i min Tale søge!
Hun i sin Søsters Sted, ved Elskovs List og Mod,
Forenet blev med Dig, og har sig Dig betrot,
Saa det, der syntes os en uforklarlig Gaade,
Og den Forvirring, som vi mægted ei at raade,
I Fryd opløser sig. Ascagne bli'er Dorothée,
Og da vi fjernet vil selv mindste Skygge se,
Vi Eders skjulte Pagt nu offenlig besegler.

Albert (til Valeer).

Det er den sære Kamp, hvortil Dem Modet feiler,
Den Kamp, hvori hver Synd mod os forglemmes bør,
Mod hvilken Loven selv ei mindste Forbud gjør.

Polidore.

Du den Begivenhed ei kunde forudsætte,
Men Himlen selv har valgt og givet Dig den Rette.

Valeer (som stikker sin Kaarde ind).

Saa bli'er det vistnok bedst ei at forsvare sig!
O denne Hændelse, som overrasker mig,
Saa at af Skræk og Fryd mit hele Væsen bæver,
Saa stærk Forundring og saa dyb en Elskov kræver,
At her for denne Fod . . .

Albert.

Nei, stands, min Svigerson,
Til Drengen passer ei en Elskers hede Bøn!
Lad ham, jeg be'er, sig først en Pige-Dragt iføre,
Imens om vore Ting De videre skal høre.

Valeer.

Tilgiv, Lucile, naar jeg i skuffet Heftighed . .

Lucile.

O nu er det ei værd, at være længer vred!

Albert.

Lad det nu vente, til vi vel er inden Døre,
Thi Alle har vi vist Undskyldninger at gjøre.

Eraste.

Jeg mærker paa det Sprog, at De maa have glemt,
At her endnu er Folk, som er til Tvedragt stemt.
Vel har Valeer og jeg nu hver sin Elskte vundet,
Men baade Gros-René og Mascarille har fundet
Behag i Marinette. Hvem ta'er hun nu til Mand?
Afgjørelsen deraf vist Blod end fordre kan.

Mascarille.

Vist ei! Mig Hug og Stik og Blod kun slet behage:
Lad ham kun hende faa! Jeg vil mig ei beklage,
Thi som jeg sikkert tror at kjende Marinette,
Gjør hendes Giftermaal ei Indgreb i min Ret.

Marinette.

Jo vist! Han tror, at ham man vil sin Elsker kalde!
En Husbond tager man, saadan som han kan falde,
Dertil behøves just ei stor Ceremoni,
En Elsker derimod maa vække Jalousi.

Gros-René.

Nei, naar først Præstens Ord os To har sammenklappet,
Skal ved vor Dør, min Tro, hver Elsker blive snappet.

Mascarille.

Nei, hør til ham! Han vil ha'e Marinette i Ro!

Gros-René.

Ja, som min Kone skal hun holde strengt sin Tro,
Thi ellers gjør jeg Støi.

Mascarille.

Aa, Du gjør som de Andre!
De Herrer Ægtemænd sig lempeligt forandre.
Den, som før Vielsen, var lutter Fængekrudt,
Har sig bagefter ei af Harm for Panden skudt!

Marinette (til Gros-René).

Vær rolig, lille Mand, og frygt ei for Din Ære!
Hvert Smigerord paa mig skal rent bortødslet være,
Og Alt Dig siges skal.

Mascarille.

O klogeste blandt Gæs,
Som Manden Alt betror!

Marinette.

Saa ti dog, Du Spar=Es!

Albert.

For sidste Gang, lad os nu her os anbefale,
At om vor Lykke vi med mere Ro kan tale.

Ende.

Spidslærkerne.

Lystspil i en Akt, 1659.

Hver Tid har sine Særegenheder, enten i Form af Snerperi, Pietisteri, Sprænglærdhed, falsk Dannelse, eller idetmindste i det Afguderi, som man driver med en eller anden Modesag. Disse en Tidsalders almindelige Brøst og Bræk fremtræde da, som oftest, saa stærkt hos enkelte Individer, at de hos disse, uden Fare for Ubilligheb, kunne udpeges og latterliggjøres, hvorved netop de ivrigste Forfegtere af en eller anden Tidens Daarskab eller Overdrivelse, mod deres Villie, blive de skarpe Vaaben, der vendes mod den uheldige Retning i Samfundet, som de repræsentere.

Men et sjeldnere Tilfælde er det vist i Historien om vor Slægts utallige Daarskaber, at disse ere bragte i et formeligt System, og optræde med Selvbevidsthedens og Selvforgudelsens Fordringer paa at være Selskabslivets, Dannelsens og den gode Tones eneste Norm og Rettesnor. Dette Særsyn havde man imidlertid alt i længere Tid set i Paris, dengang da Molière i 1659 opførte sit uforlignelige lille Stykke, les précieuses ridicules, som vi, i Fortvivlelse paa med nogen Oversættelse at kunne gjengive den slaaende Titel, her med Resignation have kaldt „Spidslærkerne", det lille Enakts-Prosastykke paa hvis Nyhed von Tyboes Replik: „Det war ein grausame Salbe, die gantske Armee ruiniret anf einmal," med Føie kunde anvendes.

Mademoiselle de Scudéry's Romaner Cyrus, Clélie og andre heroiske Romaner i samme Stil, havde gjort Furore i den elegante Dameverden. Man havde, gjen-

nem disse Romaners forskruede Helte og Heltinder, faaet Forskrifter om, hvorledes man skulde gaa, staa, sidde, ligge, klæde sig, udtrykke sig, ja lige indtil, hvilke Navne man skulde give sig selv og sine Tjenestefolk, og de givne Forskrifter, som fra først af grebes til en Adspredelse og Afvexling under det Tryk, som Ludvig den Trettendes Svaghed og Cardinal Richelieus Despoti frembragte, bleve senere ikke alene overholdte, men ogsaa outrerede i en fast utrolig Grad, hvad der tilstrækkeligt bevidnes af de Bøger, Memoirer, Billetter og Digte, som ere komme til os fra hin Tid af. I Romanen Clélie var der bleven lavet et Ømhedens (Galanteriets) Kort, efter hvilket alle Elskere og Beilere havde at rette sig, mens man foragtede al ligefrem Henvendelse, al jevn og naturlig Yttring af naturlige og sande Følelser, som Plumphed og Uopdragenhed. Navnet précieuse, hvis substantiviske Betydning, først fra Molières Tid af, har faaet en daarlig Klang i Sproget, betegnede denne Retning i Datidens elegante Dameverden, som med sine mange Smaakliker havde sit Hovedforum i Hôtel Rambouillet, hvis smukke og elskværdige Herskerinde, Julie de Rambouillet, allerede var stærkt paa Retour, dengang da Molière lod to Provindsdamer, der nylig vare komne til Paris, gribes af den herskende Galskab og overdrive denne saa stærkt, at ikke blot Partiets Modstandere, men ogsaa Partiet selv, inklusive Madame de Rambouillet, af fuldt Hjerte maatte le deraf. Den unge Konge, hvis opgaaende Sol snart skulde blive Bourbonnernes sidste Kraftaabenbaring, og hans unge Hof glædede sig inderligt over det Nederlag, som det gamle Hof, Levningerne af Ludvig den Trettendes Pertentlighed og sygelige Ængstelighed, led i dette Stykke, og Folk fra Provindserne strømmede til Paris, for at se Molière spille deres kjære Mascarille, som han i de to foregaaende Stykker, Indsentasten og Elskovsvrede — Elskovshede, havde moret dem med, under en ny Skikkelse, Marquieu af Mascarille, hvis uhyre Paryk berørte Gulvet, hvergang han gjorde sine dybe Reverenser, og hvis baandbesatte Sko

vare forsynede med saa høie Hæle, at det syntes et rent Kunststykke at kunne bevæge sig paa dem: som Folk, for circa 40 Aar siden, strømmede til Kjøbenhavn for at se Dr. Ryge spille Salomon Goldkalb i Kong Salomon og Jørgen Hattemager.

Tilløbet var saa stærkt, at man maatte give to Forestillinger hver Aften, og dette vedvarede i over fire Maaneder, skjøndt man bestandig forhøiede og fordobblede Entreen. To nye Skuespillere, som havde sluttet sig til Molières Truppe, aabnede Stykket, ved at præsentere sig for Publikum, under deres virkelige Navne, Hr. du Croisy og Hr. la Grange, som de to Beilere, der havde faaet Kurven af Clélies og Ømhedskortets værdige Elever, og da disse nu, fremstillede af Mademoiselle Duparc og Mademoiselle Debrie, endelig kom ind og forsvarede deres Afslag for den gamle, værdige Spidsborger, der havde ment at sørge godt for dem, overlæssede med Kniplinger og Baand, Sminke og Skjønhedsplastre, og — som en samtidig Journalist *) fortæller — vrikkede med Hofterne, slog ud med Armene, dreiede Øinene og læspede gjennem Tænderne: da brast hele Publikum i ustandselig Latter, der blev til en formelig Storm, dengang Molière selv holdt sit Indtog i Portechaisen som Marquien af Mascarille, og fortsattes uafbrudt indtil Stokkepryglene gjorde en Ende paa hans og hans værdige Staldbroders, Vikomten af Jodelets **), Marquisat og Vikomtat, mens de prægtige Klæder, som havde indtaget de to Spidslærker, bleve trukne af, og den glimrende Marquis samt den tappre Vikomte forvandledes til de forsmaaede Beileres Lakeier.

Det store Held frembragte imidlertid en lige saa stor Opposition. De précieuse Damer og deres respektive Kliker, manglede ikke ridderlige Forsvarere, der angrebe

*) Loret.

**) Vikomten skal have været kostumeret som Sully, Henrik den Fjerdes Minister, med lang, slæbende Kaarde og tæt knappet Vest.

Molière, baade paa Vers og Prosa, og have efterladt os en hel Litteratur, der knytter sig til det lille Enaktsstykke, det første, som Molière selv lod trykke, meget imod sin Villie, som han siger i sin Fortale, ikke fordi hans Mening om Stykket var daarlig, thi det vilde jo være at underkjende Hoffets og Byens enstemmige Dom, men fordi han, i Følelsen af hvad han skyldte sine Skuespilleres Anstrengelser, havde ønsket, at det kun var bleven set og kjendt ved Lampernes Lys.

At Holberg, der hadede Snerperiet og Affektationen, ret har frydet sig over dette Stykke, er utvivlsomt. Men de mange Udfald, som han, cum amore, gjør mod de altfor pæne og snerpede Damer, have vist ikke trængt til Opmuntring, hverken af Molière eller af andre Forfattere, skjøndt man umulig kan læse den bekjendte Replik i Barselstuen, anden Akts tredie Scene:

„Jo det er hun, som vrikker saa med R..... Det er i Sandhed en nydelig Pige, hun er saa pæn, at hun taler gjennem Tænderne, hun kand ikke nævne sit Forklæde, eller sit Skjørt, uden hun siger: Med Permission eller salva lema, mit Forklæde", uden at tænke paa les précieuses ridicules, og uden at mindes, at de deri igjennemheglede Daarskaber ogsaa til en vis Grad maa have fundet Indpas paa vor hjemlige Jordbund, og paa mange Steder erindrer Henrik os levende om Marquien af Mascarille, f. Ex., naar han i Henrik og Pernille lader sig bære ind paa Scenen, som fin Kavaler, skjænder paa Portørerne og kort efter henvender den salvelsesfulde Elsker-Replik til Pernille: „Apropos, moncher, jeg kommer for at aktionere hende for et lille Tyveri, hun har begaaet," og naar Leonards Krabask, i den honette Ambition, skiller ham ved den guldbroderede Kjole, som har gjort ham til Baron von Reenkaalavet og kureret Jeronimus for haus Rangsyge, ligesom Marquien af Mascarille forhaabenlig grundigt har kureret vore Spidslærker for Lyst til at gjøre flere praktiske Forsøg med Ømhedskortets og Clélie's Theorier.

Personer:

La Grange, } Veilere, som have faaet Kurven.
Du Croisy, }
Gorgibus, Borger.
Madelon, hans Datter.
Cathos, hans Niece.
Marotte, deres Pige.
Almanzor, deres Lakai.
Marquis de Mascarille, Tjener hos La Grange.
Vikomte de Jodelet, Tjener hos Du Croisy.
Lucile, } Damer, som bo i Nabolauget.
Celimène, }
To Portører.
Musikantere.

Scenen er i Paris, i Gorgibus' Hus.

Første Scene.

La Grange. Du Croisy.

Du Croisy.

Hr. la Grange . . .

La Grange.

Hvad behager?

Du Croisy.

Se lidt paa mig, uden at le.

La Grange.

Nu vel?

Du Croisy.

Hvad synes De om vort Besøg? Er De tilfreds med det?

La Grange.

Synes De, at vi have Grund til at være tilfredse?

Du Croisy.

Nei, ikke ganske, naar jeg skal sige sandt.

La Grange.

Ikke ganske? Jeg tilstaar, at jeg er forarget i allerhøieste Grad. Har man nogensinde før set Mage? To Provindstasker, som gjøre dem saa kostbare, og vove paa at byde hæderlige Mænd en saadan Behandling? Det var jo knap, at de vilde byde os en Stol. Jeg har aldrig set en saadan Hvisken og Tisken, en saadan Gaben og Blinken med Øinene, mens de hvert Øieblik spurgte: Hvad er Klokken? Og saa deres Konversation! Det var jo med Nød og neppe, at man kunde presse et Ja og et Nei ud af dem. Tilstaa mig, Hr. Du Croisy, at vi kunde ikke have faaet en værre Medfart, om vi havde hørt til Menneskehedens Udskud.

Du Croisy.

Det lader til, at De tager Dem den Sag meget nær.

La Grange.

Saa nær, at jeg ikke vil hvile, før jeg har faaet Hævn. Jeg veed meget godt, hvorledes det hænger sammen. Snerperiets Luft har ikke alene smittet Paris; den har ogsaa udbredt sig over Provindserne, og vore to Spidslærker have indsuget en saa god Portion af denne fordømte Luft, at de ere blevne et rent Blandingsgods, halv Kokette, halv Snerpe. Jeg forstaar hel vel, hvorledes man skal bære sig ad, for at behage den Slags Damer, og hvis De vil som jeg, saa mener jeg, at vi nok skulle spille dem et Puds, der baade kan bringe dem til at indse deres Daarskab, og lære dem Mores herefterdags.

Du Croisy.

Hvorledes det?

La Grange.

Jeg har en vis Tjener, ved Navn Mascarille, som i adskillige Folks Mening passerer for at være en Slags Æsthetiker. Intet Renommee er saa billigt nutildags. Det er en Nar af første Skuffe, som vil agere fornem, og til den Ende beflitter sig paa at skrive Vers og gjøre Cour, mens han haaner sine Ligemænd, saa at han kalder dem Tølpere.

Du Croisy.

Nu vel? Hvad skal det føre til?

La Grange.

Hvad det skal føre til? Hør blot . . . Dog lad os først gaa herfra.

Anden Scene.

Gorgibus. La Grange. Du Croisy.

Gorgibus.

Nu vel, mine Herrer, De have set min Niece og min Datter? Hvorledes staa Sagerne? Hvad er Resultatet af dette Besøg?

La Grange.

Det kan De nemmere erfare af de unge Damer end af os. Vi kunne blot aflægge vor skyldigste Taksigelse for den Ære, De har villet bevise os, og forblive Deres ydmygste Tjenere.

Du Croisy.

Deres ydmygste Tjenere.

Gorgibus (alene).

For Pokker! De saae ud til at være meget misfornøiede. Hvoraf mon det kan komme? Heida?

Tredie Scene.

Gorgibus. Marotte.

Marotte.

Hvad befaler Herren?

Gorgibus.

Hvor ere Dine Frøkener?

Marotte.

I deres Kabinet.

Gorgibus.

Hvad tage de dem for?

Marotte.

De lave Læbepomade.

Gorgibus.

Det er altfor mange Slags Pomade. Bed dem strax komme ned.

Fjerde Scene.

Gorgibus (alene).

De Taffer have nok Lyst til at ruinere mig i Bund og Grund med deres Pomader. Hvor jeg vender mig hen, ser jeg kun Æggehvider, Jomfrumelk, Salver hist, Salver her, og andet Kram, som jeg ikke forstaar mig paa. Jeg tror, at de have forbrugt Fedtet af over et Dusin Svin, siden vi ere komne til Paris, og fire Tjenestefolk kunde i det Mindste have spist sig mætte hver Dag paa de Bedefødder, som de have distilleret.

Femte Scene.

Madelon. Cathos. Gorgibus.

Gorgibus.

Jo, det er nok Umagen værd at spilde Tid og Penge paa at fabrikere Læbepomade til at smøre Jer om Snuden med!

Men maa jeg spørge, hvad I have gjort de to Herrer, som nys gik saa misfornøiede bort? Havde jeg ikke befalet Jer, at modtage dem med alle de Hensyn, som skyldes tilkommende Ægtemænd?

Madelon.

Hvad Hensyn kan De forlange, at man skal tage tit disse Folks uregelmæssige Fremgangsmaade?

Cathos.

Hvad Agtelse skulde en forstandig Pige vel kunne vise slige Personer?

Gorgibus.

Hvad har I da at udsætte paa dem?

Madelon.

Saadan en Mangel paa Levemaade, som de have viist! Lige sporenstregs at begynde med at tale om Ægteskab!

Gorgibus.

Hvormed vilde Du, at de skulde begynde? Med Slegfredskab maaske? Er det ikke den honetteste Fremgangsmaade af Verden, som baade I og jeg have Grund til at være tilfredse med? Er det ikke et Vidnesbyrd om deres reelle Hensigter?

Madelon.

O den Tale smager jo af den yderste Spidsborgerlighed! Jeg skammer mig ordenlig over at høre den. De burde, kjære Fader, lade Dem underrette om Tingenes ny, fine Viis.

Gorgibus.

Aa, jeg blæser baade af Visen og Melodien. Jeg siger Dig, at Ægteskab er en hellig Sag, og at Den, der begynder sit Forhold til en ung Pige med et Ægteskabs-Forslag, bærer sig ad som en honet Mand.

Madelon.

Min Gud, hvor vilde det dog gaa forkert, hvis Alverden lignede Dem! Hvilken hovedkulds Ende paa enhver Roman! Det vilde rigtignok tage sig net ud, om Cyrus*) begyndte med at ægte Mandane*), og Aronce*) paa staaende Fod blev viet til Clelie*).

Gorgibus.

Hvad er det for Snak, Du der kommer med?

Madelon.

Min Fader, der staar min Kusine, der ligesaavel som jeg kan sige Dem, at Ægteskab aldrig bør finde Sted, førend efter de andre Fata og Begivenheder. Først og fremst maa en Elsker, for at behage os, forstaa at tale med Anstand om sin hellige

*) Hovedpersoner i Mademoiselle de Scuderv's vekjendte Romaner.

Følelse for os, og arbeide sig gjennem denne Følelses forskjellige Grader: Det Blide, det Ømme, det Interessante, det Lidenskabelige, og hans Frieri maa ske i den behørige Form. Begyndelsen maa være, at han i Kirken, paa Spadseregangen eller ved en offenlig Ceremoni, pludselig faar Øie paa den Dame, i hvilken han bliver forelsket, eller ogsaa, at en Ven eller Paarørende er den Skjæbnens Agent, der introducerer ham i hendes Hjem, som han forlader ganske sværmerisk og melankolsk. En Tidlang skjuler han sin Lidenskab for den elskede Gjenstand, men aflægger imens flere Besøg hos hende, ved hvilken Leilighed der altid maa bringes et æsthetisk Æmne, en eller anden sirlig og galant Forstandsopgave, paa Bane. Endelig oprinder Erklæringens Dag. Paa denne maa de Paagjældende altid mødes i en afsides Allee i en Have, fra hvilken det øvrige Selskab hændelsesvis har fjernet sig lidt. Paa Erklæringen følger en pludselig Harme, der tilkjendegives ved vor Rødme, og for en Stund bandlyses Elskeren fra vor Nærværelse. Endelig udfinder han Midler til at formilde os, vænner os lidt efter lidt, til at høre sin Lidenskabs Tale og, (tilsidst), afvrister han os den saa pinlige Tilstaaelse. Saa begynde Forviklingerne, Rivalerne, der som skjærende Disonanser forstyrre Kjærlighedens Harmoni, Fædrenes Forfølgelser, den af falske Sandsynligheder vakte Jalousi, Klagerne, Fortvivlelserne, Forsoningerne og Alt, hvad derpaa følger! *) — Se, saaledes skulle Tingene behandles, naar det skal gaa rigtigt til, og fra de Galanteriets Regler tør ingen Elsker frigjøre sig. Men at springe lige ind i den ægteskabelige Forening, ikke gjøre anden Cour, end den, der kan ske ved Kontraktens Underskrift, det er jo at gribe Romanen i Halen! — Jeg siger det endnu engang, min Fader, det er en ren Spekhøker-Maner, og jeg har faaet ganske Hjerteondt blot ved at tænke paa den Fremgangsmaade.

Gorgibus.

Det er da Fanden til Brøvl! Mon det skal kaldes høitravende?

Eathos.

Sandelig, kjære Onkel, min Kusine fremstiller Sagen i det rette Lys. Hvor er det mulig, at man kan tage vel mod Folk, der end ikke have det fjerneste Begreb om Galanteri? Jeg tør vædde paa, at de to Herrer, som gik herfra, aldrig have set Ømhedens fortræffelige Landkort, ja, jeg er vis paa, at smaa Attentioner, Kjærligheds-Breve, smukke Vers og galante Billetter, ere et rent uopdaget Land for dem. Man behøver jo bare at lægge Mærke til deres Udseende. At komme til det første Kjærligheds-Besøg med et ganske glat Ben, en Hat uden Fjær, en Paryk, hvis Form længst er af Mode, en Klædedragt, hvis

*) Denne Madelons Fremstilling af et Frieri efter Reglerne skal være taget ordret af Romanen Clelie.

ynkelige Mangel paa Baandbesætning er dreven til den yderste Spidse! Skikker det sig for Elskere? En saadan Tarvelighed i Dragten! En saadan Tørhed i Samtalen! Det var jo rent utaaleligt, ja slet ikke til at udholde! Jeg har desuden bemærket, at deres Kraver ikke vare fra den rette Skræderjomfru, og at deres Inexpressibler manglede — det er næsten gyseligt — de manglede over en halv Fod i den rette Vidde.

Gorgibus.

Jeg tror, at de ere blevne gale begge To, og jeg forstaar Intet af det Kandervelsk. Hør Cathos, og Du, Madelon . . .

Madelon.

Aa, jeg beder, kjære Fader, forskaan os dog for at høre de afskylige Navne, og kald os anderledes.

Gorgibus.

Hvorledes? Er det ikke Eders rette Døbenavne?

Madelon.

Min Gud, hvor De er simpel! Det er en af mit Livs Forbandselser, at De virkelig er Fader til en saa aandfuld Datter som jeg! Har man nogensinde i den noble Stil, i Romanstilen, hørt tale om en Cathos, om en Madelon? Blot et af disse Navne vilde jo være tilstrækkeligt til at bringe den skjønneste Roman af Verden i Vanry.

Cathos.

Ja, det er vist, kjære Onkel, at et nogenlunde delikat Øre maa lide frygteligt, ved den blotte Lyd af disse Ord, hvorimod Navnet Polixene*), som min Kusine har valgt, og Navnet Aminta, som jeg har antaget, have en Klang, et Tonefald, hvis Ynde De maa anerkjende.

Gorgibus.

Et Ord saa godt som tusinde! Jeg vil paa ingen Maade, at I maa antage andre Navne, end dem I have faaet, da I bleve holdte over den hellige Daab. Og hvad hine to Herrer angaa, kan jeg have den Ære at fortælle Jer, at deres Stilling, Familie og Formuesomstændigheder ere mig velbekjendte, og at jeg, i Henhold dertil, har bestemt dem til Eders Ægtemænd. Jeg er kjed af at skulle passe paa Eder. Det Ansvar er for tung en Byrde paa en gammel Mands Skuldre.

*) Mademoiselle de Scudéry, hvis Døbenavn var Madeleine (forkortet »Madelon«) havde antaget Navnet Sappho, og Madame de Rivonne, Marquise af Rambouillet, hvis Døbenavn var Catharine (forkortet »Cathos« havde antaget Navnet Arthénice. Om Molière har tænkt herpaa, skulle vi lade usagt, men Datidens lærde Publikum lod ikke de nævnte Damer dø i Synden, men anvendte, uden videre, Cathos Revlik paa dem. Forresten var Navneforandringerne og hele det øvrige Uvæsen blevet saa almindelig Mode, at man kunde gjøre Nar deraf uden at udpege enkelte Personer.

Cathos.

Hvad mig angaar, kjære Onkel, maa jeg tage mig den Frihed at sige Dem, at Giftermaal synes mig en aldeles usømmelig Sag. Kan der tænkes noget mere Stødende, noget Grueligere, end at skulle lægge sig ved Siden af en afklædt Mandsperson?

Madelon.

Lad os dog faa Tid til at trække Veiret, og se os lidt om i Paris' elegante Selskabskredse, saa at vi, i Mag og Ro, kunne udarbeide vor egen Livsroman. Fremskynd, jeg be'er, endelig ikke dens Slutnings-Kapitel.

Gorgibus (afsides).

Der er ingen Tvivl om, at deres Galskab er fix og færdig.

(Høit).

Endnu engang, jeg forstaar mig ikke i mindste Maade paa det Galimatias. Jeg vil være Herre i mit Hus, og vil kort og godt lade Jer vide, at enten skulle I med det Allerførste have Bryllup, eller ogsaa skulle I indvies til Nonner beggeto. Det sværger jeg paa.

Sjette Scene.

Cathos. Madelon.

Cathos.

Min Gud, Kjære, hvor Din Fader stikker Næsen dybt ned i det Materielle! Hvor han er tykhovedet, hvor det er mørkt i hans Intelligens!

Madelon.

Ak, hvad kan jeg derfor? Jeg skammer mig paa hans Vegne, og kan slet ikke faa det i mit Hoved, at jeg virkelig skal være hans Datter. Nei, jeg venter bestandig at Begivenhedernes Gang vil aabenbare mig en ganske anden glimrende Herkomst.

Cathos.

Det er mer end sandsynligt, ja høist rimeligt. Og sandelig, naar jeg betragter mit Ydre og Indre . . . .

Syvende Scene.

Cathos. Madelon. Marotte.

Marotte.

Der er en Lakei herude, som spørger om Frøkenerne ere hjemme og siger, at hans Herre ønsker at hilse paa dem.

Madelon.

Kan Dit Fæ da ikke lære at udtrykke Dig mindre schoselt?

Kan Du ikke sige: Her er en Herres Necessarius, som spørger, om det akkomoderer Damerne at være visible?

Marotte.

Jeg forstaar, min Tro, ikke Latin, og har ikke studeret Filosofi i Cyrus og Mandane.

Madelon.

Hvilken Uforskammenhed! At man skal taale Sligt! Hvem er da den Tjeners Herre?

Marotte.

Jeg tror han kaldte ham Marquis de Mascarille.

Madelon (til Cathos).

Tænk Dig, min Kjære, en Marquis! En rigtig Marquis!

(Til Marotte.)

Skynd Dig at sige, at vi kunne have den Ære at modtage ham.

(Til Cathos.)

Det er uden Tvivl en Skjønaand, som har hørt tale om os.

Cathos.

Gauske sikkert, min Kjære!

Madelon.

Jeg tror, det er mere passende at modtage ham i denne Forsal, end i vort Kammer, men først er det dog bedst, at vi rette lidt paa vor Frisure for at vi kunne vedligeholde vor Reputation for Sirlighed.

(Til Marotte.)

Hurtigt! Kom og stil Gratiernes Raadgiver tilrette for os derinde!

Marotte.

Hvad mon det er for et Dyr? De maa, min Tro, tale tristeligt, hvis jeg skal forstaa Dem.

Cathos.

Bring os Speilet, uvidende Bæst, som Du er, men vogt Dig vel for at lade Reflexen af Dit Billede besudle dets rene Glas.

Ottende Scene.

Mascarille. To Portorer.

Mascarille.

Holdt, Portører! Holdt! La la la la la la la la. Tror

jeg ikke, at de Grobianer finde Fornøielse i at støde mig til Marmelade mod Brostenene og Murværket?

Første Portør.

Hvad kunne vi gjøre for, at Døren er snever? Var det ikke Herren selv, der forlangte, at vi skulde bære ham helt herind?

Mascarille.

Skulde jeg maaske staa af paa Gaden, I Slyngler? Skulde jeg udsætte mine Strudsfjærs vaiende Fylde for Aarstidens Fugtighed, og besudle mine Fodsaalers Sirlighed med Gadesmuds? Skynder Jer, tager Portechaisen afveien!

Anden Portør.

Vil Herren ikke være saa artig først at betale os?

Mascarille.

Hvad behager?

Anden Portør.

Jeg siger, om Herren vil være saa god først at betale os.

Mascarille (giver ham et Ørefigen).

Hvorledes, Skjelm? Tør Du bede Folk af min Rang om Betaling?

Anden Portør.

Er det en Maner at behandle fattige Folk paa? Kan vi betale vor Middagsmad med Deres Rang?

Mascarille.

Ah, ah! Jeg skal nok lære Dig Besked! Tror jeg ikke, at de Kanailler vove paa at gjøre dem lystige over mig?

Første Portør (tager en af Portechaisens Bærestokke).

Betal os paa Stedet!

Mascarille.

Hvad behager?

Første Portør (løfter Stokken mod Mascarille).

Jeg vil strax have mine Penge.

Mascarille.

I ham er der dog Rimelighed!

Første Portør.

Skynd Dem!

Mascarille.

Du udtrykker Dig med Fynd og Klem, men Din Kamme-

rat er en Skjelm, der ikke veed, hvad han siger. Se der, er Du fornøiet?

(Giver første Portør Penge.)

Første Portør.

Nei, Gu' er jeg ei! De har givet min Kammerat et Drefigen, og . . .

(Løfter Stokken.)

Mascarille (giver ham flere Penge).

Der har Du for Drefigenet! Man kan faa Alt af mig, naar man tager det paa den rette Maade. Siden kan I hente mig og bære mig til Louvre, til Aften-Audiensen.

Niende Scene.

Mascarille. Marotte.

Marotte.

Mine Frøkener ville strax være her.

Mascarille.

Lad dem ikke forhaste sig, jeg be'er. Jeg er fuldkommen bekvemt posteret til at vente.

Marotte.

Der komme de.

Tiende Scene.

Madelon. Cathos. Mascarille. Almanzor.

Mascarille (efter at have hilst).

Mine Damer, jeg er bange for, at mit Besøgs uhørte Dristighed har overrasket Dem, men sandelig, De bør skyde Skylden for denne Fortræd paa Deres egen store Reputation, thi for mig er Fortjenesten en Magt, som jeg maa løbe efter, hvor den findes.

Madelon.

Dersom De søger Fortjenesten, da er det vistnok ikke paa vor Grund, at De bør jage.

Cathos.

For at finde Fortjenesten her, maa De først selv have medbragt den.

Mascarille.

Tiltrods for alle Galanteriets Love, er jeg nødt til at modsige Dem. Rygtet har Ret, naar det forkynder, at De vil fortrænge, beseire, ja knuse Alt, hvad der er elegant, galant og aandfuldt i Paris.

Madelon.

Deres Høflighed er for gavmild med sin Ros. Desværre tør hverken min Kusine eller jeg tage denne Smigers Sødme for gode Varer.

Cathos (til Madelon).

Kjære, var det ikke bedst, at faa Stole sat?

Madelon.

Almanzor!

Almanzor.

Frøken?

Madelon.

Betjen os hurtigt med Samtalens Bekvemmeligheder.

Mascarille.

Først maa jeg dog spørge, om jeg er i nogenlunde Sikkerhed her?

(Almanzor gaar, efter at have sat Lænestole tilrette.)

Cathos.

Hvad kan De befrygte i vor Nærhed?

Mascarille.

At mit Hjerte skal blive stjaalet, min Troskyldighed myrdet paa den grusomste Maade. Jeg ser her to Dine, der synes at være meget slemme Drenge! De insultere jo aabenlyst min stakkels Frihed og behandle min arme Sjæl, halv paa Tyrkisk, halv paa Mauriſk! Det er ikke honet, saaledes strax at stille sig i morderisk Forsvarsstilling, saasnart man nærmer sig til Dem, og jeg tør paa Ære ikke blive her, men maa strax gjøre Langben, hvis mine Damer ei ville give mig ordenlig, borgerlig Kaution for, at mig intet Ondt skal vederfares.

Madelon (til Cathos).

Min Kjære, det er den opvakte, lystige Karakter.

Cathos (til Madelon).

Ja, jeg saae strax, at det var en Amilcar.*)

*) En af Heltene i Romanen Cyrus.

Madelon (til Mascarille).

Frygt Intet, min Herre! Vore Dine have ingen morderiske Hensigter, og Deres Hjerte kan være ganske trygt, uden Angst for Overfald.

Cathos.

Men jeg beder Dem, min Herre, vær ikke ubønhørlig mod denne Lænestol, som rækker Armene ud imod Dem i over et Qvarter. Tilfredsstil dog dens inderlige Lyst til at omfavne Dem.

Mascarille
(efter at have redt sit Haar, og rettet paa sine Knæmanchetter).

Nu vel, mine Damer, hvad siger De om Paris?

Madelon.

Jeg tør neppe svare paa det Spørgsmaal. Man maatte jo være Fornuftens Antipode, for ikke at tilstaa, at Paris er Underværkernes store Værksted, den gode Smags, Belletristikens, Galanteriets brændende Centrum.

Mascarille.

Hvad mig angaar, holder jeg det for umuligt for Folk af Stand at leve andensteds end i Paris. Man maatte jo forgaa baade paa Sjæl og Legeme.

Cathos.

Det er en aldeles ubestridelig Sandhed.

Mascarille.

Her er lidt smudsket paa Gaderne. Men vi have Portechaisen.

Madelon.

Det er sandt. Portechaisen er en fortræffelig Forskandsning mod Smudsets og Reguveirets Fornærmelser.

Mascarille.

De modtager sandsynligvis mange Besøg? Hvilke Skjønaander høre til Deres Kreds?

Madelon.

Ak, vi have desværre ikke endnu gjort mange Bekjendtskaber. Men det kommer nok, og vi have en særdeles Veninde, som har tovet at bringe os alle de Herrer, som spille en Rolle i Intelligensens Elite.

Cathos.

Og visse Andre, som angive Tonen i Recensionernes vidtudstrakte Rige.

Mascarille.

Den Kommission kan jeg allerbedst paatage mig, thi alle disse Herrer aflægge Besøg hos mig, ja, jeg staar aldrig op nogen Morgen, uden at et halvt Dusin Skjønaander vente paa at gjøre mig deres Opvartning.

Madelon.

O min Gud, hvor vi ville være Dem forbundne i allerhøieste Grad, hvis De viser os en slig Venskabstjeneste, thi naar man vil regnes med til den fine Verden, maa man jo kjende alle disse Herrer. Det er dem, som skulle give Ens Reputation et Opsving, og De veed selv, at der i Paris gives Folk, hvis blotte Træden ind i vor Stue, stempler os som Notabiliteter, selv om der ikke var anden Fornøielse ved deres Omgang. Men hvad jeg dog især lægger allermest Vægt paa, det er, at man, ved den Slags aandfulde Besøg, bliver gratis underrettet om hundrede Ting, som man nødvendigvis maa kjende, fordi de høre med til Belletristikens Kjerne og Essents, som, for Exempel, de smaa Elskovs-Eventyr, og Alt, hvad Galanteriets Intelligens bringer til Torvs, baade paa Vers og Prosa. Man faar derved øieblikkelig at vide: Den eller Den har forfattet det yndigste Stykke af Verden, som har det eller det Sujet, Fru Den og Den har skrevet Text til denne eller hin Melodi; den Herre har skrevet et Madrigal, i Anledning af en Fornøielse, hin har digtet nogle træffende Stanzer over Damernes Utroskab; Herr Den og Den har igaaraftes forfattet en sexliniet Strofe til Frøken Den og Den, og imorges henimod Kl. 8 har hun sendt ham sit Svar; den og den Forfatter er ifærd med at udkaste den og den Plan, hin skriver paa tredie Del af sin Roman, og denne har sine Værker under Trykken. Se, det er den Slags Kundskaber, som gjør, at man gjælder for Noget i det selskabelige Liv, og naar man er uvidende om de Ting, saa vil jeg ikke give fire Skilling for al den Forstand man for Resten kan have.

Cathos.

Ja, det er vist. Jeg kjender Intet saa unaragtigt, som at ville gjøre sig til af at have Forstand, naar man ikke til Punkt og Prikke veed Besked om hvert Vers, som Dagens Begivenheder udklække i Paris. Ja jeg vilde ganske bestemt dø af Skam, dersom jeg blev spurgt om en eller anden ny Produktion, og jeg maatte svare, at jeg ikke kjendte den.

Mascarille.

De har fuldkommen Ret! Det er en stor Skam, naar man ikke paa første Haand faar Underretning om Alt, hvad der sker. Men vær endelig ikke bekymret i saa Henseende. Jeg vil etablere et belletristisk Akademi her hos Dem, og jeg vil indestaa Dem for, at der ikke skal være en Rimstump i Paris, som De ikke

skal kunne udenad, førend noget andet Menneske. Som De ser mig her, befatter jeg mig ogsaa lidt med Kunsten, naar jeg imellem har Lyst, og i Paris' mest elegante Qvarterer cirkulerer der i dette Øieblik over 200 Viser af mit Fabrik, ligesaa mange Sonetter, over 400 Epigrammer, mer end tusind Madrigaler, uden at tale om Gaader og Portrætter.

Madelon.

Jeg tilstaar, at jeg er ganske rasende efter Portrætter. Intet forekommer mig mere galant.

Mascarille.

Den Slags Billeder i faa Ord ere meget vanskelige. De kræve en dyb og skarp Forstand, hvis de skulle lykkes. Jeg skal vise dem nogle af mit eget Fabrikat, som jeg har gjort efter mit Hoved, og som jeg haaber ville behage Dem.

Cathos.

Jeg, for min Del, sværmer frygteligt for Gaader.

Mascarille.

Det er vist, Gaader skjærpe Forstanden. Jeg har just skrevet fire imorges, som De gjerne kan faa at gjætte.

Madelon.

Jeg holder forresten ogsaa af Madrigaler, naar de falde godt.

Mascarille.

Det er nu mit særdeles Talent. Jeg arbeider paa at udsætte hele den romerske Historie i Madrigaler.

Madelon.

O, det vil blive mere end deiligt. Jeg subskriberer paa et Exemplar i det Mindste, dersom De vil lade den trykke.

Mascarille.

Jeg lover hver af Damerne et, og det af de bedst indbundne. Det er egentlig under min Stand, men jeg gjør det alene for at give Boghandlerne, som overhænge mig, Noget at fortjene.

Madelon.

Men det forekommer mig, at det maa være en stor Fornøielse at se sig selv i Trykken?

Mascarille.

Aa ja saamænd. (Desuden, hvad gjør man ikke for Fredens Skyld?) Men, mens jeg husker det, mine Damer, maa jeg have den Ære at meddele Dem et Impromptu, som jeg

gjorde igaaraftes hos en Hertuginde af mit Bekjendtskab. De maa vide, at jeg er Djævels stærk i Impromptuer.

Cathos.

Impromptuet er jo ogsaa Forstandens Prøvesten.

Mascarille.

Hør da efter!

Madelon.

Med yderste Opmærksomhed.

Mascarille.

Oh, oh, jeg tænkte ei derpaa,
Mens i Troskyldighed jeg paa Dem saae,
Bagholderisk et Blik mit Hjerte kløver:
En Røver! En Røver! En Røver! En Røver!

Cathos.

Gud, hvor det er drevet til Galanteriets yderste Spidse.

Mascarille.

Ja, Alt hvad jeg gjør, har et ridderligt Anstrøg. Det lugter ikke af Pedanteri.

Madelon.

Nei, det er vist over totusinde Mile fjernet derfra.

Mascarille.

Har De lagt Mærke til den Begyndelse: Oh, oh? Den betegner strax noget Usædvanligt. Man føler, at det er en Mand, der pludselig bliver Noget vaer! Oh, oh! Kan De høre Forbauselsen?

Madelon.

Ja, jeg finder dette Oh, oh, ganske beundringsværdigt.

Mascarille.

Det synes som om det var Intet.

Cathos.

Hvor kan De sige saa? Det er jo af den Slags Ting, som ere ganske ubetalelige.

Madelon.

Ja, det er vist, at jeg før vilde have digtet dette Oh, oh end et helt Heltedigt.

Mascarille.

Paa min Ære, De har en ypperlig Smag.

Madelon.

Den kunde være værre.

Mascarille.

Men beundrer De ikke ogsaa: „Jeg tænkte ei derpaa“? Jeg tænkte ei derpaa. Det er saadan en naturlig Maade at tale paa. „Mens i Troskyldighed“, det vil sige, uden at ane det mindste Ondt, „jeg paa Dem saae“, saadan i al Uskyldighed morede mig med at betragte Dem ... „Bagholderisk et Blik“, ... hvad synes De om det Ord: „Bagholderisk“? Er det ikke godt valgt?

Cathos.

Aa ganske udmærket.

Mascarille.

„Bagholderisk“! I Skjul! Det er ligesom en Kat, som er isærd med at snappe en Mus. Bagholderisk!

Madelon.

Det kunde ikke være mere udtryksfuldt.

Mascarille.

„Mit Hjerte kløver“, skærer det først itu, for saa at tage det med sig. „En Røver! En Røver! En Røver! En Røver!“ Maa man ikke tro, at det virkelig er en Mand, som løber efter en Røver for at faa ham standset, grebet, for at faa hans Tyvegods tilbage? „En Røver! En Røver! En Røver! En Røver!“

Madelon.

Man maa tilstaa, at dette Impromptu har den mest aandfulde og galante Vending.

Mascarille.

Nu maa De høre den Melodi, som jeg har komponeret dertil.

Cathos.

Har De ogsaa lært Musik?

Mascarille.

Jeg? Paa ingen Maade.

Cathos.

Hvorledes er det da muligt?

Mascarille.

O Folk af Stand forstaa Alt uden nogensinde at have lært Noget.

Madelon (til Cathos).

Ja, det er ganske vist, min Kjære.

Mascarille.

Hør efter, om De finder Behag i Melodien. Hem, hem, la la la lalalalala la. Aa, det er skammeligt som Aarstidens frygtelige Raahed har ødelagt min Stemmes bløde Overgange. Men det er ligemeget. Det er nu saa paa staaende Fod.

(Han synger: Oh, oh, jeg tænkte ei derpaa, o. s. v.)

Cathos.

O, hvor der er Lidenskab i den Melodi. Jeg er færdig at dø af Henrykkelse over den.

Madelon.

Der er kromatiske Løb i den.

Mascarille.

Finder De ikke Textens Tanker godt udtrykte i Melodien? En Røver! En Røver! En Røver! Og derpaa, som om han medet skreg meget stærkt: En en en en Røver! Og saa til Slutning medet ganske forpustet: En Røver.

Madelon.

Ja, det er at forstaa det Fine af Sagen, det uhyre Fine, det Fines Fineste! Det er ganske forbausende, forsikrer jeg Dem. Jeg er rent begeistret baade over Texten og Melodien.

Cathos.

Jeg har aldrig hørt Mage til Kraft og Fylde.

Mascarille.

Alt, hvad jeg gjør, kommer ganske af sig selv; jeg behøver intet Studium.

Madelon.

Naturen har behandlet Dem som en lidenskabelig forelsket Moder. De er hendes Hjertes Kjæledægge.

Mascarille.

Men De, mine Damer, hvad tager De Dem for?

Cathos.

Slet Intet.

Madelon.

Vi have hidtil maattet udholde den frygteligste Faste paa Alt, hvad der kaldes Forvøielse.

Mascarille.

Hvis De har Lyst, vil jeg gjerne en af Dagene føre Dem

paa Komedie. Der skal just opføres et nyt Stykke, som jeg gjerne vilde, at vi skulde se sammen.

Madelon.

Det er ikke at sige Nei til.

Mascarille.

Men naar vi først er der, maa De applaudere rigtig tilgavns, thi jeg har paataget mig at saa Stykket til at gjøre Lykke. Endnu imorges var Forfatteren hos mig for at bede mig derom. Det er nemlig Skik og Brug her i Paris, at Forfatterne komme til os Folk af Stand, for at forelæse os deres nye Stykker, sikkre sig vort Bifald og bevæge os til at skaffe dem et godt Renomme. Tror De, at Parterret tør vove at modsige os, naar vi have sagt, at Noget skal være godt? Jeg, for mit Vedkommende, er uhyre nøiagtig i de Ting. Naar jeg har lovet min Bistand, saa skriger jeg i et Væk: Hvor det er deiligt! Hvor det er deiligt! og det allerede førend Lysene ere tændte.

Madelon.

Tal ikke mere derom, jeg be'er. Paris er et rent fortryllende Sted. Hver evige Dag sker her de hundrede Ting, hvorom man i Provindserne ikke har fjerneste Ide, hvor aandfuld man end forresten kan være.

Cathos.

Da vi forud have faaet saa god Underretning, ville vi naturligvis raabe Bravo for Alt, hvad der bliver sagt.

Mascarille (til Madelon).

Jeg veed ikke, om jeg tager feil, men jeg synes, at De ser ud til selv at have skrevet en eller anden Komedie.

Madelon.

Det er ikke aldeles umuligt.

Mascarille.

Paa Ære, den maa vi have at se. Her mellem os, jeg har forfattet en, som jeg vil lade opføre.

Cathos.

Til hvilke Skuespillere vil De give den?

Mascarille.

Er det at spørge om? Naturligvis til Hôtel Bourgognes*). Det er de eneste, som forstaa at faa Tingene til at lykkes. Det

*) Hvis Aktører vare Molières og hans Truppes Antagonister, og undertiden ikke faa stort bedre Skudsmaal af ham end von Qvoten og den stærke Mand faa af Holberg.

andet Skuespillerselskab*) bestaar af lutter Uvidende, der recitere, ligesom man taler, og hverken forstaa den Kunst at lade Versene rulle, eller at pansere paa de rette Steder. Og hvorledes skal man saa lægge Mærke til, hvor det smukke Vers falder, naar Aktøren ikke standser og derved underretter Publikum om, at det nu er paa Tiden at applaudere stærkt.

Cathos.

Sandelig, der er en vis Maade, paa hvilken Tilskuerne bringes til at føle et Stykkes Skjønheder. Intet i Verden gjælder for mere, end man lader det gjælde for.

Mascarille.

Hvad synes De om min lille Baandrosette? Finder De ikke, at den passer godt til min øvrige Dragt?

Cathos.

O fortræffeligt.

Mascarille.

Baandet er godt valgt.

Madelon.

Rasende godt. Man ser strax, at det er fra Perdrigeon **).

Mascarille.

Men hvad synes De da om mine Kanoner?

(Han viser sine Knæmanchetter frem).

Madelon.

De se fortræffeligt ud.

Mascarille.

Jeg kan indestaa Dem for, at de idetmindste ere et Qvarter videre end noget andet Menneskes.

Madelon.

O, jeg har aldrig set Paaklædningens Elegance dreven til den Yderlighed.

Mascarille.

Behag at henvende Reflexen af Deres Lugtesands paa disse Handsker.

Madelon.

De lugte skrækkelig godt.

---

*) Molières egen Truppe.
**) En dengang berømt Modehandler i Paris

Cathos.

Jeg har aldrig indaandet en saa standsmæssig Lugt.

Mascarille.

Hvad vil De da sige om denne?

(Han lader dem lugte til sin Paryks puddrede og parfumerede Haar).

Madelon.

O den er af første Rang. En fuldendt aristokratisk Paryk.

Mascarille.

Men De siger Intet om mine Fjer? Hvorledes finder De dem?

Cathos.

O de ere rent forfærdelig deilige.

Mascarille.

Veed De, at Stykket af dem koster mig en Louisdor? Det er nu engang min Kjæphest kun at ville bære det Allersmukkeste.

Madelon.

Deri sympatisere vi. Jeg er frygtelig pertentlig med Alt, hvad jeg skal tage paa. Lige til mine Understrømper, saa maa de være fra den bedste Fabrikant.

Mascarille (farer medet op og skriger).

Ah, ah, ah! Saa sagte! Saa sagte! Det er, Gud fordømme mig, mine Damer, at behandle mig altfor drøit! Jeg har Grund til at beklage mig. Det er ikke honet.

Cathos.

Hvad fattes Dem? Hvad mener De?

Mascarille.

Begge mod mit Hjerte paa samme Tid! Angribe mig fra høire og fra venstre Side paa engang! Det er mod al Folkeret! De tvinger mig til at skrige: Mord, Mord!

Cathos (til Madelon).

Man maa tilstaa, at han siger Tingene paa den mærkeligste Maade.

Madelon (til Cathos).

Og til Alt giver hans Forstand den ypperligste Vending.

Cathos (til Mascarille).

Det er vist utidig Frygt. Deres Hjerte gjør Anskrig, førend man har gjort Forsøg paa at brænde det.

Mascarille.

For Pokker, det er brændt, svedet, skoldet, tversigjennem, fra Top til Taa.

Ellevte Scene.

Cathos. Madelon. Mascarille. Marotte.

Marotte.

Frøken, her er endnu en Herre, som ønsker at hilse paa Dem.

Madelon.

Hvem er det?

Marotte.

Vikomte de Jodelet.

Mascarille.

Vikomte de Jodelet?

Madelon.

Kjender De ham?

Mascarille.

Det er min bedste Ven.

Madelon.

Lad ham hurtigt komme ind.

Mascarille.

Jeg har ikke længe havt den Fornøielse at se ham, og jeg er henrykt over, at vi træffes her.

Cathos.

Der kommer han.

Tolvte Scene.

Cathos. Madelon. Mascarille. Jodelet. Marotte. Almanzor.

Mascarille.

Ah, Vikomte.

Jodelet.

Ah, Marquis!

(De omfavne hinanden).

Mascarille.

Hvor jeg er glad over at se Dig her.

Jodelet.

Og jeg er mer end henrykt ved at træffe Dig.

Mascarille.

Kys mig dog endnu engang, jeg be'er.

(De omfavne og kysse hinanden.)

Madelon (til Cathos).

Min Kjære, vi begynde at blive bekjendte. Det bliver Mode i den fine Verden at skulle aflægge Besøg hos os.

Mascarille.

Mine Damer, tillad mig at forestille Dem denne Adelsmand. Jeg giver Dem mit Æresord paa, at han er værdig til at kjendes af Dem.

Jodelet.

Det er i sin Orden, at man ønsker Tilladelse til at yde Dem den skyldige Tribut. Deres Ynde haandhæver sin Ret over alle Stænder.

Madelon.

Det er at drive Høfligheden indtil Smigreriets yderste Grændse.

Cathos.

Denne Dag bør i vor Almanak betegnes med en gylden Stjerne.

Madelon (til Almanzor).

Saa skynd Dig dog! Hvor ofte skal jeg gjentage Dig det Samme? Ser Du ikke, at Tilvæxten af en Lænestol er bleven nødvendig?

Mascarille.

Jeg beder Dem, mine Damer, om ikke at forbauses over Vikomtens Udseende. Han har nylig gjennemgaaet en svær Sygdom; derfor er han saa bleg.

Jodelet.

Følgen af den megen Nattevaagen ved Hoffet og Krigens Strabadser.

Mascarille.

Veed De, mine Damer, at De i Vikomten ser en af vort Aarhundredes tappreste Adelsmænd? Det er en Karl, som staar for sin Kugle.

Jodelet.

Deri staar Du ikke tilbage for mig, Marquis. Vi veed ogsaa, hvad Du duer til.

Mascarille.

Det er sandt, vi have set hinanden i adskillige Affærer.

Jodelet.

Hvor det gik varmt til.

Mascarille.

Men ikke saa varmt som her. Hi ha ha . . .!

Jodelet.

Vort Bekjendtskab er stiftet ved Armeen. Den første Gang, vi saae hinanden, kommanderede han et Husar-Regiment paa Maltas Galeier.

Mascarille.

Det er sandt. Men Du var dog i Tjenesten før jeg. Jeg husker godt, at jeg kun var Lieutenant, da Du var Chef for to-tusinde Ryttere.

Jodelet.

Krigen er en herlig Sag. Men nutildags er Hoffet langsomt til at belønne Folk, der have udmærket sig i Tjenesten, som vi.

Mascarille.

Ja, derfor har jeg ogsaa ifinde at hænge min Kaarde bort.

Cathos.

O jeg har en skrækkelig Passion for Krigsfolk.

Madelon.

Det har jeg ogsaa, men jeg vil, at Forstanden skal kryddre Tapperheden.

Mascarille.

Husker Du den Halvmaane, som vi toge fra Fjenden i Beleiringen af Arras?

Jodelet.

Hvor vil Du hen med Din Halvmaane, Marquis? Det var, min Tro, en Helmaane.

Mascarille.

Du har vist Ret.

Jodelet.

Jeg meuer, at jeg maa kunne huske det, thi jeg blev ved den Leilighed saaret af et Granatskud i Benet.

(Til Cathos.)

Føl her, jeg beder, saa skal De kjende, hvad det har været for et Skud.

Cathos
(efter at have berørt det paaviste Sted).

Det er vist, Arret er meget stort.

Mascarille (til Madelon).

Laan mig Deres Haand og føl der! Der lige bag i Hovedet . . . Har De fundet det?

Madelon.

Ja, jeg føler Noget.

Mascarille.

Det er et Musketskud, som jeg fik i det sidste Felttog.

Jodelet (blottende sit Bryst).

Her er Mærket af et Hug, som huggede mig tversigjennem i Affæren ved Gravelingen.

Mascarille (lægger Haanden paa sin Seleknap).

Jeg vil vise Dem et rasende Saar.

Madelon.

Jeg be'er, det er ikke nødvendigt. Jeg tror det, uden at have set det.

Mascarille.

Det er ærefulde Mærker, der vise, hvad man duer til.

Cathos.

O, vi tvivle slet ikke om Deres Fortjenester.

Mascarille.

Vikomte, har Du Din Vogn dernede?

Jodelet.

Hvorfor spørger Du?

Mascarille.

Jeg tænkte paa, om vi ikke kunde kjøre en Tur med Damerne og regalere dem med et lille Maaltid?

Madelon.

Vi kunne desværre ikke tage ud idag.

Mascarille.

Lad os da faa nogle Musikanter hentet til en Dands

Jodelet.

Det er et godt Indfald.

Madelon.

Deri samtykke vi. Men saa maa vi dog have inviteret nogle Flere.

Mascarille.

Heida! Champagne, Picard, Bourguignon, Cascaret, Basque, La Verdure, Lorrain, Provence, la Violette! Gid Fanden havde alle Lakeier! Jeg tror ikke der er nogen Adelsmand i Frankrig, der bliver slettere betjent end jeg. De Slyngler løbe altid deres Vei.

Madelon.

Almanzor, siig til Hr. Marquiens Folk, at de skulle bestille Musikanter, og bed saa nogle Herrer og Damer her fra Nabolauget, om at oplive vort Bals Ensomhed.

(Almanzor gaar.)

Mascarille.

Vikomte, hvad siger Du om de Dine der?

(Peger paa Madelon).

Jodelet.

Men Du selv, Marquis, hvad siger Du om de der?

(Peger paa Cathos).

Mascarille.

Jeg siger, at vor Frihed nok neppe vil slippe helskindet herfra. Jeg har alt faaet saa stærke Stød, at mit Hjerte blot hænger i en Traad.

Madelon (til Cathos).

Hvor Alt, hvad han siger, falder naturligt. Alt faar i hans Mund den allerbehageligste Vending.

Cathos.

Det er vist, han forbruger en rasende Mængde Forstand.

Mascarille.

For at vise Dem, hvor oprigtigt jeg mener det, vil jeg lige paa Stedet digte et Impromptu derover.

Cathos.

O af inderste Hjerte besværger jeg Dem, om at faa Noget at høre, som er digtet til os.

Jodelet.

Jeg havde ogsaa Lyst til at digte, men min poetiske Aare er desværre noget svækket af de hyppige Areladninger, som jeg i den sidste Tid har maattet underkaste den.

Mascarille (efter at have spekuleret).

Hvad Pokker er det? Den første Linie lykkes mig altid fortræffeligt, men de andre volde mig Hovedbrud.

(Spekulerer igjen).

Dette er dog min Tro ogsaa lidt vel hurtigt. Jeg vil heller i Mag og Ro hjemme gjøre Dem et Impromptu, som De skal finde det smukkeste, De nogensinde har hørt.

Jodelet.

Han har Forstand som en Djævel.

Madelon.

Og Galanteri og Tournure.

Mascarille.

Fortæl mig, Vikomte, er det længesiden Du har set Grevinden?

Jodelet.

Det er over tre Uger siden jeg har besøgt hende.

Mascarille.

Veed Du, at Hertugen imorges var hos mig, for at indbyde mig til et Jagtparti?

Madelon.

Der have vi alt vore Veninder.

Trettende Scene.

Lucile. Celimene. Madelon. Cathos. Mascarille. Jodelet. Almanzor. Marotte. Musikanter.

Madelon. (idet hun gaar de Indtrædende imøde).

Jeg beder Dem begge tusinde Gange om Forladelse. Disse tvende Herrer

(Hun præsenterer Mascarille og Jodelet)

have saaet Lyst til at meddele vore Fødder Musikens Vinger, og saa tog jeg mig den Frihed at bede Dem om at hjælpe os med at fylde Salens Tomhed.

Lucile.

Vi ere Dem høilig forbundne.

Mascarille.

Dette er kun et Hastværks Bal, men en af Dagene skulle vi have et regelret.

(Til Almanzor).

Ere Musikanterne komne?

Almanzor.

Ja, Herre, de ere her.

Cathos.

Lad os da stille os op.

Mascarille (dandsende alene som til Indledning).

La la la, lalalalalala la.

Madelon.

Hvor han har en elegant Taille.

Cathos.

Og hvor han dandser nydeligt.

Mascarille (som har engageret Madelon).

O min Ærlighed kan holde Trop med mine Fødder, naar de dandse Kehraus*). Hold Takt, Musikanter, hold Takt! O hvilke Dosmere! Der er intet Udkomme med at dandse efter den Musik! Gid Fanden havde Jer! Kan I da ikke spille i Takt? La la la, lalalala la la. Stands, o Landsby-Musikanter!

Jodelet (som derpaa dandser med Cathos).

Heida, Musikanter, forcer dog ikke Takten i den Grad! Jeg har nylig været syg.

Fjortende Scene.

Du Croisy. La Grange. Cathos. Madelon. Lucile. Celimene. Jodelet. Mascarille. Almanzor. Marotte. Musikanter.

La Grange (med en Stok i Haanden).

O Skjelmer, hvad gjør I her? Vi have søgt Jer i over tre Timer.

Mascarille (som faar Prygl af La Grange).

An, au au au! De har ikke sagt mig, at Pryglene skulde følge med.

La Grange.

Det klæder Dig net, infame Slyngel, at ville agere en Mand af Stand.

Du Croisy (idet han prygler Jodelet).

Her er lidt til at erindre Jer om, hvem I ere, og hvor I høre hjemme.

Femtende Scene.

Cathos. Madelon. Lucile. Celimene. Mascarille. Jodelet. Marotte. Musikanter.

Madelon.

Men hvad vil dette sige?

*) Originalen har »la courante«, ordret oversat: Løbedandsen.

Jodelet.

Det er et Bæddemaal.

Cathos.

Saaledes at tage mod Prygl!

Mascarille.

Jeg vilde ikke sætte mig til Modværge, thi da jeg er meget heftig, kunde jeg let være gaaet for vidt.

Madelon.

At taale en saadan Beskæmmelse i vor Nærværelse!

Mascarille.

Det har slet Intet at betyde. Det var en gammel Bekjendt, og mellem Venner regner man det ikke saa nøie.

Sextende Scene.

Du Croisy. La Grange. Madelon. Cathos. Mascarille. Jodelet. Marotte. Musikanter.

La Grange.

Nu skal I Slyngler sandelig ikke længere holde os for Nar! Herind, I Andre!

(Tre eller fire Slagsbrødre træde ind.)

Madelon (til Du Croisy og La Grange).

Hvad er dette for en uhørt Dristighed? At forstyrre os saaledes i vort eget Hus!

Du Croisy.

Hvorledes, mine Damer? Vil De, at vi skulle taale, at vore Lakeier blive bedre modtagne end vi? At de, paa vor Bekostning, gjøre Cour til Dem, og invitere Dem paa Bal?

Madelon.

Deres Lakeier?

La Grange.

Ja, vore Lakeier. Det er hverken smukt eller anstændigt af Dem, mine Damer, at forføre dem til slige Optøier.

Madelon.

O Himmel, hvilken Uforskammenhed!

La Grange.

Men de Slyngler skulle ikke længere have den Fordel at stikke os nd med vore egne Klæder. Vil De endelig elske dem, mine Damer, da maa det herefter blive blot for deres Elskværdigheds Skyld.

(Slagsbrødrene have imens afført Mascarille og Jodelet deres Stads).

Jodelet.

Farvel, vore smukke Klæder.

Mascarille.

Der ligger baade Marquisatet og Vikomtatet.

Du Croisy.

I Slyngler, som vove at jage paa vor Vildtbane! Søg andensteds Midler til at gjøre Eder behagelige med, thi vort Tøi er for godt til sligt Brug.

La Grange.

Ikke blot at stikke os ud, men at stikke os ud med vore egne Klæder!

Mascarille.

O Lykke, hvor stor er din Ustadighed!

Du Croisy.

Gesvindt! Lad dem ikke beholde det Allermindste!

La Grange (til Slagsbrødrene).

Samler alt Tøiet sammen og bringer det hjem til os. Se nu, mine Damer, nu maa de Slyngler gjerne fortsætte deres Cour til Dem! Vi ville lade dem den fuldeste Frihed, og baade Hr. Du Croisy og jeg forsikrer Dem om, at vi ikke i mindste Maade ville blive jaloux derover.

Syttende Scene.

Madelon. Cathos. Mascarille. Jodelet. Musikanter.

Cathos.

O hvilken Forvirring!

Madelon.

Jeg brister af Harme.

En af Musikanterne (til Mascarille).

Hvad betyder alt Dette? Hvem skal betale os?

Mascarille.

Spørg Hr. Vikomten.

En af Musikanterne (til Jodelet).

Hvem skal give os vore Penge?

Jodelet.

Spørg Hr. Marqnien.

Attende Scene.

Gorgibus. Madelon. Cathos. Mascarille. Jodelet. Musikanter.

Gorgibus.

Jo, vi blive net opskjørtede for Eders Skyld, I Pak! Hvad er det for smukke Historier, jeg har maattet høre af de Herrer og Damer, som nys gik herfra?

Madelon.

O kjære Fader, vi ere blevne blodigt fornærmede.

Gorgibus.

Ja vist, blodigt fornærmede! Men hvoraf kommer det, I uforskammede Tasker? Er det ikke Eders egen Opførsel mod de to Herrer imorges, som er Skyld i den Skandale? De havde al Grund til at ville hævne sig, men desværre gaar det ud over mig Ulykkelige, som maa tømme den bittre Skaal.

Madelon.

Og jeg sværger paa, at vi ville hævnes. Ellers dør jeg af Sorg.

(Til Jodelet og Mascarille).

I nedrige Slyngler, tør I forblive her, efter at have narret os saa skammeligt?

Mascarille.

At behandle en Marquis med saadan Haan! Ja, det er nu engang Verdens Maner. Det mindste Uheld gjør os foragtede af dem, der forhen elskede, ja tilbad os. Kom Kammerat, lad os søge vor Lykke andensteds. Jeg mærker nok, at her holder man kun af det tomme Skin, og har ingen Respekt for den nøgne Dyd.

Nittende Scene.

Gorgibus. Madelon. Cathos. Musikanter.

En af Musikanterne (til Gorgibus).

Min Herre, De maa betale os i de andre Herrers Sted. Det er her vi have spillet.

Gorgibus (idet han prygler dem).

Ja, ja, jeg vil betale Jer i vægtig og fuldklingende Mønt.

(Musikanterne gaa).

(Til Cathos og Madelon).

Og I to Tingester, jeg veed ikke, hvad der holder mig tilbage fra ogsaa at give Eder et Produkt! I ville blive til Fabel

og Latter over hele Byen, og det er Løn som forskyldt for Eders Forskruetheder. Gaar at skjule Jer, I Tasker! Gaar at skjule Jer for alle Menneskers Øine!

(Madelon og Cathos gaa.)

Og I, som have foraarsaget deres Daarskab, I, ørkesløse Ledliggængeres fordømte Tidsfordriv: Romaner, Vers, Sange, Sonetter, Klingklang i bunden og i ubunden Stil: Gid I ogsaa vare Fanden i Vold!

Ende.

Sganarel eller den indbildte Hanrei.

Lystspil i en Akt, 1660.

I dette lille Stykke vender Molière tilbage til sin kjære italienske Farce. Den Tilstrømning, der havde gjort «les précieuses ridicules» til et Kassestykke, var ophørt. Hoffet var fraværende i Anledning af Ludvig den Fjortendes Formæling. De fine Folk havde ombyttet Paris med deres Lystslotte — og Molières Truppe skulde leve. Den havde ikke Raad til at holde Sommerferie. Det var, under disse Omstændigheder, at Molière, baade for at sørge for sin Truppes Underhold og for at øve dens Kræfter, omarbeidede en gammel italiensk Farce «il ritratto, ovvero Arlechino cornuto per opinione» og forvandlede dennes tre Akter med de staaende Masker til et versificeret Lystspil i en Akt, med hvis burleske Hovedrolle, som han selv spillede, han fyldte Huset 40 Gange itræk og rystede sit Publikums Lunger. Folk saae det saa tidt, at det, Vers for Vers, blev lært udenad, ja trykket med Kommentarer over, hvor ofte Molière i een Scene havde omskabt sit Ansigt, mens Manuskriptet endnu var i Digterens Hænder: en temmelig grov Spøg, der imidlertid blev saa

godt udført, at Molière, efter hans Samtids Beretninger, skal have let deraf og takket Vedkommende paa det Allerhøfligste.

Det turde maaske ikke være afveien her at bemærke, hvad der ofte er bleven udtalt om Holberg og i lige saa fuldt Maal finder sin Anvendelse paa Molière, at mangt et Udtryk, der nu saarer vort Øre, ikke havde noget Anstødeligt for haus Tids Publikum. „Cocu" var et Ord, der blev brugt lige saa let*), som vi nu sige: „under Tøffelhælen" „Kokette", og mangfoldige andre Udtryk, der maaske, om et eller to Hundrede Aar, ville forekomme vore Efterkommere barbariske.

At Stykkets Stil maa indordnes under det Burleskes Kategori, negte vi ingenlunde. Men det sprudler af de Ingredienser, som Holberg holdt for de allervigtigste i en Komedie: Festivitas, Gaité.

Alle Personer deri ere grundkomiske. Elsker og Elskerinde besvime af Kjærlighedssorg ligesom Prindserne og Prindsesserne i de østerlandske Eventyr. Spidsborgeren (Elskerindens Fader) holder med stor Salvelse Forelæsninger over, hvilke gudelige Vers man skal lære udenad og hvilke gode Bøger, man skal læse, for at blive et dydigt Menneske, og anbefaler samtidig de tyvetusinde Dukaters kraftige Frierspog, for hvis Skyld han vil, at hans Datter skal bryde et tidligere Løfte. Celies (Elskerindens) Opvarterinde roser sin Ægtestands Lykkaligheder og beviser sin Enkestands Misligheder med høist kraftige Argumenter, og Gros-René, der selv i denne lille Rolle saa smaat erindrer om Sancho-Panza, sukker efter Mad, mens alle disse Figurer beherskes af Hovedpersonen og hans Ægtehalvdel, der optræde med en saadan komisk Kraft, at de, efter vor Formening, den Dag idag, maatte kunne gjøre Lykke paa Scenen, forudsat at Rollerne kom i de rette Hænder, og at Stykket,

*) Det forekommer, f. Ex., i Madame de Sévigné's Breve til hendes Datter, i Kardinal de Retz's Memoirer og i en bekjendt Hofanekdote, uden at det synes, paa nogensomhelst Maade, at have givet Forargelse som et anstødeligt Ord.

fra først til sidst, blev opfattet for hvad det er: en lystig Farce, der ikke gjør Fordring paa Andet end at bringe Folk til at le.

At Sganarels Figur har foresvævet Holberg, dengang Intrigen til Barselstuen undfangedes i hans Hjerne, forekommer os utvivlsomt. Forresten kan der naturligviis ikke være Tale om at sammenligne den stærkt udarbeidede Barselstues glimrende Maleri af hin Tids Sæder og Skikke med Molières lille Farce, skjøndt det, ved at gjennemlæse begge Stykker efter hinanden, er interessant at bemærke, hvorledes enkelte Smaatræk fra Sganarels indbildte Ulykke ere gledne over i Corfitzes ditto Gjenvordigheder, for Exempel, den Førstes Ræsonnement over sit Navn, der synes at have fremkaldt Poetens Udbrud i Barselstuens femte Akt: „Ha, ha, ha! Corfitz, paa Latin Cornificins". Som Lighedstræk kunne endvidere anføres: Sganarels store Lyst til at omtale sin indbildte Ulykke, som vi gjenfinde hos Corfitz, samt det af Kammerpigen anstillede Forhør, hvorved hun klarer det indtraadte Virvar, et Forhør, der indeholder et let skizzeret Udkast til den glimrende Scene i Holbergs Vægelsindede, hvor Christoffer, med et lignende Maal, examinerer endel af Stykkets Hovedpersoner.

Der fortælles, at en skikkelig Pariserborger, som var kommen hen for at se det nye Stykke, blev saa greben af den Ide, at Molière fremstillede ham i Sganarel, at han svor paa, at han vilde give denne Farcemager en god Dragt Prygl. En af hans Venner forestillede ham imidlertid, at der i Stykket kun handledes om en indbildt Fortræd, og at der altsaa ikke kunde være Tale om noget Stikleri paa ham, en Forestilling, der øieblikkelig beroligede Borgeren.

Dette lille Stykke var det sidste, der blev spillet paa Theater Bonrbon, som Molière og hans Truppe havde benyttet, siden deres Ankomst til Paris. Theater Bourbon, der udgjorde endel af Louvre, skulde ved en Ombygning og Udvidelse af Slottet omdannes til et Galeri. Skjøndt Kongen, der alt nu yndede og beskyttede Molière, havde tilladt ham at benytte den af

Richelieu byggede prægtige Sal i Palais Royal til sine Forestillinger, opstod der dog en hel Del Vanskeligheder for Molière og hans Truppe ved denne Omflytning, som aabnede Chikanen en vid Mark og sandsynligvis blev en af de medvirkende Aarsager, der forledte Molière til at gjøre det uheldige Forsøg med Don Garcie de Navarre.

Personer:

Gorgibus, Borger.

Celie, hans Datter.

Lelie, hendes Elsker.

Gros-René, hans Tjener.

Sganarel, Borger og indbildt Hanrei.

Sganarels Kone.

Villebrequin, Valeers Fader.

Celies Kammerpige.

En Slægtning af Sganarels Kone.

Handlingen foregaar paa en offenlig Plads i Paris.

Første Scene.

Gorgibus. Celie. Celies Kammerpige.

Celie

(kommer ganske forgrædt ud af Gorgibus' Hus).

Vent aldrig i mit Liv, at jeg deri samtykker!

Gorgibus.

Du lille Taske! Du tør have slige Nykker?
Tror Du at rokke, hvad jeg fast besluttet har,
Som om min Fadermagt ei ubegrændset var?
Din Kyllingeforstand vil over min regere?
Og over mine Bud vil Tøsen ræsonere?
Det er ved Gud for galt! Hvem af os tror Du vel
Er Den, der bedst forstaar at sørge for Dit Held,
Og vælge til Dit Tarv, hvad man kan nyttigt kalde?
Nu, ved min arme Sjæl, ophids ei faa min Galde,
Thi ellers kan det ske, at i retmæssig Harm
Jeg prøve vil min Kraft paa Dig at banke varm.
Det Korteste var vist, min Fru Oprørerinde,
Om til mit Valg Du lod stiltiende Dig binde.
„Du veed ei, siger Du, hvordan den Frier er,
Og underføge maa, om Du kan faa ham kjær".
Snikfnak, mit Barn! Hans Kaar jeg kjender meget nøie,
Jeg veed, at han er rig; det har jeg havt for Øie.
Mon tyve tusinde Dukaters Frierprog
Vel saar et Afslag af en Pige, som er klog?
Nei, nei! Med slig en Sum, derfor Kaution jeg giver,
Er han en prægtig Mand, der meget agtet bliver.

Celie.

Ak!

Gorgibus.

Ak! Nu vel, ak, ak! — Hvad skal den Sukken til?
Jo, det er rigtig net, at „Ak" Du sige vil! —

Men tag Dig lidt iagt! Hvis Vreden først mig griber,
Saa skal vi se, Du snart i anden Tone piber.
Der har vi Frugten af Romaners lede Hær,
Hvis Læsning, Dag og Nat, Dig bleven er saa kjær.
Med alt det Elskovs-Brøvl Din Hjerne Du bespiser,
Og taler om Clelie langt mer end Gud Du priser.
Gid jeg paa Ilden saae alt det fordømte Kram,
Hvis Gift fordærver Folk, saa det er Gru og Skam,
Læs Du, istedenfor de Kjærligheds Bedrifter,
Den lærde Hr. Mathien*), hvis gudelige Skrifter
Dig ret opbygge kan. Lær udenad Pibracks**)
Tolv aandelige Vers, som er af bedste Slags,
Og dertil Synderes den kjære Himmelstige,
Der os omvender til ei fra vor Pligt at vige!
Naar først Du læser slig en god og sund Moral,
Jeg paa Din Lydighed nok sikker blive skal.

Celie.

Hvordan? Forlanger De, min Fa'er, at jeg skal bryde
Mit Løfte til Lelie? Bør jeg Dem deri lyde?
Jeg veed, en Pige selv ei raader for sin Haand,
Men det var Dem, Dem selv, der knytted dette Baand.

Gorgibus.

Og havde jeg end selv det hundred Gange bundet,
Saa skal det løses nu, jeg har den Anden fundet!
Lelie er meget smuk, men husk dog bare paa,
At Skjønhed ikke kan mod Gods og Mønt forslaa,
At smykt med Guldets Glands den Rige snart behager,
At uden Velstand er vort Liv kun Suk og Plager!
Selv om Du ikke nu kan synes om Valeer,
Med andre Dine snart den rige Mand Du ser,
Thi Ægtestanden er just Kjærlighedens Skole,
Hvori den læres nemt, derpaa kan trygt Du stole! —
Men er jeg ikke gal, at jeg Forklaring gjør,
Om hvad jeg ligefrem jo blot befale bør?
Lad det nu være nok af Uforskammenheder,
Og klynk ei mer, derom jeg Dig for Alvor beder.
Min nye Svigerson iaften kommer hid,
Og hvis Modtagelsen af ham ei bliver blid,
Hvis Du Dit Ansigt ei faar lagt i rette Folder,
Saa skal jeg . . . Du forstaar? Du veed, at Ord jeg holder.

---

*) Pierre Mathieu, f. 1563, d. 1621, der, foruden en Mængde nu længst forglemte Værker ogsaa har skrevet: Tablettes de la vie et de la mort, en Række rimede Tankesprog, hvortil Gorgibus sigter.

**) Pibrac, en i sin Tid baade som Jurist og Forfatter anset Mand, hvis Quatrains, hvortil her sigtes, ere blevne oversatte paa forskjellige Sprog.

Anden Scene.

Celie. Celies Kammerpige.

Kammerpigen.

Hvordan, min Frøken, med slig Kulde De afslaar
Hvad andre stakkels Folk af ganske Sjæl attraar?
Dem Ægteskabets Fryd kun bringer til at græde?
De tøver med det Ja, som er saa fuldt af Glæde?
O var det dog kun mig, man vilde gifte bort,
Jeg ei mig nøde lod, men gjorde Sagen kort!
Istedenfor mig paa det Ja først at betænke
Jeg et Dusin itræk strax gjerne vilde skjænke.
Jeg Skolemesteren, som daglig Timer gi'er
Til Deres lille Bror, med Tak forbunden bli'er,
Fordi han mig har lært, ved Foredrag om Jorden,
At Qvindens Levnetskaar er en Vedbendes vorden,
Der voxer prægtigt, mens om Træet den sig snor,
Men sygner hen og dør, naar det ei mere gror.
Min kjære Frøken, det er vist og klart som Dagen,
For mine Synders Skyld jeg tale kan om Sagen.
Min stakkels Martin! (Gud ham skjænke salig Ro!)
Ak mens han levede, jeg spøgte, sang og lo,
Saae som en Kerub ud, med røde, runde Kinder,
Men nu om Død og Grav mit stakkels Ansigt minder.
Ak, i hin gode Tid, der som et Lyn forsvandt,
Jeg uden Kakkelovn mig ypperlig befandt
I haardest Vinterkuld, og Lagner, som var vaade,
Jeg aldrig damped af — hvad skulde det vel baade?
Men nu jeg fryser, selv paa varmest Sommerdag —
Min kjære Frøken, ak, den Lærdom deraf drag,
At man maa ha'e en Mand, der siger „Gud velsigne",
Hvergang man nyser . . . ak, hvad kan den Lykke ligne?

Celie.

Hvor kan Du raade Sligt? Var det ei Spot og Skam,
Om med Lelie jeg brød, og tog Valeer for ham?

Kammerpigen.

Men Deres Hr. Lelie jeg for et Fæ udskjælder,
Da han paa slig en Tid fraværende sig mælder —
Hvis ei hans Kjærlighed paa Reisen flygtet er,
For længesiden han jo maatte være her.

Celie

(tager Lelies Portræt frem og betragter det).

O kuns mig ikke rent, ved Ondt at forndsige,
Men se paa disse Træk, de uforlignelige!

Se disse Læber, som mig evig Ømhed svor,
Hvor kan jeg tænke mig, at Falskhed paa dem bor?
Nei, han, hvem Kunsten her saa liflig har fremstillet,
Maa være tro som Guld, har aldrig skuffe villet.

Kammerpigen (betragter ogsaa Portrættet).

Ja, deri har De Ret! Det er en Elskers Træk,
Hvis Deilighed formaar al Tvivl at jage væk.

Celie.

Og desuagtet maa . . . o hold mig . . .

Kammerpigen.

Gud, hun vakler!
Hun falder for mig og besvimer — ak vi Stakler! —
Paa Hjælp jeg raabe maa! Hei! Hjælp!

Tredie Scene.

Celie. Celies Kammerpige. Sganarel.

Sganarel.

Se her er jeg!
Hvad Godt?

Kammerpigen.

Min Frøken der!

Sganarel.

Er det det Hele? Ei!
Jeg trode Himlen faldt, da De saaledes skriger —
Men Frøken, er De død, som Deres Pige siger?
Ih Gud, hun mæler ei et Ord!

Kammerpigen.

O vil De staa
Og holde hende til jeg Hjælp kan hentet faa.

Fjerde Scene.

Celie. Sganarel. Sganarels Kone.

Sganarel
(der holder Celie, strygger Haanden hen over hendes Bryst).

Saa kold som Is! Nu har, min Tro, jeg ei set Mage!
Jeg undersøge maa, om hun kan Veiret drage . . .

Hvordan mon det er fat? Jeg tror dog mer og mer,
At der er Liv endnu!

Sganarels Kone (i Vinduet).

Men hvad er det, jeg ser?
Min Mand har i sin Arm . . . Ih Gud, den lede Taske!
Han mig forraader vist . . . jeg vil ham overraske.

Sganarel.

Jeg maa vel se at saa den Stakkel baaret hjem . . .
Hvis hun er død, saa er hun vist fra sine Fem,
Thi det jo Galskab var at lade sig begrave
Mens man paa denne Jord det rigtig godt kan have.

(Han bærer Celie ind).

Femte Scene.

Sganarels Kone (alene).

Naa, han sig nok i Hast paa Flugt begivet har,
Og min Nysgjerrighed er bleven slemt til Nar.
Om hans Forræderi dog ingen Tvivl kan være,
Det Lidt, som jeg har set, kan mig det Hele lære!
Ei undrer det mig mer, at slukket er hans Ild,
At af min kydske Glød den ei optændes vil . . .
Til Fremmede det Skarn tør sine Kjærtegn kaste,
Mens jeg forsmægter af i Ensomhed at faste.
O, det er Ægtemænds afskylige Maner,
At, hvad dem tilladt er, det glæder dem ei mer!
I Honningmaaneden, da er vi fast Mirakler,
Da gjør man Cour til os, og narrer skrækt os Stakler,
Til af vor Ømhed slig en Slyngel bliver træt,
Og skjænker Andre, hvad der dog er Konens Ret.
O gid der var en Lov, der, hvergang Folk sig gifter,
Tillod at skifte Mand, som man Chemise skifter! —
Det vilde være nemt, og det er ikke mig
Alene, som Ret til Forandring ønsker sig.

(Hun tager Portrættet op, som Celie har ladet falde).

Men hvilken Skat er det, jeg her paa Jorden finder?
En deilig Medaillon, som af Emaille skinner . . .
Jeg strax vil aabne den.

Sjette Scene.

Sganarel. Sganarels Kone.

Sganarel (som tror sig ene).

Jeg trode hende død,
Og nu er hun saa frisk, at det har ingen Nød! —
Men der min Kone staar!

Sganarels Kone (der imens har aabnet Medaillonen).

O Himmel, hvilket Billed!
En yndig Mandsperson, lyslevende fremstillet!

Sganarel (kiger over sin Kones Skulder).

Men hvad betragter hun med slig Opmærksomhed?
Hvad seer jeg? et Portræt! Det gjør mig kold og hed,
Og af Skinsygens Braad min Sjæl alt bliver truet.

Sganarels Kone (som hele Tiden tror sig ene).

Nei, noget Skjønnere har jeg dog aldrig skuet!
Arbeidets Finhed er mer end Guldkapslen værd,
Og hvor det lugter godt!

Sganarel.

Fy, for en skjændig Færd!
Hun kysser det!

Sganarels Kone (som endnu tror sig ene).

O hvor det vilde glad mig gjøre
En Elskovsbøn fra slig en yndig Fyr at høre!
Mon dette søde Blik man Noget negte kan?
Nei, mod den Fristelse vist Ingen holder Stand!
O havde jeg dog faat en Mand med den Slags Lader,
Istedenfor den Klods . . .

Sganarel (river Portrættet fra hende).

O Tæve, som jeg hader,
Jeg griber Dig deri, mens paa Din Husbonds Ryg
Du sliber Tungen skarp og kalder mig for styg!
O Du mit Hjertes Liv, saa Du har pænt udfundet,
At jeg er ikke værd at være til Dig bundet?
Ved Fandens Vold og Magt, som helst Dig hente maa,
Hvad rigere Parti har Du vel kunnet faa?
Hvad mon Dit Skarn paa mig vel at udsætte finder?
Figuren? Holdningen, som Alles Bifald vinder?
Hvad heller dette Blik, for hvilket, til Behag
For Elskovsguden selv, der sukkes Nat og Dag?
Kort sagt, i Et og Alt, min Skabnings Deiligheder,
Du ei erkjende vil, men om en Anden leder,
Og for at stille Din Slughungers Appetit,
En Elsker søges maa, da Manden er for lidt!

Sganarels Kone.

Hvis med den Spøg Du tror, at kunne frækt mig narre,
Saa tror Du feil, min Ven!

Sganarel.

Du kan Dig ei forsvare,

Da Syn for Sagn, jeg fik! Jeg har i Haanden her
Fuldgyldigt Vidnesbyrd! Al Snak unyttig er!

Sganarels Kone.

Har Du ei givet mig saa megen Grund til Vrede,
At jeg Fornærmelser mig sagtens tør frabede?
Tro ei min fundne Skat er saa for Dig tilfals!
Tænk ei . . .

Sganarel.

Jeg tænker paa at knække Dig Din Hals!
O havde jeg, saasandt som jeg Kopien holder
Originalen her!

Sganarels Kone.

Hvorfor?

Sganarel.

Det Angst Dig volder,
Mit Hjertes søde Skat? Tror Du, at jeg er tjent
Med at min Pande faar et saadant Ornament?
(Han holder Portrættet i Veiret.)
Der er den søde Laps, som lumsk Dig har bedaaret,
Hvis hemmelige Cour har dybt Dit Hjerte saaret,
Den Skjelm, med hvilken jeg . . .

Sganarels Kone.

Med hvilken Du . . .? Bliv ved!

Sganarel.

Med hvilken, siger jeg . . . Jeg brister Led for Led . . .

Sganarels Kone.

Hvad er det dog for Brøvl, den Drukkenbolt fortæller?

Sganarel.

O Din Samvittighed, Dit stygge Skarn, Dig fælder!
Ei Sganarel jeg mer mig Stakkel kalde tør!
Nei, Cornificius man mig benævne bør!
Min Ære ranet er, men Du, Din Tyvekvinde,
Paa Ribben, Arm og Ryg skal faa det Ran at finde.

Sganarels Kone.

Og Du tør vove paa at tale saa til mig?

Sganarel.

Til sligt et Djævels Puds tør Du fordriste Dig?

Sganarels Kone.

Hvad Djævels Puds! Tal dog! Hold Ingenting tilbage!

Sganarel.

O, det er jo ei værd, for Sligt sig at beklage!
Med Hjortehjelmbuff skal jeg høit paa Panden gaa:
Det er jo smukt! Du kan indbyde Folk derpaa.

Sganarels Kone.

Ja, det er smukt! Mig først saa bitterligt at krænke,
Som ingen Qvinde kan udholde blot at tænke,
Og dernæst prøve paa, med Eventyr og Snak
At skyde Skylden paa mig selv! Jeg siger Tak,
Det er en ny Maner! Mig Huden fuld at skjænde,
Mig, som fornærmet blev, foruden Maal og Ende!

Sganarel.

Den Frækhed gaar for vidt! Man skulde sværge paa,
At hun var skikkelig, naar man de Miner saae!

Sganarels Kone.

Fy, gaa Dit lede Skarn og vælg Dig ny Veninder,
Og kjæl for dem og se, hvordan Du Hjerter vinder,
Men giv, det siger jeg, mig mit Portræt igjen!

(Hun river Portrættet fra ham og flygter ind i Huset.)

Sganarel (løber efter hende).

Du tror at slippe, Du! Men Du ta'r feil, min Ven.

Syvende Scene.

Lelie. Gros-René.

Gros-René.

Her er vi endelig! Men Herre, hvis jeg turde,
Saa spurgte jeg Dem nu, om hvad jeg vide burde.

Lelie.

Spørg væk!

Gros-René.

Har Fanden Dem, min Herre, rent besat,
At slig Anstrengelse, slet ikke gjør Dem mat?
I otte Dage har vi uden Ophold sporet
De stakkels Udgangsøg, man paa Stationer fored,
Er bleven humpet op og humpet ned i Trav,
Saa hvert et Lemmed det Kontusioner gav,
For ei at nævne her, hvor bitterligt det svier,
Et Sted, hvorom jeg af Respekt for Herren tier,

Men desuagtet De, skjøndt knap ankommen her,
Fornden Mad og Rast, paa Vandring atter er!

Lelie.

Ak, med den Iver vil vist Ingen gaa irette,
Der veed, at Rygter om Celie i Angst mig sætte.
Jeg elsker hende høit, og ingen Rast jeg ta'er
Før om de Rygters Grund Besked jeg saaet har.

Gros-René.

Men et godt Maaltid Mad just gavnligt kunde være
For Herren, før De gaar tilbunds i den Affære.
Det vilde styrke Dem, saa De ei bli'er forsagt,
Og væbne Dem med Kraft mod Skjæbnens bittre Magt!
Jeg dømmer fra mig selv: Den allermindste Kurre,
Kau, naar jeg sulten er, Humøret rent forpurre,
Men har jeg spist mig mæt, da er jeg klippefast,
Forgjæves Sorgen gi'er sig da med mig i Kast.
Tro mig dog paa mit Ord, min hjertenskjære Herre,
De Deres Tilstand vil med Sult og Tørst forværre.
Nei spis, og drik dertil et Par Buteiller Vin,
Saa har mod Sorgen De den bedste Medicin.

Lelie.

Jeg kan ei spise nu.

Gros-René (afsides).

Nei, det maa jeg bekjende.

(Høit.)

Jeg Deres Middagsmad Dem hurtigt kunde sende.

Lelie.

Ti stille, siger jeg.

Gros-René.

Min Gud, hvor De er haard!

Lelie.

Ei Sult, men Hjerteangst mig til at skjælve faar.

Gros-René.

Af Sult og Hjerteangst tilsammen jeg kreperer,
Mens Deres Kjærlighed paa Fastens Kunst studerer.

Lelie.

Lad først og fremst mig faa Oplysning i den Sag,
Og gaa, hvis Du har Lyst, kun hen og spis i Mag!

Gros-René.

Min Herres Bud bør jeg i største Hast adlyde.

Ottende Scene.

Lelie (alene).

Nei, slig en Hjerteangst vil jeg mig selv forbyde!
En Faders Løfte jo mig gi'er paa hende Krav,
Og mangt et Ømheds Tegn den Hulde selv mig gav.

Niende Scene.

Sganarel. Lelie.

Sganarel
(kommer ud af Huset, med Portrættet i Haanden, uden at se Lelie).

Saa fik jeg det da fat! I Ro jeg nu besluer
Det Kjæltringfjæs, som mig med Skam og Skjændsel truer:
Det er mig ubekjendt.

Lelie.

Min Gud, hvad er dog det?
Hvis mit Portræt det er, maa Rygtet have Ret.

Sganarel (som bestandig betragter Portrættet).

O stakkels Sganarel, hvad maa Du ei befrygte,
Da Skjæbnens Tyranni fordømmer grumt Dit Rygte?
Hvad kan . . .?

Lelie.

Hvis bort hun gav det Pant, hun fik af mig,
Er hendes Troskab brudt, og jeg ulykkelig.

Sganarel.

Skal jeg herefterdags et Brændemærke bære?
Skal Fingerpeg og Spot, ja Viser om min Ære,
Forkynde lydeligt, ja give fuld Besked
Til alle Folk, om hvad man mig har prydet med?

Lelie (afsides).

Mon jeg ta'er feil?

Sganarel.

O Skarn! At Sligt Du turde gjøre,
Og i min Alders Blomst mig denne Skam paaføre?
Du, som er gift med en saa deilig Mand, som jeg,
Tør for en Spyttegjøg, en Gjæk, vanære mig?

Lelie (der atter betragter Portrættet, afsides).

Nei, jeg ta'er ikke feil! Mit Billed jeg gjenkjender,

Sganarel.

Den Mand nysgjerrig er.

Lelie.

Det mig i Hjertet brænder.

Sganarel.

Hvad mon der fattes ham?

Lelie.

Jeg ham tiltale vil.

(Til Sganarel).

Kan jeg ... jeg be'er ... et Ord ...

Sganarel (afsides).

Hvad mon det sigter til?

Lelie.

Kan jeg maaske af Dem her underrettet blive
Om hvordan det Portræt man Dem har kunnet give?

Sganarel.

Hvad angaar det ... Ih Gud, han er Portrættet lig,
Og hans Forvirring er jo hel begribelig:
Det er min Mand ... Nei, nei, det Udtryk maa nok rettes,
Det er min Kones Mand, som i Forundring sættes!

Lelie.

Gjør Ende paa min Qval, og siig, jeg be'er Dem, blot ...

Sganarel.

Nok, nok, thi Gud ske Lov, vi veed det meget godt:
Portrættet, som jeg traf i velbekjendte Hænder,
Er Deres eget jo! Man tydeligt Dem kjender!
For mig er det alt længst ei nogen Hemlighed,
Det hele Forhold jeg til denne Dame veed,
Og skjøndt jeg end ei veed, hvorvidt jeg har den Ære
I Herrens Elskovssag af Herren kjendt at være,
Maa jeg dog sige Dem, at det er meget stygt,
At De saadan gjør Cour, da ingen Mand kan trygt
Se paa, at Hymens Baand, det helligste, bli'er krænket ...

Lelie.

Hvordan? Hun, siger De, som det Portræt har skjænket ...

Sganarel.

Min Hustru er, og jeg er hendes Mand.

Lelie.

Hvad? Mand!

Sganarel.

Ja, Mand og Ægtemand, i drøveligst Forstand!
De selv bedst Grunden veed . . . Men jeg vil underrette
Paa Stedet hendes Slægt.

Tiende Scene.

Lelie (alene).

At jeg skal høre dette!
Stadfæster sig saadan, hvad Rygtet alt har sagt,
At med den Grimmeste paa Jord hun sluttet Pagt?
O hvis Din falske Mund ei Løfter havde givet
Med tusind Eder om at være min for Livet,
Saa burde Skammen dog Dig have holdt igjen
Fra med et saadant Valg at kræuke dybt Din Ven!
Den Utaknemlige, for Guld . . . Gud, jeg bli'er svimmel . . .
Om hendes Troløshed . . . om Reisens Hast . . . O Himmel,
Mit Hjerte brister vist af et saa grusomt Stød . . .
Det løber rundt med mig . . . jeg tror det bli'er min Død.

(Han nærmer sig vaklende til Sganarels Hus.)

Ellevte Scene.

Lelie. Sganarels Kone.

Sganarels Kone.

Det Skarn tog mit Portræt . . .
(Hun ser Lelie.)
Hvad feiler Dem, min Herre?
De ser som Døden ud, ja næsten endnu værre.

Lelie.

Jeg er ei rigtig rask . . . Knap veed jeg selv hvordan . . .

Sganarels Kone.

Ak, en Besvimelse vistnok befrygtes kan . . .
Træd indenfor og hvil . . . Saa gaar maaske det over . . .

Lelie.

Den Venlighed med Tak jeg at benytte vover.

Tolvte Scene.

Sganarel. En Slægtning af Sganarels Kone*).

Slægtningen.

En Husbonds Ængstelser tilfulde jeg forstaar,
Men lidt for hurtigt De tilværks i Sagen gaar.
Hvad De fornylig her mig har fortalt om hende,
Er ingenlunde nok til den Proces at vinde,
Og min Hr. Fætter gjør vel i at hnske paa
At ubeviist man ei en Brøde dømme maa.

Sganarel.

Det vil da sige, jeg det Yderste skal vente?

Slægtningen.

Ved altfor megen Hast, kan man Fortræd sig hente.
Tilfældigt kunde hun det Billede jo faa,
Og dets Original maaske hun aldrig saae.
Faa Sagen undersøgt, og kan Bevis De skaffe,
Bli'er jeg den Første, der vil hendes Brøde straffe.

Trettende Scene.

Sganarel (alene).

Det Raad jeg følge bør! Det er i Sandhed godt,
At gaa lidt sagte frem og tage det lidt smaat.
Maaske foruden Grund min Hjerne har Visioner,
Maaske for tidlig jeg min stakkels Pande kroner!
Hun kan jo sværme for det Flødeskjægs Portræt,
Og dog ei sætte paa min Ære mindste Plet.
Lad mig forsøge da . . .

Fjortende Scene.

Sganarel. Sganarels Kone (som følger Lelie ud). Lelie.

Sganarel (idet han ser dem).

Hvad er det jeg opdager?
Ak, til Portrætter hun ei mer sin Tilflugt tager?
Lyslevende jeg ser jo dets Original.

*) Efter Traditionen, en Olding med hvide Haar.

Sganarels Kone (til Lelie).

De har for stor en Hast! Jeg frygter, at De skal
Faa Ondt igjen, naar De alt nu Dem bort begiver.

Lelie.

Nei, nei! med tusind Tak jeg Deres Skyldner bliver
For al den Hjælp, som De mig venlig ydet har.

Sganarel (afsides).

Se, hvor den Taske gjør sig lækker for den Nar.

Femtende Scene.

Sganarel. Lelie.

Sganarel.

Han har mig set! Gud veed, hvad Fyren nu vil sige!

Lelie.

Jeg føler alt mit Blod til Hjertet op at stige,
Ved dette Syn. Dog nei, den Heftighed er gal,
Det er min Skjæbne som mig været har fatal,
Jeg kan med Tanken om hans Held mig ei forsone.
(Han vender sig om mod Sganarel).
O Gud, at han, just han, har faat saa yndig Kone!

Sextende Scene.

Sganarel. Celie (som fra sit Vindue ser, at Lelie gaar bort).

Sganarel.

Med sine Meninger han ei generer sig!
O det er græsseligt at høre paa for mig,
Saa græsseligt som Horn i Panden høit at bære!
(Idet han ser til den Side, hvor Lelie er gaaet bort.)
Han burde skamme sig saa kjøterslet at være!

Celie (idet hun kommer ind).

Hvordan! Lelie jeg her med egne Øine saae!
Hjemkommen iler han ei med til mig at gaa?

Sganarel (efterligner Lelies Stemme).

„O Gud, at han, just han, har faat saa yndig Kone!"
En deilig Skat, min Tro, som mig forstaar at krone,

Hvis brødefulde Færd, som sig stadfæstet har,
Saa smukke Laurbær paa min Pande samlet har!
Og jeg, som lod ham gaa, skjøndt jeg Bevis har faaet,
Jeg som en Tosseper med korslagt Arm har staaet!
O havde jeg dog blot afrevet ham hans Hat,
Og blot af Gadesnavs et Stænk paa Kappen sat,
Og udskjældt ham tilgavns, saa alle Folk det hørte,
For at som Æresthv min Kone han forførte.

Celie

(har lidt efter lidt nærmet sig til Sganarel, og ventet paa, at hans Passion skulde lægge sig).

Siig mig, hvorfra De vel den Herre kjender, som
Nys talte her med Dem, da jeg til Vindvet kom.

Sganarel.

Ak, det er ikke mig, som kjender ham! Desværre,
Er det min Kone blot.

Celie.

De Kummer har, min Herre?

Sganarel.

Fordøm mig ikke, som om den utidig var,
Men lad mig græde, mens endnu jeg Taarer har!

Celie.

Om usædvanlig Sorg den bittre Graad fortæller?

Sganarel.

O tro mig, at min Sorg er ei for Bagateller:
De ser af Ægtemænd Ulykkernes Model,
Thi Æren røved man den stakkels Sganarel,
Og jeg gad kjende Den, der rolig kunde blive,
Og lade slige Stød sig uden Klynken give.
Dog er ei Ærens Tab endnu min værste Nød,
Nei, man mit gode Navn har givet Hjertestød.

Celie.

Hvordan?

Sganarel.

Hin blonde Laps — jeg Ordet kan forsvare —
Har mig til Hanrei gjort — og tænk Dem, Frøken, bare,
Med egne Øine har jeg maattet se derpaa,
At han og hun — det Skarn! — i lønligt Forhold staa.

Celie.

Han, som var her...?

Sganarel.

Ja, han det er, som mig vanærer!
Min Hustru elsker han og hun kun ham begærer.

Celie.

O hans Tilbagekomst med Hemlighedens Slør,
Har villet dække, hvad vist helst han dække bør!
Jeg følte Hjerteangst, da han herfra sig skyndte,
Og alt en Anelse det Værste mig forkyndte.

Sganarel.

Hvor De er god, at De Dem saa barmhjertig ter.
Ak sandelig, det er ei ellers Folks Maner!
Nei, man gjør Nar af mig og alle mine Ovaler,
Og om min Martyrdom man kun med Latter taler.

Celie.

Er nogen Gjerning fort som Bryden af sit Ord?
Er der en Straf for den, som kaldes kan for stor?
Tror Du Dig værdig til det Liv, som Herren skjænker,
Du, som Dig plettet har med saa fordømte Rænker?
O mon det muligt er?

Sganarel.

Ak, det er sandt og vist.

Celie.

O den Forræder, som har slukt hver Ærens Gnist!

Sganarel.

Den gode Sjæl, Tak, Tak!

Celie.

Ei Helveds Afgrund eier
En Straf saa stor, at den Din frække Synd opveier.

Sganarel.

Det er at tale ret!

Celie.

At træde under Fod
Uskyldigheden selv — En, som er ren og god.

Sganarel (sukker høit).

Ak ja!

Celie.

En, som i Et og Alt Dig vilde lyde,
En kjærlig Sjæl tør Du foragt og Skjændsel byde?

Sganarel.

Sandt! Sandt!

Celie.

Som langtifra ... O Gud, forvidt det gaar!
Mit Hjerte briſter og af Sorg det ſtille ſtaar . . .

Sganarel.

Min rare Frøken, det Dem altfor ſtærk bevæger!
For min Skyld al den Sorg! Det mig i Hjertet ſkærer.

Celie.

Men bild Dig dog ei ind, Du triumfere ſkal,
At kun i Klager Luft jeg ſøger for min Qval!
Nei, bitter Hævn kan blot mit arme Hjerte lette,
Jeg iler bort herfra for den i Værk ſætte.

Syttende Scene.

Sganarel (alene).

Gid Himlens Varetægt beſkjærme hendes Vei!
Hvor hun er god, at hun ſaadan vil hævne mig!
Hun lærer mig, hvordan jeg bør min Vrede kjøle,
Hun, ſom for min Skyld blot kan ſaadan Hævnlyſt føle!
Det var jo Skam for mig at lade Sligt gaa hen,
Og ſom et Fæ ei lidt Opreisning faa igjen.
Jeg vil i ſtørſte Haſt flux efter Knegten løbe,
Jeg vil min Skjændſelsplet i Modets Kappe ſvøbe,
Og viſe ham, det Skarn, at han ei trygt kan le
Af Den, ſom for hans Skyld med ſtore Horn I ſe!

(Han kommer tilbage efter at have gjort nogle faa Skridt.)

Saa ſagte, ſagte dog! Han er i Ungdoms Kræfter,
Har fyrigt Blod, ſer ud til ei at give efter,
Han kunde, for tilgavns at viſe mig Foragt
Min Ryg opvarte med en Stokkeprygledragt.
Jeg hader inderligt koleriſke Gemytter,
Men Fred og Fredens Folk min Kjærlighed beſkytter.
Jeg aldrig ſelv vil ſlaas, for ingen Prygl at faa,
Og min Godmodighed kan viſt med Palmer ſtaa.
Men Æren ſiger: En Fornærmelſe ſom denne
Bør hævnes frygteligt, før faar den ingen Ende —
Ja Æren ſnakke kan! Hvem hører paa dens Vaas,
Men Fanden tage mig, om jeg har Lyſt at ſlaas!
Naar jeg i Livet faar en lumpen Kaardeſpidſe,
Som mellem Tarmene gjør en forbandet Ridſe,

Naar Rygtet om min Død spadserer Byen rundt,
Saa siig, o Ære, om Du synes det er sundt?
Ligkistens Opholdssted er melankolsk at skue,
Og skadeligt for Folk, som har Tendens til Snue.
Naar op og ned igjen den Sag jeg veiet faar,
Jeg heller Hanrei er, end jeg ihjel mig slaar.
Hvad ondt gjør det mig vel? Mon Benet deraf bliver
Mer kroget end det er? Mon styg Figur det giver?
Gid Fanden tage Den, der første Gang faldt paa
At man for den Sags Skyld Spektakler gjøre maa,
At Jordens bedste Mand, med Hensyn paa sin Ære,
Skal rent afhængig af en Qvindes Luner være.
Medrette skal Enhver forsvare, hvad han gjør,
Men hvad har Æren gjort, at den anklages bør?
For Andres Handlinger man frækt den Stakkel dadler.
Hver Gang vor Hustru sin Tiboilighed omsadler,
Saa falder Straffen hel og holden paa vor Ryg!
Vi staa som Syndere, hun er i Synden tryg.
En Misbrug er det som til Skam for Politiet
Det endnu ikke sin Opmærksomhed har viet.
Mon Livet ikke har tilstrækkelig Portion
Af Fata, som med Magt oprive vor Person?
Mon Sult og Tørst og Tvist, mon Sygdom og Processer
Ei skarpe Vaaben nok mod Livets Tryghed hvæsser,
Foruden at man selv, tiltrods for al Fornuft
Sig laver Sorger af sin Hjernes tomme Luft?
O jeg vil le deraf og Skruplerne forjage, —
Mig Suk og Graad ei skal min Munterhed betage!
Hvis hun har syndet, Graad for hende passe kan,
Men hvad vedkommer det i Grunden hendes Mand?
I hvert et Fald, staar jeg — hvad ei saa lidt mig trøster —
I dette Broderskab ei ene som en Kryster,
Nei, tvertimod! At se de Ting, og tie qvær
Hos mange brave Folk jo høit paa Moden er! —
Derfor jeg ikke vil indlade mig i Trætte
For Det, som Bagatel man kalde bør medrette,
Og hvis det kaldes dumt, at jeg det rolig ta'er,
At dø for den Sags Skyld end dummere dog var!

Herinde Galden dog sig op og ued bevæger,
Og kun en mandig Daad dens Feberuro læger.
Min Harme bruser op! Jeg var jo en Kujon,
Hvis jeg ei søgte Hævn paa denne Skurks Person,
Og for miu Tapperhed paa Stedet at kundgjøre,
Vil jeg hans lumpne Færd for alle Folk afsløre.

Attende Scene.

Gorgibus. Celie. Celies Kammerpige.

Celie.

Min kjære Fa'er, jeg har Dem allerede sagt:
Jeg underkaster mig den faderlige Magt,
Og for Dem strax derpaa et stærkt Bevis at give,
Kan vi jo, naar De vil, Kontrakten underskrive.
Jeg andre Følelser med Kraft beherske maa,
Og al min Lykke skal i Lydighed bestaa.

Gorgibus.

Naa, det jeg lide kan! Den Tale lifligt klinger!
Jeg kan af Fryd knap staa, og Glæden mig bevinger,
Saa at en Menuet Du vistnok fik at se,
Hvis Folk, som glo paa os, ei deraf vilde le.
Men kom mit kjære Barn, lad mig Din Pande kysse,
Det er en ærlig Sag! Deraf tør Ingen hysse! —
Nei, tvertimod, det vist mig ganske deilig klæ'er,
Og Ingen dadler, at man har sin Datter kjær,
Naar hun, som Du, mit Barn ved Lydighed mig giver
Rabat af en Snes Aar, saa ung igjen jeg bliver.

Nittende Scene.

Celie. Celies Kammerpige.

Kammerpigen.

Hvor pludseligt De den Beslutning taget har!

Celie.

Ja Du har Ret! Men ak, min Grund dertil er klar.

Kammerpigen.

Maaske. Men sig mig først...

Celie.

O først og fremst Du vide
Alt, hvad hans Troløshed har ladt mig Arme lide!
Han var her før, og kom...

Kammerpigen.

Der ser jeg ham! Giv Agt...

Tyvende Scene.

Lelie. Celie. Celies Kammerpige.

Lelie.

Før jeg for evig mit Farvel til Dem har sagt,
Vil med Bebreidelser mit Hjerte jeg husvale...

Celie.

Hvordan? De vover paa endnu til mig at tale?

Lelie.

Det meget dristigt er, da De har valgt en Mand,
Som hver Bebreidelse paa Læben standse kan.
Lev lykkelig, og trods kun Deres Elskers Minde,
Ved Deres Ægtepagt høist ærefuld at finde.

Celie.

Forræder! Ja, i den tilfreds jeg leve vil,
Og takke Gud, at Dig jeg ikke hører til.

Lelie.

Men sig mig dog, hvad der den Harm mod mig optænder?

Celie.

Hvordan? Du lader som Du ei Din Brøde kjender?

En og tyvende Scene.

Celie. Lelie. Sganarel. Celies Kammerpige.

Sganarel (væbnet fra Top til Taa).

Krig! Krig paa Liv og Død mod denne Rænkesmed!
Den Æremorders Ryg skal faa solid Besked.

Celie (til Lelie).

Vend, vend Dig om! Og tving mig ikke til at svare!

Lelie.

Jeg ser...

Celie.

Han, som Du ser Din Færd kan aabenbare.

Lelie.

Nei, Synet af ham Dem til Rødmen bringe maa.

Sganarel.

Nu er jeg helt parat til los paa ham at gaa.
Op paa den høie Hest mit Mod mandhaftig stiger,
Jeg Blodbad have vil, ei han derfra sig sniger.
Han expederes maa, thi svoret er hans Død,
Og hvor jeg træffer ham, der faar han Naadestød.
Midt i hans Hjerte vil jeg Kaardespidsen stikke ...

Lelie (idet han vender sig mod ham)

Med hvem vil De ikast?

Sganarel.

Det angaar Dem jo ikke.

Lelie.

Hvad skal de Vaaben til?

Sganarel.

O, det en Dragt er blot,
Som jeg har taget paa mod Regn.
(Afsides).
Hvor var det godt
At faa ham myrdet nu! Jeg Mod til mig vil tage.

Lelie.

Hvad vil...

Sganarel.

Jeg taler ei.
(Afsides, efter at have givet sig selv nogle Ørefigen, for at opflamme sit Mod.)
Tør mig Din Slyngel plage
Med Feighed, Kyllingsjæl?

Celie (til Lelie).

Hans Aasyn siger mer
End der behøves. Klart deri Din Synd jeg ser.

Lelie.

Jeg i hans Aasyn ser, hvad nødig jeg vil sige:
Det Troskabsbrud er af de uundskyldelige...
O krænket, dybt som jeg, blev ingen Elsker før!

Sganarel.

Lidt Mod! Lidt Mod!

Celie.

At saa til mig Du tale tør!
Den Uforskammenhed tilsidst for vidt dog drives!

Sganarel.

O Sganarel, Du ser, at hun for Din Skyld kives!
Lidt Mod, lidt Mod, min Dreng! En lille Smule blot!
Et Kaardestød, kun et! Saa bliver Alting godt.
Du kan jo stikke ham, imens hans Ryggen vender.

Lelie.

Da med min Tale jeg til Vrede Dem optænder,
Saa giver jeg mig tabt, og gjør Lykønskninger
Til dette smukke Valg, som De har truffet her.

Celie.

Det Valg er meget godt, det skal De nok erfare.

Lelie.

Ja, De gjør vel deri den Husbond at forsvare.

Sganarel.

Vist gjør hun vel deri, hun holder paa min Ret! —
Min Herre, mildest talt, er Deres Adfærd slet.
Jeg mig beklage maa, og var jeg ei spagfærdig,
Saa blev her Blodbad strax! De er til Døden værdig.

Lelie.

Hvad Klage har De da? Hvad er det for en Snak?

Sganarel.

Hvor Skoen trykker mig, De veed! Jeg siger Tak!
For Deres egen Skyld, for Dem fromt at forsone
Med Gud, De huske bør: Min Kone er min Kone,
Og hver en Christenpligt De byder aaben Trods,
Naar De saa lumpent gjør mit Gods til Deres Gods.

Lelie.

Gud veed, hvorfra sig den Mistanke mod mig skriver?
Tror De, at Skrupler Dem en ny Tiltrækning giver?
Slaa De Dem blot tiltaals! Jeg tænker ikke paa...

Celie.

Hvor skjændig vidt han i Forstillelse kan gaa!

Lelie.

Hvordan? Det Alvor er? Tror De, jeg har en Tanke,
Som kunde give ham den mindste Grund til Anke?
Mon for slig Lavhed De mig grumt beskylde tør?

Celie.

Tal til ham selv! Ham Dem derom oplyse bør.

Sganarel (til Celie).

O De forsvarer mig, mer end jeg selv kan gjøre,
Og De forstaar, hvordan De bedst min Sag skal føre.

To og tyvende Scene.

Celie. Lelie. Sganarel. Sganarels Kone. Celies Kammerpige.

Sganarels Kone (til Celie).

Jeg til Spektakler har aldeles ingen Lyst,
Min Jalousi har jeg forstaat at bære tyst,
Men jeg er ikke blind! Jeg Dine har i Ho'det,
Og ser her klart Bevis for hvad jeg nys formoded.
Fy, fy! Det er en Skam! Søg bedre Tidsfordriv
End mellem Ægtefolk saadan at yppe Kiv.

Celie (til Sganarels Kone).

En net Erklæring, som vistnok gjør Fruen Ære.

Sganarel (til sin Kone).

Dit Komme her, o Skarn vil Alle helst undvære!
Du trættes vil, fordi hun mig forsvarer kjækt,
Mens Du for Tabet af Din Elsker ængstes frækt.

Celie (til Sganarels Kone).

Tro bare ei, at jeg Dem vil den Skat berøve!
(til Lelie).
De ser, om det er Løgn! Det kan mig ei bedrøve.

Lelie.

Hvad er det for en Snak!

Kammerpigen.

Min Tro, jeg lurer paa,
Om dette Virvar dog ei snart vil Ende faa.
Paa Sammenhæng deri jo frygteligt det kniber,
Jo mer man hører til, desmindre man begriber.
Det bli'er nok bedst, at jeg mig lidt af Sagen ta'er.
(Hun stiller sig mellem Lelie og Celie).
Nu svar mig, En for En, og kun, naar spurgt jeg har!
(Til Lelie.)
Hvorfor er det, at De min Frøken saa anklager?

Lelie.

Fordi hun i mit Sted troløst en Anden tager,
Da jeg, ved Rygtet om et tvungent Ægteskab,
Flux iler hjem for ei at friste sligt et Tab,

I Elskovs ømme Tro, som Tillid mig tilvisted,
Saa finder jeg, hun har sig allerede giftet.

Kammerpigen.

Sig giftet? Og med hvem?

Lelie (peger paa Sganarel).

Med ham.

Kammerpigen.

Hvordan? Med ham?

Lelie.

Ja vist.

Kammerpigen.

Hvem siger det?

Lelie.

Han selv, med største Bram.

Kammerpigen (til Sganarel).

Men er det sandt?

Sganarel.

Ja, sandt, at jeg forlængst har giftet
Mig med det Skarn der staar.

(Han peger paa sin Kone.)

Min Kone! Min!

Lelie (til Sganarel).

De skifted
Kulor ved mit Portræt, hvorpaa De harmfuld saae.

Sganarel

(tager Portrættet frem og giver det til Lelie).

Ja, det er vist. Værsgo!

Lelie.

Og De lod mig forstaa,
At hun, hos hvem De selv Portrættet havde fundet,
I Ægteskabets Baand var lovlig til Dem bundet.

Sganarel.

Sandt nok! Da det Portræt jeg røvede med Magt,
Blev hendes Synd deraf jo klart for Dagen bragt.

Sganarels Kone (til Sganarel).

Hvor tør mod mig en slig Beskyldning Du fremføre?
Jeg fandt Portrættet her, derpaa kan Ed jeg gjøre.

Selv da Du havde gjort Spektakler uden Grund,
Og Herren,
(Hun peger paa Lelie)
som var syg, sad ned hos mig en Stund,
Har ingen Lighed jeg med Billedet opdaget.

Celie.

Portrættets Eventyr jeg selv har foraarsaget.
Det faldt ud af min Haand, da jeg besvimed før,
(Til Sganarel.)
Og De saa venligt bar mig ind ad denne Dør.

Kammerpigen.

Saa fik vi Ret derpaa! Jeg tror endnu I skjændtes,
Hvis, ved min Smule Vid det Hele godt ei endtes.

Sganarel.

Tør gode Varer jeg i den Oplysning tro?
Tør Du, min Pandeskal Dig dermed slaa til Ro?

Sganarels Kone (afsides).

Endnu min Ængstelse ei rigtig bort vil vige.
Det er en kilden Sag, hvad man saa end kan sige.

Sganarel (til sin Kone).

O det er vistnok bedst at jage Tvivlen bort!
Jeg risikerer mest, ifald jeg kom tilkort,
Idet jeg Haanden til Forsoning her Dig rækker.

Sganarels Kone.

Men tag Din Ryg iagt, hvis Du paany mig gjækker.

Celie
(til Lelie, med hvem hun under de foregaaende Repliker har talt sagte).

O Gud, naar det er saa, hvor har jeg handlet galt!
Min Vredes Følger maa jeg frygte fremfor Alt.
Paa Deres Troløshed har jeg mig hævne villet,
Og denne Hævn har nu et bittert Puds mig spillet,
Thi her jeg i min Harm nys lovede min Fa'er,
At tage Den til Mand, som han mig udvalgt har.
O dette Løfte nu mig Sorg og Angst forvolder.
Der kommer han.

Lelie.

Sit Ord jeg fordrer, at han holder.

Tre og tyvende Scene.

Gorgibus Celie. Lelie. Sganarel. Sganarels Kone. Celies Kammerpige.

Lelie (til Gorgibus).

Min Herre, Reisens Tid er, Gud ske Lov, nu endt,
Med Kjærlighedens Ild er jeg tilbagevendt,

For her af Deres Haand at se opfyldt den Lykke
Som ved vort Bryllup De har lovet at samtykke.

Gorgibus.

Min Herre, som jeg ser, desværre hjem er vendt,
Som Kjærlighedens Ild os har paa Halsen sendt,
Undskyld, at ei af mig De faar opfyldt den Lykke,
At Deres Bryllup med Celie jeg vil samtykke:
Jeg Deres Tjener er i hvert et andet Stykke*).

Lelie.

Hvordan, min Herre? Mig De saa forhaane tør?

Gorgibus.

Min Herre, just saadan min Pligt opfyldes bør.
Min Datter enig er med mig.

Celie.

Nei, kjære Fader,
Et saadant Troskabsbrud af ganske Sjæl jeg hader.

Gorgibus.

Hvordan Celie? Er det at lyde datterligt?
Har Du nu alt forglemt, hvad nys Du sandt Din Pligt?
Valeer Du loved jo ... Jeg ser hans Fa'er derhenne ...
Vi Alt afgjøre vil endnn før Dagens Ende.

Fire og tyvende Scene.

Villebrequin. Gorgibus. Celie. Lelie. Sganarel. Sganarels Kone

Gorgibus.

Hvad fører Dem til os, Hr. Villebrequin?

Villebrequin.

En Sag
Som til min Hjertesorg er kommen nys for Dag,
Og som mig tvinger til mit Ord til Dem at bryde:
Min Søn, Valeer, hvem vi Celie har villet byde,
Paa egen Haand i Smug sit Bryllup holdt alt har.
I fire Maaneder alt Ægtemand han var,
Og da hans Hustrus Byrd og Formu ei tilstæde
Mig mindste Haab om, at han kan tilbagetræde,
Saa kommer jeg ...

Gorgibus.

Nok! Nok! Hvis paa sin egen Haand

*) De tre qvindelige Rim itræk skulle, ved Opførelsen, have været af stor komisk Virkning.

Alt Deres Søn Valeer har knyttet Hymens Baand,
Jeg rolig skrifte tør, at alt forlængst min Datter
Er lovet til Lelie, hvis Fortrin høit jeg skatter,
Og da, paa Dyder rig, han netop hjem er vendt,
Kan med en anden Mand Celie ei være tjent.

Villebrequin.

Det Valg behager mig.

Lelie (til Gorgibus).

Og mig det mildt forsoner!
(Til Celie.)
Med evig Lykke det mit Hjertes Ønsker kroner!

Gorgibus.

Saa lad til Bryllup os da faa bestemt en Dag.

Sganarel (alene).

Mon nogen Hanrei var saa sikker i sin Sag,
Som Sganarel? Saa stærkt os Skinnet kan bedrage,
Og pine Sjælen med et Virvar uden Mage:
Af mit Exempel man den Lære drage maa,
At hvad man end har set, maa man ei tro derpaa.

Ende.

Ægtemændsskolen.

Lystspil i tre Akter, 1661.

Molière havde for et Øieblik tabt Publikums Gunst. Hans Forsøg paa at bringe et i spansk Stil digtet heroisk Skuespil paa Scenen var total mislykket. Hans egen Optræden i dette Stykkes alvorlige og pathetiske Titelrolle, Don Garcie de Navarre*) havde ikke blot fremkaldt en aldeles skaanselsløs Kritik af hans mange Modstandere fra Theater Bourgogne**), men var ogsaa bleven et righoldigt Stof for Latter og Karikaturer ved Hoffet og i Byen, hvad Samtidens Korrespondancer og Journaler tilstrækkeligt bevidne. Saa dyrt maatte Molière bøde for, at han i sin Iver for at bringe Ludvig den Fjortendes unge spanske Dronning sin Hyldest med et i hendes Lands Stil skrevet Stykke, for et Øieblik glemte, at selv det største Geni har sin Grændse, som det ikke ustraffet kan overskride.

---

*) Udeladt af denne Samling, da det ikke kan regnes til Lystspillene, men staar isoleret som et mislykket Forsøg i en anden Retning.

**) Det andet Theater, hvorpaa der opførtes alvorlige Stykker, hvis Forfattere og Skuespillere bestandig vilde Molière tillivs.

Paa en lignende Afvei træffe vi aldrig Holberg. Han nøies med at karikere svulstig Pathos og opskruet Heroisme, og undgaar derved selv at blive til Karikatur, hvad han sandsynligvis vilde være bleven, hvis han havde forsøgt at løse en Opgave som den, Molière havde stillet sig i Don Garcie de Navarre.

Der var ingen Tid at spilde. Molière og hans Truppe skulde leve. Det bevægelige og lunefulde Element, som kaldes Publikums Gunst, maatte gjenvindes, og det jo før jo heller. Det store Uheld maatte erstattes af et stort Held, og et saadant blev Ægtemændsskolen tildel, da dette Stykke, akkurat fire Maaneder efter Don Garcie de Navarre, gik over Palais Royals Scene, og allerede ved sin Exposition tog Publikum med Storm.

Og hvad skulde ogsaa dengang have kunnet glæde det Pariserpublikum mere, end netop Ægtemændsskolens Sganarel, denne egoistiske Repræsentat for en egoistisk og halv barbarisk Tid, der vel var ifærd med at vige for friere og lettere Former, men som dog endnu havde sine Tilhængere og Forsægtere, der ubarmhjertigt skumlede over det unge Hofs Adspredelser og over den Tone, der fra Hoffet af udbredte sig over Byen, mens de selv fasthholdt den gammeldags Klædedragt fra Henrik den Fjerdes Tid, lode Kaarden slæbe à la Sully, gjorde sig til af deres egen Visdom og huslige Tyranni, samt con amore gjennemheglede Ungdommen, for hvilken de naturligvis bleve til Nar?

Vi træffe vel enkelte Træk af denne Figur, som Molière, til stor Tilfredsstillelse for sit Publikum, selv spillede og stemplede med Latterlighedens Præg, hos Holbergs Jeronimus, naar han i Maskeraden beklager sig over Ungdommens Udskeielser og roser sin egen Tids Adstadighed og Sparsommelighed, ligesom vi, af den moderate Leonard, der lader sin Datter gaa paa Maskerade og indlader sig i Samtale om denne Forlystelse med Henrik, af og til erindres om Ariste i Ægtemændsskolen, det moderate Fremskridts elskværdige Repræsentant, der optræder, som Ungdommens og de uskyldige Fornøielsers

Forsvarer. Men egenlig sammenlignes kunne disse Figurer dog ikke. Jeronimus i Maskeraden er, trods al overdreven Strenghed og alt Gnaveri, en høist respektabel Mand og ingenlunde en topmaalt Egoist. Vi kunne, om vi end imellem le af ham, dog ogsaa imellem sympatisere med ham, hvad der intet Øieblik falder os ind at gjøre med Sganarel, der i den indbildte Visdom, som han gjør sig saa uhyre til af, løber i den første, bedste Fælde, en ung Piges Kjærlighed lægger for ham, og bliver hendes lydige Tjener og Bud, mens han hoverer over, hvor mageløs han har opdraget hende og hvor uhyre høit hun elsker ham. Jeronimus staar som Menneske høit over Sganarel, mens hau, paa Scenen langtfra er en saa grundkomisk Figur som denne, og med al Respekt for Leonard som en brav og moderat Borger, en kjærlig Fader og en taalmodig Mand i sit Hus, kunne disse Egenskaber hos ham dog ikke konkurrere med den alt beseirende Elskværdighed, hvormed den aldrende Ariste vinder sin Myndlings Hjerte, tiltrods for alle de Spradebasser, som gjøre Cour til hende.

Efter de to Brødre, som aabne Stykket, og hvis komiske Modsætning Molière selv omtaler med Glæde, har Isabelle, Sganarels Myndling, det største Krav paa vor Interesse. Hendes fortvivlede Stilling forsoner os med hendes List, og Sganarel har selv sørget for, at vi intet Øieblik vredes paa hende, naar hun narrer ham. At gjøre en ung Pige høist elskværdig, i samme Øieblik, som hun staar og siger den ene Usandhed efter den anden, er vist en meget vanskelig Opgave, men Molière har løst den med Mesterhaand, og ligefra Stykkets første Scener forberedt og motiveret Isabelles senere Optræden, saa at hun har vor Sympati og Interesse i en Grad, der kun overgaas af vor Glæde over at se, hvorledes Sganarel, midt i sin grændseløse Selvtillid, bliver taget grundigt ved Næsen.

De franske Kommentatorer omtale, at Ægtemændsskolens Intrige er tagen af en af Dekameronens No-

veller*). Dette indskrænker sig imidlertid til, at Isabelle tre Gange benytter sin Formynder til sit Bud, ligesom Novellens Heltinde tre Gange saar sin Skriftefader til at bede en ung Herre om at ophøre med en Kjærligheds-forfølgelse, paa hvilken han fra først af aldrig har tænkt. Men forøvrigt er Situationen saa ulig som vel mulig. I Novellen er det en gift Dame, der, af Lyst til lidt Extra-Adspredelse, narrer en Munk, som aldrig har gjort hende hverken ondt eller godt, for derved — paa en, efter vore Begreber, høist letfærdig Maade — at kapre sig en Elsker, hvorimod Isabelle i Ægtemændsskolen drives til det vovelige Skridt, hun gjør, af de stærkeste Motiver: Inderlig Kjærlighed, velbegrundet Had, Rædsel for et Giftermaal, der svæver lige over hendes Hoved, og ubarmhjertig Tvang. Det er især paa den sidste, at Molière gaar løs. Ligesom Holberg forsvarer han altid en sømmelig Frihed og Ungdommens Rettigheder. Han er i Frankrig, ligesom Holberg er det i Danmark, den Første, der har hævet sin Røst for Qvindens Berettigelse til en friere og selvstændigere Stilling end det gammeldags Hustyranni havde anvist hende.

Vi have allerede tidligere gjort den Bemærkning, at Molières private Liv altid gav et Ekko i hans æsthetiske Frembringelser. En herhen hørende Anekdote bør paa dette Sted anføres.

Der fortælles, at da Molière arbeidede paa Ægtemændsskolen, hvis to første Akter alt vare færdige, kom Armande Béjart, som endnu ikke havde fyldt sit syttende Aar, en Dag ind til ham, og forsikkrede, at hun ikke vilde gaa bort igjen, førend han havde givet hende et skriftligt Løfte om at gifte sig med hende, for at hun paa den Maade kunde befries fra den tyranniske Tvang, som hendes ældre Søsters, Madeleine Béjarts, Strenghed og Skinsyge udsatte hende for. Molière,

*) Boccaccios Decamerone, 3die Dag, tredie Novelle: Sotto spezie di confessione e di purissima conscienzia, una donna, inamorata d'un giovane, induce un solenne frate, senza avvedersene egli, a dar modo che il piacer di lei avesse intero effetto.

der just spekulerede paa sit Stykkes Opløsning, lod Isabelle adoptere Armandes Forslag og fuldendte lykkeligt sin tredie Akt. Uheldigvis lod han det ikke blive ved den dramatiske Benyttelse af det smukke Barns Begjæring, men giftede sig virkelig med hende, i Begyndelsen af det næste Aar. Han var dengang 40 Aar, og fra dette Tidspunkt af gjenfinde vi hendes Portræt i alle hans interessanteste og mest individualiserede Qvindeskikkelser. Fra Isabelle i Ægtemændsskolen indtil Celimene i Misantropen, behandler han hendes gradvise Udvikling fra en elskværdig ung Pige til den mest udlærte Kokette, nogen Digter, inklusive Shakespeare i sin Kleopatra, har fremstillet. Men hvor forskjellige Forhold han end sætter hende i, omgiver han hende altid med en fortryllende Ynde, til hvis ulykkelige, tragikomiske Offer han gjør sig selv paa Scenen, som han i Virkelighed var det i sit huslige Liv.

Stykket gjorde, som alt ovenfor bemærket, Furore. Foruden en lang Række af Forestillinger paa Palais Royals Theater, blev det ogsaa brugt til flere Festforestillinger i Versailles og i Maisou de Vaux og i Beskrivelsen af en af disse kalder Loret det:

l'école des maris,
Charme à présent de tout Paris.

Personerne:

Sganarel, Ariste's Broder.

Ariste, Sganarels Broder.

Isabelle, Leonors Søster.

Leonor, Isabelles Søster.

Valeer, Isabelles Elsker.

Lisette, Leonors Kammerpige

Ergaste, Valeers Tjener.

En Kommissær.

En Notar.

To Lakeier.

Handlingen foregaar paa en offenlig Plads i Paris.

Første Akt.

Første Scene.

Sganarel. Ariste.

Sganarel.

Min Broder, med Forlov, lad os ei tale mer!
Vi kan jo leve hver af os paa sin Maner!
Skjøndt flere Aar end jeg Du kan med Anstand bære,
Skjøndt Du saa gammel er, at viis Du burde være,
Saa tilstaar jeg reutnd, at det ei er min Agt
At blive rettet paa og Leveregler sagt
Af Dig! Jeg er saa stor, at jeg nok selv kan raade,
Og vel tilfreds jeg er just med min Levemaade.

Ariste.

Som dog man dadler stærkt.

Sganarel.

Aa, dumme Daarers Snak,
Som Din, min Bro'er.

Ariste.

Tak, Tak for Komplimenten, Tak!

Sganarel.

Men dog jeg vide gad, for Intet at undvige,
Hvad disse Skumlere vel har paa mig at sige?

Ariste.

Dit sære, barske Sind, der, værre selv end Pest,
Dig udelukker rent fra hver en Livets Fest,

Og det Bizarreri, som Du saa vidt har drevet,
At selv Din Klædedragt er fast barbarisk blevet.

Sganarel.

Sandt nok! Hver Mode man vist strax antage maa
Og i sin Klædedragt som Nar for Moden staa!
Du vilde nok, mens Du med alt det Brøvl mig plager,
Du min Hr. ældre Bro'er — hvad atter jeg gjentager,
At Du er ældst, at en Snes Aar forud Du har —
Du vilde nok med den unyttige Passiar
Forsøge paa, om Du ei kunde pænt mig lære
Lidt allamodisk Fjas som Modelaps at bære,
Og nøde mig til Brug af en saa bitte Hat,
Som dem, der nutildags knap dække Hjernens Skat,
Og til en blond Paryk, hvis Lokkers rige Fylde
Ansigtets hele Form i Sky og Taage hylle?
Og til en Vams saa kort, at knap den Brystet naar,
Mens Kraven derimod helt ned paa Maven gaar?
Til Ærmer, som hver Dag paa Saueeskaalen smage,
Og til det Skjørtekram, som Buxers Navn tør tage?
Til Fodtøi af Papir, besat med Sløifers Hær,
Der ligner mest af Alt en spraglet Dues Fjær?
Til de Kanoner*), som om Knærne man binder,
Saa hver Bevægelse de være kan til Hinder,
Hvormed hver Dag man ser de unge Herrer gaa,
Der Møllevinger lig, med Benet skræve maa: —
Ei sandt, Du fandt Behag i mig, hvis jeg blev pudset
Med alt det Fjas, hvormed Du selv jo er opstudset?

Ariste.

Man efter Skik og Brug forvist sig lempe maa,
Og førge for, at man ei bliver stirret paa.
Hver Yderlighed let kan til Forkerthed føre,
Derfor med Dragten bør man som med Sproget gjøre,
Sky al Affektation og følge ganske smaat
Hvad der af Tidens Haand har Ændringsstempel faat.
Dermed jeg mener ei de Folk at anbefale,
Som Dyrtid gjør paa Pynt og kun om Klæder tale,
Folk, som dem selv til Skam, i Modens Læuker gaa,
Saa de sig ærgre, naar de ei det Første faa.
Nei, det er galt, men fuldt saa galt det vistnok bliver
At vægre sig mod Alt, hvad Brugen foreskriver,
Og før med Mængden man lidt Daarskab maa begaa,
End som en Viismand i sin Tid alene staa.

Sganarel.

Man hører Oldingen, der, for os end at gjække
Maa sine hvide Haar med sort Paryk bedække.

*) Knæmanchetter.

Ariſte.

Men Herregud, hvor det dog er en egen Lyſt
At ſtikle hvert Minut paa Alderdommens Brøſt,
At dadle mig fordi jeg mig anſtændigt klæder,
Og ſe med Ynk, at jeg end føler Livets Glæder,
Som om, fordømt til ei at elſke Noget mer,
Man ſkulde tænke blot paa Graven, ſom man ſer,
Og Alderdommens Spor, der ſlemme nok kan være,
Med Skjødesløshed og Surmuleri beſvære.

Sganarel.

Ja, det er meget godt! Jeg bliver dog ved Mit,
Og ændrer i min Dragt ei ſtort, ei heller lidt:
Min Hat ſkal blive ved, trods hver en lumpen Mode,
At være trygt Aſyl for hele dette Hode,
Min Vams ſkal være lang og ſlutte ganſke tæt,
Det holder Maven varm, ſaa man fordøier let;
Og mine Buxer ſkal om min Perſon ſig føie,
Og mine Fødder ſkal ei Oval i Skoen døie!
Saa var det Skik og Brug, før jeg til Verden kom,
Hvo ei mig gider ſet, kan jo ſig vende om.

Anden Scene.

Leonor. Iſabelle. Liſette. Ariſte og Sganarel (ſom tale ſagte ſammen i Forgrunden, uden at blive bemærkede).

Leonor (til Iſabelle).

Jeg ta'er mig Skylden paa, hvis han paa Dig vil ſkjænde.

Liſette.

At ſpærres ind fra Sol ſtaar op til Aftens Ende!

Iſabelle.

Saadan er han nu ſkabt!

Leonor.

O hvor det ondt mig gjør!

Liſette (til Leonor).

Ja, De er lykkelig, at ei af ſligt Humør
Hans Broder er beſat! Med Tak De bør erkjende,
At den Fornuftigſte De falden er ihænde.

Iſabelle.

Det et Mirakel er, at uden Laas og Slaa
Han Døren lod idag, ſaa at jeg ud kan gaa.

Lisette.

Gid Fanden havde ham med samt hans Krusekrave,
Den Grobian . . .

Sganarel.

(til hvem Lisette, idet hun gestikulerer, er kommen til at stode).

Hvorhen? Jeg gjerne Svar vil have.

Leonor.

Vi veed ei ret endnu! Jeg hented hende blot
Til en Spadseretur, da Veiret er saa godt,
Og tænkte paa . . .

Sganarel.

Derom vil jeg slet Intet høre.

(Til Leonor og Lisette.)

I kunne sammen gaa og Uglspilstreger gjøre,

(Til Isabelle).

Men Dig forbyder jeg hvert Skridt! Bliv her hos mig!

Ariste.

Aa, lad dem have Lov til nu at more sig.

Sganarel.

Din Tjener, kjære Bro'er!

Ariste.

Husk, at de unge Piger . . .

Sganarel.

Kan gjøre Galskab nok, undtagen Du det siger.

Ariste.

Men er Du angst for at hun med sin Søster gaar?

Sganarel.

Aa nei, men større Lid dog til mig selv jeg slaar.

Ariste.

Men dog . . .

Sganarel.

Men dog den Sag alene mig vedkommer,
Jeg over hvad hun maa og ikke maa er Dommer.

Ariste.

Mon Leonor for mig da mindre vigtig er?

Sganarel.

Min Gud, paa sin Maner det tage maa Enhver.

Du veed, saa godt som jeg, hvorledes det sig føied,
At deres Fa'er, vor Ven, med Døden alt for Øiet,
Angaaende de To fik gjort et Testament,
Hvorved den Ene Dig, den Anden mig blev sendt,
Med Fadermyndighed fra deres Barndomsdage,
Og Bøn om dem engang til Ægteviv at tage.
Du til Din Myndling da Dig Leonor antog,
Og Isabelle jeg omhyggeligt opdrog —

(Peger paa Leonor.)

Hun der regeret bli'er paa Din Maner og Maade,
Med samme Ret maa jeg for Isabelle raade.

Ariste.

Jeg synes dog ...

Sganarel.

Javist, jeg synes, det er sagt
Saa tydeligt og klart, at det kan staa ved Magt,
I al Slags Pynt og Stads hun neppe har sin Lige,
Du hende Tjener gi'er og dertil Kammerpige:
Det kommer mig ei ved! Lad hende sværme kun,
Og høre Smigreri af unge Herrers Mund:
Det kan ei krænke mig!

(Peger paa Isabelle.)

Men, hun, som mig er givet,
Min Villie lyde maa igjennem hele Livet.
Til Hverdagsbrug skal hun i Bomuldskjole gaa,
Og Helligdage kun hun Silke bære maa;
I Huset indelukt skal hun, til Gavn og Ære,
Husholdningspligter og en god Madlavning lære,
Skal reparere Tøi, naar dertil haves Tid,
Samt strikke Strømper til Adspredelse med Flid.
Ei unge Herrers Brøvl maa hendes Sind omtaage,
Jeg baade Nat og Dag derover selv bør vaage,
Thi Kjødet er kun svagt, jeg veed, hvad gaar i Svang
Og vil ei bære Horn, som kan undgaas ved Tvang,
Og da til Ægteskab med mig hun opbevares,
Skal der for hendes Dyd korporlig kunne svares.

Isabelle.

Jeg tror ei De har Grund ...

Sganarel.

Ti stille, siger jeg!
Jeg skal nok lære Dig! Gaa ud, foruden mig!

Leonor.

Hvordan, min Herre ...

Sganarel.

Tys! Jeg Intet har at sige
Til Dem! De er for klog for mig og mine Lige!

Leonor.

De tror maaske, at jeg min Søster Skade gjør?

Sganarel.

Ja, mer end Skade, hvad jeg frit udtale tør.
Besøg af Dem hos os saa høilig mig mishage,
At jeg Dem høfligt be'er Dem ei dermed at plage.

Leonor.

Hvis De tillader, vil jeg ogsaa tale frit.
(Peger paa Isabelle.)
Hvordan hun synes om den Vogten af hvert Skridt,
Det veed jeg ei. Men var det mig De saa behandled,
Da veed jeg ganske vist, De min Natur forvandled,
Og er vi Søstre mer end blot ved Blodets Baand,
Vil De, paa den Maner, ei vinde hendes Haand.

Lisette.

Rent uforskammet jeg en slig Behandling finder.
Er vi blandt Tyrker, hvor man indespærrer Qvinder,
Der ikkun Slave-Rang blandt disse Vantro saa,
Hvad Mændene med Guds Fordømmen bøde maa?
Hvor maa den Ære svag, ja usel man dog kalde,
Som kun ved Laas og Slaa forhindres i at falde!
Tror De da virkelig, at De, paa den Maner
Os kan beherske saa, at ei vort Snit vi ser?
Og veed De ei, at vi, naar vi for Alvor ville,
Den Klogeste blandt Mænd kan kjækt paa Næsen spille?
Det Laas- og Slaa-System bør kaldes Galmands Værk,
Da Tillid ene kan en Qvinde gjøre stærk.
Den, som generer os, udsætter sig for Fare,
Thi Ingen uden vi vor Ære kan bevare,
Og det er næstendels at friste den med Magt,
Naar hver en Fristelse bli'er strengt i Lænker lagt.
Hvis af en Mand den Tvang jeg daglig maatte bære,
Jeg, blot for Tvangens Skyld, ham Mores skulde lære.

Sganarel.

Naa Syn som Sagn for Din Opdragelse vi faa!
Du taaler saadan Snak? Du hører fromt derpaa?

Ariste.

Min Broder, hendes Ord kun give Stof til Latter,
Og noget Sandt er der i dem, saavidt jeg fatter,

Thi Kjønnet holder af at føle sig som frit,
Og man med Fængselstraf just ei det fører vidt.
Mistillid, Hængsler, Slaa, for Gifte som Ugifte,
Kan aldrig skabe Held, men kun Ulykke stifte.
Af Ærens Følelse hver Pligt afhænge bør —
Hvortil den Strenghed da, som ingen Nytte gjør?
Og hvor forgjæves dog en Qvindes Skridt at binde,
Hvis hendes Hjerte man ei har forstaat at vinde?
Jeg negter ei, at jeg til Latter føler Trang,
Naar der fortælles om Honettetet af Tvang,
Og mindste Værd jeg paa den Dyd ei sætte vilde,
Som det fornødent var at vogte, aarle, silde!
Ret aldrig i mit Liv jeg slog mit Sind til Ro,
Hvis kun Paapasselenhed min Hustru gjorde tro!

Sganarel.

Aa Præk og Brøvl!

Ariste.

Maaske. Dog bliver jeg ved Dette,
At man Ungdommen bør med største Blidhed rette,
At den med Smil og Spøg bedst undervises kan,
Saa Dyden ikke bli'er en hæslig Bussemand.
Jeg de Grundsætninger har fulgt med Leonore,
Jeg hende tilladt har anstændigt sig at more,
Ei af hver Flue jeg har gjort en Elefant,
Og begge To vi os derved ret vel befandt.
At hun i Selskab gaar, jeg aldrig vil forbyde,
Theater, Bal, Koncert, har frit hun maattet nyde.
Det er en Regel, som jeg har befundet sand,
At man ved disse Ting de Unge danne kan,
Og at til Livet man dem allerbedst opdrager,
Naar selv de tidlig Del i Livets Færden tager.
Hun synes godt om Baand, om Kniplinger og Sligt —
Hvad skader det? Hun faar, hvad der er passeligt,
Og i vor Stilling kan lidt Luxus man tilstæde,
Naar man har Raad dertil og vil de Unge glæde.
Hun mig skal ægte, saa har hendes Fader sagt,
Men ei tyrannisk vil jeg knytte slig en Pagt!
Den store Forskjel i vor Alder vel jeg mindes,
Og i sit Hjertes Valg skal hun af mig ei bindes.
Hvis den Formue, som jeg hende byde kan,
Hvis ømmest Omsorg af en trofast gammel Mand,
Kan bringe hende til min Alder at forglemme,
Saa ved det Giftermaal hun tror sit Held at fremme,
Hun række mig sin Haand! Hvis ei hun vælge maa
Og hendes Hjertes Valg skal mit Samtykke faa,
Thi med en Anden før maa lykkelig hun være
End som min Hustru paa forgjæves Ønsker bære.

Sganarel.

O hvilket Sirup Sprog! Hvor Du er sukkersød!

Ariste.

Jeg takker Gud, at jeg med dette Sind blev fød,
Og aldrig vil jeg til den gale Strenghed hælde,
Som bringer Barnet til sin Faders Aar at tælle.

Sganarel.

Men naar den Unge har sin Frihed, Dag for Dag,
Bli'er siden det ei let at ændre denne Sag,
Og disse Raad, som Du rundhaandet giver Andre,
Vil Du vist bande, naar Du Forhold skal forandre.

Ariste.

Hvorfor forandre det? Hvorfor? Nu maa jeg le!
Hvad Grund til Dadel kan Du i vort Forhold se?

Sganarel.

Hvordan? Naar Du bli'er gift, saa skal hun kunne gjøre,
Som nu, Alt, hvad hun vil, og samme Levnet føre?

Ariste.

Ja, hvorfor ei?

Sganarel.

Og Du vil i taalmodig Aand
Tilstede hende Brug af Fjær og Stads og Baand?

Ariste.

Naturligvis.

Sganarel.

Og for Din Hjernes Brøst at røbe,
Saa faar hun Lov paa Bal og Assemble at løbe?

Ariste.

Ja, sandelig.

Sganarel.

Og hun Enhver modtage maa?

Ariste.

Som sagt.

Sganarel.

Saa ud og ind de unge Herrer gaa?

Ariste.

Hel frit.

Sganarel.

Saa Smigerord kan naa til hendes Øre?

Ariste.

Maaske.

Sganarel.

Paa den Skandal vil Du ei Ende gjøre,
Og Ingen mærke skal, naar nok deraf Du har?

Ariste.

Det falder af sig selv.

Sganarel.

Du er en gammel Nar.
(Til Isabelle.)
Gaa ind, af saadan Snak jo gal Du kunde blive.

Tredie Scene.

Ariste. Sganarel. Leonor. Lisette.

Ariste.

Jeg i min Hustrus Haand vil trygt min Ære give,
Og gift jeg leve vil som jeg har levet før.

Sganarel.

Mens til Opbyggelse Du Hanrei blive bør.

Ariste.

Ei Nogen vide kan, hvad Skjæbnen ham beskikker,
Men hvis Du paa den Lod ei skulde være sikker,
Da kan man sige, det er ei Din egen Feil,
Thi mod det Maal Dit Liv jo gaar for fulde Seil.

Sganarel.

Ja le Du, le Du kun! Lad det Dit Hjerte glæde,
At henad Treds Du kan endnu som Gjæk fremtræde.

Leonor (til Sganarel).

O han er sikker for den Skjæbne, De ham spaar.
Hvis jeg bli'er hans engang, jeg derfor indestaar,
Og det er vistnok mer end jeg fik Mod at gjøre,
Hvis i min Lod det faldt at skulle Dem tilhøre.

Lisette (til Sganarel).

Mod al Samvittighed det var at narre ham,
Men ei at narre Dem, var baade Synd og Skam.

Sganarel.

Afveien, Rageknib, der Dig af Slethed roser.

Ariste.

Du har min Broder selv udsat Dig for de Gloser.
Farvel, skift Sind og husk, at det er farligt Spil
For Manden, naar sin Viv han indespærre vil.
Din Tjener, kjære Bro'er.

Sganarel.

Aa, jeg er ei Din Tjener.

Fjerde Scene.

Sganarel (alene).

Jo, det kan passe godt, naar disse man forener.
En net Familie! En Mand i Oldingsaar,
Som med Galanteri paa Frierfødder gaar,
En Frøken, herskesyg og udlært som Kokette,
Og næsviist Tyende. Hvo skulde kunne rette —
Var det den Viseste — paa en Husholdning, som
Saa splittergal og saa forrykt til Verden kom?
Let Isabelle i den Omgang kunde tabe
Det Dydens Frø, hvoraf jeg vil min Lykke skabe,
Og for at hindre det, saa smaat jeg tænker paa
At vi vort Fjerkræ og vor Kaal snart gjæste maa.

Femte Scene.

Valeer. Sganarel. Ergaste.

Valeer (i Baggrunden af Theatret).

Se der, Ergaste, der staar den Argus, som mig kjeder,
Den strenge Vogter af den Skat, som jeg tilbeder.

Sganarel (uden at bemærke Valeer og Ergaste).

Mon slig Fordærvelse man før i Verden saae,
Som den vor Tid hver Dag os gi'er Exempler paa?

Valeer.

Hvis det blot muligt er, vil jeg Bekjendtskab gjøre,
Og se, om jeg ei kan mig det til Nytte føre.

Sganarel (bestandig uden at se de Andre.)

Kjed af at lystre den bestemte Myndighed,
Som værned i min Tid de rene Sæders Fred,
Ungdommen nutildags med Selvtillid os plager,
Og gaar...

Valeer (hilser ham i Afstand)

Han ser nok ei, at Hatten af jeg tager.

Ergaste.

Maaske fra venstre Haand hans Syn er noget kort...
Lad os tilhøire gaa.

Sganarel (som tror sig ene).

Bedst at vi reise bort!
Hvis her vi blive, vil min Uro sig formere.

Valeer (der lidt efter lidt nærmer sig).

Jeg maa forsøge paa mig selv at præsentere.

Sganarel (som hører Nogen tale).

Hm? . . . Talte Nogen her? Paa Landet Gud ske Lov,
Man uden Fjas at se, kan gaa i Mark og Skov.

Ergaste.

Tal dog til ham!

Sganarel (som atter lytter).

Hvad er . . .

(Da han Intet hører.)

Det mig for Øret suser!
Der al den Tidsfordriv, som unge Folk beruser...

(Han bemærker Valeer, som hilser ham.)

Er det til mig?

Ergaste (til Valeer).

Gaa paa . . .

Sganarel.

Og ingen Springfyr der
Kan gaa...

(Til Valeer, der hilsende har nærmet sig.)

For Fanden da!

(Han vender sig om, og ser Ergaste, som hilser ham fra den modsatte Side.)

Igjen der hilses her.

Valeer.

Maaske forstyrrer det, at jeg mig tør henvende...

Sganarel.

Det muligt er.

Valeer.

Undskyld! Den Ære Dem at kjende
Er mig saa stor, ja er for mig en saadan Trang,
At jeg Dem hilse maa paa min Spadseregang.

Sganarel.

Lad gaa!

Valeer.

Og ligefrem jeg herved har den Ære,
At spørge om jeg Dem til Tjeneste kan være?

Sganarel.

Godt, godt!

Valeer.

At just jeg bor i Nabolauget her,
Det er et Held, hvorfor jeg høist taknemlig er.

Sganarel.

Ja vist.

Valeer.

Men har De hørt en Nyhed, som er vigtig?
Den bli'er ved Hoffet sagt, og den skal være rigtig.

Sganarel.

Hvad kommer det mig ved?

Valeer.

Sandt nok. Men dog jeg veed,
At Bynyt vække kan en stor Nysgjerrighed,
Og De, min Herre vil naturligvis deltage
I al den Stads, der skal Dauphinens*) Daab ledsage?

Sganarel.

Ja, hvis jeg vil.

Valeer.

Det kan ei negtes, at Paris
Har af Adspredelser i mer end tusindvis,
Fremfor hver anden By! Provindsen jeg beklager.
Hvad morer De Dem med idag.

---

*) Ludvig den Fjortendes ældste Søn, som blev født samme Aar, som dette Stykke spilledes første Gang.

Sganarel.

Med mine Sager.

Valeer.

Paa nogen Hvile dog vor Aand har billigt Krav;
Den sløves ellers i Forretningernes Hav.
Hvad gjør om Aftnen De, før Sengetid det bliver?

Sganarel.

Hvad mig behager bedst.

Valeer.

Det Svar jeg mig opskriver,
Thi der er praktisk Sands og sund Fornuft deri,
Og begge Dele kan for Tidens Tryk befri.
Men desuagtet, hvis det blot Dem ei generte,
Imellem ind til Dem om Aftnen jeg spadserte.

Sganarel.

Farvel.

Sjette Scene.

Valeer. Ergaste.

Valeer.

Hvad siger Du om den bizarre Nar?

Ergaste.

At Lighed i Maner han med en Varulv har.

Valeer.

Vist rasende jeg bli'er!

Ergaste.

Hvorfor?

Valeer.

O hvilken Plage,
Naar Den, man elsker, bli'er bevogtet af en Drage,
Som med Aarvaagenhed og Strenghed passer paa,
At ingensinde hun et Frihedsglimt kan faa!

Ergaste.

Det bør De netop som et Held med Tak erkjende,
Og hendes Stilling just bør Deres Haab optænde,
Thi af Erfaring jeg mit Æresord Dem gi'er,
At den er vunden halv, som indespærret bli'er,

Og at et bistert Sind hos Ægtemænd og Fædre
Med mer end ti Procent en Elskers Kaar forbedre.
Jeg selv gjør ikke Cour, det er ei mit Talent:
For mig den Profession var vistnok slet bevendt,
Men i min Tjenerstand hos fine Herrer hørte
Jeg Snese Gange, hvor det dem til Glæde rørte,
Naar de fik fat paa slig en gnaven Ægtemand,
Der aldrig uden Skjænd til Hjemmet komme kan,
Paa disse Tølpere, som deres Ret paakalde,
Mens over Konen de udøse deres Galde,
Og som, mens hendes Skridt de kontrolere vil,
Selv giver Elskeren saa godt som vundet Spil;
Thi han ei tøver med sin Fordel at benytte,
Han faar derved et Kald til Damen at beskytte,
Og hun faar Øre for hans milde Trøstensord,
Hvortil hun i sin Sorg berettiget sig tror.
Og just af denne Grund, at Strenghed er en Fælde,
Tør De Dem gjøre Haab om Frøken Isabelle.

Valeer.

Ak, fire Maaneder i Angst og Qval hengik,
Foruden at et Ord til hende sagt jeg fik.

Ergaste.

Men Kjærligheden til Opfindsomhed bør føre.
I Deres Sted...

Valeer.

Hvad mon Du havde kunnet gjøre,
Da stedse hun bli'er fulgt af denne plumpe Nar,
Da hun ei Tjener og ei Kammerpige har,
Som med Foræringer man havde kunnet vinde,
I Haab om Udvei af den Labyrint at finde?

Ergafte.

Hun Deres Kjærlighed endnu slet ikke veed?

Valeer.

Om dette Punkt jeg ei kan give Dig Besked,
Hvergang den plumpe Karl gik ud med min Veninde,
Som hendes Skygge tro, jeg fulgte efter hende,
Og mine Øine har paa hver Spadseretur
Forsøgt at skildre klart min Følelses Natur,
Men om det stumme Sprog hun rigtigt har forstaaet,
Derom har hidindtil ei mindste Nys jeg faaet.

Ergaste.

Paa dette Sprog forvist man ikke stole tør,
Naar Skrift og Ord dertil ei Kommentarer gjør.

Valeer.

Hvad skal jeg gjøre da for denne Qval at ende,
Og hendes Hjertelag med Sikkerhed at kjende?
Giv mig et Raad, jeg be'er

Ergaste.

Lad bort herfra os gaa.
I Stilhed denne Sag helst overveies maa.

Anden Akt.

Første Scene.

Isabelle. Sganarel.

Sganarel.

Nok, nok! Her Huset er, og Fyren kan jeg kjende
Af Din Beskrivelse. Den Sag skal strax vi ende.

Isabelle (afsides).

O Himmel, vær mig god, og understøt idag
Den List, der fremme skal uskyldig Elskovs Sag!

Sganarel.

Saa vidt jeg husker, har Du sagt, at Lapsen heder Valeer?

Isabelle.

Ja.

Sganarel.

Godt! Slaa Dig til Ro, derom jeg beder,
Jeg skal nok tale med den unge Fusentast.

Isabelle (afsides).

Det er et dristigt Skridt, ja mer end dristigt fast!
Men den forhadte Tvang, jeg daglig maa erfare,
Vil, for hver ædel Sjæl, min Dristighed forsvare.

Anden Scene.

Sganarel (alene).

(Han gaar hen og banker paa sin egen Port, som han antager for Valeers.)
Jeg vil ei spilde Tid! Her Huset være maa.
Hola! Er Ingen der? Hola! Kan Svar jeg faa?
(Han opdager sin Vildfarelse.)
Ih Gud, jeg drømmer nok! — Det undrer mig slet ikke,
At før han vilde mig med Venlighed bestikke,
Naar saadan Grund der var. Men han skal faa en Skam . . .

Tredie Scene.

Valeer. Sganarel. Ergaste.

Sganarel
(til Ergaste, som idet han kommer hurtigt ud, støder mod Sganarel).
Naa, ser den Stud ei at jeg falder over ham,
Mens som en Stage stiv han vil mig Veien spærre?

Valeer.

Tilgiv!

Sganarel.
Naa, er De der? Dem søger jeg min Herre.

Valeer.

Hvorledes? Mig?

Sganarel.
Just Dem. De heder jo Valeer?

Valeer.

Netop.

Sganarel.
Jeg kommer for at tale med Dem her.

Valeer.

Er jeg saa lykkelig, at jeg Dem tjene kunde?

Sganarel.

Rei, jeg vil tjene Dem og har særdeles Grunde,
Som Ret mig give til at gjøre Dem Visit.

Valeer.

Visit hos mig?

Sganarel.

Hos Dem. Den Undren gaar vel vidt.

Valeer.

Den i sin Orden er. Maa jeg ei henrykt være,
Naar De bœrer mig ...

Sganarel.

O tal ei om den Ære ...

Valeer.

Men træd dog indenfor!

Sganarel.

Det nnødvendigt er.

Valeer (som gjør mange Komplimenter).

Min Herre, jeg Dem be'er ...

Sganarel.

Nei, jeg vil blive her.

Valeer.

Nei, det gaar aldrig an. Jeg kan Dem her ei høre.

Sganarel.

Jo, meget godt.

Valeer.

Saa maa jeg Deres Villie gjøre.
Men skynd Dig, da Eraste, og lad en Stol os faa,
Da Herren bliver her ...

Sganarel.

Jeg paa min Fod vil staa.

Valeer.

Hvor kan jeg taale det?

Sganarel.

O hvilken Tvang og Plage!

Valeer.

Til den Uhøflighed jeg kjender ikke Mage.

Sganarel.

Jo størst og allerstørst er den Uhøflighed,
Der ikke høre vil paa Budskab og Besked.

Valeer.

Saa maa jeg lyde da.

Sganarel.

Ja, det vil jeg Dem raade.

(De gjøre mange Ceremonier og Komplimenter, om hvem, der først skal sætte Hatten paa.)

Sganarel.

O de Ophævelser er os til liden Baade.
Maa jeg saa tale nu?

Valeer.

Hvis det ei gjør Besvær.

Sganarel.

Saa sig mig først: Veed De, at jeg Formynder er
For en ung Pige, der for ganske kjøn kan gjælde,
Som bor i dette Hus og heder Isabelle?

Valeer.

Ja.

Sganarel.

Godt. Det, som De veed, dem ei fortælles bør.
Men veed De ogsaa, hvad jeg nok betvivle tør,
At ei som Myndling blot hun ligger mig paasinde,
Men at som Viv hun skal sit Liv med mit forbinde?

Valeer.

Nei.

Sganarel.

Godt. Saa kan af mig De Kundskab derom faa,
At Deres Elskov De til Andre spare maa.

Valeer.

Min Elskov? Hvad!

Sganarel.

Lad den Forstillelse faa Ende!

Valeer.

Men hvem har sagt Dem, at jeg gjorde Cour til hende?

Sganarel.

En, paa hvis Vidnesbyrd jeg trøstigt stole maa.

Valeer.

Men dog!

Sganarel.

Hun selv.

Valeer.

Hun selv?

Sganarel.

Kan De det saa forstaa?
Som En, der elsker mig fra hendes Barndomsdage,
Hun kommen er til mig med en fortrolig Klage,
Og har mig bedet om at sige Dem Besked,
At hun, fra den Dag af, De fulgte hendes Fjed,
Tilfulde har forstaat, hvad Deres Øine sagde,
Og at et grusomt Kors det Sprog paa heude lagde,
At Deres Hjertes Haab hun længst opfattet har
Som Noget, der for mig høist uærbødigt var,
At al Forklaring af den Flamme, som De nærer,
Rent overflødig er og hende blot besværer.

Valeer.

Og det er hende selv, som sender mig det Bud?

Sganarel.

Ja vist, som gjennem mig Dem siger ligeud:
Da Deres Kjærlighed hun strax har godt forstaaet,
Saa havde De forlængst alt Svar fra hende faaet,
Hvis i sin Sjæleqval et Bud hun havde kjendt,
Som med den Kommission hun kunde have sendt;
At i siu Angst tilsidst, forpint af Tvang og Lede,
Hun skriftet har for mig, og vovet mig at bede
Om at besøge Dem og faa Dem klarlig sagt,
At hun forenes skal med mig i Ægtepagt,
At De ved Øiensprog aldeles Intet vinder,
Hvis Deres Hjernes Kløgt paa bedre Raad ei finder
For Deres Kjærlighed. Nu har mit Bud jeg bragt,
Og hendes Mening om den Sag har jeg Dem sagt.

Valeer (sagte til Ergaste).

O hvilket Eventyr! Hvad skal derom jeg tænke?

Sganarel (afsides).

Hvor han forvirret er!

Ergaste (sagte til Valeer).

Det er en Elskovsrænke!
Saavidt jeg skjønne kan, det Bud Dem glæde bør,
Ja, Ti mod En forvist jeg derpaa vædde tør,
At Damen, som til Dem saa listeligt det sender,
Ei slukke vil den Brand, som hendes Skjønhed tænder.

Sganarel (afsides).

O han har faaet nok.

Valeer (sagte til Ergaste).

En List tror Du det er?

Ergaste (sagte til Valeer.)

Ja, men han ser paa os, lad os ei blive her.

Fjerde Scene.

Sganarel (alene).

Hvor hans Forvirring i hans Ansigtstræk stod præget!
Hvor hoist uventet har det Budskab ham bevæget!
Kom Isabelle, kom!
O hvor hun viser smukt
En god Opdragelses fortræffelige Frugt!
Hun passer paa sin Dyd, og det med skig en Iver,
At ikkun af et Blik hun stærkt fornærmet bliver.

Femte Scene.

Isabelle. Sganarel.

Isabelle (afsides, idet hun træder ind).

Jeg frygter, at Valeer mig ei forstaaet har,
Og at min Hensigt med det Bud ei er ham klar,
Derfor jeg, fra mit Burs den sørgelige Lænke,
Vil med et nyt Forsøg ham mer Oplysning skjænke.

Sganarel.

Se her er jeg igjen!

Isabelle.

Nu vel?

Sganarel.

Tilgavns, min Tro,
Han saaet har sin Text! Slaa Du Dig blot til Ro,
Han vilde negte først sin hele Hjerteqvide,
Og lod som Ingenting, men da han fik at vide,
At jeg var Din Gesandt, han stum og stille blev,
Og for bestandig jeg den Fyr paa Flugten drev.

Isabelle.

Hvad siger De! Min Frygt i modsat Retning peger,
Og jeg er bange for, at han gjør nye Streger.

Sganarel.

Men af hvad Grund har Du Dig det i Hovdet sat?

Isabelle.

Vort Hus knap et Minut De havde før forladt . . .
Da jeg ved Vindvet stod blot for lidt Luft at trække,
Saae jeg om Hjørnet der en Mand, med Miner frække,
Som ilte hen til mig, idet han med Foragt,
Aldeles ugenert mig har en Hilsen bragt
Fra denne lumpne Knegt, og ind ad Vindvet kastet
En Æske med et Brev, hvorpaa afsted han hasted.
Jeg vilde strax igjen den Stads tilbagesendt,
Men før jeg saae mig om, var han om Hjørnet rendt.
Ak, over al den Tort jeg høilig er bedrøvet,
Og han maa skamme sig, at han slig List har øvet!
De indser vistnok selv, hvad Magt der ligger paa,
At denne Plageaand sit Kram igjen kan faa,
Jo før, jo heller . . . Men, hvem skal mit Bud vel være?
Jeg tør ei bede Dem . . .

Sganarel.

Jo, meget godt, min Kjære!
Just dette Hverv er mig et Kjærligheds Bevis,
Som ret mig glæder, og hvorpaa jeg fætter Pris,
Ei større Fryd end den, Du let mig kunde give.

Isabelle.

Saa tag det da!

Sganarel (idet han vil aabne Brevet).

Lad se, hvad han har kunnet skrive!

Isabelle.

For Guds Skyld, bryd det ei!

Sganarel.

Hvorfor? Er det en Feil?

Isabelle.

Vil De, at han skal tro, at jeg har brudt det Segl?
Det er den største Skam jo for en ærbar Pige,
At ville læse, hvad en Elsker har at sige,
Thi den Nysgjerrighed har alt for Dagen lagt,
At hemmeligt Behag han har hos hende vakt.
Forseglet og ubrudt bør han igjen modtage
I største Hast det Brev, jeg sender ham tilbage,
Til Vidnesbyrd for mig, om hvilket ringe Værd,
Jeg lægger paa hans Cour og paa hans hele Færd,

Saa at hvert Haab om mig han kan aldeles tabe,
Og ei herefterdags sig Illusioner skabe.

Sganarel.

Ja, Du har ganske Ret i hvad Du siger der,
Og Din Forsigtighed jo høist rosværdig er.
Jeg ser mit Lærdomsfrø har sat en herlig Spire,
Og Du er værdig til min Ægteseng at zire.

Isabelle.

Paa Deres Ønske dog jeg nødig lægger Baand —
De Brevet aabne kan, det er i Deres Haand.

Sganarel.

Nei, nei! De Grunde, som Du gi'er, er altfor gode,
Jeg strax udføre vil det Hverv, Du mig betrode,
Og et Par Ord i Hast blot sige ved hans Dør —
Saa kommer jeg igjen! Du ei Dig ængste bør.

Sjette Scene.

Sganarel (alene).

Det er en Glæde, som mig synes uden Lige,
At hun er en saa brav og saa fornuftig Pige!
Og jeg mig fryder ved at eie slig en Skat,
Som bli'er i Harnisk af et Blik alene sat,
Som blot ved Synet af et Brev i Vrede sættes,
Saa øieblikkelig til mig den Sag berettes,
Saa jeg til Elskeren flux selv det bringe maa —
Mon Leonor saadan man kunde stole paa?
Nei, som man arter dem, saaledes bli'er de Piger.
Hola!

(Han banker paa Valcers Dør.)

Syvende Scene.

Sganarel. Ergaste.

Ergaste.

Hvem der?

Sganarel.

Maaske Du til Din Herre siger,
At han kan spare sig Ulejligheden med
At skrive Breve, lagt i Guldetuier ned,

At Isabelle han til Vrede har opægget —
Læg Mærke til, hun har end ikke Seglet brækket,
Hvoraf jo tydeligt han sig kan slutte til
Hvad Held hans Frieri hos hende have vil.

Ottende Scene.

Valeer. Ergaste.

Valeer.

Hvad var det for en Stads, den Grobian Dig bragte?

Ergaste.

En Æske, med et Brev han her mig overrakte,
Som han paastaar De har til Isabelle sendt,
Hvoraf til Vrede hun skal være stærkt optændt.
Med ubrudt Segl hun Dem det sender her tilbage —
Læs det min Herre, læs, og se om feil vi tage!

Valeer (læser).

„Dette Brev vil udentvivl overraske Dem, og De vil maaske synes, at baade min Plan at skrive det og den Maade, paa hvilken jeg sender det, ere meget dristige. Men jeg befinder mig i en Tilstand, der ikke kan tage slige Hensyn. Min naturlige Angst for et Giftermaal, med hvilket jeg trues om sex Dage, bringer mig til at vove Alt. Da jeg er fast besluttet paa at fri mig derfra paa hvilkensomhelst Maade, har jeg trot, at jeg før burde vælge Dem end Fortvivlelsen. Tro dog ikke, at denne Tilstaaelse ene har sin Grund i min onde Skjæbne: Det er ikke den Tvang, hvori jeg lever, der har fremkaldt de Følelser, jeg nærer for Dem, men det er denne Tvang, som har fremskyndt min Tilstaaelse og bragt mig til at tilsidesætte de Formaliteter, som vort Kjøns Blufærdighed ellers fordrer. Det kommer kun an paa Dem selv, om jeg snart skal tilhøre Dem, og jeg venter blot paa at høre Deres Kjærligheds Hensigter, for at meddele Dem den Beslutning, jeg har fattet. Men fremfor Alt maa jeg bede Dem om at erindre, at Tiden er meget knap. To Hjerter, der elske hinanden, bør forstaa hinanden paa et halvt givet Vink".

Ergaste.

Naa Herre, finder De den Streg original?
Man for en Pige Kløgt ei hende negte skal,
Naar hun paa egen Haand en saadan List opspinder!

Valeer.

O til Tilbedelse jeg hende værdig finder!

Det Venskab, den Forstand, hvormed hun handler her,
Gjør hende for min Sjæl, mit Hjerte, dobbelt kjær,
Selv hendes Skjønhedsglands maa vistnok Pladsen vige . . .

Ergaste.

Der har vi Narren! Tænk paa, hvad De ham vil sige.

Niende Scene.

Sganarel. Valeer. Ergaste.

Sganarel (uden at se Valeer og Ergaste).

O trefold, firefold velsignet det Edikt*),
Som gjør Indskrænkning i al Luxus til vor Pligt!
Fra store Sorger det hver Ægtemand befrier,
Med mangen Fordring nok herefter Konen tier,
Og Kongen aldrig nok derfor man takke kan!
Nu ønskede jeg blot til Trøst for hver en Mand,
At et Reskript der kom imod Koketteriet,
Som mod Guldtresserne, mod Silkebroderiet.
Jeg har Ediktet kjøbt, og det udtrykkelig
Til Isabelle. Hun skal læse det for mig!
Naar efter Dagens Færd vi rolig sidde sammen,
Det hende være skal til Morskab og til Gammen,

(Han ser Valeer og Ergaste.)

Naa der vi Herren har med samt hans blonde Haar!
Mon fler' Billetter snart man i Guldæsker saar?
Ei sandt, De havde trot det var en ung Kokette,
Som De med Smiger Blaar i Øiet kunde sætte?
Men De har taget feil! Hun er ei af den Slags,
Som spilder Tid og Krudt! Lad den Fugl flyve strax!
Hun er saa viis, at kun i mig Behag hun finder,
Og De fortrække bør, da kun Fortræd De vinder.

Valeer.

Ja, Deres Værd, som vist Enhver beundre maa,
Det indser selv jeg godt, bør mig af Marken slaa,
Og det var Daarskab, om jeg vilde konkurrere
Med Dem om hende, som jeg ei bør elske mere.

Sganarel.

Ja Daarskab, det er vist.

*) Sigter til en under 27de November, 1660, udkommen Forordning, som forbød Guldbroderier paa Klæderne og lignende Luxus.

Valeer.

Selv, at hun er saa smuk
Ei havde fristet mig til reut forgjæves Suk,
Hvis blot en Anelse mig havde mildt advaret
Om den Rival, hvis Magt jeg grusomt har erfaret.

Sganarel.

Det tror jeg nok.

Valeer.

Jeg tør ei tænke mer derpaa.
Foruden Knurren jeg Dem Pladsen vige maa.

Sganarel.

Det er vel gjort.

Valeer.

Ak ja! Retfærdighed det byder,
Thi De er smykket med en saadan Krands af Dyder,
At rent formasteligt det var at bære Nag
Til Dem, fordi hun blot i Dem kan finde Smag.

Sganarel.

Forstaar sig selv.

Valeer.

Ja, ja! For Dem, som sagt, jeg viger.
Dog beder jeg Dem om, at De til hende siger —
Det er den sidste Bøn, en stakkels Elsker gjør,
Der sine Ovaler Dem, kun Dem tilskrive bør —
Jeg Dem besværger om, at De til Isabelle
Vil sige, hvad jeg selv ei hende tør fortælle:
At al min Kjærlighed var ren som luttret Guld,
At al min Attraa kun har været æresuld.

Sganarel.

Ja, ja!

Valeer.

At ikkun paa mig selv mit Valg berode,
Saa jeg af hendes Ja mig kun afhængig trode,
Indtil med Hjertesorg for nylig jeg udfandt
Den mægtige Rival, som hendes Hjerte vandt.

Sganarel.

Godt, godt!

Valeer.

At hvad end sker, maa hun forvisset være,
At hendes Billede jeg vil i Hjertet bære,

At hvilke Lidelser, der end mig forestaa,
Jeg til mit sidste Suk dog elske hende maa,
Og at den Grund, som mig Tilbagetræden byder,
Er kun den Agtelse, jeg skylder Deres Dyder.

Sganarel.

Det er at tale viist. Til hende jeg paa Stand
Vil mælde Deres Ord, som vist ei støde kan.
Men tag et venligt Raad, og skynd Dem at forjage
En Lidenskab, der Dem kun er og bli'er til Plage.
Farvel!

Ergaste (sagte til Valeer).

O hvilken Nar!

Tiende Scene.

Sganarel (alene).

Det ret bedrøver mig,
At den forelskte Nar er saa ulykkelig!
Men det er ogsaa galt, naar slig en Fyr vil tænke
Paa at erobre Den, som jeg har lagt i Lænke.
(Han banker paa sin egen Port.)

Ellevte Scene.

Sganarel. Isabelle.

Sganarel.

Hos ingen Elsker jeg saa stor Forvirring saae,
Som hans ved sin Billet ubrndt igjen at saa.
Hans Haab er rent forbi og han vil Pladsen vige,
Dog har han bedt mig om, at jeg Dig vilde sige,
„At al hans Kjærlighed var ren som luttret Guld,
At al hans Attraa kun har været ærefuld,
Og at hans Hustrus Valg kun paa ham selv berode
Saa at han af Dit Ja sig kun afhængig trode,
Indtil med Hjertesorg fornylig han udfandt
Den mægtige Rival, der længst Dit Hjerte vandt;
At hvad der end kan ske, maa Du forvisset være,
At han Dit Billede vil i sit Hjerte bære;
At hvilke Lidelser, der end ham forestaa;
Han til sit sidste Suk Dig evig elske maa,
Og at den Grund, som ham Tilbagetræden byder,
Er kun den Agtelse, han skylder mine Dyder".

Saaledes lød hans Ord, som jeg ei dadle kan,
Nei, jeg beklager ham, den stakkels unge Mand.

Isabelle (afsides).

Hans Lidenskab har ei mit stille Haab bedraget,
Og af hans Dines Sprog har seil jeg ikke taget.

Sganarel.

Hvad siger Du?

Isabelle.

At det mig volder Hjertenød,
Naar De forsvarer Den, jeg hader som min Død,
At hvis De elsked mig saaledes som De sagde,
Lidt mere Vægt De vist paa hans Forhaanen lagde.

Sganarel.

Han har jo ikke vidst, at Du forelsket var
I mig, og at til Dig han ærlig friet har,
Og paa honet Maner...

Isabelle.

Honet Maner, De siger?
Er Den honet, som frækt bortfører unge Piger?
Kan Den blandt Hædersmænd vel have Sted og Rang,
Som os adskille vil og ægte mig ved Tvang?
Som om han kunde tro, jeg Livet vilde bære,
Naar med en saadan Plet først krænket var min Ære.

Sganarel.

Hvordan?

Isabelle.

Ja, ja! Jeg veed de Planer, han har lagt!
Han taler om, at jeg skal føres bort med Magt.
Jeg ei begribe kan, ved hvilken løulig Rænke
Han alt har faaet Nys — hvad mig maa bittert krænke —
Om at De ægter mig, før otte Dages Frist,
Hvad jeg jo først igaar igjennem Dem har vidst.
Men han — saa siger man — vil sine Kort saa spille,
At han for evig Tid kan Dem og mig adskille.

Sganarel.

Det dur aldeles ei.

Isabelle.

O tilgiv mig jeg be'er —
Han er en Hædersmand, som paa honet Maner...

Sganarel.

Han Uret har. Det er ei Ting, hvormed man spøger.

Isabelle.

Men Deres Mildhed blot hans Daarlighed forøger.
Ja, jeg er vis derpaa, at hvis De havde skjændt
Lidt drøiere paa ham, saa var ei dette hændt,
Han havde faat Respekt, da Brevet kom tilbage,
Og ikke sagt, at han paany mig vilde plage,
At, trods min Haan, han er besat af den Ide,
At jeg i Grunden helst hans Kjærlighed vil se,
At saare nødig jeg til Dem min Haand vil give,
Og — hvad end Verden tror — med Glæde bortført blive.

Sganarel.

Han er jo gal!

Isabelle.

Mod Dem han sig forstillet har!
Han tænker ene paa at holde Dem for Nar.
Tro mig, de fanre Ord, hvormed han Dem bedrager
Mig Aarsag givet har til mange bittre Klager.
Ja, det er haardt, naar man har levet uden Plet,
Og kjækt unddraget sig enhver Forførers Net,
At man alligevel skal bæve for sit Rygte,
Og daglig en Skandal af den Natur befrygte.

Sganarel.

Slaa Dig tiltaals!

Isabelle.

Men dog jeg først Dem sige maa,
Hvis med hans Dristighed De ikke Bugt kan faa,
Hvis ikke hurtigt De kan sikkre Midler finde,
Der mig beskjærme for, hvad fræk han har isinde,
Jeg Alt opgive vil og fly for den Fortred
Og for de Krænkelser, han mig besværer med.

Sganarel.

Vær ikke saa forknyt, min egen lille Kone!
Han skal nok faa sin Text, og det i rette Tone!

Isabelle.

Siig ham, at han den Sag umulig nægte kan,
At jeg fra sikker Haand har Kundskab om hans Plan,
At jeg tør sige, han kan Intet foretage,
Som Overraskelse mig vilde foraarsage,
At han kun spilder Tid, hvis nu han sukker mer,
Da mine Følelser for Dem jo klart han ser,
At hvis der ikke skal en stor Ulykke hænde,
Maa han mit Bnd forstaa og se den Sag at ende.

Sganarel.

Ja, han skal faa Besked,

Isabelle.

Men med et Tonefald,
Saa at han mærker, at det Alvor være skal.

Sganarel.

Vær ganske sikker paa, at jeg skal Intet glemme.

Isabelle.

Med Utaalmodighed jeg venter paa Dem hjemme.
Skynd Dem og kom igjen! Derom jeg ret Dem be'er,
Thi jeg er hjertesyg, naar jeg Dem ikke ser.

Sganarel.

Gaa ind, min Dukke, gaa! Jeg kommer strax tilbage!

Tolvte Scene.

Sganarel (alene).

Mon denne Pige har i Dyd og Klogskab Mage?
Hvor jeg er lykkelig! Hvor det mig fryde maa,
At i min Viv jeg vil et Dyds-Exempel faa!
Saadan er Mønsteret for alle brave Qvinder,
Ei de Koketter, som man her i Byen finder,
Der tage frækt mod Cour, til uden mindste Sky
De bringe deres Mænd i et fortvivlet Ry.

Trettende Scene.

Valeer. Sganarel.

Sganarel.

Hola, min Herre, som paa ny Projekter finder!

Valeer.

Hvad har igjen Dem bragt?

Sganarel.

Det Galskab De opspinder.

Valeer.

Hvordan!

Sganarel.

De veed jo godt, hvad jeg Dem sige vil;

Jeg er, oprigtig talt, kjed af det dumme Spil!
Mig vil De narre med ret smukke Talemaader,
Mens underhaanden De et tosset Haab forraader.
Ser De, det var min Agt at tage Sagen blidt,
Men det umulig er, De driver det for vidt!
Maa De ei skamme Dem, naar Alting De betænker,
At De, i Deres Stand, vil bruge slige Rænker:
En ærbar Jomfru vil De føre bort med Magt,
Og myrde hendes Haab om en forønsket Pagt.

Valeer.

Hvem har fordristet sig til saadant at fortælle?

Sganarel.

Forstil Dem ei! Det er mig sagt af Isabelle,
Der nu, for sidste Gang, ved mig Dem sige la'er,
At hun tilstrækkelig sit Valg jo viist Dem har,
At hendes Hjerte, som alene mig tilhører,
De til Fortvivlelse ved Deres Nølen fører,
At De bli'er Aarsag i Ulykker uden Tal,
Hvis De ei Ende gjør i Hast paa den Skandal.

Valeer.

Hvis hun har sagt, hvad nys af Dem jeg maatte høre,
Saa bor min Kjærlighed ei mindste Haab sig gjøre;
End ikke mindste Tvivl hos mig tilbageblev:
Jeg bøier ydmygt mig for hvad hun foreskrev.

Sganarel.

Hvis hun har sagt...? Hvordan? I Tvivl mit Bud De drager,
Og tror, at det er mig, som egenmægtig klager?
Skal selv maaske hun sin Besværing føre frem?
Jeg siger Ja dertil for at kurere Dem.
Følg De blot med, saa skal af hendes Mund De høre,
Om hun har vaklet i det Valg, hun vilde gjøre.

Fjortende Scene.

Isabelle. Valeer. Sganarel. Ergaste.

Isabelle.

Hvordan? De bringer ham? Hvad skal det føre til?
Maaske hans Frieri De anbefale vil?
Maaske De, blændet af hans fjeldne Dyders Flitter,
Vil jeg skal elske ham og taale hans Visitter?

Sganarel.

Nei, nei, min Glut! Dertil jeg selv for kjær Dig har —
Men for et Eventyr han min Beretning ta'er,
Og tror, at jeg ved List Dig hvert et Ord indgiver,
Mens Had og Kjærlighed jeg selv Dig foreskriver.
Derfor jeg ønsker, Du vil sige ham Besked
Om den Vildfarelse, som gjør ham selv Fortred.

Isabelle (til Valeer).

Hvad? Har jeg mig end ei tilstrækkelig forklaret?
Har om min Mening De den mindste Tvivl bevaret?

Valeer.

Desværre, ja. Hvad mig i Deres Navn blev sagt,
Har mig forbauset og en saadan Uro vakt,
At jeg har tvivlet, ja! — Men hvis De ei vil glemme,
At Deres Ord, der mig min Elskovs Kaar bestemme,
Er mer end Liv og Død, De vist ei vredes bør,
Naar om at høre dem igjen jeg bede tør.

Isabelle.

Hvad i mit Navn blev sagt, Dem ei forbause burde.
Mit Hjertes Følelser jeg aabent skildre turde,
Da paa saa reu en Grund jeg disse støttet tror,
At deres Sandhed kjækt ndbryde tør i Ord.
Saa vid — og lad ei Tvivl herefterdags Dem hilde —
At tvende Skikkelser sig her for mig fremstille,
Som paa forskjellig Vis mig Følelser indgød,
Der hver en Hjertets Streng stærkt at vibrere bød,
Den ene, i hvis Valg jeg tør min Ære sætte,
Har al min Kjærlighed og Agtelse medrette,
Den anden har, til Tak for sin Tilbøilighed,
Ikkun min Vrede, fulgt af Had og Bitterhed.
Med sin Nærværelse den Ene mig fortryller,
Og Synet af ham blot min Sjæl med Glæde fylder,
Men naar jeg ser et Glimt blot af den Andens Træk,
Da gjennemisnes jeg af Afsky og af Skræk;
Den Enes Hustru vil jeg hjertensgjerne blive,
Før jeg den Anden tog, jeg vilde mig aflive.
Nu har jeg mig forklart, saa De det kan forstaa,
For lang en Tid jeg alt de Qvaler bærer paa,
Og Den, jeg elsker, maa en rask Beslutning tage,
Saa intet Haab for Den, jeg hader, bli'er tilbage,
Maa ved en hellig Pagt, befri mig fra den Nød,
Hvis Sjælequal er mig mer rædsom end min Død.

Sganarel.

Ja, ja, min Glut, jeg stærkt paa vor Forening tænker.

Isabelle.

Ja, kun ved dette Skridt De mig Tilfredshed skjænker.

Sganarel.

Den skal Du faa.

Isabelle.

Jeg veed, at jeg mig skamme bør,
Naar jeg, skjøndt Pige, mig saa frit udtale tør.

Sganarel.

Vist ei.

Isabelle.

Men i de Kaar, som blev min Skjæbnes Gave,
Jeg nogen Frihed vist bør fremfor Andre have,
Og uden Rødmen her jeg vistnok tilstaa kan,
Min Kjærlighed for ham, der blive skal min Mand.

Sganarel.

Ja, det skal ske, min Glut, mit Hjertes Haab og Lise!

Isabelle.

Lad ham da tænke paa sin Ømhed at bevise.

Sganarel.

Der, tag og kys min Haand!

Isabelle.

Ei mer han sukke maa,
Men slutte rask den Pagt, som er min Sjæls Attraa,
Og her modtage han det Løfte jeg tør gjøre,
At ingensinde jeg en Anden vil tilhøre.

(Hun lader som om hun vil omfavne Sganarel, men rækker sin Haand til Valeer, som han kysser).

Sganarel.

Aa, aa, min Næsetip! Mit stakkels Nusseben!
Til Løsen af mit Ord skal jeg ei være sen.
Tys, Tys!

(Til Valeer.)

Tror De endnu, at jeg Dem vil bedrage
Og foreskrive, hvem hun sig til Mand skal tage?

Valeer.

Nei, nei!

(Til Isabelle.)

Min Frøken, jeg Dem fuldt forstaaet har,
Og Deres Hensigt er mig bleven ganske klar,
Derfor i største Hast jeg nu vil se at fjerne
For evig den Person, De ser saa høist ugjerne.

Isabelle.

En større Glæde kan De aldrig gjøre mig,
Thi den Person er mig saa høist utaalelig,
At jeg, ved Synet blot af ham, bli'er saa betaget . . .

Sganarel.

Naa, naa!

Isabelle.

Har ved mit Ord jeg Dem maaske mishaget?
Har jeg . . .?

Sganarel.

Vist ei. Men naar jeg ser hans Hjertesaar,
Saa tror jeg dog, at Du mod ham er lidt vel haard,
Og i Din Heftighed Dig lidt vel stærkt udtrykker.

Isabelle.

Ved saadan Leilighed man ei sit Ord besmykker.

Valeer (til Isabelle).

Slaa Dem til Ro, jeg be'er. Før trende Dage gaa,
Skal Hadets Gjenstand De for evig fjernet faa.

Isabelle.

Ja, det er meget godt. Farvel.

Sganarel (til Valeer).

Af ganske Hjerte
Gjør det mig ondt.

Valeer (til Sganarel).

De ser jeg tvinge kan min Smerte.
At Frøknens Valg er godt, jeg ei bestride tør,
Paa hendes Ønskers Maal jeg strax arbeide bør.
Farvel.

Sganarel.

Den stakkels Fyr! Hvor han er at beklage!
Omfavn mig! Hende selv det er jo op ad Dage.
(Han omfavner Valeer.)

Femtende Scene.

Isabelle. Sganarel.

Sganarel.

Jeg høit ham ynke maa.

Isabelle.

O det behøves ei.

Sganarel.

Men dog Din Kjærlighed faaledes rører mig,
At jeg, min lille Skat, Dig ønsker at belønne.
En Uge bli'er for lang, saa vidt som jeg kan skjønne,
Derfor imorgen alt vi Bryllup holde vil . . .

Isabelle.

Imorgen alt?

Sganarel.

Det er Undselighedens Spil,
Som gjør Dig angst! Jeg veed, hvor det Dit Hjerte glæder —
Dn er nok ei af dem, som for Dit Bryllup græder.

Isabelle.

Men dog . . .

Sganarel.

Til Bryllupet alt gjøres skal istand.

Isabelle (afsides).

O Himmel, indgiv mig, hvordan det hindres kan.

Tredie Akt.

Første Scene.

Isabelle (alene).

Ja, hundred Gange før jeg Døden vilde lide,
End se mig selv som Brud ved den Forhadtes Side,
Og uaar jeg vover Alt for den Qval at uudgaa,
Man med uskaanfom Dom vist ei mig dadle maa.
Men Mørket falder alt, hver Angst jeg vil fordrive,
For i min Elskers Haand min Lod at overgive.

Anden Scene.

Isabelle. Sganarel.

Sganarel
(der taler til Nogen inde i Huset).

Jeg kommer strax igjen ... Gjør til imorgen pænt ...

Isabelle (afsides).

O Gud!

Sganarel.

Du der, min Glut! Hvor gaar Du hen saa sent?
Du sagde jo, at Du var træt og vilde sove,
At strax Du lagde Dig, saa jeg Dig maatte love,
Naar jeg kom hjem igjen, Dig ei at kalde paa,
At til imorgen Du Dig udhvilt kunde faa?

Isabelle.

Det sandt er ... men ...

Sganarel.

Men hvad?

Isabelle.

De ser mig høist forvirret,
Og jeg er bange for, De blive skal opirret.

Sganarel.

Hvordan? Hvad er det da?

Isabelle.

Jeg be'er dem, raab ei saa!
Det for min Søsters Skyld er, at jeg ud maa gaa.
For en Historie, der ei mit Bifald vinder,
Hun indelukket i mit Kammer sig befinder.

Sganarel.

Hvordan?

Isabelle.

Ja tænk Dem blot, hun er forelsket i
Den Fyr, som vi jog bort, og det til Raseri!
En Lidenskab, der fast til Vanvid hende leder ...
De selv bedømme kan, hvordan hun ham tilbeder,
Naar jeg fortæller Dem, at hun er kommen hid
Med Klagen af sin Nød paa denne Dagens Tid,
Og har mig sagt, at før maa hendes Hjerte briste,
End i Fortvivlelse den høit Tilbedte miste,

At i et Aar hun alt ham heftigt elsket har,
Og at i hemmelig Forstaaelse de var,
Der i Begyndelsen, i Elskovs første Hede,
Lod dem om Ægteskabs-Kontrakt hinanden bede.

Sganarel.

O hvilket skjændigt Skarn!

Isabelle.

Men underrettet om,
Hvad her er sket idag, i Angst til mig hun kom,
For mig at bede, ja, mig ydmygt at bønfalde
Om, at hun i mit Sted maa ham tilbagekalde,
Og blot forsøge paa at lindre mildt hans Saar
Fra Vindvet, som ud til den lille Gade gaar;
Om at hun med en Røst, der min skal efterabe,
Maa hos sin Elsker Mod og Tillid atter skabe,
Saa at Fortvivlelsen og Reisen han opgi'er,
Saa at hans Suk for mig til hendes Fordel bli'er.

Sganarel.

Og Du kan finde...

Isabelle.

Jeg? Af Harme fast jeg ryster.
Hvor kan Du, har jeg sagt, dog gjøre Sligt, min Søster?
Maa Du ei rødme, at Du Dig forelsket har,
I En, hvis Kjærlighed saa vankelmodig var,
At Du har glemt Dit Kjøn, og vil hvert Haab opgive
Om den retskafne Mand, hvis Viv Du kunde blive?

Sganarel.

O han fortjener det!... Han finder det vist smukt...

Isabelle.

Vist hundred Grunde har jeg i min Vrede brugt,
For hendes Lavhed ret med Fynd Besked at sige,
Og dette Møde her iaften at undvige.
Men ak, saa brændende dog hendes Bønner var,
Saa stærk en Graad, saa mangt et Suk hun udstødt har,
Saa stor Fortvivlelse mig hendes Aasyn viste,
Hvis med det Møde hun sit sidste Haab forliste,
At mod min Villie jeg tilsidst det har tilladt,
Mens jeg, til Værn mod den Intrige her i Nat,
Som ak, min Ømhed for min Søster maa tilstede,
Just vilde gaaet for Lukretia at bede,
(Da hun af Dem jo som et Mønster stilles frem)
Om hid at komme. Her, De veed, jeg mødte Dem.

Sganarel.

Nei, de Historier maa jeg mig rent frabede...

Med Hensyn paa min Bro'er jeg kunde det tilstede,
Men udenfra man den Skandal kan blive vaer,
Og Den, som jeg mig til min Hustru kaaret har,
Maa ei blot være ren, honet og rig paa Dyder,
Hun ei mistænkes maa end for de mindste Lyder!
Jeg den infame Tøs i Hast vil jage bort . . .

Isabelle.

Men handler De heri dog ikke lidt vel haardt?
Og faar hun ikke Grund til over mig at klage,
At hendes Hemlighed jeg ei har holdt tilbage?
Naar hun, paa Deres Bud, ei Bistand af mig faar,
Er det vist billigt, at i Fred herfra hun gaar.

Sganarel.

For Din Skyld da!

Isabelle.

Men først og fremst, skjul Dem, jeg beder,
At hendes Bortgang ei til nogen Opsigt leder.

Sganarel.

Af Kjærlighed til Dig jeg mig behersker her,
Men vil, saasnart hun ud af Huset kommen er,
Foruden Omsvøb strax det til min Broder mælde,
Og den Historie ham ret med Lyst fortælle.

Isabelle.

Men ei mit Navn, jeg be'er, De deri nævne maa!
God rolig Nat! Jeg strax til Hvile nu vil gaa.

Sganarel.

Naa, til imorgen, Barn!

(Alene.)

O jeg kan neppe vente!
Nu skal min Broder faa sin Præk igjen med Rente!
Han bliver holdt for Nar, og det er ham tilpas . . .
For hundred Daler ei jeg mistede den Spas.

Isabelle (inde i Huset).

Af Din Fortræd og Sorg min Søster, dybt jeg røres,
Men Du maa indse selv, at dette ei kan gjøres.
Mig er min Ære kjær. For intet Risiko
Jeg den udsætte bør. Gaa bort, slaa Dig til Ro!

Sganarel.

Der kommer hun, min Sandt, og det med dybe Sukke —
Her skal hun mer ei ind. Jeg Porten godt vil lukke.

(Han tager Nøglen af Porten og stikker den i sin Lomme.)

Isabelle (aldeles indhyllet i et stort Slør).
O Himmel, staa mig bi, at dette lykkes maa!

Sganarel.
Men hvor gaar Tøsen hen? Jeg vil dog passe paa.

Isabelle.
Men, Gud ske Lov, at Mulm og Mørke mig beskytte.

Sganarel.
Til Elskerens Logis! Mon hun til ham vil flytte?

Tredie Scene.

Valeer. Isabelle. Sganarel.

Valeer (der kommer hurtigt ud af sin Dør).
Hvad det end koste skal, jeg paa min Elskovs Bud
Forsøge maa ... Hvem der?

Isabelle.
Gjør ingen Støi! O Gud ...
Jeg kommer selv til Dem ... Her ser De Isabelle ...

Sganarel.
Det lyver Du, Dit Skarn, det kan jeg Dig fortælle.
Hun har den Ære kjær, som Du foragtet har,
Mens hendes Navn og Røst saa skammeligt Du ta'er.

Isabelle.
Men kun, hvis De, Valeer, med hellig Ed vil love ...

Valeer.
For denne Lykke vil jeg alt i Verden vove,
Saa snart som Dagen gryr, jeg rækker Dem min Haand,
Hvor De bestemme vil at knyttes skal vort Baand.

Sganarel.
O hvor den Nar ta'er feil!

Valeer.
Lad Intet Frygt Dem volde!
Mod Deres Argus jeg nok tappert Stand skal holde.
Før han af denne Skat mig røve skal et Haar,
Med tusind Dolkestik jeg gi'er ham Banesaar.

Fjerde Scene.

Sganarel.

Vær ganske rolig! Jeg skal Dig vist ei berøve
Den frække Tøs, som slig en Skjændselsdaad tør øve!
Ei hendes Kjærlighed mig skinsyg gjøre kan,
Nei, paa min Ære, Du skal blive hendes Mand,
Jeg selv vil sørge for, man kan Jer sammen finde.
Den Agtelse jeg har for hendes Faders Minde,
Det Forhold, hvori jeg til hendes Søster staar,
Gjør mig det vigtigt, at vi hende giftet faar.
Hola!

(Han banker paa Kommissærens Dør.)

Femte Scene.

En Kommissær. En Notar. Sganarel. En Lakei (med en Fakkel).

Sganarel.

Hr. Kommissær!

Kommissæren.

Hvem der?

Sganarel.

Det kan ei vente!
Jeg kommen er for Dem i Embedsdragt at hente.
Følg med, jeg be'er, saa kan ved Deres Lys vi se.

Kommissæren.

Vi var ved at gaa ud.

Sganarel.

Men det maa hurtigt ske.

Kommissæren.

Hvordan?

Sganarel.

I dette Hus De to Personer finder,
Som det er bedst, at man i Ægteskab forbinder,
Thi Pigen er af Stand, og staar os meget nær,
Skjøndt af en vis Valeer herhid hun lokket er,
Og for Familiens Skyld, jeg beder Dem, min Herre,
At De vil komme strax.

Kommissæren.

Det kunde træffe værre.
Jeg netop en Notar ved Haanden har.

Sganarel.

Hvem? Han?

Notaren.

Ja, kongelig Notar.

Kommissæren.

Dertil en Æresmand.

Sganarel.

Det falder af sig selv. Her har vi Døren henne,
Men pas nu bare paa, at Ingen bort skal rende.
Jeg lover Dem, at De skal god Betaling faa —
Dog, først og fremst, De ei Stikpenge tage maa!

Kommissæren.

Hvordan? En Lovens Mand, som jeg! Hvor kan De tænke?

Sganarel.

Ei Deres Embedsdyd jeg dermed vilde krænke.
Nu vil i største Hast jeg til min Broder gaa...
(Til Lakeien.)
Med Deres Fakkel De herhen mig lyse maa.
Nu skal jeg glæde ham for alle hans Unoder...
Hola!
(Han banker paa Ariстes Dør.)

Sjette Scene.

Ariste. Sganarel.

Ariste.

Hvem banker paa? Aa, er det Dig min Broder?

Sganarel.

Kom, Hr. Hofmester! Kom, Du gamle Modelaps,
Saa skal Du faa af mig en rigtig Nyhedssnaps.

Ariste.

Hvordan?

Sganarel.

En Nyhed, som jeg har fra sikkre Kilder.

Ariste.

Hvad da?

Sganarel.

Hvad tror Du vel, at Leonor bestiller?

Ariste.

Hvi spørger Du derom? Paa Bal hun vistnok er
Hos en Veninde, som ...

Sganarel.

Ja vist!

(Peger paa Valeers Dør.)

Det Bal er der!
Følg med, saa skal Du se, hvor hun til Dands er taget.

Ariste.

Hvad mener Du?

Sganarel.

At Du har hende smukt opdraget.
„For stor en Strenghed ei den mindste Nytte gjør,
„Og man med Blidhed helst de Unge rette bør,
„Mistillid, Hængsler, Slaa, for Gifte som Ugifte
„Kan aldrig skabe Held, men kun Ulykke stifte,
„Og man med Fængselsstraf just ei det bringer vidt,
„Thi Kjønnet holder af at føle sig som frit".
Ja det er vist og sandt! Hun har sig Frihed taget,
Og hendes Dydsbegreb bli'er ei af Skrupler plaget.

Ariste.

For Guds Skyld, sig, hvor vil Du hen med denne Snak?

Sganarel.

Det vil Dig klæde godt. Jo, jo, jeg siger Tak.
Langt heller vilde jeg en Snes Pistoler tabe
End ikke se den Frugt, som de Principer skabe,
Thi vort System er i de Søstre stillet frem,
Min flyr for Elskere, Din løber efter dem.

Ariste.

Hvem?

Sganarel.

Leonor.

Ariste.

Jeg be'er Dig, lad den Spøg ophøre!

Sganarel.

Spøg! Spøg! O han er god, han vil til Spøg det gjøre.

Men naar jeg siger det, og atter det gjenta'er,
At i sit Hus Valeer Din Leonor alt har,
At de gjensidig Tro hinanden alt har lovet,
Ja, længe før paa Cour til Isabel han voved.

Ariste.

Den Tale har end ei Sandsynlighedens Spor.

Sganarel.

Om han end selv det ser, han dog det ikke tror!
Det gjør mig rasende! Ei Aar er Visdoms Kilde,
Naar man ei har det her.

(Peger paa sin Pande.)

Ariste.

Men, kjære Bro'er, hvad vilde . . .

Sganarel.

Aa! Vilde! Hvad! Jeg vil, at Du skal følge med,
Og saa derinde klar og tydelig Besked,
Saa selv Du ser, om jeg Dig vil bag Lyset føre,
Om ei, alt i et Aar, hinanden de tilhøre.

Ariste.

Hvi skulde hun til mig det ikke have sagt,
Hvis hendes Ønske var at slutte denne Pagt,
Til mig, der har, saa langt hun huske kan tilbage,
Bevist mig sølelig, fra hendes Barndomsdage,
Til mig, der hundredfold mig har forpligtet til,
At hendes Hjertes Valg jeg aldrig tvinge vil?

Sganarel.

Ja Svaret herpaa maa Du selv se til at jevne;
Notar og Kommissær jeg hid har ladet stevne,
Da det høist vigtigt er, at flux et Ægteskab
Gjør Ende paa al Snak og hindrer Rygtets Tab,
Thi jeg kan dog ei tro, at Du saa lav vil være,
Og ægte hende med en Plet paa hendes Ære,
Med mindre Du maaske en Grund i Baghaand har,
For hvilken Skrupler af den Art strax Flugten ta'er.

Ariste.

Nei, aldrig skal om mig Du slig en Svaghed høre,
Og aldrig vilde jeg med Tvang en Viv hjemføre,
Dog tror jeg ei, at hun . . .

Sganarel.

Lad det en Ende faa,
Med al den Snak! Du dog Processen tabe maa.

Syvende Scene.

Kommissæren. Notaren. Sganarel. Ariste.

Kommissæren.

Foruden mindste Tvang kan den Sag ordnet blive,
Og mine Herrer bør al Ængstelse fordrive;
Hvis Damens Ægteskab er Deres Maal og Med,
Saa herfker der
(Peger paa Valeers Hus.)
som her fuldkommen Enighed.
Thi med sin Underskrift Valeer al Tvivl forjager
Og Den, som hos ham er, han glad til Hustru tager.

Ariste.

Men huu?

Kommissæren.

Er indelukt, og kommer ikke frem,
Før hendes Ægteskab samtykket er af Dem.

Ottende Scene.

Valeer. Sganarel. Ariste. Kommissæren. Notaren.

Valeer.

Ja, mine Herrer, her kan Ingen indladt blive!
Vor Ægteskabskontrakt De først maa underskrive.
De veed jo, hvem jeg er, og jeg har gjort min Pligt
Mod Dem og hende, som jeg elsker inderligt.
Hvis De til Hensigt har vort Ægteskab at lette,
Bør Deres Underskrift De paa Kontrakten sætte,
Hvis ei en Kamp paa Liv og Død der forestaar,
Thi med det Gode ei den Skat igjen De faar.

Sganarel.

Nei paa at skille dem aldeles ei man tænker.
(Afsides.)
Han tror, at den Kontrakt ham Isabelle skjænker,
Og det benyttes maa.

Ariste.

Men er det Leonor?

Sganarel.

Ti stille!

Aristе.

Men . .

Sganarel.

Tys! Tys!

Aristе.

Men dog . . .

Sganarel.

Aa spildte Ord!
Kan Du ei tie da?

Valeer.

Hvad end forresten hænder,
Er Isabelle min, og hun min Troskab kjender,
Og hendes Valg af mig, det frit jeg sige tør,
Er ei saa slet, at det af Dem fordømmes bør.

Aristе.

Hvad der han siger, er . . .

Sganarel.

Der er en Grund, ti stille!
Du skal Oplysning faa.

(Til Valeer.)

Vi mer ei sige ville,
Da vi samtykker i, at De til Hustrn ta'er
Den, som i Deres Hus sig indelukket har.

Kommissæren.

Just i de Termina Kontrakten Alt bestemmer,
Med Navn in blanco til den Dame, som sig gjemmer
Først Deres Underskrift, saa mangler hendes blot.

Valeer.

Dermed er jeg tilfreds.

Sganarel.

Just saadan er det godt.

(Afsides.)

Snart skal vi le deraf.

(Til Aristе.)

Din Underskrift, min Broder,
Det Dig tilkommer først.

Aristе.

En Hemlighed formoder . . .

Sganarel.

Aa gjør nu intet Brøvl og spild ei flere Ord!

Ariste.

Nævnt Isabelle blev og ikke Leonor.

Sganarel.

Men hvis nu Leonor er virkelig den rette,
Vil Du Dig da maaske mod hendes Bryllup sætte?

Ariste.

Vist ei.

Sganarel.

Saa underskriv, jeg selv gjør ligesaa.

Ariste.

Ja, jeg forstaar det ei.

Sganarel.

Du skal det snart forstaa.

Kommissæren.

Vi komme strax igjen.

Sganarel (til Ariste).

Nu vil jeg nok Dig sige
Den hele Sammenhæng.

(Sganarel og Ariste forblive i Samtale, i Theatrets Baggrund.)

Niende Scene.

Leonor. Ariste. Sganarel. Lisette.

Leonor.

O Oval, forudeu Lige!
Hvor er' de Lapse mig dog inderlig forhadt' . . .
Jeg for de Herrers Skyld alt Ballet har forladt.

Lisette.

Dog er man ivrig nok for Deres Gunst at vinde.

Leonor.

Saa ivrig, at jeg det utaaleligt maa finde.
Jeg foretrækker langt den jævneste Pasiar
For Smiger af de Folk, der intet Indhold har,
Der med en blond Paryk den tomme Hjerne dækker,
Og tror, at deres Vid vor Munterhed opvækker,
Naar med en daarlig Spøg, der gjør dem selv til Nar,
En Oldings Kjærlighed de kriticeret har,
Og drillet mig, fordi jeg skatter den langtmere

End al den Lidenskab, de Herrer fabrikere.
Men ser jeg ikke der...

Sganarel.

Nu har Du hørt Besked...
Men der hun kommer jo, og Kammerpigen med.

Ariste (til Leonor).

Jeg er ei vred paa Dig for det, man nys mig sagde,
Men selv Du veed det bedst, om jeg Dig Tvang paalagde,
Om ei høitideligt jeg har Dig lovet tidt,
At i Dit Hjertets Valg Du skulde handle frit.
Derfor, o Leonor, kan jeg ei rigtigt fatte,
At ei lidt mere Pris Du paa mit Bifald satte,
At egenmægtigt Du Din Haand bortgivet har!
Vel angrer det mig ei, at god mod Dig jeg var,
Men dybt alligevel har Din Opførsel krænket
Det Venskab, som jeg Dig saa mangt et Aar har skjænket.

Leonor.

Den Tales Mening jeg aldeles ei forstaar.
Tro mig, jeg er idag den samme, som igaar,
Tro mig, jeg ærer Dem saa høit som jeg Dem agter,
Hvert andet Valg end Dem med Afsky jeg betragter,
Og hvis mit Ønske skal bestemme mine Kaar,
Imorgen alt min Haand for Alteret De faar.

Ariste (til Sganarel.)

Hvorledes kan Du da paa de Historier finde?

Sganarel (til Leonor).

Kan De benægte, at De nylig var derinde
Hos Hr. Valeer, og at, til Spot og Spe og Skam,
De over Aar og Dag alt sukket har for ham?

Leonor.

Maa jeg Dem spørge, hvem der mig det Skudsmaal giver,
Og fra hvad rare Folk den Dosis Løgn sig skriver?

Tiende Scene.

Isabelle. Valeer. Leonor. Ariste. Sganarel. Kommissæren. Notaren. Lisette. Ergaste.

Isabelle (til Leonor).

Tilgiv, min Søster, og vær ikke vred paa mig,
Hvis jeg med Brugen af Dit Navn har krænket Dig;

I en Fortvivlelse, der ingen Grændser kjendte,
Mig dette Vovespil en Redningsplanke sendte,
Og skjøndt Exemplet, som Du gi'er, mig skamfuld gjør,
Den store Forskjel i vor Lod erindres bør.

(Til Sganarel.)

Til Dem, min Herre, vil jeg mig end ei tillade
Undskyldninger. Jeg gjør Dem mere Gavn end Skade,
Thi Himlen har os To ei for hinanden skabt,
Og Deres Kjærlighed mig gjorde saa fortabt,
At heller jeg mig med en Anden burde gifte,
End ved Koldsindighed mod Dem Ulykke stifte.

Valeer.

Og jeg, min Herre, har min Ære deri sat,
At jeg af Deres Haand modtager denne Skat.

Ariste (til Sganarel).

Min Broder, tag det let! Den Kalk, den maa nu drikkes;
Du selv er Aarsag i at det Dig saa bekikkes,
Thi som man reder, veed Du, at man ligge maa,
Saa Ingen ynke kan, at Du til Nar maa staa.

Lisette (til Sganarel).

Tillad, at jeg Dem maa min bedste Tak frembære,
Thi den Historie kan til Exempel være.

Leonor.

Om til Exempel jeg just ei saa lige veed;

(Til Sganarel.)

Men ei jeg dadle kan, at man har gjort Dem vred.

Ergaste.

Til Hanrei havde ham hans Fremgangsvis indskrevet,

(Til Sganarel.)

Tak Gud, at De det kun i Perspektiv er blevet.

Sganarel (der har staaet aldeles overvældet).

Af min Forbauselse jeg ei mig komme kan!
En Helvedlist som den gaar over min Forstand.
Jeg tror ei Satan selv saa ondskabsfuld kan være,
At han ei Ondskab af en saadan Tøs kan lære!
Til Verdens Ende jeg for hende gaaet var...
Ve over Hver, som Lid til disse Qvindfolk har!
Den bedste selv af dem et Væv af Falskhed spinder,
Kun til Fordømmelse for Verden skabtes Qvinder!
Et evigt Afkald gjør jeg paa det falske Kjøn:
Gid det ad Helved gaa! Det er mit Hjertes Bøn.

Ergaste.

Amen.

Ariste.

Kom indenfor hos mig, om jeg maa bede,
Imorgen, Hr. Valeer, vi stille vil hans Vrede.

Lisette (til Publikum).

Og hvis I kjender sler af den Slags Bussemænd,
Saa send dem endelig til os i Skole hen.

Ende paa Ægtemændsskolen.

Plageaander.

Lystspil i tre Akter, 1661,
med tilhørende Ballet.

Det var den 4de Juni, 1661, at Ægtemændsskolen første Gang var bleven opført, og dernæst, trods Sommervarmen og Folks Tagen paa Landet, vedblev at fylde Huset og Kassen. Men Hoffets mange Fester og Forlystelser frembragte bestandig Ønsket om nye Stykker og nye Divertissementer, og da man nu i Molière havde fundet den rette Mand, der, med fast utrolig Lethed og Hurtighed, kunde tilfredsstille den vakte Trang, blev det en Modesag, ikke blot i Versailles, men ogsaa udenfor samme, ved given Anledning at henvende sig til ham, med Begjæring om Hjælp af hans Geni til at more de høie Gjæster, som man havde vovet at indbyde. Til en saadan Begjæring skylde vi den lille morsomme og yndefulde Skildring af de ved Hoffet grasserende Unoder, som Molière har kaldet «les fâcheux», et forældet Ord, hvis Begreb vi i vor Oversætttelse have søgt at gjengive med: Plageaander.

I Begyndelsen af August, 1661, underrettede Overintendant Fouquet *) Molière om, at Kongen havde lovet at ville indfinde sig ved en Fest, som Fouquet agtede at give paa sit Landsted, Maison de Vaux, og

---

*) Le surintendant des finances, Nicolas Fouquet, mest bekjendt ved hans Proces og lange Fangenskab.

at Hans Majestæt selv havde yttret Ønsket om, at der blandt de til Ære for ham foranstaltede Festligheder, ogsaa skulde gives en lille dramatisk Forestilling, Komedie eller Ballet, som det bedst kunde ordnes. Den 17de August var bestemt til Festen, og Molière fik akkurat fjorten Dage til at finde et Sujet, skrive et Stykke, faa dette oplæst, indstuderet og prøvet. Man har formodenlig ikke kunnet faa Nogen til at levere en ny Ballet i saa kort et Tidsrum, thi Molière blev endvidere anmodet om at forbinde nogle smaa Ballet-Divertissementer med sit Stykkes Handling, og saaledes opstod da, under Medvirkning af flere af den Tids ypperste Kunstnere, Torelli, Lebrun og Lulli*) næsten med Improvisationens Hast, det lille pièce à tiroir, om hvilket Molière selv siger, at han, da der ikke kunde være Tale om at udarbeide en Plan eller indlade sig paa dybtgaaende Karakterskildringer, maatte hjælpe sig, som han kunde, og tage, hvad der laa lige for Haanden.

Og hvad laa da allernærmest for Haanden? Det unge Hof, som var indbudet til at se paa Festen, det unge Hof, hvis friere Tone og behagelige Forlystelser Molière selv paa det Ivrigste havde forsvaret i Ægtemændsskolen mod det gamle Hofs ensidige Dadlesyge og indgroede Fordomme, men hvis Daarskaber og Naragtigheder han som Kongens Kammertjener**) daglig havde Leilighed til at iagttage og til at studere. For at binde de spredte Scener, som dette hans daglige Studium havde skjænket ham gratis, sammen til et lille Hele, benyttede han et gammelt italiensk Udkast fra Commedia dell'arte, le Case svaggliate ovvero gli Interrompimenti di Pantalone, i hvilket en ung Dame, som

*) Torelli sørgede for hele Maskineriet, Lebruns store Talent blev anvendt til Dekorationer og Lulli komponerede Musiken og ordnede Dandsen.

**) Hvorved man dog ikke maa tænke sig en Person, der trak hans Majestæts Støvler af. Om Molières Kammertjener-Stilling have vi forbeholdt os at tale ved en anden Leilighed.

Pantalon har gjort Cour til, sender ham en Mængde ubeleilige og paatrængende Folk paa Halsen, for at hindre ham i at indfinde sig til det Stevnemøde, som hun har lovet ham. Paa denne Grund blev den lette Bygning reist.

Da Stykkets første Opførelse skulde finde Sted i Maison de Vaux' Have, valgte Molière til Skueplads for sin Handling en offenlig Spadseregang*), paa hvilken Stykkets Hovedperson, en ung begavet og elskværdig Marqnis, aabner dette med at fortælle sin Tjener om de Gjenvordigheder, han lige har udstaaet i Theatret, ved hvilken Leilighed Molière ikke glemmer at gjennemhegle de moderne Unoder, som man var begyndt at finde Smag i. Han beklager, at han er bleven hindret i at møde i rette Tid til den Sammenkomst, som hans Elskede har lovet ham her paa Spadseregangen, og fortvivler, da han ser hende gaa forbi ved en Andens Arm. Men der bliver ingen Tid til at følge efter hende. Han er bleven set og Plageaanderne begynde at indfinde sig. Og nu gaar det løs, Scene efter Scene, med naragtige og urimelige Folk. En vil have ham til at beundre en Dandsemelodi, som han lige har komponeret, og giver, mens han paa engang synger, dandser og taler, et let Udkast til Holbergs Jean de France. En Anden afbryder den Forklaring, som han endelig har opnaaet med Orphise, for at bede ham være Sekundant til en Duel. En Tredie vil have ham til at bedømme et Spil Piket, som han har tabt, o. s. v., o. s. v. Det er Hib tilhøire og Hib tilvenstre, og skjøndt de fine Folk ere Satirens Hovedgjenstande, glemmer Molière ikke de Personer, som igjen plage disse, men viser os en lurvet Projektmager, der i Hast vil berige Landet, og fremfor Alle, en paatrængende Pedant, Hr. Caritidès, denne Gratiernes Søn, der med sin Forklaring over sit Navn paa ès erindrer os om Us i Kannikestrædet**), og formodenlig bærer det med ligesaa god Ret,

*) Sandsynligvis Cours la reine.
**) Jakob von Tyebo.

som Gedsfes Skjødehund i den politiske Kandestøber, efter Raadherreindernes Udsagn, „den deiligste Lænkehund, som Nogen vil forlange", bliver kaldt Joli.

Molière siger selv, at han gjerne kunde have fyldt fem Akter med „Plageaander", og erkjender, at han langtfra ikke har faaet Stoffet udtømt i dette lille Stykke, der, efter at Plagerne gradvis ere blevne værre og værre i tre Akter, naturligvis ender med, at den saa længe forpinte Eraste faar sin Elskede, hvis Formynder, der hidtil har været mod Partiet, er bleven rørt til Eftergivenhed af den ridderlige Bistand, som Eraste har ydet ham ved et natligt Overfald.

«Voilà un grand original, que vous n'avez pas encore copié» sagde Kongen til Molière, Morgenen efter at den glimrende Fest i maison de Vaux havde været ligesaa tilfredsstillende for Molière, som den blev uheldbringende og skjæbnesvanger for dens Giver*). Det var Hans Majestæts Hofjægermester**), Monsieur de Soyecourt, der paa denne Maade blev udpeget til den store Komikers Behandling. Molière, der hverken forstod sig paa Jagt eller Jagtvæsen, søgte strax en

---

*) Fouquet blev, ifølge en Kabinetsordre, fængslet Maanedsdagen efter at Kongen i Maison de Vaux havde let af «les fâcheux», og modtaget al den Virak, som man paa alle mulige Maader havde beredt ham. Der fortælles, at det kun var paa Anna af Østerrigs indstændige Bøn, at Kongen lod sig afholde fra at lade Fouquet fængsle midt under Festen, da han, i sin Værts private Værelser havde fundet et Portræt af Mademoiselle de la Valière. Fouquet var falden i Unaade, dels fordi Kongen syntes, at han brugte for mange Penge, dels fordi han havde viist den ovennævnte Dame mere Opmærksomhed end hendes kongelige Elsker syntes om, men først og fremst fordi han ved sine Fester i Maison de Vaux havde vovet paa at udfolde en ligesaa stor eller større Pragt, end Hoffet i Versailles. Om hans høist interessante Proces, der endte med at han blev dømt til Fængsel paa Livstid, kan der læses udførligt hos Madame de Sévigné.

**) Dengang ikke blot en Titel, men et Embede, le grand veneur.

Anledning til at gjøre den lidenskabelige Jæger sin Opvartning, og fik ham, uden at han anede mindste Uraad, saaledes paa glat Is i sin Yndlingsmaterie, at Molière fik rigeligt Materiale til Scenen mellem Dorante og Eraste, der, inden 24 Timers Forløb, blev indlagt i anden Akts Slutning. Ti Dage efter, da Stykket anden Gang blev opført hos Kongen i Fontainebleau, morede denne sig hjerteligt over at se Monsieur de Soyecourts Portræt i den Scene, for hvilken Molière i sin Dedikation bringer Kongen sin varmeste Tak.

Det er en af de Anekdoter, som hin Tids Memoirer og Korrespondancer have knyttet til «les fâcheux», i hvilket Stykke man næsten i hver Scene, med Vold og Magt, vilde finde Portrætter af bestemte Personer, hvad der jo paa en Maade kan undskyldes med det Faktum, at Monsieur de Soyecourt var bleven portrætteret, og det ovenikjøbet efter Kongens Ordre. Men de Ulemper, som fulgte heraf for Molière, havde endnu ikke stort at betyde. Det var kun fine og moderne Daarskaber, som vare blevne karikerede, og skjøndt Samtidens Journalister (fremfor alle Loret) udbrede sig over, hvor morsomt det var at se „de samme Personer paa Scenen, som om Scenen, de samme Kanoner, de samme Fjær, de samme Stillinger og Latterligheder, kun med den Forskjel, at disse paa Scenen fremstilledes med Bevidsthed, for at faa Folk til at le": saa havde Molière dog, med den Takt, der udmærker hele hans Optræden som Menneske og som Skribent, sørget for, at der var en fornuftig og elskværdig Hofmand blandt de mange karikerede, og at denne ovenikjøbet var Stykkets Hovedperson.

Hvorledes det iøvrigt forholder sig med den meget omtalte Portrætteren, er det, i de fleste Tilfælde, aldeles umuligt at afgjøre, men det tør antages, at det er gaaet Molière som det senere gik Fader Holberg hos os, at han, idet han slog paa almindeligt herskende Daarskaber, fik Skyld for at have villet ramme enkelte, bestemte Personers Daarskaber, en Beskyldning, mod hvilken Molière, paa et senere Punkt af sin Virksomhed,

har forsvaret sig næsten ligesaa ypperligt som Holberg har læst de mange, udi egen Indbildning forurettede Folk Texten i det lykkelige Skibbruds femte Akt.

«Les fâcheux» har imidlertid ikke behøvet de Pirringsmidler, som den Slags Rygter og Gjætninger, samt det med dem forbundne Haab om at komme til at le paa sin Nabos Bekostning, altid give den store Hob, for at holde sig paa Théatre français' Scene, og for vort Vedkommende ere vi fuldkommen enige med den theaterelskende Franskmand, der engang forklarede os, hvorfor dette lille Stykke af og til burde fremdrages paa ethvert fremadstræbende Theaters Repertoire: Dels fordi hver enkelt af de mange Plageaands-Scener udgjør et lille Mesterværk, som just i sin Begrændsning giver Skuespilleren Leilighed til at præstere noget Fuldendt, dels fordi det er et levende Genrebillede fra hin Tid, et Maleri, hvis Farver aldrig blegne, og sluttelig fordi det er et, i sit Slags, enestaaende Arbeide.

Molière, der havde en stor Forkjærlighed for dette lille Stykke, som er digtet i hans Forlovelsesdage, i hans Livs lykkeligste Periode, førend de store Gjenvordigheder begyndte at falde over ham, udførte selv Erastes vanskelige Rolle, og Armande, der alt staar paa dets Plakat som Mademoiselle Molière*), skjøndt

*) Som bekjendt maatte de franske Skuespilleres Hustruer den Gang endnu ikke bære Titelen „Madame". Vel bleve de viede til deres Mænd, men de kunde, ifølge den herskende, bornerede Anskuelse, ikke modtage Ægteskabets Sakramente, med mindre de først vilde afsværge deres Kunst. Som et ydre Tegn paa denne Mangel ved deres Ægteskab maatte de lade dem kalde Mademoiselle, selv naar de bleve gamle og graa. — I sin store og fortræffelige Prægtudgave af Molières Værker giver Moland rigtignok en anden Forklaring af Grundene, hvorfor de franske Skuespillerinder bleve kaldte Mademoiselle, og siger, at Titelen Madame dengang endnu kun tilkom adelige Damer af høi Rang. Men da denne nyere Forklaring finder Modsigelse i Molières egne Værker, i hvilke Madame Jourdain, Elmire, Philaminte, ganske bestemt ikke høre til det

hun først blev viet til Molière, den 20de Februar 1662, og endnu var under sin Søsters, Madeleine Béjarts Beskyttelse, udførte Orphises lille, men taknemmelige Rolle, som Molière havde skrevet for hende. Stykket blev iøvrigt henlagt, efter de to Festforestillinger indtil den ulykkelige Historie med Fouquet, der i høi Grad optog Pariserne, var gaaet i Glemmebogen. I November Maaned samme Aar gik det første Gang over Palais Royals Scene, og gjorde en saadan Furore, at det blev opført 39 Gange itræk, og efter enhver kort Henlæggen, altid atter optaget med Glæde.

---

høiere Aristokrati', maa vi fastholde den os tidligere, af en fransk Geistlig, givne Forklaring, saa meget mere, som et Par af Molands Beviser (til Exempel George Dandins Yttring: Ah, qu'une femme Demoiselle, o. s. v.) ikke forekomme os velbegrundede.

Personer i Lystspillet:

Damis, Orphises Formynder.
Orphise.
Eraste, Orphises Elsker.

Aleidor,
Lisandre,
Alcandre,
Alcippe,
Orante,
Celimene,
Dorante,
Caritides,
Ormin,
Filinte,
} Ubeleilige og paatrængende Personer.

La Montagne, Erastes Tjener.
L'Epine, Damis Tjener.
La Riviere og to andre af Erastes Tjenere.

Personer i den til Stykket hørende Ballet:

Første Akt.

Mailspillere*).
Tilskuere.

Anden Akt.

Kuglespillere.
Slyngekastere.
Skoslikkere og Skoslikkerpiger.
En Gartner.

Tredie Akt.

Sveitzere**).
Fire Hyrder.
En Hyrdinde.

---

*) Mailspillet er et eget Slags Kuglespil, i hvilket Kuglen stødes hen ad den til Spillet indrettede Bane, med en lille Trækølle, maaske den første Oprindelse til den ved Billardspillet brugelige Queu.

**) Som bekjendt bestod ikke blot de franske Kongers Livvagt før Revolutionen af Schweitzere, men en Mængde af disse kom aarlig til Frankrig, for at forsøge deres Lykke, og anbragtes som oftest i Stillinger, der gjorde Fordring paa den Forening af Legemskraft og Redelighed, hvorfor de stode i stor Anseelse, skjøndt man lo ad deres klodsede Manerer og kariferede deres Sprog, der paa Scenen, som vi alt have set i Fusentasten, omtrent svarer til det Tydsk, som Holberg lader sin forklædte Henrik tale.

Handlingen foregaar paa en offenlig Spadseregang i Paris.

Første Akt.

Første Scene.

Eraste. La Montagne.

Eraste.

Gud veed, hvad Stjerne mig til Uheld viet har,
Saa Plageaanders Hær fast Livet af mig ta'er?
Det er et Skjæbnespil, at de mig alle kjende,
Og at af alle Slags de sig til mig henvende!
Men Mage til den Fyr idag ei set jeg har,
Og aldrig trode jeg, jeg qvit ham bleven var,
Saa jeg har bandet høit den Lyst, jeg havde faaet,
Paa Grund af hvilken jeg var i Theatret gaaet
For mig at more lidt, mens jeg, i Morskabs Sted,
For mine Synders Skyld en Pønitentse led.
Hør efter, mens jeg her Dig denne Sag beretter,
Som til min Ærgrelse mig end i Vrede sætter:
Jeg paa*) Theatret sad og glædede mig ret
Til dette Stykke, som skal være meget net.
Man havde jnst begyndt og Alt var spændt og stille,
Da en Allarm af En, som kommen var for silde,

*) For at kunne forstaa den følgende Beretning, maa man erindre, at Hofkavalererne og andre fine Herrer paa den Tid havde deres Pladser oppe paa selve Scenen, og at kun en meget begrændset Del af denne overlodes til Skuespillernes Præstationer, en Uskik, som først blev afskaffet i det følgende Aarhundrede, og som naturligvis maa have havt en stor Indflydelse saavel paa Tragediens som paa Lystspillets Udvikling, saavidt vi kunne skjønne, til Skade for den første, og til Held for det sidste, som just i den begrændsede Ramme blev nødt til at koncentrere sine Kræfter paa det ene Fornødne og bevaredes for alle senere Udskeielser.

Henvendte Blikket paa en kanoneret*) Mand
Der raaber høit: „En Stol! Hola! En Stol paa Stand!"
Et Raab, som har ham Folks Opmærksomhed tildraget,
Saa paa det bedste Sted den blev fra Stykket taget.
Mon vore Franskmænd, der saa vidt i Daarskab gaa,
Dog aldrig et lidt mer adstadigt Væsen saa?
Et lille Skuldertræk mig den Betragtning volder,
Aktørerne vil just fortsætte deres Roller,
Da — før han sidde kan — man nyt Spektakel saar,
Idet med store Skridt han over Scenen gaar,
For, mens han meget godt paa Siden kunde være,
Sin Stol med Støi hen i Proscenniet at bære,
Hvor snart hans brede Ryg Parterret byder Trods,
Mens Skuepladsen bli'er halvskjult af denne Klods.
Der følger Hys paa Hys, men ham det ei ansægter,
Stiv som en Hneblok, som en Kritikens Vægter,
Beholder han sin Plads, indtil den dumme Nar,
For mine Synders Skyld, medet mig bliver vaer:
„Marquis", saa raaber han, idet hos mig han havner,
Hvorledes har Du det? Tillad jeg Dig omfavner!
Til Hovedet i Fart mig Blodet steg af Skam,
At som Bekjendt af mig jeg skulde hilse ham,
Skjøndt det Bekjendtskab var et af de meget tynde.
Men den Slags Folk forstaa til Venskab sig at skynde,
Saa man Omfavnelser ved hver en Hilsen faar,
Og til at sige „Du" familiært det gaar.
Med hundred Spørgsmaal han paa Pinebænk mig lagde,
Og overdøved hvert et Ord Aktøren sagde.
Folk banded ham og for at ende den Passiar,
Har jeg ham sagt, at jeg for Stykkets Skyld her var.
„Har Du ei set det før, Marquis? Gud mig fordømme,
Det ganske morsomt er, jeg tør det nok berømme!
Stol Du kun paa min Dom, thi jeg de Ting forstaar,
Saa med hvert færdigt Værk Corneille til mig gaar.
Derpaa begyndte han mig Stykket at fortælle,
Og hvad der skulde ske, mig Skridt for Skridt at mælde,
Ja, han af Munden paa Aktøren Ordet tog,
Saa høit han Vers paa Vers før denne foredrog.
Ei nogen Modstand hjalp. Min Fyr paa Stolen kneiste,
Men dog, før Stykket var forbi, han op sig reiste,
Thi det skal være fint og vidner om høi Stand,
Naar man et Stykke ei til Enden høre kan**).
Jeg takkede min Gud, mens jeg mig forestilte,
At min Fortræd var endt med Stykket, som man spilte;

---

*) En Mand, med meget store Knæmanchetter.

**) Forestillingen endte sædvanlig Klokken syv om Eftermiddagen.

Men ak, for saa godt Kjøb jeg slap ei dennegang,
Med hundred Grunde som en Burre fast han hang,
For at fortælle mig om sine store Dyder,
Om sine Heste, om den Gunst ham Kjønnet yder,
Om den Kredit, hvori han skal ved Hoffet staa,
Og om de Tjenester jeg der af ham skal faa.
Kun med et lille Nik jeg for den Godhed takker,
Og tænker paa mig bort at liste, mens han snakker.
Men han, som mærker, at jeg er til Flugt parat,
Strax raaber: „Lad os gaa! Folk Huset har forladt!"
Og udenfor han sig aldeles ei generer,
Men holder fast og mig til Korso*) inviterer,
Hvor jeg skal se hans Vogn, som være skal galant,
Saa alle fine Folk gaa til hans Fabrikant.
Jeg takker da paany, og for ham kvit at blive,
Jeg siger, at jeg skal et Aftensmaaltid give.
„Der vil jeg være med, det er en afgjort Sag,
Jeg svigter Marskalken, som har mig bedt idag".
Jeg frygter, siger jeg, at De det vil fortryde,
Og paa de Retter tør jeg ikke Dem indbyde.
„Aa Snak", han svarer, jeg er meget ligetil,
„Og kommer blot fordi med Dig jeg sladdre vil,
„Desuden er forlængst jeg kjed af Traktementer".
Men, siger jeg, det er jo Synd, hvis man Dem venter.
„Hvor vil Du hen, Marquis? Blandt Venner man ei ta'er
De Ting saa strengt, og jeg hos Dig størst Morskab har".
Halv rasende, fordi den Udflugt galt var gaaet,
Saa ny Fortræd jeg blot paa Halsen havde faaet,
Jeg vidste ei, hvordan jeg skulde mig befri
Fra denne Plageaands fordømte Pineri,
Da pludseligt vi saae en Vogn paa sidste Mode,
Hvorpaa der baade for og bag Lakeier stode,
Som rulled hen mod os og holdt med megen Støi,
Meus ud deraf i Hast en pyntet Herre sløi,
Der i sit Favnetag saa stærkt min Laban trykte,
At Folk paa Gaden vist har trot, de var forrykte,

*) Cours, Korso, var en af Maria de Medicis, Henrik den 4des Gemalinde, anlagt og med Træer beplantet Vei, som fra en af Paris' daværende Porte (porte de la conférence) førte ud i de elysæiske Marker hvor Landsbyen Chaillot tidligere havde ligget. Dens egentligeNavn, var Cours la Reine, og den var længe den fine Verdens mest yndede Spadseretur. Man hjørte derud i fuld Stads, steg af Vognene for at spadsere, meditere eller have Sievnemøder, og det er altsaa sandsynligt, at Molière har tænkt sig dette smukke Sted, der nu forlængst med hele dets Omegn er slugt af det altid voxende Paris, som Skuepladsen for Erastes Gjenvordigheder, skjøndt det ikke er angivet og Navnet kun forekommer i Erastes første Replik, ifølge hvilken hans Theaterplageaand, hvis Bekjendtskab man desværre kun faar gjort gjennem hans Fortælling, indbyder ham til Cours (Korso) for der at vise ham sin nye Vogn.

Og mens de To endnu med konvulsivisk Magt
Har holdt hinanden fast og Komplimenter sagt,
Saae jeg mit Snit til mig umærket bort at snige,
Mens jeg bedrøvet var, langt mer end jeg kan sige,
Fordi den Slyngels Brøvl og pinlige Besvær
Mig havde hindret i præcis at møde her.

La Montagne.

Ja, det er Blandingsgods, Det, som man Livet kalder,
Og efter Ønske det ei altid for os falder.
Vorherre sørger for, at hver sin Plage har,
Thi ellers Adams Slægt for lykkelig vist var.

Eraste.

Men af den hele Hær, som sig mod mig forsynder,
Er slemmest dog Damis, min Elskedes Formynder!
Hvert Haab hun giver mig, han grumt tilintetgjør,
I hans Nærværelse jeg hende se ei tør!
Ak, jeg er bange for, det bleven er for silde
Til dette Møde, som Orphise mig skjænke vilde.

La Montagne.

Et Stævnemødes Tid beregnes ei saa knapt,
At ved et Øiebliks Forsinken det bli'er tabt.

Eraste.

Det er vel sandt. Men dog af Angst min Ømhed bæver,
Og for et Intet jeg mig selv til Regnskab kræver.

La Montagne.

Men hvis den Kjærlighed, som De for hende har,
Gjør, at et Intet strax De for en Synd anta'er,
Saa husk, at ogsaa hun maa af sin Ømhed lære,
At hver en Synd af Dem kun kan et Intet være *).

Eraste.

Tror Du da virkelig at hun mig har saa kjær?

La Montagne.

Om hendes Følelser endnu i Tvivl De er?

Eraste.

Ak, det forgjæves bli'er, naar man i Elskovs Sager
Forsøger paa, at man vil være fri for Plager.
Snart smigres man for let, og snart vor Ømhu bli'er
En Kastebolt for Den, som man sit Hjerte gi'er.
Dog maa vi nu se til, at vi kan hende finde.

*) Denne Replik er et af de Steder hos Molière, i hvilket man tydeligt sporer den spanske Indflydelse, som han selv arbeidede paa at frigjøre sig fra.

La Montagne.
Men Kraven skiller ad! Tillad jeg maa den binde!

Eraste.
Behøves ei!

La Montagne.
Lad mig blot rette paa den her!

Eraste.
Au! Du mig qvæler! Lad den blive som den er.

La Montagne.
Men dog med Kammen jeg ...

Eraste.
Vil Du mit Øre tage,
Med den fordømte Kam, o Klods, forunden Mage?

La Montagne.
Og Knæmanchetterne ...

Eraste.
For meget Brøvl Du gjør.

La Montagne.
De er saa trykkede.

Eraste.
Just saa de bæres bør.

La Montagne.
Men idetmindste lad, som en særdeles Naade,
Paa Hattens Støv mig Bod med denne Byrste raade!

Eraste.
Saa byrst da i Guds Navn, at det kan Ende saa!

La Montagne.
Saadan som den ser ud, vil De vel neppe gaa?

Eraste.
Min Gud, saa skynd Dig da!

La Montagne.
Det gaar ei an, paa Ære!

Eraste.
Nok, nok!

La Montagne.
Min Herre, De maa lidt taalmodig være.

Eraſte.

For galt!

La Montagne.

I hvilken Krog har De monstro den ſat?

Eraſte.

Mon Du til Dommedag beholde vil min Hat?

La Montagne.

Se ſaa!

Eraſte.

Giv hid!

La Montagne
(der, idet han vil række Eraſte Hatten, lader den falde).
Ak! Ak!

Eraſte.

Der ligger den paa Jorden,
Og jeg er lige nær! Det er en deilig Orden.

La Montagne.

Tillad, at med to Stryg jeg ta'er...

Eraſte.

Viſt ikke, nei!
Til Bloksbjerg med den Knegt, ſom ei kan gaa ſin Vei,
Som Herren raſtløs i ſin Iver overhænger,
Og gjør ſig vigtig i den Tro, man til ham trænger.

Anden Scene.

Orphiſe. Alcidor. Eraſte. La Montagne.

(Orphiſe gaar tversover Theatret i Baggrunden. Alcidor byder hende Armen.)

Eraſte.

Men ſer jeg ei Orphiſe? Jo, hende ſelv det er.
Hvorfor gaar hun alt bort? Hvem er den Herre der?
(Han hilſer hende, idet hun gaar forbi. Hun vender Hovedet bort.)

Tredie Scene.

Eraſte. La Montagne.

Eraſte.

Hvordan? Hun gaar forbi og lader her mig vente,

Ja, bær sig ad som hun aldeles ei mig kjendte?
Hvad synes Du derom? Siig mig, hvad jeg skal tro?

La Montagne (stødt).

Jeg vil som Plageaand ei volde Dem Uro.

Eraste.

Det gjør Du jo netop, naar Ingenting Du siger,
Imens min Hjerteangst til Martyrdom alt stiger.
Giv mig et Svar, jeg be'er! Find en Forklaring paa,
At hun gik bort herfra, skjøndt hun bestemt mig saae,
Naa, siig Din Mening blot!

La Montagne.

Jeg vil ei overhænge,
Og ikke rigtigt tro, at De til mig kan trænge.

Eraste.

Impertinente Knægt! Men skynd Dig nu afsted!
Se, hvor de bliver af! Følg efter deres Fjed!

La Moutague.

Skal i en Afstand..?

Eraste.

Ja.

La Montagne.

Saa man mig ikke kjender,
Og ei mistænker, at De som Spion mig sender?

Eraste.

Nei, det bli'er vistnok bedst, at Du fortæller strax
At, paa min Ordre, Din Mission er af den Slags!

La Montagne.

Skal jeg Dem træffe her?

Eraste.

Aa, gid Dig Fanden tage,
Du værste Plageaand af alle, som mig plage!

Fjerde Scene.

Eraste (alene).

O hvilken Qval at gaa med uforrettet Sag!
Jeg, som har frydet mig til hendes Syn idag,

Og som har trot, at Alt begunstiged vort Møde,
Bli'er nu istedenfor af Angst fast pint tildøde.

Femte Scene.

Lisandre. Eraste.

Lisandre.

Jeg under Træerne langt borte har Dig kjendt,
Min kjæreste Marquis, og er strax til Dig rendt,
For Dig at vise, hvad jeg lige har forfattet:
En Dandsemelodi*), som høilig bliver skattet
Af alle Hoffets mest musikerfarne Folk,
Mens tyve Sæt af Vers alt bleven er dens Tolk!
Du veed, at jeg er rig, at Agtelse jeg nyder,
At Rang og Stilling mig en Karriere bryder,
Men al den Herlighed, jeg excellerer i,
Jeg heller miste vil, end denne Melodi.

(Han præluderer.)

La la! Jeg be'er om Din Opmærksomheds Henvenden!

(Han synger Melodien.)

Er den ei smuk?

Eraste.

Jo vist.

Lisandre.

Men smukkest er dog Enden.
Hvad synes Du om den?

(Han repeterer de sidste Takter fire eller fem Gange itræk.)

Eraste.

Den vist behage maa.

Lisandre.

Jeg Trin har gjort dertil, som ei tilbagestaa:
Figuren har især en rent mærkværdig Ynde.

(Han synger, taler og dandser paa engang.)

Saaledes Herren gaar, her Damen skal begynde . . .
Saa sammen . . . adskilt saa . . . Nu kommer Damen frem . . .
Ser Du det lille Fif saa fint imellem dem?

---

*) Originalen opgiver en bestemt Dands „la courante", til hvilken Lisandre har komponeret sin Melodi. Efter Kommentatorerne, var denne en lille Modedands, som udførtes af to Personer, der, tilsyneladende flygtede (løb) for hinanden.

Den Cour og de Coupés, hvormed han hende jager,
Først Ryg mod Ryg, saa Blik mod Blik, han Haanden tager?
Hvad synes Du om det?

Eraste.

At den Figur er fin.

Lisandre.

Jeg blæser ogsaa af hver Dandsemesters Trin.

Eraste.

Det mærker man.

Lisandre (dandser).

Det Trin?

Eraste.

Originalt maa være.

Lisandre.

Skal jeg for Venskabs Skyld Dig straxt Figuren lære?

Eraste.

Nei tusind Tak, idag det vil genere mig.

Lisandre.

Saa lad det vente til engang det passer Dig.
Ak kunde jeg dog blot de nye Ord Dig vise,
Og høre hvilken Text Du vilde høiest prise.

Eraste.

En anden Gang.

Lisandre.

Farvel. Jeg ser min Ven, Baptist,*)
Han har ei hørt den end! Den vil ham glæde vist:
Vor Sympati maa os i fælles Retning føre,
Og jeg vil bede ham et Partitur at gjøre.

---

*) Komponisten Lully, der var kommen som en fattig Dreng til Paris, men endte som Ludvig den Fjortendes Hof-Kapelmester (Chef des petits Violons). Skjøndt hans Musik vel neppe nutildags vilde behage os, er han os interessant, som Den, der har komponeret næsten al den Musik, som forekommer i Molières Stykker og Balletter. Han var ogsaa Dandser og Skuespiller. Mademoiselle de Montpensier omtaler ham i sine Memoirer paa følgende Maade: „Mais le roi a un baladin (Dandser) nommé Baptiste qui triomphe à ces choses là; il fait les plus beaux airs du monde". Ogsaa Madame de Sévigné omtaler ham med stor Anerkjendelse i sine Breve. Paa et tildigere Stadium af Molières Virksomhed bleve han og Lully Uvenner, i Anledning af den Sidstes noget vel rundelige Brug af de til Molières Stykker hørende Musiknummere til andre Divertissementer.

Sjette Scene.

Eraste (alene).

Hvor dog den Rang, hvormed man Alt at dække tror
Gjør os til Offer for et Daarekistekor,
Mens man feigpinet bli'er til høfligt at bifalde,
Hvad vor Fornuft for høist impertinent maa kalde.

Syvende Scene.

Eraste. La Montagne.

La Montagne.

Orphise er ene nu. Hun kommer fra den Kant.

Eraste.

Jeg skjælver alt af Angst! Hvis det kan være sandt...
Ak, Hjertet hænger ved den Utaknemmelige,
Mens Stolthed og Fornuft mig Had og Hævn tilsige.

La Montagne.

Aa, den Fornuft! Den faar nok ikke vidt det bragt!
Den kjender ikke ret en elsket Dames Magt,
Der, i hvor stor en Grund man have kan til Vrede,
Blot med et lille Smil os i sit Baand kan lede.

Eraste.

Ak, jeg maa tilstaa det, at hun, som kommer der,
Ved Blik og Aasyn alt min Vredes Dæmper er.

Ottende Scene.

Orphise. Eraste. La Montagne.

Orphise.

Hvordan Eraste? De ved mit Komme glad ei bliver,
Og min Nærværelse Dem ingen Glæde giver?
Og jeg, som havde trot?... Hvad gaar der dog af Dem?
Hvad er det for en Sorg, som gjør Dem mut og slem?

Eraste.

Hvor kan De dog, Orphise, saa grusomt med mig spøge?
Hvor kan med Latter De min Hjerteqval forøge,

Ved ondskabsfuldt til mig at rette Spørgsmaal om
Hvad længst De vide maa. Den Sorg fra Dem jo kom,
Da til en fremmed Mand De nylig Haanden rakte,
Og gik mig koldt forbi.

Orphise (ler).

Og det den Sorg frembragte?

Erafte.

Ja, le De kun! Gjør mig til Skive for den Spot,
Der, som De vistnok veed, jo klæder Dem saa godt,
Misbrug den Kjærlighed, som Deres Skjønhed tænder,
Som, for min Svagheds Skyld endnu herinde brænder!

Orphise.

Tilgiv! Men jeg maa le, naar jeg fortælle skal,
At Deres Daarskab kun forvolder al den Qval!
Den Mand, De taler om, langt fra mig at behage,
Er en kjedsommelig Person, en Dame=Plage,
En af de flaue Folk, som aldrig taale kan,
At man er ene her, men ile hid paa Stand
For med Galanteri og Smigerord at skryde,
Mens skrækt de vove paa os Armen strax at byde.
For ham at blive qvit, lod jeg som om jeg gik,
Og hans Ledsagelse hen til min Vogn jeg fik,
Ved hvilken List jeg blev befriet fra den Plage,
Mens ad en anden Vei jeg vendte her tilbage.

Erafte.

O kan jeg tro, hvad De saa venlig mig har sagt?
Har fuld Oprigtighed de Ord paa Læben lagt?

Orphise.

Nei, nu bli'er det for galt, naar Tvivl endnu De nærer,
Mens med Forklaringer for Dem jeg mig besværer,
Mens for en indbildt Sorg jeg mer end tosegod ...

Erafte.

O tilgiv mig! Lad mig ei gjøre Dem imod!
Jeg vil iblinde tro, ret som en ydmyg Slave,
Hvert Ord De siger mig, Alt, hvad De selv vil have!
Bedrag mig, hvis De vil, jeg dog Dem elske maa,
Ja, til min Død skal som mit Ideal De staa!
Behandl min Elskov grumt, ved Deres ei at give,
Lad al min Sjæls Attraa en Andens Glæde blive:
Jeg alt dog taale vil af Deres Ydighed,
Og kan af Sorgen dø, men aldrig blive vred.

Orphise.

Naar disse Følelser Dem ridderligt opfylde,
Jeg vide skal...

Niende Scene.

Alcandre. Orphise. Eraste. La Montagne.

Alcandre.

Marquis! Et Ord!
(Til Orphise.)
De vil undskylde,
At for et Enrums-Ord med Hr. Marquien der,
Jeg til Forstyrrelse, min Frøken, kommen er.
(Orphise gaar.)

Tiende Scene.

Alcandre. Eraste. La Montagne.

Alcandre.

Det gjør mig ondt, at jeg Dig plage maa, desværre,
Men her, med Skjældsord nys mig overfaldt en Herre...
Jeg det ei taale bør, og for i Hast at faa
Det ordnet, Du ham min Udfordring bringe maa.
Du veed, Marquis, at jeg, med allerstørste Glæde,
Ved Leilighed vil som Din Sekundant optræde.

Eraste (efter en Pause).

Jeg af min Tapperhed vist aldrig pralet har,
Men før jeg Hofmand blev, Soldat jeg længe var,
I fjorten Aar har jeg min Konge tjent med Iver,
Hvorfor jeg haaber, at ei misforstaat det bliver,
At Feighed Ingen mig derfor bebreide vil,
Naar kort og godt jeg Dig maa sige Nei dertil.
Let kan Dueller i falsk Position os sætte,
Hvad Kongen har forbudt*) forbydes maa medrette;
Naar jeg ham tjene skal, da føler jeg mit Mod,

*) Sigter til et mod disse, under Ludvig den Fjortende, udgaaet Forbud, som det imidlertid var meget vanskeligt at faa respekteret, især i Frankrigs sydlige Provindser. Der blev senere indsat en Ret, hvis Opgave var at faa Fornærmelser bilagte, førend det kom saavidt, den saakaldte Marschalksret, der omtales i Misantropen.

Det svigter mig, naar jeg ham gjøre skal imod;
Han i sin Stat har bragt de Største til at lyde,
Og han gjør vel, thi han forstaar den Kunst at byde.
Hans Bud, som høiest Lov, jeg ikke krænke tør,
Søg Dig en Anden, der det uden Skrupler gjør!
Min Mening om den Sag, Vikomte, Du nu kjender,
Og den ei hindre bør, at vi er gode Venner.
Farvel!

Ellevte Scene.

Eraste. La Montagne.

Eraste.

O Plagers Hær mig Helvede har sendt!
Har Du ei set, hvorhen Orphise sit Skridt har vendt?

La Montagne.

Nei, Herre, nei!

Eraste.

Saa skynd Dig strax at søge hende.
Jeg venter her, i den Allee kan Du mig finde.

Første Entree.

Mailspillere, som raabe: „Varsko", standse Eraste og nøde ham til at trække sig tilbage.

Anden Entree.

Efter at Mailspillerne have hørt op at spille, kommer Eraste igjen frem paa Scenen for at søge Orphise, men omringes strax af paatrængende Bekjendte og Venner, der ville hilse paa og passiare med ham, indtil han kjed af al denne Forstyrrelse, for et Øieblik, forlader Scenen.

Anden Akt.

Første Scene.

Eraste (alene).

Mon endelig jeg har opnaaet at faa Fred?
Jeg tror det regner her med Plageaander ned!
Mens jeg dem undgaa vil, et Net om mig de spinde,
Og til min Pine kan jeg ei Orphise finde.
Det Uveir, der trak op, til Ende hurtigt gik,
Og de Spadserende det ei bortskrømmet fik,
Fra dette smukke Sted. O havde Regnens Strømme
Dog bragt hver Plageaand til bort herfra at rømme!
Men Solen synker alt, og det mig undre maa,
At til min Tjener jeg endnu slet Intet saae.

Anden Scene.

Alcippe. Eraste.

Alcippe.

God Dag.

Eraste (afsides).

Der har en ny jeg da paa Halsen faaet!

Alcippe.

Trøst mig, Marquis! Jeg i Piket er bleven slaaet!
Jeg et Parti har tabt igaar til Saint Bouvain,
En Fyr, hvem gjerne jeg forud gav tolv Poins
Og Forhaand til! Man maa jo gal derover blive!
Hver Spiller ved sligt Spil maa strax fortabt sig give!
Ja, det mig undrer, at jeg ikke hængt mig har!
Jeg vil kun kjøbe To, han have vil til Spar*);
Jeg giver; han ta'er af, vil om igjen det gjøre,
Men da jeg har mit Kort, vil jeg derom ei høre.

*) Molière har uden Tvivl med velberaad Hu ladet Alcippes Beretning bære Præg af den største Konfusion, for at denne skal forhøie Virkningen af hans komiske Raseri over det tabte Spil.

Jeg har Tref=Es — Du maa forbauses ved det Spil —
I Coeur: Es, Konge, Knegt, samt Ti og Otte til,
Og kaster, for ham med mit fine Spil at ramme
Mit Ruder Kongepar, samt Spader Ti og Dame.
Til mine Hjertere jeg endnu Damen faar,
Saa jeg paa Haanden har en prægtig Ouint=Major.
Men han med Ruder=Es — hvad høilig mig forundrer,
Sex lave Rudere nu ned i Bordet dundrer;
Jeg Kongen, Damen, jo nys havde kastet trygt,
Thi da hans Kjøb gjaldt Spar, var Sindet uden Frygt.
Jeg trode dog, at mindst jeg to Stik skulde gjøre,
Men med syv Rudere ham fire Spar tilhøre,
Og da den sidste bli'er spilt ud, jeg til min Oval,
Ei vide kan, hvad Es jeg rigtigst kaste skal;
Til Hjerter=Es jeg mig dog med god Grund bestemmer,
Men ak, det Kastede hans fire Treffer gjemmer,
Saa med en Hjerter=Sex han gjør mig Læs Kaput,
Mens jeg af Vrgrelse bli'er baade stum og mut.
Sig mig, Marquis, hvordan han ud det kunde kniбe?
Kan Nogen, der det ei har set, det Spil begribe?

Eraste.

I Spil og Kjærlighed man Lykkens Luner ser.

Alcippe.

Nei, Du skal sige mig, om jeg ta'er feil, jeg be'er,
Om det er uden Grund jeg i Affekt er kommen!
Se her er begge Spil! Jeg har dem her i Lommen.
(Han tager Kort op af sin Lomme.)
Her er først mit, hvorom jeg nys fortalt Dig har,
Og her...

Eraste.

Af Din Fortælling er den Sag mig klar,
Og jeg forstaar, at Du har største Grund til Vrede,
Men da man venter mig, maa jeg om Lov Dig bede
Til bort at gaa. Farvel! Trøst Dig saa godt Du kan.

Alcippe.

Jeg trøste mig? Dertil jeg aldrig bli'er istand.
Et saadant Slag? Hvad er mod det en Tordenkile?
Alverden skal det se, før vil jeg ikke hvile.
(Han gaar, men vender strax om igjen og raaber:)
En Hjerter Sex og to Poins!

Eraste (alene).

O hvilken Nar!
Man skulde tro, man i en Daarekiste var.

Tredie Scene.

Eraſte. La Montagne.

Eraſte.

Af Utaalmodighed jeg faſt er rent forgaaet.

La Montagne.

Min Herre, jeg har ſkyndt mig, hvad jeg har formaaet.

Eraſte.

Har Du da intet Nyt, ſom Du mig mælde ſkal?

La Montagne.

Jo, Nyt fra hende, ſom dem volder al den Qval,
Og jeg har en Beſked, ſom jeg Dem ſkulde ſige.

Eraſte.

Om hvad? O efter hvert et Ord Du ſer mig hige!
Tal dog!

La Montagne.

De ønſker da Kundſkab derom at faa?

Eraſte.

Ja flux.

La Montagne.

Et Øieblik dog Herren vente maa.
Jeg løben er ſaa ſtærkt, at neppe jeg kan aande.

Eraſte.

Mon Du har Morſkab af at ſe mig i den Vaande?

La Montagne.

Paa ingen Maade, nei! De har jo lovligt Krav
Paa den Beſked, ſom mig den ſkjønne Dame gav.
Jeg ſige ſkal . . . Ei vil jeg af min Iver prale,
Men det holdt haardt, før jeg Orphiſe fik i Tale.

Eraſte.

Til Bloksbjerg med den Snak, ſom viſt ihjel mig ſlaar.

La Montagne.

Beherſken af ſig ſelv den viſe Mand forſtaar,
Og Seneka har ſagt . . .

Eraſte.

Lad Seneka blot fare!

Hans Visdom i Din Mund kan ei mit Spørgsmaal klare.
Siig mig Dit Budskab strax!

La Montagne.

Jeg gjør hvad jeg formaar:
Orphise vil ... Der er et Dyr i Deres Haar.

Eraste.

Lad Dyret være blot!

La Montagne.

Jeg Herren skulde sige ...

Eraste.

Hvad da?

La Montagne.

Ja, gjæt engang!

Eraste.

O Slyngel uden Lige!

La Montagne.

Hun Dem anmoder om, at De vil tøve her,
Og vente til hun kan sig fri fra det Besvær,
Som tvende Damer fra Provindsen hende volde,
Der, paa de Folks Maner, nu fast paa hende holde.

(La Montagne gaar.)

Eraste.

Saa vil jeg sætte mig paa Bænken, som der staar,
Og da paa hendes Bud en Ventetid jeg faar,
Vil jeg forsøge paa — ja, det mit Sind vil lette, —
Text til en Melodi, som hun har kjær, at sætte.

(Han sætter sig paa en Bænk, noget afsides.)

Fjerde Scene.

Orante. Climene. Eraste (uden at blive bemærket).

Orante.

Alverden af min Mening vistnok være maa.

Climene.

Tror De Haardnakkenhed kan gode Grunde slaa?

Orante.

Men mine Grunde kan vist for de bedste gjælde.

Climene.

Man Begges høre maa, før man en Dom kan fælde.

Orante.

Jeg mellem Træerne derhenne ser en Mand,
Som dømme kan derom, thi han har stor Forstand.
(Til Eraste.)
Marquis, et Ord! Tillad, at vi To Dem indsætte
Til Voldgiftsmand i en her nys opstaaet Trætte,
Hvori vor Følelse forskjellig Slutning gjør
Om hvilken Elsker man fuldkomnest kalde bør.

Eraste.

Det Spørgsmaal er for svært. Jeg tør det ei afgjøre,
Og mine Damer bør en bedre Dommer høre.

Orante.

Hvor vil De hen, Marquis? Hvem bedre mon man faar?
Af Deres Aandfuldhed jo Ry i Byen gaar,
Og godt vi veed, at De ei uden Grund berømmes.

Eraste.

Jeg be'er.

Orante.

Kort sagt, af Dem, der i den Sag bør dømmes,
De os et Øieblik nok give kan dertil.

Climene.

De holder fast paa Den, der Dem fordømme vil,
Thi hvis, som jeg det tror, jeg ret om Sagen tænker,
En Seierspalme snart Marquiens Dom mig skjænker.

Eraste (ærnes).

Gid Slynglen La Montagne nu vilde falde paa,
Et eller andet Puds for mig herfra at faa.

Orante (til Climene).

For hans Forstand har jeg saa gyldige Beviser,
At det umuligt er, at jeg min Sag forliser.
(Til Eraste.)
Den store Strid, hvori De os skal dømme nu,
Er om en Elskers Pligt ham gjøre bør jaloux.

Climene.

Lidt mere tydeligt: Om den Jaloux behager
Os mer end Den, der os ei med Skinsyge plager.

Orante.

Hvad mig angaar, jeg paa den Sidste holde maa.

Climene.

Og i min Mening bør den Første høiest staa.

Orante.

Jeg tror, at vi bør helst vort Hjertes Bifald skjænke
Til Den, der agter os for høit til os at krænke.

Climene.

Og jeg, at ikkun ham vort Ja vi skjænke bør,
Hvis Elskov er saa stærk, at Alt for den han tør.

Orante.

Ja, men den Ømhed, som en Elskers Hjerte gjemmer,
Man i Respekt mer end i Jalousi fornemmer.

Climene.

Nei, det min Mening er, at ingen Elskers Hu
Kan kjendes ret, naar han ei viser sig jaloux.

Orante.

Fy, tal dog ei til mig om Elskere, Climene,
Hvis Kjærlighed langt før bør Navn af Had fortjene,
Og som istedenfor Respekts og Ømheds Krav,
Med Gnavenhed og Brøvl os piner Livet af,
Og for hvis Lidenskab, der altid Kamp forkynder,
Selv det Uskyldigste bli'er til de værste Synder,
Og som Forblindelsen maa drive til i Hast
At fordre Regnskab for ethvert vort Diekast;
Som naar en Kummers Sky vort Aasyns Smil bedækker,
Strax tro, det er dem selv, der vort Misnøie vækker,
Og tvertimod, naar de se Glæden i vort Blik,
Strax falder over en Rival med Dolkestik,
Som tro at have Ret, naar de med harmfuld Iver
Til al Samtale Præg af bitter Trætte giver,
Som vil forbyde Folk at nærme sig til os,
Og os til Gjenstand gjør for en tyrannisk Trods!
Nei, nei! Min Elsker skal mig med Respekt begegne,
Hans Lydighed kun skal mit Herredom betegne.

Climene.

Fy! Maa jeg være fri for Elskov af en Mand
Der hør til dem, hvis Blod i Kog ei komme kan,
Hvis vamle Lunkenhed sig altid føler rolig,
Og som sig daglig gjør med Lykken saa fortrolig,
At paa vor Gunst, hvordan det gaar, de stole trygt,
Til deres Kjærlighed indslummer uden Frygt;
Som med Rivaler kan i bedste Forhold blive,
Og uden Nidkjærhed frit Spillerum dem give!

O den Slags Kjærlighed har tidt min Harme vakt,
Dens Kulde bli'er til Is imod Skinsygens Magt!
Den Elsker, som mig Tro og Tillid skal indgyde,
Maa i en evig Angst sit Hjertes Lykke nyde,
Og naar i Heftighed han skinsygt bryder ud,
Bevise, at kun mig, han ønsker til sin Brud.
Hans Angst, hans Uro kan vi os til Indtægt tage,
Og hvis hans Brede gjør os lidt vel megen Plage,
Os trøste med det Haab, at snart han for vor Fod
Vil ydmygt sone, hvad han os har gjort imod,
Med den Fortvivlelse, de Taarer, som os kildre,
Idet vor Seier de med Sandheds Farver skildre.

Orante.

Hvis for at vinde Dem, man heftig være maa,
Jeg en Tilbeder veed, der Dem vist vil anstaa.
Her i Paris er Folk — ja selv jeg nogle kjender —
Hvis Elskov gaar saa vidt, at den i Slagsmaal ender.

Climene.

Hvis Den, der vinder Dem ei skinsyg være maa,
Saa veed jeg visse Folk, som De bestemt kan faa,
Der med en Tolerans, som De maa høilig prise,
Dem i en Andens Arm end Tillid kunde vise.

Orante (til Eraste).

Nu har De Sagen hørt! Til Dem, Marqnis, det staar
At sige hvem af os nu Deres Medhold saar.

(Orphise viser sig i Baggrunden af Theatret, og ser Eraste mellem Orante og Climene.)

Eraste.

Det er just ikke let en Dommer her at spille,
Men begge Parter vil jeg se at tilfredsstille,
Og be'er Dem høre paa, at Dommen bliver læst:
„Skinsygen elsker mest, men Tillid elsker bedst".

Climene.

Ja, det er klogt, men dog...

Eraste.

Jeg maa mig anbefale,
Og De tillader mig ei mer derom at tale.

Femte Scene.

Orphise. Eraste.

Eraste (som gaar Orphise imøde).

O hvor De tøver dog! Jeg venter paa Dem her.

Orphiſe (ſer efter Climene og Orante).

Paa mig? Jeg be'er, forlad ei den Samtale der!
Lad ei mit Komme Dem paa nogen Vis beſvære,
De har jo Selſkab, ſaa De mit godt kan undvære.

Eraſte.

Hvorfor vil uden Grund De nu Dem gjøre vred,
Og mig bebreide, hvad jeg her uſkyldig led?
O tøv dog lidt...!

Orphiſe.

Nei Tak! Jeg vil Dem ei opholde,
Og intet Afbræk for de tvende Damer volde,

Sjette Scene.

Eraſte (alene).

Nei, det bli'er dog for galt! Et ſaadant Plageri!
At hvad mig kjæreſt er, jeg bliver hindret i! —
Orphiſe jeg følge vil, hun ſkal og maa mig høre,
For min Uſkyldighed maa jeg Bevis fremføre.

Syvende Scene.

Dorante. Eraſte.

Dorante.

O Gud, Marquis, hvor man dog daglig har ſin Nød
Med diſſe Paahæng, ſom jeg hader for min Død.
O jeg er raſende! Naar det for Jagt ſkal gjælde,
Naar ſkig en Nar...! Jeg vil det Hele Dig fortælle.

Eraſte (vil gaa).

Jeg ſøger en Perſon... Tilgiv, at jeg maa gaa.

Dorante.

Men underveis kan godt Du min Fortælling faa.
Vi var et Selſkab, ſom viſt Ingen ſkulde vrage,
Der aftalt havde, at vi Hjorten vilde jage,
Til hvilken Ende vi om Aftnen herfra tog,
Og i den grønne Skov vort Natpaulun opſlog.
En ſaadan Tur, Du veed, det er min ſtørſte Glæde,
Og jeg er altid med, og altid ſelv tilſtede.

Fra Daggry vilde vi forfølge med al Magt
En prægtig Hjort, som man titakket havde sagt,
Skjøndt efter Sporet jeg har til den Mening hældet,
At Dyret anden Gang blot Takker havde fældet.
Vi havde, som sig bør, alt vore Kobler skilt,
Og ret paa Jægervis med Æg vor Hunger stilt,
Da en Landadelsmand med en høist vigtig Mine,
Med Sværd ved Siden*), paa et Dyr, som kunde ligne
Et Udgangsøg, men som med Stolthed han har kaldt
Sin Ganger, har os høist familiært tiltalt,
Og præsenteret os, for os end mer at plage,
En Laban af en Søn, den Gamle op ad Dage,
Hvorpaa han praled af sin store Jægerkunst,
Og udbad sig af os vort Selskab som en Gunst.
Gud fri hver Jæger dog fra paa sin Jagt at møde
Af den Slags Folk, som strax forkert i Hornet støde,
Som, skjøndt de ikkun har en skabet Hundeflok,
Dog Koblets Herlighed ei kunne rose nok!
Vi gav ham Lov dertil, hans Dyder blev opregnet,
Og efter Sporene har vi sat ind i Hegnet.
I Afstand af omtrent tre Bøsseskud — Halloh!
Jeg Koblet fare ser, og blæser stærkt: Hoh, hoh,
Og Hjorten, jaget op, passere maa en Slette,
Hvor Hundene saa flinkt i Hælene den sætte,
At med min Kappe jeg dem alle kunde skjult,
Til Skovens Rand den naar, og bli'er af Koblet fulgt,
Mens jeg, med List, og for at Tid derved kan vindes,
Nu ta'er min Fuchs ... Du har den set?

Eraste.

Ei det jeg mindes.

Dorante.

Hvordan? En Hest, hvortil man aldrig Mage saae,
Og som forleden Dag jeg kjøbte hos Gaveau**),
Der agter mig, og der — det kan Du tro — ei vilde
Ved et Bedrag mod mig al sin Kredit forspilde!
Men jeg er og tilfreds og sandelig han har
Vist aldrig solgt en Hest, der bedre bygget var.
Et Barbe-Hoved, med en zirlig Stjerne tegnet,
En Svanehals, tynd, slank og ret til Kneisen egnet,
Ei Spor af Skulder, som en Hare fin og let,
Saa at man strax kan se, den bliver aldrig træt.

---

*) Derved betegnes han som gammeldags og ikke hørende til Hoffet.
**) En ved Hoffet bekjendt Hestehandler.

Og Fødder! Slig en Hov! En Lænd foruden Lige!
Og tænk Dig, jeg, kun jeg tør rolig den bestige,
Og tæmme den, thi skjøndt den lader from og mild,
Selv lille Jean Gaveau*) maa skjælve for dens Ild!
Et Kryds, saa bredt, at man dets Brede strax bemærker,
Og Laar...! Kort sagt, den hør til Verdens Underværker,
Og jeg afslaaet har et Hundred Louisdor
I Bytte med en Hest, som nu vor Konge faar.
Jeg den bestiger da, og tænk Dig blot min Glæde,
Ved fjernt paa Sletten alt at se Pikørers**) Kjæde.
Jeg spænder paa, til naat en lønlig Plet jeg har,
Hvor bag ved Koblet jeg blev ene med Drecart***).
En Time la'er vor Hjort i denne Kreds sig jage,
Jeg hidser Koblet med Spektakler uden Mage,
Og ingen Jægersmand en større Glæde fik,
Thi jeg jog Hjorten op og Alting herligt gik.
Men da en anden Hjort, en ung, det Puds os spiller,
At følges med vor Hjort, sig Kobbelet adskiller:
Tænk Dig min Angst, Marquis, da strax jeg bliver vaer,
At Sporet de opgi'er! Finant****) selv vaklet har!
Den ta'er sig sammen dog og angrer sine Synder,
Faar atter Sporet fat, mens jeg Hoh, hoh begynder,
Og blæser paa mit Horn. Raff til! Finant! Finaut!
Og paa et Muldvarpskud, ved mit Halloh, halloh,
De samles flinkt igjen. Da, til tituſind Plager,
Landjunkeren medet den unge Hjort opdager,
Og han, den Fusentast, som kapre vil den Fangst,
Med sit Duidu, duidu, gjør mig hel hjerteangst.
Mit Kobbel svigter mig for den Spektakelmager,
Og skjøndt endnu engang jeg henrykt den opjager,
Jeg knap et Kjenderblik paa Jagten kastet faar,
Før det alt bli'er mig klart, hvor rent forkert det gaar.
Det hjælper ei, at jeg med Fyren ivrig snakker,
Og ham beviser, det er ei Kronhjortens Takker,
Han hører ei paa mig, og under denne Tvist
Forløber Koblet sig. Med Harm jeg mig opmander,
Og mens af Hjertensgrund den Dumrian jeg bander,
Jeg sporer Hesten i Galop snart op, snart ned,
Saa den gjør nogle Spring, hvis Længde jeg ei veed,
Mens mine Hunde paa det første Spor jeg leder.

---

*) Hestehandlerens Søn, som red de Heste, der skulde sælges, for at vise disses smukke Gang og Holdning for de Lysthavende.

**) Jagtkarle ved Parforcejagten.

***) En berømt Pikør, som gjorde Tjeneste ved Hoffets Jagter.

****) Et Hundenavn, der betegner Kobbelets skiftigste og bedste Hund.

Der — hvad paany mig en uhyre Fryd bereder —
Nu i det rette Spor forfølge Hjortens Flugt,
Og faa den jaget op. Men hvert et Haab bli'er slukt ...
(Tro mig, Marqnis, at det mig ærgre maa tildøde!)
Jeg ser vor flane Gjæst at jage den imøde,
Der, for sin Jægerkunst med Fynd bevist at faa,
Alt Sadelhylsterets Pistol nu holder paa,
Og strax mod Hjortens Bryn den nedrig har affyret,
Mens han tilraaber mig: „Nu har jeg fældet Dyret."
Har om Pistolskud man vel nogensinde hørt
Paa Hjortejagt? Min Gud, det har mig heftig rørt!
Sig mod al Skik og Brug saaledes ad at bære!
Af Harme jeg min Hest har sat i Karriere,
Tilbage til mit Hjem jeg uden Ophold foer,
Mens denne Nar jeg ei har værdiget et Ord.

Eraste.

O det var klogt af Dig! Det bør til Mønster tages,
Hvergang af den Slags Folk man ubeleiligt plages.
Farvel.

Dorante.

Naar Du faar Lyst, vi jage vil, vi To,
Hvor den Landjunker nok os lade skal i Ro.

Eraste.

Tak, tak!

(Alene.)

O gode Gud, min Taalmod er tilende.
Jeg med Undskyldninger nu ile vil til hende.

Første Entree.

Kuglespillere standse Eraste, for at han skal maale et Slag, hvorom de ere blevne uenige. Han har Nød for at blive dem qvit, og faar dem til at udføre en Dands, hvori alle de i dette Spil brugelige Positioner forekomme.

Anden Entree.

Smaa Slyngekastere standse ham derpaa. Tilsidst faar han ogsaa dem jaget bort.

Tredie Entree.

Skoflikkerdrenge og Skoflikkerpiger, samt deres Forældre og Andre, som ere komne til, blive ligeledes efterhaanden jagede bort.

Tredie Akt.

Første Scene.

Eraste. La Montagne.

Eraste.

I en Henseende mit Held jeg prise bør:
Med sin Tilgivelse hun mig lyksaliggjør!
Men fra en anden Kant et Uveir op der trækker,
Som stor Bekymring i mit bange Hjerte vækker.
Damis, Formynderen, min værste Plageaand,
Paany modsætter sig mit Haab om hendes Haand,
Mens han forbyder sin Niece mig at finde,
Og til en Anden den Elskværdige vil binde.
Hans Forbud dog tiltrods, Orphise vil vove paa
Med hendes Aasyns Glands mig Lindring at tilstaa,
Og med en Sammenkomst iaften hun belønner
Min Overtalelse, mit Hjertes hede Bønner,
Her i sit eget Hjem. Det er jo Elskovs Kaar
At ny Tillokkelse den af hver Modstand faar,
Og at hvert Ømheds Ord en ny Betydning vinder,
Naar under Forbuds Tryk det Vei til Hjertet finder*).
Men ei jeg tøve bør, snart Aftnen stunder til,
Og før for tidlig end for sent jeg komme vil.

La Montagne.

Skal jeg gaa med?

---

*) Der fortælles at Molière med disse Vers, som forøvrigt falde ganske naturligt i Erastes Replik, skal have gjort en fin Hentydning til den Modstand og de Vanskeligheder, under hvilke Ludvig den Fjortendes Forhold til Mademoiselle de la Vallière, dengang Hofdame hos Henriette d'Angleterre, Kongens Svigerinde, begyndte at udvikle sig, og at denne Hentydning skal være bleven meget naadig optaget.

Eraſte.

Nei, jeg vil netop bort Dig ſende,
At paa Dit Liberi man ikke mig ſkal kjende.

La Montagne.

Men hvis...

Eraſte.

Jeg vil det ei.

La Montagne.

Jeg Dem adlyde bør,
Men hvis jeg langtfra gik...

Eraſte.

O hvor Du Brøvl dog gjør!
Hvad er det for Maner? Kan aldrig Du da lære,
At man ſom Tjener ei maa ubeleilig være?

Anden Scene.

Eraſte. Caritidès.

Caritidès.

Jeg veed, min Herre, det er ei den rette Tid
Til den Opvartning, ſom nu bringer mig herhid,
Men da ſaa mangengang jeg er forgjæves gaaet,
Og aldrig Audiens endnu hos Dem har faaet —
Hvad der nok holder haardt, thi ſnart jeg fik Beſked,
At end De ſov hel ſødt, og ſnart at ud De red —
Vil De undſkylde, at jeg ſom en Skjæbnens Gave
Dem holder faſt, for dog engang det Held at have...

Eraſte.

Kan jeg til Tjeneſte maaſke i Noget ſtaa?

Caritidès.

Min Skyldighed mod Dem jeg først opfylde maa,
Og kommer for... Tilgiv, at jeg ſaa driſtigt venter
At De...

Eraſte.

Siig, hvad De vil, foruden Komplimenter.

Caritidès.

Den Rang og den Forſtand og Ædelmodighed,
Hvorfor man roſer Dem...

Eraſte.

Ja viſt. Det godt jeg veed,
Spild ingen Tid derpaa!

Caritidès.

Det er en Sorg blandt flere,
Naar man er nødt til ſelv ſit Selv at præſentere,
Da, efter Reglerne til Folk af Deres Stand
Man bør indføres af en anden hædret Mand,
Der gjør lidt Blæſt af os og i en vægtig Tone
Bli'er vor Fortjeneſtes, vor Lærdoms, Cicerone.
Ak, dybt jeg føler Trang til en af disſe Folk,
Der for min Lærdoms Værd nu kunde være Tolk.

Eraſte.

O det behøves ei. Jeg har det let opfattet,
Og ved det førſte Blik Dem alt tilbørlig ſkattet.

Caritidès.

Ak, De henrykker mig med Deres Dyders Skat!
En Lærd De ſer, ſom ei har Us til Navnet ſat,
Thi hver en Nar kan jo ſit Navn latiniſere,
Nei, grækiſere det, det fordrer dog lidt mere,
Og for at faa et Navn, der ender ſig paa es,
Jeg mig omdøbe lod til Hr. Caritidès.

Eraſte.

Godt! Hr. Caritidès! Hvad kan for Dem jeg gjøre?

Caritidès.

Jeg en Anſøgning har, ſom jeg Dem be'er at høre,
Og ſom dernæſt — hvad jo for Dem er ganſke let —
Jeg Dem beſværger om at fly hans Majeſtæt.

Eraſte.

De kan jo meget godt den ſelv til Kongen bringe.

Caritidès.

Hans kongelige Gunſt jeg ikke vil forringe,
Men den Nedladenhed, hvormed han Alt modta'er,
En Mængde Jux og Brøvl i Haand ham komme la'er,
Som qvæler Det, der dur. Mit Haab om Held jeg grunder
Paa at han faar mit Skrift, naar han har gode Stunder.

Eraſte.

De Tiden vælge kan, naar den beleilig er.

Caritidès.

Ak Gud, de Schweitzere, det er et Folkefærd,

Som tør af Lærdom le, og for Pedant mig skjælde,
Ja, skubbe mig afvei'n, som i en Musefælde!
O den Behandling, som jeg af de Slyngler led,
Af Hof og Ventesal længst havde gjort mig kjed,
Hvis ei det sikkre Haab til Dem jeg havde knyttet,
At De blev min Mæcen og jeg af Dem beskyttet;
At den Kredit, hvori De staar, vil tjene til...

Eraste.

Giv mig Ansøgningen, jeg den besørge vil.

Caritidès.

Her er den, men De vil jo gunstigst nok den høre.

Eraste.

Behøves ei...

Caritidès.

O De mig maa den Ære gjøre.

(Han læser.)

Ansøgning til Kongen.

Sire!

Deres ydmygste, lydigste, troeste og lærdeste Undersaat og Tjener, Caritidès, Franskmand af Nation, Græker af Profession, som længe har betragtet de store og mærkværdige Misbrug, der begaas i Indskrifterne paa de Skilter, som hænges paa Huse, Butiker, Traktørsteder, Kafeer, Restaurationer og Keglebaner i Deres gode Stad Paris, derved at vise uvidende Folk, bemældte Indskrifters Forfattere, omstøde og tilintetgjøre al sund Sands og Fornuft, ved en barbarisk, fordærvelig og afskylig Ortografi, uden nogetsomhelst Hensyn til Etymologi, Analogi, Energi eller Allegorie, til stor Forargelse for Videnskabernes Repnblik og for den franske Nation, som udskriges og vanæres ved bemældte grove Misbrug og Forsyndelser mod de Fremmede, især deleshed mod Tydskerne, som ere ivrige Læsere, Beskuere og Undersøgere af de nævnte Inskriptioner....

Eraste.

Det Bønskrift er for langt, det gaar umulig an.

Caritidès.

Ak, ei en Tøddel jeg deraf borttage kan.

(Han læser igjen).

Bønfalder ydmygst Deres Majestæt, om at oprette, til Bedste for Deres Stat og til Ære for Deres Regimente, en Post som General-Inspektør-Opsynsmand-Forvalter-Irrettesætter-Gjennemseer-Forbedrer og Restaurator af forbemeldte Skilt-Indskrifter og at bære Ansøgeren med denne Post, saavel i Betragt-

ning af hans sjeldne og overordenlige Lærdom, som af de store og udmærkede Tjenester, han har viist Staten og Deres Majestæt, ved at forfatte høistbemældte Deres Majestæts Anagram paa Fransk, Latin, Græsk, Hebraisk, Syrisk, Chaldæisk, Arabisk, Mesopotamisk ...

Eraste
(der har havt Nød med at skjule sin Utaalmodighed).

Ja, det er godt, giv hid, og træk Dem saa tilbage!
Stol paa, at Kongen faar den en af disse Dage.

Caritidès.

Ak, Hr. Marquis, naar den af ham blot bliver set,
Er min Ansættelse saa vis som var den sket,
Thi da man overalt jo høit hans Retfærd priser,
Er det umuligt at han denne Bøn afviser.
Men Dem, min Herre, Dem, hvis Ros forkyndes bør,
Om For= og Efternavn jeg ydmygt bede tør,
Thi jeg et Digt i Form af Akrostik vil lave,
Hvor for og bag og i Cæsur det Plads skal have.

Eraste.

De skal imorgen, Hr. Caritidès, det faa.

(Alene.)

O flig Pedant kan for et velskabt Æsel gaa,
Og til en anden Tid den Fyr mig havde moret.

Tredie Scene.

Ormin. Eraste.

Ormin.

Skjøndt for en vigtig Sag jeg her Dem har opsporet,
Har jeg dog ventet til den Nar først gaaet var ...

Eraste.

De maa Dem skynde, jeg skal bort og travlt jeg har.

Ormin.

Jeg tvivler ikke paa, at De er bleven plaget
Af dette lærde Drog, som nys har Afsked taget.
Han er et gammelt Brøvl, som halv i Barndom gaar,
Hvem med Undskyldninger jeg ser at fjerne, naar
I Tuillerierne, i Luxemburg*) jeg støder

*) Her menes naturligvis de til disse Slotte hørende Haver, der allerede dengang brugtes til Spadseregange af det Pariserpublikum. At Hr. Ormin ikke egnede sig til at gjæste Slottene, fremgaar af den hele Scene.

Paa ham og paa hans Væv, der mig til Gaben nøder.
Men Folk af Deres Rang ei Tiden spilde maa
Paa Glosekræmmere, som Ingenting forstaa.
Jeg er ei af den Slags ... Maa Deres Haand jeg trykke,
Da jeg kun kommer for at gjøre Deres Lykke.

Eraste (afsides).

Naa, her har vi nok En, som skjøndt han er en Pjalt,
Til Rigdoms-Spekulant for Andre tror sig kaldt.

(Høit.)

Saa De udfundet har den Sten, foruden Lige,
Der kan med Gods og Guld hver Jordens Drot berige?

Ormin.

O det er Deres Spøg! Det var en Daarskab jo,
Hvis med Visioner man sig vilde slaa til Ro!
Nei, fri mig Gud derfra! Jeg er af de Solide,
Og naar jeg gi'er et Raad, kan trygt derpaa De lide.
Igjennem Deres Haand jeg Kongen skjænke maa
Den dyre Skat jeg her forseglet bærer paa.
Det er ei Hjernespind og ei af de Projekter,
Hvis Oretuderi ei dur for fire Hægter,
Og intet Betlerraad, hvis usle Resultat
En Snes Millioner sig til lumpent Maal har sat.
Fem hundred tusinde Millioners aarligt Eie
Vil dette Forslag mindst i Kongens Kasse veie,
Rent uden Risiko, nei let og ligetil,
Saa ingen Skatter det paa Folket lægge vil.
Ja, den Gevinst, som fast utrolig man bør kalde,
Er uden Hovedbrud, letfattelig for Alle,
Og hvis, ved Deres Hjælp jeg faar indledt den Sag ...

Eraste.

Derom vi tale kan! Jeg har lidt Hast idag.

Ormin.

Hvis De mig Taushed med, hvad jeg har sagt, vil love,
Paa fuld Fortrolighed mod Dem jeg nok tør vove.

Eraste.

Nei, Deres Hemlighed De selv beholde bør.

Ormin.

O Tillid til en Mand som Dem ei Skade gjør,
Og jeg kan korteligt den hele Sag berette,
Dog maa jeg først se til, at Ingen hører dette.

(Han løber Theatret rundt, for at undersøge om Ingen kan høre, hvad han siger. Da han er færdig hermed, sætter han Munden lige til Erastes Øre.)

Ormin.

Det prægtige Projekt, som jeg har fundet paa,
Er at...

Eraſte.

Lidt længer bort, om jeg Dem bede maa.

Ormin.

Det er jo aabenbart, selv om jeg ei det siger,
At Frankrigs Havne Aar for Aar vort Drot beriger,
Men tænk Dem nu, hvis man — hvad Ingen før har sagt —
Fik Havne ganske tæt om hele Kysten lagt,
Hvad det for Indtægt i Statskassen vilde give,
Og hvilken Velstand der i Landet vilde blive,
Saa at...

Eraſte (hurtigt).

Ja, det Projekt vil Kongens Bifald faa...
En anden Gang... Farvel.

Ormin.

Men De mig støtte maa,
Som Den, der aabnet har den hele Rigdomskilde...

Eraſte.

Ja vist.

Ormin.

Hvis De mig to Dukater laane vilde,
Blot som et Afdrag paa det Honorar, som man...

Eraſte.

Ja gjerne. Vær saa god.

(Han giver Ormin Penge.)

Eraſte (alene).

Det kan endda gaa an,
Naar for saa billig Pris man sig dog kan løskjøbe
Fra de Visitters og Projekters Taalmodsprøbe.
Nu tror jeg endelig, at jeg kan slippe bort...
Der har vi En endnu, nei, det er dog for haardt!

Fjerde Scene.

Filinte. Eraſte.

Filinte.

Marquis, det gjør mig ondt, at jeg skal høre dette...

Eraſte.

Hvad da?

Filinte.

At nys Du her har havt en Ærestrætte.

Eraſte.

Hvem? Jeg?

Filinte.

Forſtillelſen er ganſke ſpildt paa mig.
Fra ſikker Haand jeg veed, man har udfordret Dig,
Og ſom Din Ven bør jeg — hvad end deraf kan flyde —
Til den Duel min Hjælp ſom Sekundant Dig byde.

Eraſte.

Ja, Du ſkal have Tak, men tro mig dog, at jeg ...

Filinte.

Hvad ſkal den Negten til? Du gaar paa enſom Vei,
Og har ei Tjener med ...? Tror Du, jeg Dig forlader?
Nei, ſom Din Skygge tro jeg gjennem Byens Gader ...

Eraſte (afſides.)

Jeg bliver raſende!

Filinte.

At ſkjule Sligt for mig!

Eraſte.

Jeg Dig forſikkre kan, at man har narret Dig.

Filinte.

Det er forgjæves Snak!

Eraſte.

Gid Himlens Lyn mig ramme,
Hvis jeg har nogen Tviſt ...

Filinte.

Aa, Du maa jo Dig ſkamme!

Eraſte.

Det er ſom jeg har ſagt, men desuagtet har
Jeg Noget for ...

Filinte.

Tror Du, jeg er en ſaadan Nar?

Eraſte.

Vil Du mig tjene ...

Filinte.

Nei.

Eraſte.

I mig at lade være?

Filinte.

Paa ingen Maade, nei!

Eraſte.

En Kjærligheds-Affære
Iaften kalder mig ...

Filinte.

Men jeg vil følge med,
Hvorhen Du ogſaa gaar, er jeg i Dine Fjed.

Eraſte.

Nu vel, naar abſolut jeg en Duel ſkal have,
Saa bli'er det bedſt, at jeg Din Iver ſer at ave,
Og Dig en Lektie gi'er til Tak for Din Viſit,
Thi med det Gode bli'er jeg Dig nok neppe qvit.

Filinte.

Det er juſt ikke ſmukt ſom Du en Ven behandler,
Saa hans Tjenſtvillighed til Harme Du forvandler.
Farvel! Mit Venſkab Dig ei ſkal beſvære mer!

Eraſte.

Saa ſnart Du gaar herfra, en Ven i Dig jeg ſer.
(Alene.)
O hvilket Plageri har jeg idag oplevet!
Blot det nu ei for ſent er til mit Møde blevet.

Femte Scene.

Damis. L'Epine. Eraſte. La Rivière og hans Kammerater.

Damis (til L'Epine, idet han træder ud af ſit Hus).

Imod min Villie tror han hendes Haand at faa!
Nei, det er dog for galt! Det forebygges maa.

Eraſte.

Jeg ved Orphiſes Dør en Herre tror at kjende ...
Ak, hendes Gunſt tiltrods, ſaar dog min Qval ei Ende ...

Damis (ſom er kommen frem paa Scenen, til L'Epine).

Tænk, min Niéce vil, mig og mit Bud tiltrods,
Eraſte iaften ſe, alene, her hos os!

La Rivière*) (til sine Kammerater).

Hvad mon det er for Snak, de Folk om Herren føre?
Vi vil os nærme tyst for den Passiar at høre.

Damis (til L'Epine).

Men før det gaar saavidt, før han det Held opnaar,
Han gjennembores skal af tusind Banesaar.
Gaa Du, L'Epine, mig hid i Hast de Folk at skikke,
Jeg har bestilt og som i Baghold jeg vil stikke,
For at de i mit Sted ved første Hævnsignal,
Som jeg med Navnet af Eraste selv give skal,
Min Ære hævne kan, forpurre dette Møde,
Og lade med sit Liv ham for hans Frækhed bøde.

La Rapière.

Men før Dit blinde Had kan ham opoffret faa,
Du, for Din Hensigt blot, skal os til Regnskab staa!

(De overfalde Damis.)

Eraste.

Han er min Fjende, men dog maa jeg ham forsvare,
Thi han er hendes Slægt, og han er stedt i Fare.

(Til Damis.)

Vær rolig! Her er Hjælp!

(Han driver La Rivière og hans Kammerater paa Flugt og forfølger dem.)

Damis.

O det et Under er!
Jeg frelstes fra den Død, der syntes mig saa nær.

(Til Eraste, der kommer tilbage.)

Hvem er det, som saa kjækt det Røverpak tiltalte?

Eraste.

Jeg har kun gjort, hvad Pligt og Ære mig befalte.

Damis.

O Himmel! Denne Røst! Mon Øret skuffer mig?
Siig, er det Dem, Eraste?

Eraste.

Eraste, der glæder sig,
At det ham blev forundt her Deres Haand at trykke,
Skjøndt Deres bittre Had forhindret har hans Lykke.

Damis.

Hvordan? Den Mand, hvis Død af mig besluttet var,

---

*) Se Noten om La Rapière, i Elskovsvrede-Elskovshedes 5te Akts tredie Scene.

Er Den, som ved sin Arm alene frelst mig har?
Det er formeget! Ak, beseiret er min Vrede,
Og jeg har glemt, hvad De forbrød i Ungdomshede,
Mens Deres Ædelmod, som dette skjønne Træk
Har aabenbaret klart, al Fordom jager væk.
Ja, jeg mig skammer, at jeg har ubillig været,
At uden skjellig Grund jeg Had mod Dem har næret!
For det at gjøre godt med Alt, hvad jeg formaar,
De min Nieces Haand iaften af mig faar.

Sjette Scene.

Orphise (med en Armstage i Haanden). **Damis. Eraste.**

Orphise.

Hvad er paa Færde her? Jeg hørte Vaabenklirren.

Damis.

Eraste har frelst mit Liv, og endt er al Forvirren!
De Stimends Overfald Du takke maa, næst Gud,
For at Du bliver med mit Minde nu hans Brud,
Thi jeg til Affked har knn Et Dig at befale,
At med Din Kjærlighed Du vil min Gjæld betale.

Orphise.

Hvis med min Kjærlighed jeg klarer Deres Gjæld,
Da er det for mig selv det allerstørste Held.

Eraste.

Og jeg, der dette Held knap end formaar at fatte,
Vil denne Time som min Lykkes Høide skatte.

Damis.

Saa lad os feire nu en munter Bryllupsfest,
Med Violiners Klang og Glæden til vor Gjæst.

(Der bankes stærkt paa Porten af Damis' Hus.)

Eraste.

Hvem banker der saa stærkt.

L'Epine (som er kommen tilbage).

Det er blot nogle Masker,
Der os med Trommer og Musik nu overraske.

Eraste.

Fler Plageaander? Nei, nu skal I have Tak!
Hei, Schweitzere! Jag mig afveien dette Pak!

Første Entree.

Schweitzere med Hellebarder jage alle de paatrængende og ubeleilige Masker bort, og trække sig derpaa tilbage for at gjøre Plads for Dandsen.

Anden Entree.

Fire Hyrder og en Hyrdinde slutte Divertissementet.

Ende paa Plageaander.

Hustruskolen.

Lystspil i fem Akter, 1662.

Det er et Faktum, der oftere gjentager sig i den dramatiske Litteratur, at store Digtere have en vis Forkjærlighed for at behandle det samme Sujet, opfattet fra forskjellige Standpunkter. For her at holde os til Det, der ligger os nærmest, ville vi blot, inden vi beskjæftige os med det foreliggende berømte Exempel hos Molière, minde om Holbergs forskjellige Fremstillinger af politisk Kandestøberi og Projektvæsen i den politiske Kandestøber og i Repnbliken, af indbildt Tapperhed og Skryderi i Jakob von Tybo og Didrik von Menschenschreck, af den Maade, hvorpaa en forgjældet Spradebasse hjælpes ud af Kniben, i den ellevte Juni og den pantsatte Bondedreng, af den fjællandske Bondestand i Jeppe paa Bjerget og i Erasmus Montanus, o. s. v. Det er Geniets Udtømmelighed, der, just i det Øieblik, da vi tro at være færdige med en Gjenstand, finder sin Glæde i at vise os, hvormeget der endnu er tilbage, hvilke forfriskende Straaler den endnu formaar at sende os.

Allerede ved Opførelsen af Ægtemændsskolen skal Molière have lagt sin foreløbige Plan til at behandle det samme Sujet paa et bredere Grundlag, der gjorde Fordring paa en anden Ramme. Der siges, at han,

fra først af, skal have havt ifinde at kalde det nye Stykke Ægtemændsskolens anden Del. Hvorledes hans oprindelige Plan, under den lange Udsættelse og hans egne forandrede Livsvilkaar, er bleven modifiseret, vedkommer os ikke her. Men vist er det, at Stykket, saaledes som vi nu besidde det, indeholder langt flere Lærdomme for Sværdsiden end for Spindesiden af det menneskelige Kjøn, og det tiltrods for alle de Bud og Forskrifter, Arnolphe giver den unge Pige, som han har bestemt til sin Hustru. Vi ville et Øieblik betragte de to beslægtede Stykkers forskjellige Anlæg.

Naar Ægtemændsskolens Sganarel sætter sin Myndling under Laas og Slaa, for — som han siger — „korporlig at kunne svare for hendes Dyd", naar han, trods al indbildt Forsigtighed, bliver narret, mens han uvidende og godtroende gaar i den første, bedste Fælde: saa kommer Hustruskolens Hovedfigur, Arnolphe, hvis Jalousi har udspekuleret et ganske andet Sikkerhedssystem, vidende og bevidst, ja uden at Nogen, fra først af, har tænkt paa at narre ham, akkurat til det samme Resultat: Han mister den Brud, paa hvis Besiddelse, han har trot sig fuldkommen sikker. Naar Isabelle og Valeer i Ægtemændsskolen gjøre deres Yderste, for at tage Sganarel ved Næsen, ja, i bogstavelig Forstand, spille Komedie med ham: saa optræder tvertimod Hustruskolens unge Elskerpar med Tillid, Ærbødighed og — for Elskerens Vedkommende — med ubegrændset Fortrolighed ligeoverfor Arnolphe, der bliver forud underrettet om Alt, hvad der skal ske, der tager alle mulige Forholdsregler, sætter Himmel og Jord i Bevægelse, for at hindre de Elskendes Møder, og desuagtet ender med en Skuffelse, der er langt værre end Sganarels, dels fordi han har arbeidet mere for at naa sit Maal, dels fordi hans Karakter er langt heftigere og lidenskabeligere, men hovedsagelig fordi han er besat af en pinende Jalousi, som den høist selvtilfredse Sganarel ikke kjender Noget til.

Efter at have kastet dette orienterende Blik paa

begge Stykker, ville vi nu udelukkende beskjæftige os med Hustruskolens Hovedfigurer.

Arnolphe er ingen komisk, gammeldags Grobian og Bulderbasse som Sganarel. Nei, han er tvertimod en Mand af Verden, der, med en stor Formue, en stor Omgangskreds, endel Erfaring og Lyst til en Adelstitel, ved Siden af andre Studier ogsaa synes at have studeret Salomo, forsaavidt som han virkelig mener, at en god Hustru, en Hustru efter hans Sind, er mere værd end Perler og Guld. Da han, efter Digterens Udsagn, kun er 42 Aar, og dertil hverken forlanger Formue eller Skjønhed, skulde man synes, at det ingenlunde kunde være vanskeligt for ham at opnaa dette Gode, saafremt han vilde bære sig nogenlunde manerlig og fornuftig ad dermed. Men uheldigvis har han en Kjæphed, der bliver hans Ruin: Han har hengivet, og hengiver sig endnu bestandig, i et ensidigt, ulykkeligt Studium af Qvindekjønnets Blanding af Svaghed og List og af Ægtemændenes Overbærelse og Blindhed, og dette Studium, som han driver over en storartet Maalestok, har ikke alene bragt ham til at tvivle baade om Dyd og Kjærlighed, men har ogsaa lært ham, at Laas og Slaa ikke ere tilstrækkelige til at værne om en Qvindes Troskab. Under hans uafbrudte Hærpen paa dette Emne, der altid ledsages af en temmelig stærkt markeret Skadefryd over den Fortræd og de Uheld, som han tror at have opdaget hist og her, og efter hvilke han bestandig speider, har hans Hjerne udklækket en Ide, hvoraf han er umaadelig stolt: Han vil lade sin tilkommende Hustru, fra hun er et lille Barn af, sætte under aandelig Laas og Slaa, eller, med andre Ord, han vil lade hende opdrage til at blive en Idiot: En Ide, paa hvis Udførelse han har anvendt tretten Aar af sit Liv.

Hvorledes han først hoverer over det heldige Udfald af hans egoistiske Plan, hvorledes han senere, under Horaces gjentagne Fortrolighed, pines, straffes og ydmyges; hvorledes han, med enhver ny Forholdsregel, som han tager, bestandig indvikles dybere i sit eget Net,

og blot synes at arbeide for at skade sig selv og for at gavne sin Rival, indtil hans Lidenskab i femte Akt stiger til en næsten tragisk Høide; hvorledes han, efter forgjæves at have udtømt sin Kjærligheds Løfter og Tilbud, sluttelig bliver en blot og og bar Tyran, der vil trække afsted med den unge Pige, som har erklæret, at hun ikke elsker ham, mens han for sidste Gang tror at triumfere over Horace: Alt Dette tilsammen udgjør et storslaaet Karakterbillede, som Molière har udmalet indtil de fineste Penselstrøg, og som han paa Scenen, efter Fjenders og Venners enstemmige Udsagn, skal have udført med en høi Grad af mimisk Virtuositet.

Den mørke Tone, hvori dette Billede er holdt, fordrede et stærkt Lys til Modsætning. Et saadant udgaar fra Stykkets anden Hovedfigur, den unge Pige, paa hvilken Arnolphe har gjort sit uhyggelige Experiment, den stakkels indespærrede Puppe, der til hans Forfærdelse ligemedet sprænger sit Hylster og, trods den lange kunstigt frembragte Dvale, hæver sig saa let og fri og selvstændig, saa at Tilskuerne, der maaske, ved hendes korte Fremtræden, i første Akt ikke rigtigt have vidst, hvad de skulle gjøre ud af hende, allerede i den store Scene mellem Agnès og Arnolphe, der udfylder største Delen af anden Akt, faa en glad Forvisning om, at den beregnende Egoist rent har spildt sin Uleilighed og aldrig vil komme til at sætte sin plumpe Finger paa den flygtende Sommerfugl, der, trods det lange, barbariske Tryk, dog har bevaret sin ædle, opadstræbende Natur. „Arnolphe", siger en fransk Kritiker, „har vel formaaet at gjøre Agnès uvidende, men han har ikke formaaet at gjøre hende dum". Paa den Kunst, hvormed Digteren har forstaaet at vise os, hvor hurtigt og skjønt hendes slumrende Evner ville udvikle sig, giver hendes Brev til Horace i tredie Akt et Bevis. Dog vi tør ikke indlade os dybere i Analysen af denne yndige Ovindesskikkelse, der saa ofte har maattet tjene til Model for andre Digteres naive unge Piger, men som — forsaavidt vi kjende den dramatiske Litteratur — endnu efter 200 Aar, staar ene og uopnaaet.

Arnolphe og Agnès ere Stykkets Glandspunkter. Om dem gruppere alle de øvrige Figurer sig. Vel har Horace en tilsyneladende meget stor Rolle, hvori han viser os en varmhjertet og redelig ung Mand, hvis lidt hovedkulds Fortrolighed til Arnolphe finder en Retfærdiggjørelse i den Maade, hvorpaa Denne ved sine udfrittende og skadefro Spørgsmaal fører ham paa glat Is. Men som Theaterfigur fordunkles han aldeles af Arnolphe. Vi høre knap paa Horaces gjentagne Fortællinger, mens vi se dem udførte i den Virkning, som de gjøre paa Arnolphe, der, efter enhver af de Monologer, hvori han har ophøiet sit Systems Fortræffelighed, ja fremstillet dette til Efterligning for andre Folk, i den paafølgende Scene med Horace, selv maa give en Illustration af, hvor forkert og fortvivlet dette System er, ikke blot med Hensyn paa Agnès, men ogsaa med Hensyn paa ham selv.

Dog, det er ikke alene i Forhold til de Elskende, at Arnolphe skuffes og plages. Digteren har ret con amore sørget for, at han skulde blive til Nar paa alle Punkter og de burleske Scener med hans dumme Tjenestefolk (rene holbergske Figurer, Arv med et qvindeligt Sidestykke) hans Venten udenfor hans egen Dør, hans Scene med Notaren, der, skjønt han selv har havt Bud efter ham, dog kommer høist ubeleiligt, og hans Samtaler med hans Ven Chrysalde: bidrage hver for sig til at pine og latterliggjøre ham, indtil Digteren, for et Øieblik fører ham over paa Tragediens Gebet. Arnolphe er nemlig ikke gammel nok til at hans Lidenskab slet ikke kan være andet end latterlig. Nei, som han virkelig lider under denne, saa vækker han ogsaa vor Medlidenhed, og det trods alle de Grunde, han selv har givet os til at vredes paa ham. Det forstaar sig, at denne Følelse fordunster meget hurtigt, alt som Egoisten atter træder frem i fuld Kraft, men han har dog vakt den, hvad Sganarel i Ægtemændsskolen aldrig har formaaet.

Om Chrysaldes Karakter har der været endel Debatter. Den er mindre bestemt udpræget af Digteren

og det er vist, at man, efter atter og atter, at have gjennemgaaet og drøftet Stykket, endnu kan spørge: Er han en moderat og fornuftig Mand, eller blot en kynisk Spottefugl? Vi holde paa den første Hypothese, og tro, at hans drillende Udfald mod Arnolphe i fjerde Akt, og hans noget vidt drevne Forsvarstale, nok endda kunne finde en Berettigelse i Arnolphes irriterende Hærpen paa sin indbildte Fornuft og i den Lyst, som man undertiden faar til at besvare Folks krasse Yttringer med ditto Modsætninger.

De franske Kritikere anerkjende enstemmig dette Stykke for et af Molières ypperste Mesterværker. Om det stærke Røre, som det i sin Nyhed vakte, har han selv udtalt sig i det følgende lille Stykke, „Hustruskolens Kritik", som vi ret glæde os til at forelægge vore Læsere. Men de mange Angreb, der nu synes saa komiske, havde dengang en temmelig alvorlig Karakter, der bragte Molière til at søge Henriette d'Angleterres*) Beskyttelse, idet han udbad sig hendes Tilladelse til at maatte dedicere „Hustruskolen" til hende, og Stykket har, i mere end een Henseende, spillet en meget stor Rolle i hans Liv, thi mens det, tiltrods for alle Angreb, befæstede hans Anseelse som Digter og morede, ikke blot det store Publikum, men ogsaa Hoffet og Kongen, hvilken sidste, efter Lorets Udsagn, skal have let sig næsten fordærvet deraf, aabnede det samtidig

*) Dronningen, Maria Theresia, havde ingen Interesse for den franske Litteratur. Hun vedblev at holde paa den spanske, forskrev en spansk Skuespillertruppe, som hun lønnede af sin Privatkasse, ja, man beskylder hende endogsaa for, at hun aldrig blev det franske Sprog mægtig. Til hende kunde Molière altsaa ikke vende sig, og Enkedronningen, Anna d'Autriche, som ved flere Leiligheder havde vist ham Interesse og Velvillie, begyndte at blive gammel og svag. At den elskværdige og aandfulde Henriette d'Angleterre, efter at have set „Hustruskolen", med Glæde modtog Molières Dedikation, i det Øieblik, da han netop trængte til qvindeligt Forsvar, er et glædeligt Vidnesbyrd om, at den unge Fyrstinde ikke lod sig paavirke af det Ramaskrig, som de pretiøse Damer løftede mod dette Stykke og dets Forfatter.

Bagtalelsens Sluser, der siden flød i saa rigelige Strømme. Det var ikke længere Digteren Molière, men det var Menneskет Molière, man vilde tillivs. Al den skandaløse Kronik, der hidtil havde listet sig om i Krogene, samlede sig medet til en Tordensky, der brød løs over hans Hoved. Det var da især Forholdet til hans unge Hustru, der i Anledning af „Hustruskolen", og som det synes, dengang endnu aldeles med Urette, kom paa Tapetet, og satte Folks Fantasi i en Bevægelse, der overskred alle Sandsynlighedens og Rimelighedens Grændser, mens man gjorde Molière til en Arnolphe: Han havde jo ogsaa opdraget Armande fra hun var fire Aar gammel af, han var jo ogsaa blevet narret af hende, og nu, til Slutning vilde han ogsaa gjemme hende afveien, thi — hun havde jo ikke faaet nogen Rolle i det nye Stykke! — Som om Molière, den øvede og udmærkede Direktør, der levede og aandede, ja arbeidede sig ihjel, for sit Theaters Glands og Hæder, i Besættelsen af en Hovedrolle i et af sine mest udarbeidede Stykker, skulde have taget noget andet Hensyn end det ene: at Rollen kom i de rette Hænder! Den har naturligvis ikke passet for Armande, og hvor fortræffeligt hans Valg af Mademoiselle Debrie har været, bevises ikke blot af den Lykke denne Skuespillerinde gjorde som Agnès i hans Levetid, men ogsaa af en Omstændighed, der indtraf mange Aar efter hans Død. Da hun nemlig, ifølge sine Venners Raad, havde afgivet Rollen, paa Grund af, at hun var for gammel til at spille den, blev den unge Aktrice, som havde faaet den efter hende, ved sin første Optræden deri, formelig drevet ud af Scenen, og Mademoiselle Debrie hentet i Triumf, fordi man ikke vilde se nogen anden Agnès end hende. Ja, Publikums Iver gik saa vidt, at hun maatte spille den første, lille Scene med Arnolphe, som hun gik og stod, da hun blev hentet, og først mellem Akterne fik sin hjemlige Matroneklædning byttet med en, for den syttenaarige Agnès mere passende Dragt, en Begivenhed, der er bleven forherliget, baade i bunden og ubunden Stil, af hin Tids Journalister.

Det er høist interessant for hvem der har Tid og Leilighed dertil, at gjøre sig nærmere bekjendt med de forskjellige Kilder, af hvilke Molière skal have taget dette Stykkes tvende Hovedbestanddele: Arnolphes Forhold til Agnès, som man maaske ogsaa kan kalde Stykkets phychologiske og moralske Element, og Horaces gjentagne Fortrolighed til Arnolphe, der udgjør dets dramatiske Forvikling. Vi haabe, at det ikke vil være vore Læsere uvelkomment, at vi her i Korthed berøre disse.

Ideen om en Mand, der vil have en uvidende Hustru, i Haab om, at hendes Uvidenhed skal sikkre hans ægteskabelige Lykke, er overmaade gammel, og var alt paa Molières Tid flere Gange bleven dramatisk behandlet, dels efter ældre franske Noveller, dels efter Cervantes' glimrende Skildring af et, paa denne Grundvold stiftet Ægteskab i hans karakteristiske Novelle, «el zeloso Estremeño», i hvilken Digteren dog har lagt en stærkere Akcent paa Jalousien end paa Dumheden, skjøndt begge Elementer ere tilstede og frembringe en tragisk Katastrofe. De fleste franske Kommentatorer antage imidlertid, at Molière er bleven paavirket af en nyere Novelle, Scarrons «la précaution inutile» *), der virkelig ogsaa indeholder endel Træk, som synes**) at være gledne over i Molières Stykke. Saaledes holder ogsaa Novellens bizarre Ægtemand en Slags Prædiken, hvori han indskærper sin unge Hustru alle de

*) Efter Scarrons egen Angivelse, ogsaa af spansk Herkomst.

**) Vi sige med Flid: synes, thi ligesom hvert Aarhundrede altid paany skriver sin egen Novelle, og hvert enkelt Menneskehjerte altid paany digter sin egen Roman: saaledes maa det dog ogsaa indrømmes, at de Ideer, der atter og atter gaa igjen i Litteraturens Udvikling, altid paany maa kunne opstaa og fødes i en Digters Hjerne, uden at paavirkes af tidligere Forbilleder. Ere vi ikke alle tilbøielige til at tro, at det vi opleve, at det vi udtænke, er noget Nyt, som udelukkende er vor Eiendom, mens det dog i Regelen, er bleven oplevet og udtænkt hundrede, ja maaske hundrede tusinde Gange, førend vi bleve til?

hende paahvilende Pligter, mens hun, for hvert nyt Bud, stiltiende gjør en dyb Reverents, en Scene, som Scarron har henlagt til Morgenen efter Brylluppet, og da senere, under Mandens første Fraværelse, den afsthelige Mellemhandlerske, som Molière kun viser os i Agnès' Fortælling, underretter Señora Laura om, at en Herre, der har set hende paa hendes Balkon, ønsker at tjene hende (la servir, gjøre Cour til hende) da svarer hun troskyldigt, at hun har saa mange Tjenestefolk, at hun ikke tør antage flere, under hendes Mands Fraværelse, men at hun gjerne vil skrive til denne og anbefale ham den nye Tjener. Da hun endelig, med megen Møie har forstaaet, at det netop er, under Mandens Fraværelse, at denne nye Tjener, der selv er rig og fornem, ønsker at tjene hende, og at han vil blive syg, dersom han ikke faar Lov til at gjøre sin Opvartning, saa bruger hun ligeledes dette Argument til Undskyldning for sin hjemvendte Ægteherre, hvem hun aldeles uforbeholdent fortæller Alt, hvad der er passeret i hans Fraværelse, mens hun samtidig erklærer, at hun ikke længere har Lyst til at tage det saa strengt med de Bud, han har indskærpet hende, Morgenen efter hendes Bryllup.

I det Ovenstaaende er alt den høist forskjellige Behandling af Sujettet antydet. Novellens Heltinde er en gift Kone og et stort Fæ, som, hverken ved Kjærlighedens Undervisning eller ved anden Undervisning, kan befries fra den hende medfødte Dumhed, hvorimod Agnès hos Molière er en ung Pige, der tiltrods for alt Arbeide paa at kue hendes aandelige Væsen og gjøre hende til Idiot, dog af Naturens Haand er udrustet med de herligste Anlæg, der blot behøve et Pust af Frihed og Kjærlighed for at komme til Udvikling.

Til Hustruskolens dramatiske Element, forsaavidt det repræsenteres af Horaces, for Arnolphe saa pinlige Fortrolighed, siges Molière at have havt et bestemt Forbillede i Francesco Strapparolas lille underholdende Novelle*) om Kongens Søn af Portugal, Nerino,

*) Tesoro di Novellieri Italiani, anden Del, Side 419.

hvem en Doktor i Padua, hvor Prindsen studerer, viser sin egen Hustru som den skjønneste Qvinde i Verden, dog uden at ville give den unge Mand, der strax forelsker sig i hende, nogensomhelst Oplysning, om hvem hun er og hvor hun er at træffe, fordi en saadan Oplysning vilde stride mod de Regler, Doktoren engang har vedtaget i sin Praxis som Læge. Følgen af dette Afslag bliver, at Nerino selv faar hende opsporet ved at følge efter hende, naar hun gaar fra Messen, og efter endel Fata, vinder Adgang til hendes Hus og til hendes Hjerte, uden at ane, at den Genobbia, som han tilbeder, er gift med den samme Mand, til hvem han daglig henvender en detailleret Beskrivelse af sine Fremskridt i den skjønne Dames Gunst, mens han hoverer over, at han har hjulpet sig selv, og ler hjerteligt, hvergang han fortæller den ulykkelige Doktor de forskjellige Maader, hvorpaa han har undgaaet en skinsyg og halvgal Ægtemands Esterstræbelser, indtil denne, kjed af de mange unyttige Forholdsregler, han har taget, en smuk Dag, da han veed, at Nerino er hos Genobbia, faar den storartede Ide at tænde Ild paa sit eget Hus, for at ryge Elskeren ud deraf. Men denne Kraftanstrengelse hjælper ham ikke mere, end Stokkepryglene, som Horace skulde have havt, hjælpe Arnolphe, thi midt under Doktorens Angst for at have indebrændt den unge Mand, hvad der ingenlunde har været hans Hensigt, kommer denne springende og fortæller nok saa glad, om hvordan han i en Kiste er bleven baaren ud af det brændende Hus. Den øvrige Del af Novellen, der under en ret original Forvikling, endelig underretter Nerino om, hvem der er Genobbias Ægtemand, hvorpaa han flygter med hende til Portugal og, efter Doktorens Død, gifter sig med hende, har Intet at gjøre med Molières Stykke.

Personerne:

Arnolphe, ogsaa kaldet De la Souche.

Agnès, en ung Pige.

Horace, Agnès' Elsker, Orontes Søn.

Chrysalde, Arnolphes Ven.

Enrique, Chrysaldes Svoger og Agnès' Fader.

Oronte, Horaces Fader og Arnolphes Ven.

Alain, Bondekarl, Arnolphes Tjener.

Georgette, Bondepige, Arnolphes Tjenestepige.

En Notar.

Handlingen foregaar paa Torvet i en Forstad.

Første Akt.

Første Scene.

Arnolphe. Chrysalde.

Chrysalde.

Og for det Giftermaal, De kommer, har De sagt?

Arnolphe.

Ja. Helst imorgen jeg det faar i Orden bragt.

Chrysalde.

Vi er' alene her og høres af slet Ingen,
Derfor jeg uden Frygt nok tale tør om Tingen,
Og De tillader vel, at aabenhjertigt jeg
Som Ven Dem siger, at den Plan mig hover ei,
At selv om De for den kan gode Grunde give,
De heller ugift dog bestandig burde blive.

Arnolphe.

Jeg Dem forstaar. Som De det ser, har De vist Ret,
Og tror med gyldig Grund, at det skal gaa mig slet,
Og at det hører til, som sikker Brudegave,
At Mandens Pande skal et Extra-Smykke have.

Chrysalde.

For den Slags Skade man ei Assurance har,
Og det er dumt, naar man forud paa Veie ta'er.
I Deres Spydighed min Angst for Dem er grundet,
Thi ingen Ægtemand for Dem har Naade fundet,
Og det var Deres Fryd, naar det med skarp Kritik
Til alle Sider ud blot over Næsten gik,

Og end De bliver ved, hvorhen De ogsaa kommer,
At være Husfortræds mest skaanfelsløse Dommer.

Arnolphe.

Ja, det er meget godt. Hvo kjender ei Paris?
Mon nogen anden By fordunkle kan dens Pris
For den Taalmodighed, foruden Maal og Ende,
Hvormed dens Ægtemænd sig op og ned la'er vende?
En samler Gods og Guld, hvormed hans Frue kan
Berige Den, der gjør til Hanrei hendes Mand;
Med lidt mer Held, endskjøndt den samme Skam det bliver,
En Anden ser, at man hans Viv Presenter giver,
Og gjør med Skrupler for den Sag sig ei Besvær,
Thi han har sagt, at det for hendes Dyder er.
Med stort Spektakel En i Veiret derfor bruser,
Mens Ligegyldighed derfor en Anden huser,
Og tager ganske tam til Handsker og til Hat
Saasnart en Elsker har sin Fod paa Tærsklen sat.
Den ene Qvindes List ta'er Manden til Fortrolig,
Saa han beundrende kan sove ganske rolig,
Med from Beklagen af den stakkels Elsker, som
Saa tidt forgjæves til hans ædle Frue kom.
Den andens Frækhed rask det Eventyr opfinder,
At naar hun spiller Kort, hun næsten altid vinder,
Og derved faar sin Stads, og han, det sølle Fjog,
Han takker Gud, at hun ei paa Kredit den tog,
Og aner ei ... Kort sagt: Maa man ei rynke Næsen,
Med et satirisk Grin, af hele det Uvæsen?
Maa jeg ei le ...

Chrysalde.

Jo vist, min Ven, men Den, som ler,
Til Latterskive man for andre Folk tidt ser.
Jeg hører ogsaa paa, naar man hinanden morer,
Mens Smaahistorier om Næsten man opsporer;
Men, hvad jeg end har hørt, naar ud blandt Folk jeg kom,
Har aldrig i Triumf jeg paakaldt Rygtets Dom.
Skjøndt Meget vist der sker, som man ei kan berømme,
Ja tidt desværre Det, som man jo maa fordømme,
Skjøndt Visses Tolerants jeg ikke kan forstaa,
Og skjøndt jeg dadler dem, som lægge Vind derpaa:
Har jeg dog aldrig mig til Ridder paa dem slaget,
For at jeg selv ei skal med Gjengjæld blive plaget.
I de Ting er det vist ei klogt at sværge paa
Hvad man bør gjøre, hvad man ikke gjøre maa,
Og derfor, hvis min Lod hin bittre Kalk mig rækker,
Hvis Skjæbnens Luner mig engang det Kors paalægger,
Da er jeg sikker paa, at jeg, der selv var mild,
Ei for den værste Spot til Gjenstand blive vil,

At man vil nøies med en Spøg sig at tillade,
Og sige lempeligt: Det er dog rigtig Skade. —
Men anderledes det med Dem, min Fa'er, sig staar!
Den Sag er vis, at De paa Ho'det dygtig faar,
Til Straf for alle dem, De skaanselsløst har drillet,
Mens Deres Tunge skarpt hver lille Brøst fremstilled,
Og De, med djævelsk Fryd, hovered ved de Ting:
Med Dem, det kan De tro, man kjøre vil i Ring.
Hvis De ei passer paa, men blot en Anke giver,
Til Fingerpeg, min Ven, paa Gaderne De bliver,
Og Folk...

Arnolphe.

Naa, naa, min Ven, tag dog ei saa paa Vei!
Den skulde være klog, som kunde narre mig,
Thi hver en Qvindelist jeg grundig har studeret,
Ei af et X for U jeg blive kan fixeret;
Jeg kjender ud og ind hvert stort og lille Kneb,
Paa at gardere mig, har jeg det rette Greb:
Og ta'er en Viv, der slig en Enfolds Skat besidder,
At paa min Pande man ei skal sig slaa til Ridder.

Chrysalde.

Men gode Gud, vil De Dem gifte med en Gaas?

Arnolphe.

Ja, hvorfor ei? Saa bli'er man netop fri for Vaas.
Om Deres Halvdel vil som Christen godt jeg tænke,
Men slig en god Forstand kan skjule mangen Ænke,
Og det er meget dumt — den Sag er velbekjendt,
Naar man sig gifter med et rigtig stort Talent.
Hvad skulde jeg vel med en aandfuld Hustru gjøre,
For blot om Stjerners Løb og Kloders Vægt at høre *),
For at hun skal paa Vers og Prosa skrive frit,
Og til æsthetisk Brøvl faa Herrernes Visit,
Mens Fruens Hr. Gemal af Pjedestalen falder,

*) Originalen bar paa dette Sted: «Qui ne parlerait que cercle et ruelle» Udtryk, ved hvilke Molière sandsynligvis har tænkt paa de Samtaler, der forefaldt i de pretiøse Damers Aftencirkler, naar Husets Herskerinde, ifølge den herskende Mode, havde lagt sig i et elegant Toilette paa sin Seng, der sædvanlig stod i en med Gardiner draperet Alkove, mens en af Husets Venner (Alkovisten) gjorde Honnørs for de ankommende Gjæster, ved efterhaanden at introducere disse i det smale Rum, foran Damens Hvilested (la ruelle), hvor da den galante Samtale om Dagens brændende Spørgsmaal (det sidste nye Madrigal, eller deslige) gik for sig. — Da imidlertid Astronomien, især Descartes Hvirvler, efter Samtidens Vidnesbyrd, ofte spillede en meget stor Rolle i disse Samtaler, have vi tilladt os at omskrive denne Linie, saa at den, ogsaa uden en forklarende Note, kunde blive forstaaelig for danske Læsere.

Og bli'er en Helgen, som slet Ingen mer paakalder?
Nei, Gud bevare mig for den Slags Aandrighed!
En skrivende Madam mig lidt vel meget veed!
Min Fordring til en Viv hel andeledes lyder:
Hun end ei vide maa, hvad Digt og Rim betyder,
Og naar, ved Juletid, en Panteleg man gjør,
Og hun bli'er spurgt, hvad helst til Pant der gives bør,
Jeg vil hun svare skal: „Aa helst en Flødetærte!"
Kort sagt, min Ven, hun skal med Dumhed mig beværte:
Naar hun kan bede, sy, og træde flinkt sin Rok,
Samt elske mig, har hun af Kundskab mer end nok.

Chrysalde.

Den Kjæphest duer ei! Et Fæ til Viv at tage?

Arnolphe.

Den Grimme, som var dum, mig vilde mer behage
End selv den Skjønneste, som har en stor Forstand.

Chrysalde.

Forstand og Skjønhed dog...

Arnolphe.

Med Dyd jeg nøies kan.

Chrysalde.

Tror De, for Alvor, at et Fæ kan dydig være?
Tror De en Tosse kan bevare Deres Ære?
Selv om hun kunde det, jeg Intet værre veed
End daglig Omgang med den Dummes Kjedsomhed!
Vil for en fix Ide De Deres Liv forspilde,
Og tro, at med en Gaas det ei kan gaa Dem ilde?
En Hustru med Forstand forraade kan sin Pligt,
Men hun maa ville det, førend hun vover Sligt:
Den Dumme derimod i Fristelse kan falde,
Og selv ei vide ret, om man skal Synd det kalde.

Arnolphe.

Det er jo ypperligt! Et kraftigt Argument!
Men husk det Svar, som til Pauurge*) bli'er henvendt
Af Pentagruel*): „Min Ven, Din Præken Intet nytter,
Selv om til Paaske Du blev ved, jeg dog mig hytter
For anden Fremgangsvis end den, som mig anstaar".
Det samme Svar af mig, min Ven, De herved faar.

*) Arnolphes Citat hører hjemme i en, paa Molières Tid, meget bekjendt, komisk Roman af Rabelais «la Vie de Gargantua et de Pantagruel», hvor Talen, paa det anførte Sted, forresten ikke er om Valget af en Hustru, men om at gjøre Gjæld.

Chrysalde.

Jeg siger ei et Ord.

Arnolphe.

Enhver har sin Metode,
Og jeg i Ægteskab kun følge vil mit Ho'de.
Jeg er saa rig, at jeg ei i Betænkning ta'er
At vælge mig en Brud, der ingen Grunker har,
Som om sin Rigdom og sin Herkomst ei skal snakke,
Men for sit hele Vel i Ydmyghed mig takke. —
Hun var af Alder vel en fire Aar omtrent,
Da jeg blandt andre Børn, med hende blev bekjendt,
Da min Opmærksomhed det lille Væsen vakte,
Hvis Pleiemoders Nød mig paa den Tanke bragte
At bede Konen om det Pigebarn at faa,
En Bøn i hvilken hun den Lilles Lykke saae.
Fjernt i et Klosterbo jeg hende lod opdrage,
Hvor man med Lærdom ei den Stakkel maatte plage,
Hvor man, som Følgen af min egen Politik,
Fast til en Idiot uddannet hende fik.
Og lovet være Gud, at Alt er heldig gaaet,
At jeg den bedste Løn har for min Omhu faaet,
Thi hun, som Voxen end, en saadan Enfold har,
At uden mindste Frygt til Viv jeg hende ta'er
Nu, da hun Klostret har forladt. Men i min Bolig
Er der for meget Rend. Den er mig for urolig,
Og derfor bor hun her, i det affides Hus,
Som her jeg eier, fjernt fra al den Sus og Dus,
Og for at Ingen skal fordærve mig min Pige,
Har her jeg Folk, som er i Dumhed hendes Lige.
Nu spørger De maaske: „Hvad kommer det mig ved?"
Jo, kjære Ven, jeg vil De vide skal Besked
Om, hvor forsigtigt jeg fra først til sidst det leder,
Mens jeg samtidig Dem til Aftensmaaltid beder,
For at Bekjendtstab De med hende stifte kan,
Og se om i mit Valg jeg ei har brugt Forstand.

Chrysalde.

Ja, mange Tak.

Arnolphe.

Og saa kan bedst De selv bedømme
Om hendes Enfold jeg medrette tør berømme.

Chrysalde.

Om den Artikel har De alt saa meget sagt,
At jeg ...

Arnolphe.

Og dog er kun det givne Billed svagt.

Ved sin Naivetet hun kan min Undren vække,
Saa skundom jeg maa le, som om jeg skulde sprække.
Saaledes kom hun hen til mig forgangen Dag,
Og havde paa sin Sjæl en meget vigtig Sag —
Hvad tror De saa det var? Hun hel alvorlig spurgte,
Om ei nyfødte Børn blev gjennem Øret gjorte.

Chrysalde.

Det glæder mig, Arnolphe, at De har faaet Gavn...

Arnolphe.

For Pokker, skal igjen jeg høre dette Navn*)?

Chrysalde.

Tilgiv, min Ven, det mig umuligt er at huske
Paa Deres nye Navn, paa dette De la Sonche.
Har Fanden plaget Dem, at De er falden paa,
Med toogfyrre Aar Dem at omdøbe saa,
Og af lidt raadne Trær om Deres Avlsgaard gjøre
En Adelstitel, der skal være stolt at høre?

Arnolphe.

Min Gaard er længst bekjendt ved dette Navn, hvis Klang
Langt mer tiltaler mig end Adelsskab og Rang.

Chrysalde.

Men derfor ligefuldt det dumt og misligt bliver,
Naar man sit Fædrenavn for Hjernespind opgiver.
Den Modesygdom vist hel smitsom være maa,
Thi jeg (ei Dem, min Ven, jeg derved stikler paa)
Har kjendt en Mand, hvis Navn var Pierre, en simpel Bonde,
Hvis hele Jordlod for en Tønde regnes kunde,
Som grave lod en Grøft om denne Tønde Land,
Og derpaa Hr. von Ø sig kalde lod paa Stand**).

Arnolphe.

For de Exempler De mig havde kunnet spare,

---

*) Det er intet Under, at Arnolphe ønsker at forandre Navn, da Sankt Arnolphe eller Arnould, efter en af Middelalderens Legender, var de uheldige Ægtemænds Patron, hvad der havde givet Folkespogen Anledning til at betegne en saadan med hans Navn, der senere i Lystspillet blev til en fast Typus. Men naar Molière lader Chrysalde gjøre Nar af den herskende Ustik med de selvlavede Adelsnavne, der skal have givet Anledning til mangt et komisk Optrin i det virkelige Liv, da sker det vel her nærmest for at indskærpe Tilskueren eller Læseren den vigtige Rolle, som Arnolphes dobbelte Navn spiller i Stykket.

**) Skal sigte paa Thomas Corneille, der lod sig kalde Hr. de l'Isle, for ikke at forvexles med sin ældre og mere berømte Broder, Pierre Corneille. Da Navnet de l'Isle forekommer flere Gange blandt selvgjorte Adelsnavne, kan Molière forresten meget godt have brugt det, uden dermed at stikle paa nogen bestemt Person.

Jeg gode Grunde har, som kan mit Navn forklare:
Det er, som sagt, min Gaards, det falder mig bekvemt,
Og Den, der kalder mig Arnolphe, gjør mig forstemt.

Chrysalde.

Men for de fleste Folk endnu lidt svært det falder...
Paa Brev-Adresser selv jeg tidt har set, man kalder...

Arnolphe.

Det er en anden Sag, naar Folk det ikke veed,
Men De...

Chrysalde.

Naa, naa, det er ei værd at blive vred.
Jeg skal nok se, at jeg herefterdags kan huske
At titulere Dem korrekt: Hr. de la Souche.

Arnolphe.

Farvel, min Ven. Jeg vil blot banke paa min Dør,
Thi om min Hjemkomst man dog underrettes bør.

Chrysalde (afsides).

Han maa jo være gal, det jeg for afgjort holder.

Arnolphe (afsides).

Enhver Modsigelse ham Ærgrelse forvolder:
Det tragikomisk er at lægge Mærke til
Den Iver, hvormed Folk det Rette vide vil.
(Han banker paa Døren.)

Anden Scene.

Arnolphe. Alain og Georgette (inde i Huset).

Alain.

Hvem der?

Arnolphe.

Luk op! — Jeg var herfra ti hele Dage,
Der bli'er vist Glæde for, at jeg er vendt tilbage.
(Han banker igjen.)

Alain.

Hvem banker?

Arnolphe.

Jeg.

Alain.

Georgette!

Georgette.

Naa, hvad skal jeg?

Alain.

Luk op!

Georgette.

Det kan Du selv.

Alain.

Nei, Du.

Georgette.

Nei, let Din dovne Krop.

Alain.

Reis Dig! Jeg gjør det ei.

Arnolphe.

En deilig Fadderfladder,
Mens Husets Herre man herude vente lader.
(Han banker stærkt paa Døren.)

Georgette.

Hvem der?

Arnolphe.

Jeg selv.

Georgette.

Alain!

Alain.

Hvad saa?

Georgette.

Det Herren er,
Luk hurtigt op!

Alain.

Nei, Du.

Georgette.

Jeg passer Ilden her.

Alain.

Og jeg min stakkels Spurv, paa hvilken Katten lurer.

Arnolphe.

Den, som ei lukker op, men i det Brøvl fremturer,
Det lover jeg, ei Mad i fire Dage faar.

Georgette (som puffer Alain afveien).

Hvad kommer Du nu for? Du ser jo, at jeg gaar.

Alain (puffer Georgette afveien.)

Nei, nei! Lad mig! Den Tøs vil nok den Første være.

Georgette (som før).

Afveien der!

Alain (som før).

Ja, jeg skal Dig „Afveien" lære!

Georgette (som før).

Jeg vil jo lukke op.

Alain (som før).

Nei, det tilkommer mig.

Georgette (som før).

Visst ei.

Alain.

Hvad tror Du vel, jeg bryder mig om Dig?

Arnolphe.

Med hvilken Taalmod maa man i det Brøvl sig finde!

Alain (idet han kommer ind paa Scenen).

Jeg kom dog først.

Georgette (der ligeledes kommer ind).

Nei, jeg er Herrens Tjenerinde —
Jeg lukked op:

Alain.

Hvis ei den skyldige Respekt
For Herren ...

(Han vil slaa Georgette, men træffer Arnolphe.)

Arnolphe.

Au!

Alain.

Tilgiv!

Arnolphe.

Nei, se mig til den Knegt!

Alain.

Men det er hendes Skyld.

Arnolphe.

Vil I nu tie bare,
Og ikkun tænke paa mig ordenligt at svare!
Hvor har I levet da? Siig det, foruden Snak!

Alain.

Min Herre, vi...

(Arnolphe tager Hatten af Alains Hoved.)

Alain.

Har os...

(Arnolphe tager atter Hatten, som han strax har sat paa igjen, af ham.)

Befundet, Gud ske Tak...

Arnolphe

(tager for tredie Gang Hatten af Alains Hoved, og kaster den paa Jorden).

Hvor tør Du vove paa, o Klods foruden Lige,
At have Hatten paa, naar Du Besked skal sige?

Alain.

Ak, om Forladelse!

Arnolphe.

Kald mig paa Agnès, Du!

Tredie Scene.

Arnolphe. Georgette.

Arnolphe.

Og Du, siig mig Besked, om hun var mod i Hu,
Da jeg var reist.

Georgette.

Nei.

Arnolphe.

Nei?

Georgette.

Jo dog.

Arnolphe.

Siig da...

Georgette.

Hun frygted
Hvert Øieblik, at De alt havde Reisen rygtet;
Hvert Muldyr, Æsel, Hest, som kom forbi vor Dør,
Hun autog strax for Dem, derpaa min Ed jeg gjør.

Fjerde Scene.

Arnolphe. Agnès (med sit Sytøi i Haanden). **Alain. Georgette.**

Arnolphe.

Arbeidet i sin Haand! Det Tegn kan ei bedrage!
Naa, Agnès, som Du ser, er jeg nu vendt tilbage...
Er Du nu rigtig glad?

Agnès.

Ja, Tak Vorherre ske!

Arnolphe.

Ja, jeg er ogsaa glad ved Dig igjen at se.
Du synes rask og har nok ingen Grund til Klage?

Agnès.

Jo, lidt paa Lopperne, som mig om Natten plage.

Arnolphe.

Bah! dem skal vi min Tro ret snart forjaget faa.

Agnès.

Aa, det var rigtig rart.

Arnolphe.

Ja, det kan jeg forstaa.
Hvad syr Du der, mit Barn?

Agnès.

Jeg mig Natkapper laver.
Jeg Deres Skjorter har fuldendt samt Deres Kraver.

Arnolphe.

Det var jo rigtig fliukt! Men gaa nu ind, min Ven,
Og kjed Dig ikke! Husk, jeg kommer snart igjen
For om en vigtig Sag med Dig i Ro at tale.

Femte Scene.

Arnolphe (alene).

Vor Tids Heltinder, som Romaner anbefale,
Sprenglærde Damer, som af Kundskab til Jer gjør,
Jeg Eders Visdom, Vers og Vrøvl udfordre tør,
Og spørge Jer om alt det Visvas vel opveier
Den ufordærvede Natur, som Agnes eier.
Man bør ei blendes af det Gods en Pige har,
Naar blot...

Sjette Scene.

Horace. Arnolphe.

Arnolphe.

Men ser jeg ret? Nei, Feil jeg vistnok ta'er...
Mon det kan være...? Nei. Jeg nærmere vil træde...
Hor...

Horace.

Ar...

Arnolphe.

Horace!

Horace.

Arnolphe!

Arnolphe.

O hvilken Hjerteglæde!
Naar kom De, bedste Ven?

Horace.

Ni Dage her jeg var.

Arnolphe.

Alt ni?

Horace.

I Deres Hjem forlængst jeg søgt Dem har.

Arnolphe.

Jeg var paa Landet reist.

Horace.

Ja, for ti Dage siden.

Arnolphe.

Hvor Børn dog voxer op! Hvor hurtigt gaar dog Tiden!
Jeg rent forbanset er, og knap mit Øie tror —
Den bitte Purk, saa høi, som saa! Og nu saa stor!

Horace.

De ser.

Arnolphe.

Og Deres Fa'er? Hvad gjør Oronte, min kjære,
Fortræffelige Ven, som jeg saa høit maa ære?
Er han bestandig rask og har et godt Humør?
Om min Deltagelse han ikke tvivle bør.
I fire Aar er hans Besøg jo udsat blevet,
Og i den lange Tid har vi ei heller skrevet.

Horace.

O mer end De og jeg er han til Spøg oplagt.
Jeg har et Brev fra ham, som jeg Dem skulde bragt...
Men i et andet Brev, som senere han sendte,
Han mælder mig, at jeg ham snart herhid kan vente,
Og har — saa synes det — en meget vigtig Grund...
Jeg gjerne vide gad, og det af Deres Mund,
Lidt om en Mand, der til Amerika er draget...

Arnolphe.

Veed De haus Navn?

Horace.

Enrique, hvis jeg ei feil har taget.

Arnolphe.

Mig ubekjendt.

Horace.

Min Fa'er fortæller ligefrem,
Som om jeg kjendte ham, at han er kommen hjem,
Er bleven rig, og at det høist nødvendig bliver
At strax de reise hid... Hvorfor, han ikke skriver.

(Horace giver Arnolphe Brevet.)

Arnolphe.

At se min gamle Ven vil være mig en Fest —
Jeg vil traktere ham som en høit hædret Gjæst...

(Efter at have læst.)

Men dette Brev fra ham lidt vel galant mig tykkes:
Et Vennebrev bør ei med Komplimenter smykkes.

Det falder af sig selv, at Alt, hvad jeg formaar,
Mit Hus, mit Raad, min Pung, Dem altid aaben staar.

Horace.

Og jeg er Mand for Dem paa Ordet strax at tage,
Og Dem for Laauet af et Hundred Daler plage.

Arnolphe.

Naa, det jeg lide maa, at De er ligefrem,
Og heldigvis jeg har dem uden at gaa hjem.
Se der, tag Pungen med.

Horace.

Men dog...

Arnolphe.

Nok, nok! Jeg beder.
Men sig, hvad synes De om Byens Herligheder?

Horace.

Saa folkerig som smuk! En By af første Rang,
Og paa Fornøielser er her vist ingen Trang.

Arnolphe.

Nei, det er vist. Enhver paa sin Vis ser at nyde,
Og unge smukke Mænd kan Papagøien skyde,
Og leve høit og flot i mangen Dames Gunst,
Thi Qvindfolk her forstaa Koketteriets Kunst;
Hel føielig er her Blondine som Brunette,
Og Mændene gaa just med dem ei strengt irette:
Et rent Slaraffenliv, og Den, der ser derpaa,
Kan i hvert Hus omtrent en Farce gratis faa.
Men sig mig, unge Ven, hvordan er det Dem gaaet?
Har intet Eventyr De hidindtil bestaaet?
Med sligt et Ydre De ei Guld behøve kan
For at fortrædige hver stakkels Ægtemand.

Horace.

Naar Intet skjules skal og jeg oprigtig være,
Saa har jeg havt og har en Kjærligheds-Affære,
Som jeg Dem vil betro, fordi De er min Ven.

Arnolphe (afsides).

Se saa! Her har vi da Historier igjen,
Som i min Kontrabog jeg lystigt skal indføre.

Horace.

Men Tanshed, først og sidst med Det, De faar at høre!

Arnolphe.

Ja, det forstaar sig selv.

Horace.

Lig Eventyrets Skat,
Der ikke nævnes maa, forsvinder Lykken brat,
Naar den bli'er Nygtets Rov. Saa lad mig Dem fortælle,
Hvordan et yndigt Barn har faat mig i sin Fælde,
Hvordan, fra først af ved Opmærksomheder smaa,
Jeg vidst har Adgang i den Skjønnes Hjem at faa,
Hvordan — foruden Gnist, ja Tanke selv, af Skygge
Paa hendes Navn — jeg nok paa hendes Gunst tør bygge.

Arnolphe.

Hvem er det da?

Horace (peger paa Arnolphes Hus).

Et Barn, som lever tæt herved
I dette Hus, De ser, det rødt anstrøgne Sted.
Hun høist enfoldig er! Det kommer af de Griller,
Hvormed en Egoist fra Verden hende skiller,
Men trods den Enfold, hvori hun opdraget blev,
En himmelsk Ynde dog sit Præg paa hende skrev
Med noget Ømt og Sødt, der aldrig kan bedrage,
Som hvert et Hjerte maa ved første Blik indtage.
Men det kan træffe sig at De har hende kjendt,
Og set den Stjerne, som min Kjærlighed har tændt...
Agnès er hendes Navn.

Arnolphe (afsides).

Jeg dør.

Horace.

Og Sonderlingen,
Han heder Snrse... Su... Det gjør nu ei til Tingen.
Jeg paa hans Navn og Rang har hidtil ei lagt Vægt...
Han er nok rig, men staar for Vid ei i Respekt...
Nei, hans Naragtighed man tvertimod fremdrager...
Siig, kjender De den Fyr?

Arnolphe (afsides).

Hvor bedst den Pille smager!

Horace.

De svarer ei et Ord.

Arnolphe.

Jo, jeg har kjendt den Mand.

Horace.

Ei sandt, det er en Nar?

Arnolphe.

He?

Horace.

Det ei negtes kan,
Thi „He" betyder Ja. Jalour til gal at blive?
Og dum dertil? Jeg ser, at Folk ei overdrive.
Men tænk Dem nu, Agnès, som mig erobret har,
Min Ædelsten, hvis Glands ei er et løiet Glar,
Tænk Dem, hvor stor en Synd og Skam det vilde være,
Hvis hans bizarre Aag hun altid skulde bære,
Og lad mig Dem betro, jeg spekulerer paa,
Tiltrods for den Jalour, hans Skat til Viv at faa.
Derfor det var, at jeg Dem bad om Laan af Penge,
Thi uden Mønt kan man i den Slags Ting sig hænge.
De veed det, fremfor mig, at vort Maskineri
Snart gaar istaa, naar Guld ei Hjulet er deri,
Og at det gyldne Malm, som slige Kræfter gjemmer,
I Kjærlighed og Krig enhver Erobring fremmer.
Men De ser gnaven ud . . . Jeg beder Dem, forklar
Om De misbilliger den Plan, som lagt jeg har.

Arnolphe.

Paa ingen Maade, nei.

Horace.

Er kjed De af at snakke.
Saa vil jeg gaa, og snart i Deres Hjem Dem takke.

Arnolphe (som tror sig ene).

O, hvor . . .

Horace (kommer tilbage).

Tilgiv, at jeg paany Dem plage maa.
Lad Ingen mindste Nys om den Affære faa.

Arnolphe (som atter tror sig ene).

O hvor min Sjæl . . .

Horace.

Især maa ei min Fader høre
Et Ord om denne Sag, det vilde vred ham gjøre.

Arnolphe,
(som tror at Horace kommer endnu engang tilbage).

Oh . . .!

Syvende Scene.

Arnolphe (alene).

Hvilken Marter har jeg gjennemgaaet dog!
Hvor var det skrækkeligt at høre paa hans Sprog!

Hvor uforsigtigt slig en Fyr i Faren render,
Og hovedkuls for mig sit Eventyr bekjender,
Og skjøndt mit nye Navn vildfarende ham gjør,
Mon man den Fusentast derfor undskylde bør?
Men jeg har handlet feil i ei mig selv at tvinge!
Jeg burde have set for Lyset alt at bringe,
Og faaet Fyren til at skriste Smaat og Stort,
Til jeg fik fuld Besked om Alt, hvad de har gjort,
Han kan ei være langt herfra ... Jeg vil ham følge
Og pumpe ham, saa han slet Ingenting skal dølge ...
O som et Espeløv jeg skjælver for min Dom:
Man finder stundom mer, end det man søger om.

Anden Akt.

Første Scene.

Arnolphe (alene).

Naa det er sagtens godt, at det er saadan gaaet,
At jeg har spildt mit Løb og ei ham fat har faaet!
Det Oprør i min Sjæl for stærkt, for pinligt er
Til at det skjules kan, foruden stort Besvær.
Han havde mærket vist den Oval, som jeg maa lide,
Og jeg vil ei, at han skal Noget derom vide.
Dog er jeg ei den Mand, som drikker slig en Snaps,
Og mig fortrænge la'er af slig en Modelaps!
Nei, derfor skal jeg nok en Pind itide sætte,
Naar først jeg bare veed — hvad vides bør medrette —
Hvordan det staar sig med det kildne Æresponkt,
Hvori som Hustru hun mig ramme kan saa tungt,
At hver en Feil, hun gjør, paa mig tilbagepreller,
At hver Forseelse mit Liv min Velfærd gjælder!
Fordømt, at jeg tog bort og slog mit Sind til Ro!

(Han banker paa Porten).

Anden Scene.

Arnolphe. Alain. Georgette.

Alain.

O Herre, denne Gang...

Arnolphe.

Tys! Kom blot begge To!

(Til Georgette.)

Staa der!

(Til Alain.)

Og Du staa der! Naa staa, som jeg det siger!

Georgette.

Jeg dør af Angst, og alt mit Blod til Hjertet stiger.

Arnolphe.

Er det paa den Maner, at I mig adlydt har,
At beggeto, som En, I har mig holdt for Nar?

Georgette (falder paa Knæ).

O spis mig bare ei! Det grulig Skræk mig volder!

Alain (der ogsaa er falden paa Knæ, affides).

En gal Hund har ham bidt, det jeg for afgjort holder.

Arnolphe (affides).

Det syder i min Sjæl, som i et oprørt Hav!
Jeg qvæles! Kunde jeg blot kaste Tøiet af!
I har tilladt, o Pak, som skal i Helved brænde,
At her en Mandsperson...

(Til Alain, der forsøger at løbe bort.)

Du tror, Du bort kan rende?
Nei, Du skal lige strax...

(Til Georgette, der ogsaa forsøger paa at flygte.)

Af Pletten ei! Jeg vil
Du sige skal, hvordan...

(Til Begge, som igjen forsøge paa at løbe bort.)

Ha! Prøv ei paa det Spil!
Paa Den, der rører sig, jeg exeqverer Dommen
Og dræber ham. Siig nu, hvordan den Mand er kommen?
Naa! Svar nu strax! Gesvindt, gjør Eders Regnskab op,
Betænk Jer ei!

Alain og Georgette.

Ah, ah!

Georgette (som igjen falder paa Knæ).

Min arme Sjæl og Krop!

Alain (som igjen falder paa Knæ).

Jeg dør!

Arnolphe (afsides).

Af Angstens Sved og Skræk jeg kan ei mere!
Uf! Jeg maa se at faa lidt Luft ved at spadsere...
Det drømte jeg ei om dengang han lille var,
At han, naar han blev stor... O hvor den Oval er svar!
Maaske det bliver bedst til Agnes mig at vende,
Og se saa smaat at faa et Skriftemaal af hende...
Ja, det jeg gjøre vil! Taalmodighed, min Sjæl!
Jeg vil sondere det saa smaat, saa gaar det vel.

(Til Alain og Georgette.)

Staar op, I To, og strax I Frøken Agnes bede
At komme... Vent! — Saa faar hun Kundskab om min Vrede,
Og mindste Nys hun ei om Noget have maa...
Det bliver sagtens bedst til hende selv at gaa.

(Til Alain og Georgette.)

Vent paa mig her!

Tredie Scene.

Alain. Georgette.

Georgette.

O Gud, hvor jeg ham grulig finder!
Jeg blev saa angst, saa angst, at jeg det ei forvinder...
Nei, ingen Christensjæl er dog saa fæl som han!

Alain.

Jeg sagde Dig det, at han taalte ei den Mand.

Georgette.

Men hvorfor er det, at han med saa rædsom Iver
Til Indespærring af vor Frøken Ordre giver?
Hvi plager han sig selv og os med det Besvær,
At ingen Modersjæl maa komme hende nær?

Alain.

Han er jaloux. Forstaar Du? Nidkjærhed ham svier.

Georgette.

Men hvoraf kommer da de Grillenfængerier?

Alain.

Det kommer af, at han nu engang er jaloux.

Georgette.

Ja vel. Men hvorfor har han altid det i Hu?

Alain.

Ja, ser Du vel, Georgette, det er en Urosfeber,
Den Jalousi. Den er som Fængekrudt og Peber
Mod alle andre Folk, og jager dem paa Dør...
Jeg med en Lignelse Dig det forklare bør,
Thi ellers bliver det nok ei af Dig forstaaet.
Siig mig: Naar Du har Din Portion af Suppe faaet,
Og en forflugen Fyr den fra Dig spise vil,
Om Du ei jager ham fra Det, som hør Dig til?

Georgette.

Jo, det forstaar sig selv.

Alain.

Saadan det er min Sanden,
Thi Qvinden, ser Du, er just skabt til Mad for Manden,
Og naar en anden Mand Lyst til hans Suppe faar,
Og stikker Fingren i det Fad, der for ham staar,
Saa bli'er han vred paa Den, der vil hans Suppe smage*).

Georgette.

Men siig mig, hvorfor da de Andre ei sig plage?
Jeg har kjendt mer end En, hvem det var veltilpas,
Naar fine Herrer af hans Kone gjorde Stads.

Alain.

Der Forskjel er! En Mand sit Fad alene tømmer,
En anden deler fromt...

Georgette.

Men hvis jeg ikke drømmer,
Saa kommer han jo der!

Alain.

Nei, Du ser ganske ret!
Hvor han ser gnaven ud.

Georgette.

Ja, hans Humør er slet.

---

*) Alains Forklaring over Jalousien, der blev angrebet saa stærkt af Datidens Kritik, er meget ældre end Molière. Den findes allerede hos Rabelais og da Talemaader, som »Flugrene af Fadet«, »at ville dyppe sit Brød i en Andens Suppe", og deslige, vare gaaede over i Folkesprogen, kan den enfoldige Alain, af hvem man just ikke kan vente sig klassiske Udtryk, meget godt betjene sig af dem.

Fjerde Scene.

Arnolphe. Alain. Georgette.

Arnolphe.

Der er et Raad, som af en Filosof blev givet
Til Romas Keiser, kaldt August, til Brug i Livet:
Det lyder saa: Hvergang en stor Fortræd er sket,
Man sige skal fra først til sidst sit Alfabet*),
Thi under den Proces faar Tid man til at tænke,
Og Blodet vil igjen fra Hovedet sig sænke. —
Jeg dette Raad har fulgt, thi det er viist som saa,
Og har kun bedt Agnès en Tur med mig at gaa,
For i Samtalens Løb den Sag at undersøge,
Og ei ved Heftighed endnu min Oval forøge.
Nei, tvertimod, jeg vil det tage fint og let,
Og Alt erfare, før hun rigtig mærker det.

Femte Scene.

Agnès. Arnolphe. Alain. Georgette.

Arnolphe (til Agnès).

Kom, Barn!

(Til Alain og Georgette.)

Gaar ind!

Sjette Scene.

Arnolphe. Agnès.

Arnolphe.

Hvor det er smukt paa Promenaden.

Agnès.

Ja, smukt.

---

*) Det er i Plutark, at Molière har taget ABC-Reglen, og det er uden-tvivl samme Forfatter eller ogsaa Arnolphe hos Molière, der har indgivet Holberg Herman von Bremens berømte Tællen til Type, hvorom der ikke skal findes Noget i den politiske Stokfisk.

Arnolphe.

Og Veiret godt.

Agnès.

Ja godt.

Arnolphe.

Hvad Nyt i Staden?

Agnès.

Min lille Kat er død.

Arnolphe.

Er den? Ja, Herregud,
Vi skal jo Alle dø, det er et gammelt Bud.
Har I havt nogen Regn i disse sidste Dage?

Agnès.

Nei.

Arnolphe.

Kjeded Du Dig ei?

Agnès.

Jeg kjender ei den Plage.

Arnolphe.

Men hvordan fik Du de ti Dage til at gaa?

Agnès.

Sex Skjorter har jeg syt, med stukne Kraver paa.

Arnolphe (efter at have betænkt sig lidt).

Det er besynderligt, hvor Folk dog travlt kan have,
Og hvilke Rygter man bagtalerisk kan lave!
Saa har man mig fortalt, at mens jeg borte var,
En fremmed Herre fra Balkonen hilst Du har,
Ja, hvad som værre var, endogsaa ham modtaget...
Men med at tro den Snak har jeg mig ikke plaget,
Thi jeg tør vædde paa, at det er Digt og Tant.

Agnès.

Nei, væd for Guds Skyld ei, thi det er ganske sandt.

Arnolphe.

Hvorledes? Er det sandt? En Mand...

Agnès.

Tvivl ei om Sagen!
Jeg kan forsikre Dem, han var her hele Dagen.

Arnolphe (afsides).

At hun tilstaar den Sag med fuld Oprigtighed
For mig, det tyder paa en god Samvittighed.
(Høit.)
Hvis jeg ei husker feil, jeg Dig et Forbud gjorde,
Om at Du aldrig Folk hos Dig modtage burde?

Agnès.

Ja, det er ganske vist, og jeg det adlydt har
Indtil, som De vil se, det rent umuligt var.

Arnolphe.

Maaske. Men lad fra først til sidst den Sag mig høre.

Agnès.

O, den vil Dem som mig vist høist forbauset gjøre!
En Dag, for Varmens Skyld, jeg paa Balkonen sad
Og syde flittigt, da ved hine Træers Rad,
Jeg saae medet, hvordan en Herre sæsted Diet
Paa mig, og dybt sig med en Hilsen for mig bøied.
Jeg reiste mig, som De begriber vel, paa Stand,
Og med en Reverents jeg takkede den Mand,
Som øieblikkelig paany en Hilsen sendte,
Hvad jeg naturligvis med Høflighed erkjendte;
En tredie Hilsen gav mig paa min Hilsen Svar,
Og tredie Gang igjen for ham jeg neiet har!
Og det blev ved! Mens her han op og ned spadsered,
Blev Hilsenernes Tal uendelig formeret,
Thi hver en Gang, at han forbi Balkonen gik,
Til Tak for hvert et Bnk min Reverents han fik,
Og hvis ei Mørket mig tilsidst ind havde drevet,
Var hele Natten vi vist hilsende forblevet,
Thi selv De indse kan, det havde været Skam,
Om jeg i Høflighed ei havde lignet ham.

Arnolphe.

Ja, ja!

Agnès.

Den næste Dag, stod jeg ved Porten stille
Blot for at trække Luft. Da kom der en Morlille,
Som sagde til mig: „O, hvor Du er smuk, mit Barn!
Naa Gud velsigne Dig og fri Dig fra hvert Garn,
Og lære Dig med Skjøn at bruge ret haus Gaver,
Thi al den Deilighed Du ei for Intet haver,
Det føler han, hvem Du har saaret dybt igaar,
Og hvis Beklagelser nu til Dit Øre naar".

Arnolphe (afsides).

O det fordømte Skarn, som sligt et Bud har baaret!

Agnès.

Hvordan, indvender jeg, jeg har jo Ingen saaret?
„Jo, ham, Du hilste til fra Din Balkon igaar",
Saa svarer hun, „og dybt, ja farligt er det Saar".
Min Gud, jeg raaber da, hvordan er til det gaaet?
Er Noget faldet ned paa ham, som har ham slaaet?
„Nei", siger hun, „al Skyld maa søges i Dit Blik,
Der med dets skarpe Pil ham gjennem Hjertet gik."
Tænk Dem nu selv, hvordan de Ord mig maatte skrække!
Har da mit Blik en Pil og kan saa langt den række,
Jeg spørger angst: „Ja vist, min Datter, det er saa"
Hun svarer, „med den Pil kan Folk ihjel Du slaa,
Som denne stakkels Mand, der i sin Oval forsmægter,
Der, hvis Du grusomt ham en lille Lindring nægter,
Hvis ei lidt Balsom Du den Arme snart saar rakt,
Nok, inden Ugen gaar, i Jorden bliver lagt."
Min Gud, det vilde mig da inderlig bedrøve,
Jeg siger, men hvori kan han min Hjælp behøve.
„Mit Barn", hun svarer mig, „den Kur er ikke svær,
Giv ham blot Lov at se og tale med Dig her,
Thi kun Dit eget Blik hans Oval igjen kan lindre,
Og med sin Medicin hans Undergang forhindre*)."
Nu vel, jeg svarer, naar det sig forholder saa,
Han mig saameget som han vil, besøge maa.

Arnolphe (afsides).

O Din fordømte Hex, der tør sligt Væv opspinde,
I Helveds værste Pøl Løn som forskyldt Du finde!

Agnès.

Saa kom han da og blev helbredet i en Fart;
Og sig mig nu, om det ei er Dem ganske klart,
At jeg ei kunde det paa nogen Vis forsvare,
Ei at kurere ham, naar han var i slig Fare,
Jeg, der af min Natur, er saa medlidende,
At jeg en Kyllings Død ei uden Graad kan se?

---

*) I Holbergs Henrik og Pernille er den gamle Magdelone, som bor i Baggaarden, endnu en af disse fæle Mellemhandlerske, der spillede saa stor en Rolle i den gamle og i Middelalderens Komedie, men allerede paa Molières Tid begyndte at forsvinde fra Scenen. Om den overordentlige Kunst, hvormed Digteren lader denne hæslige Figur vise os sit Ansigt i Agnès' Fortælling, og derved, ligesom paa en mørk Baggrund, fremhæver den unge Piges stinnende Renhed og barnlige Troskyldighed, indeholder den franske Kritik mange høist interessante Bemærkninger.

Arnolphe (afsides).

I hvad jeg her har hørt, har jeg ei Ondt opdaget!
Men min Fraværelse har mig ved Næsen taget...
Jeg burde ei forladt et saa uskyldigt Barn,
Der end ei har Begreb om en Forførers Garn,
Og jeg er bange for, at han er længer gaaet,
At hans Forvovenhed har mer end Blik opnaaet.

Agnès.

Hvad fattes Dem? Jeg tror, De staar og skjænder der?
For min Fortælling De dog vred ei bleven er?

Arnolphe.

Vist ikke, nei. Men dog jeg vistnok vide burde
Hvad saa den unge Mand paa de Visitter gjorde?

Agnès.

O kunde jeg dog blot afmale Dem hans Fryd!
Han blev kureret strax blot af min Stemmes Lyd,
Og i sin Glæde han et deiligt Skrin mig skjænkte,
Mens Folkene med Mønt han rundelig betænkte:
O De vil elske ham, som vi, den Sag er klar.

Arnolphe.

Men hvordan gik det, naar I sammen ene var?

Agnès.

O først og fremst han om sin Kjærlighed fortalte,
Og det med Ord, der mig som Vestens Vind husvalte.
Det ei gjentages kan, men det mig gjorde glad
Med noget Saligt, Sødt, jeg veed ei rigtig hvad,
Der som en blid Musik endnu for Øret klinger,
Og rører mig saa dybt, at Taarer det frembringer.

Arnolphe (afsides).

O den Examen er for mig en Pinebænk:
Mit Livs Forhaabninger den skyder grumt i Sænk.
(Høit.)
Naa, derpaa var hans Sprog sandsynligvis beregnet.
Men siig mig, Barn, har han ei stundom Dig kjærtegnet?

Agnès.

Aa jo, vist har han det. Hel tidt min Haand han tog,
Og kysséde paa den, og Armen til sig drog.

Arnolphe.

Men lod med Kys paa Haand og Arm han sig da nøie?
(Da han ser, at hun bliver angst.)
Uh!

Agnès.

Ak, en Dag...

Arnolphe.

Hvad da?

Agnès.

Jeg tør Dem ikke føie...
De bliver vred.

Arnolphe.

Nei, nei!

Agnès.

Han taget har det...

Arnolphe.

Siig!

Agnès.

Jeg tør ei...

Arnolphe.

Aa, jo vist.

Agnès.

Saa sværg høitidelig,
At De tilgiver...

Arnolphe.

Ja.

Agnès.

Han har... O Deres Vrede...

Arnolphe.

Nei, nei! For Pokker da, jeg vil ei længer bede...
Hvad har han taget? Siig...

Agnès.

Det... det...

Arnolphe (afsides).

O Pine svar!

Agnès.

Det Baand, som selv De mig engang foræret har.
Jeg kunde sandelig ei derom gaa irette...

Arnolphe.

Aa, blæse med det Baand! Men sig endnu mig dette,
Om han med Haandkys kun har karesseret Dig?

Agnès.

Hvad mener De? Kan man da gjøre mere?

Arnolphe.

Nei.
Men jeg nok vide gad, om strax han blev helbredet,
Om for sin Sygdom han ei har om Andet bedet?

Agnès.

Nei. Jeg naturligvis ham havde givet Alt,
Hvad han forlangte, da det om hans Liv jo gjaldt.

Arnolphe (afsides).

O Gud ske Lov, at jeg er sluppen af den Fælde,
Hvis man mig narrer mer, maa Folk mig frit udskjælde.
(Høit.)
Naa, Agnès, jeg er glad for Din Oprigtighed.
Jeg siger Ingenting og er slet ikke vred;
Lad det nu være glemt, men tro Du mig, min Pige,
At slig en Fyr gjør Nar af Dig og Dine Lige.

Agnès.

Hvor kan De tro? Han har forsikkret mangen Gang ...

Arnolphe.

Aa ja. Det har han vist. Det er den gamle Sang ...
Men hør nu efter: Naar Du mod Presenter tager,
Naar slig en Laps Dig ved sin søde Snak behager,
Naar Du tillader ham, til Lindring af hans Nød,
At kysse paa Din Haand og bli'er om Hjertet blød:
Er det en Dødssynd, ja, en rigtig Helvedsnare.

Agnès.

En Dødssynd! Herregud! Det maa De mig forklare.

Arnolphe.

Jo ... Det er Synd, fordi ... fordi det er forbudt ...
Hvo det begaar, bli'er af Guds Naade rent forskudt.

Agnès.

Forskudt! Hvi skulde Gud mig for den Sag forskyde?
Den er saa mild og sød og kan ei Skræk indgyde,
Og jeg maa sige Dem, den mig fornøiet har ...
Ak, aldrig i mit Liv forhen saa glad jeg var.

Arnolphe.

Det tror jeg gjerne. Det er meget sødt at høre
Om al den Kjærlighed og Gjengjæld selv at gjøre,

Men naar den Nydelse man vil fra Synd befri,
Maa man sig gifte først, saa er alt Ondt forbi.

Agnès.

Hvordan? O er det sandt, hvad De mig der fortæller?

Arnolphe.

Ja vist.

Agnès.

Saa gift mig da, jeg be'er, jo før jo heller.

Arnolphe.

Naa, med det Ønske kan jeg ogsaa være tjent,
Just for det Giftermaal er atter hjem jeg vendt.

Agnès.

Men er det muligt?

Arnolphe.

Ja.

Agnès.

O Gud, hvor det mig glæder!

Arnolphe.

Naa, det er godt, at Du ei for Dit Bryllup græder.

Agnès.

Os To de vil...

Arnolphe.

Som sagt, den Sag alt afgjort er.

Agnès.

Hvor skal jeg takke Dem! Hvor bliver De mig kjær.

Arnolphe.

Derpaa skal heller ei det mangle fra min Side.

Agnès.

Men er det ogsaa vist? Kan trygt jeg derpaa lide?
Jeg ingen Spøg forstaar.

Arnolphe.

Jeg har alvorlig talt.

Agnès.

Og vi skal giftes?

Arnolphe.

Ja.

Agnès.

Men naar?

Arnolphe.

Jaften alt.

Agnès.

Jaften alt?

Arnolphe.

Ja vist. Det Bud kan Du nok lide?

Agnès.

O ja.

Arnolphe.

Jeg ønsker blot Dig lykkelig at vide.

Agnès.

Hvis jeg ei takked Dem, var det den største Skam.
O hvor tilfreds, hvor glad jeg leve skal med ham!

Arnolphe.

Med hvilken Ham?

Agnès.

Med ham...

Arnolphe.

Det Ham mig ei behager,
Og lidt vel hurtigt Du Dig selv en Mand her tager,
Thi det en Anden er, som jeg bestemt Dig har,
Og hvad den Herre Ham angaar, den unge Nar,
Maa Du trods Alt, hvad han kan om sin Sygdom væve,
Enhver Forbindelse med ham aldeles hæve,
Og kommer han herhid, og vil han banke paa,
Du Porten stænge skal med baade Laas og Slaa,
Ja, hvis godvillig han ei bort herfra vil haste,
Skal Du en Graasten ned i Ho'det paa ham kaste,
Saa at han mærke kan, at det Dit Alvor er.
Har Du forstaaet mig? Jeg selv vil være her.

Agnès.

Men han er dog saa smuk...

Arnolphe.

Snikfnak! Du skal mig lyde.

Agnès.

Mit Hjerte brister...

Arnolphe.

Det har Intet at betyde.
Gaa op!

Agnès.

Men hvordan kan?...

Arnolphe.

Gjør blot, som jeg har sagt,
Det er det Eneste, hvorpaa der ligger Magt.

Tredie Akt.

Første Scene.

Arnolphe. Agnès. Alain. Georgette.

Arnolphe.

O hvor det glæder mig, at det er saadan gaaet!
Ja, det er godt, mit Barn, at Du har fra Dig slaaet,
Saa denne blonde Laps vi jaget fik paa Dør.
Der kan Du se, hvad Gavn en viis Raadgiver gjør.
Et Puds Din Enfold Dig let kunde have spillet,
Og tænk Dig, Barn, hvor slemt Du da var bleven stillet,
Naar, af hans Ord forført, Du nu med Strømmen drev,
Og, uden mine Raad, et Helvedoffer blev.
Tak Gud, det ei er sket! Jeg den Slags Herrer kjender!
Med Knæmanchetter, Baand og Fjær og smukke Tænder,
Med blond Paryk og, fremfor Alt, med Ordets Magt,
De fange Hjerter, mens de holde Kloen strakt
For med satanisk List, naar deres Snit de finde,
Al Ærbarhed og Dyd at myrde hos en Qvinde.
Jeg fryder mig, at jeg har frit Dig af hans Net,
Saa Du er sluppen godt, foruden mindste Plet.
Den Mine, hvormed nys Du Stenen paa ham kasted,
Saa at med knuste Haab den Herre herfra hasted,
Den er mig Borgen for, at jeg nok vove tør
Det Bryllup, hvorom her jeg talte med Dig før.

Forinden vil det dog vist ei afveien være
Dig med et Foredrag lidt mer Besked at lære.
(Til Alain og Georgette.)
Bring mig en Stol herud! Her kan man sidde svalt;
Og hvis...

Georgette.

Vi huske skal, hvad Herren har befalt.
Den unge Fyr har vidst med Snak os at bestikke...

Alain.

Den Nar! Jeg aldrig mer en ærlig Snaps vil drikke,
Hvis jeg ham lukker ind igjen! Han givet har
Mig Louisdorer, som ei efter Vægten var.

Arnolphe.

Sørg for, at vi ei skal paa Aftensmaden vente!
Naar Alt i Orden er, kan En af Jer nok hente
Mig den Notar, som skal opsætte vor Kontrakt;
Han bor paa Hjørnet der, som jeg Jer før har sagt.

Anden Scene.

Arnolphe. Agnes.

Arnolphe (siddende).

Læg kun Dit Sytøi bort, og hør, min kjære Pige,
Med fuld Opmærksomhed paa hvad jeg Dig vil sige.
Nei, vend Dig ikke bort, men se kun frit paa mig,
Og husk, at hvert mit Ord indprentes skal i Dig.
Jeg ægter Dig, Agnes, og Du bør daglig mindes
Med største Tak, det Held, som ved min Naade vindes,
Idet jeg hæver Dig op fra Din Fødsels Kaar,
Og for min Godheds Skyld Din Ringhed ei forsmaar,
Saa Du, fra simpel Staud, ja, fra en Landsbypige,
Skal op i Fruerang nu som min Hustru stige,
Og hædres dobbelt ved Forbindelsen med mig
Fordi jeg til min Viv har foretrukket Dig,
Jeg, som har Valget havt iblandt en Snes af Piger,
Hvis Rigdom og hvis Rang for ingen Andres viger.
Det Du betænke bør, som sagt, i ydmyg Aand,
Og takke Gud fordi jeg skjænker Dig min Haand,
Og mens Du husker det, maa Du mig se at give
Tilfredshed, saa at Du kan værdig til mig blive,
Og være mig tilpas i baade Smaat og Stort,
At jeg ei angre skal det Skridt, som jeg har gjort.

Thi Ægtestand er ei et Legeværk, min Pige,
Nei, med Din Hustrurang Du Pligter faar tillige,
Som Du, med Alvor og med Flid opfylde bør,
Saa Lediggang og Fjas Dig aldrig doven gjør.
Det er Din Qvindelod: Du skal afhængig være,
Og bøie Dig for dem, der Skjæg om Hagen bære.
Skjøndt hele Jordens Slægt af tvende Kjøn bestaar,
Er der stor Forskjel dog i disse tvendes Kaar.
Thi Manden herske skal og Qvinden hun skal lyde,
Som sin Slavinde kan han over hende byde:
Soldatens Lydighed og Subordination,
Hvormed han følger blindt Anførerens Person,
Den Ydmyghed, hvormed en Tjener Alt udfører,
Og den Respekt, hvormed et Barn sin Fader hører:
Er ingen Verdens Ting i Sammenligning med
Den Underkastelse, den Tro, den Lydighed
Og den Respekt, hvormed en Hustru bør erkjende
Sin Mand som General og Hersker over hende.
Hans Ansigt er den Bog, hvoraf hun Kundskab faar;
Hun Øiet sænke bør, naar han en Rynke slaar,
Og med Fripostighed maa hun ham ei besvære,
Med mindre til en Spøg han oplagt skulde være.
Ak, vor Tids Damer kan ei mer de Bud forstaa,
Men slet Exempel Dig dog ei fordærve maa!
Vogt Du Dig bare for at ligne de Koketter,
Hvis Uglspilstreger man i Gadeviser sætter,
At ei Du fanges skal i Satans Net og Garn:
Med andre Ord: Viis bort hver Modelaps, mit Barn,
Og husk, at i den Stund, da Du min Hustru bliver,
I Dine Hænder jeg min Ære ganske giver,
At den ei taale kan, end ei det mindste Saar,
At jeg i disse Ting slet ingen Spøg forstaar,
Og at i Helvede der gives store Gryder,
Hvor Qvindfolk levende bli'er kogt for den Slags Lyder.
Tro mig, mit kjære Barn, jeg farer ei med Tant,
Indpræg Dig vel mit Ord, thi det er vist og sandt,
Og ved at lyde det, ved aldrig at udskeie,
Skal som en Lilie skær Du Renheds Glæde eie,
Men hvis Du bryder det, og gjør mig denne Tort,
Skal som et udbrændt Kul Du blive grim og sort,
Saa alle Folk kan se, hvad Du er for en Tøite,
Til Djævelen engang det sidste Vers skal fløite,
Og haanlig styrte Dig i Helvedgryden ned,
Hvorfra bevare Gud Dig i al Evighed*)!

*) Dette Sted var et af dem, som Molières Modstandere søgte at fremstille i et forhadt Lys. Vi ville her ikke foregribe det Svar, hvormed han i „Hustruskolens Kritik" affærdigede Angrebet, uden at indlade sig paa Beskyldningen for at have parodieret visse Prædikanter.

Saa, nei nu pænt for mig! Og som en ung Novice
I Klosterreglerne sig lader undervise,
Just saadan man en Brud Besked og give bør
Om hvad som Hustru hun tør gjøre og ei tør.
Et prægtigt Skrift herom jeg netop har ihænde,
Som Du skal lære fra Begyndelsen tilende.
Jeg kjender Autor ei, men han er mesterlig!
Naa, lad mig se, hvor smukt Du læse kan for mig.

Agnès (læser).

Ægtestandens Katechismns
eller
En Hustrus Pligter og daglige Øvelser.

Første Bud.

Den, som af Loven bindes
I lovlig Ægtestand,
Bør alletider mindes
(Trods Skikken i vort Land),
At hun som Hustru kun tilhøre bør sin Mand.

Arnolphe.

Ved Leilighed skal jeg den Sætning Dig forklare,
Naar jeg faar Tid dertil! Læs videre nu bare!

Agnès (læser).

Andet Bud.

Hun ei sig pynte maa
Mer end det vil anstaa
Den Mand, som hun bør lyde.
Er han tilfreds, saa kan hun være ganske tryg;
Om Andre finde hende styg,
Har det slet Intet at betyde.

Tredie Bud.

Hun bør som Pesten hade
Skjønplastre, Sminker og Pomade,
Samt alt det Inx, der skal forskjønne hendes Hud;
Det er den værste Gift for Ægtemandens Ære,
Thi naar hun vil faa deilig være
Gaar over ham det ud.

Fjerde Bud.

Naar hun spadserer, skal hun pænt slaa Sløret ned,
Og skjule hvert et Blik af lutter Ærbarhed,
Thi Den, som elsker ret sin Mage,
Ei nogen Anden vil behage.

Femte Bud.

Hun kun modtage bør hos sig
(Den Regel er urokkelig)
Dem, som Visit til Manden gjøre,
Forresten ei en Kat,
Thi fine Herrers Prat
Er ham utaalelig at høre.

Sjette Bud.

Det skal staa fast, at hun ei maa
Foræringer af Herrer faa,
Thi nutildags man Intet giver,
Som ei betalt paa anden Maade bliver.

Syvende Bud.

I hendes Værelser maa der ei findes Svor
Af Penne, Blæk, Papir og Skriverbord,
Thi Manden kun om Husets Ting bør skrive,
Og ved den Regel har det at forblive.

Ottende Bud.

De Selskaber og Baller,
Man Assembleer kalder,
Hvis syndige Kommers
Tidt kommer rent paatvers
For Ægtemandens Fred og Ære,
Bør proskriberet være.

Niende Bud.

Den Hustru, som paa Æren holde vil,
Maa tage sig iagt for Spil,
Og aldrig lade sig af Lykken friste,
Thi meget let kan hun i Spillet miste,
Hvad hun forud vel neppe tænkte paa,
Hvad hun med mer end Guld betale maa.

Tiende Bud.

Fra Kjøretur og Landparti
Og fine Gilder i det Fri
Bør rent hun borte blive.
Det veed Enhver, som har Forstand,
At for de Gilder hendes Mand
Maa fuld Betaling give.

Ellevte Bud.

Arnolphe.

Lad det nu være nok! Læs ene Resten ud,
Og siden skal jeg nok forklare Dig hvert Bud,
Naar jeg faar Tid. Nu har jeg Ting at varetage,
Som jeg just husker paa, men jeg er snart tilbage.
Gaa Du kun ind og gjem Din Bog omhyggelig,
Og kommer vor Notar, saa bed ham vente mig.

Tredie Scene.

Arnolphe (alene).

Hvor Alting synes mig i dette Valg at føie,
Thi ganske som jeg vil, jeg hendes Sjæl kan bøie,
Og lig et Stykke Vox, som man i Haanden ta'er,
Jeg hende forme kan som jeg ifinde har*).
Vel var det lige ved, mens jeg har borte været,
Man havde narret mig og skammelig besnæret
Det Barns Enfoldighed! Men, for at sige sandt,
Saa maa min Hustrus Feil før komme fra den Kant;
Det er ei nær saa slemt, som naar hun slaar os Plader,
Thi den Enfoldige sig gjerne rette lader,
Og skeier hun lidt ud, er det saa farligt ei:
Et Vink, et Ord, saa er hun strax paa rette Vei.
Men det gaar ei saa nemt med en begavet Qvinde:
I hendes Luner maa den stakkels Mand sig finde,
Og har i Hovedet hun sig et Indfald sat,
Kan vi og vore Raad helst sige strax Godnat,
Thi hendes Aandfuldhed ei til Grundsætning kjender,
Og for den største Synd hun vasker sine Hænder,
Ja ler blot af, at hun kan gjøre Sort til Hvidt,
Og spille Manden paa hans Næse ganske frit,
Men han, den Stakkel, kan ei denne Lod undvige,
Thi sligt et Qviudfolk er en Djævel i Intrige:
Har hun sig foresat, at man til Nar skal staa,
Saa kan man gjerne strax Tilbagemarschen slaa,
Og mange brave Folk nok veed, hvor Skoen trykker.
Naa, dennegang vor Fyr sig ei med Palmer smykker:

---

*) I sin Lyst til at bedrage sig selv, glemmer Arnolphe meget hurtigt den Angst, han nylig har været i, og giør sig atter til af sin Klogskab, et Træk, hvorved Digteren forbereder os paa, at han paany skal styrtes ned fra sin indbildte Høide.

Jeg har ham dyppet for hans Aabenmundethed.
Det er de Franskes Feil, man sladdrer op og ned!
Har af en Dames Gunst man nydt den mindste Lykke,
Saa udbasuner man det mærkelige Stykke;
Enhver det høre skal; det er en Æresgjæld;
Man hængte sig vist før, end man fortaug sit Held.
Hvor maa de Qviuder dog af Djævlen fristet blive,
Før de sig kan i Kast med slige Lapse give,
Som aldrig tænke paa... Men se, der kommer han...
Nu skiftigt, at jeg ham saa lumsk sondere kan!

Fjerde Scene.

Horace. Arnolphe.

Horace.

Jeg kommer just fra Dem! Et Puds mig Skjæbnen spiller:
Med ei at træffe Dem den mig bestandig driller,
Men jeg vil gaa saa tidt, at jeg tilsidst dog maa...

Arnolphe.

Lad det nu være godt, og spild ei Tid derpaa.
For Komplimenter kan De Tak af mig ei vente,
Thi hvis det stod til mig, jeg dem til Bloksbjerg sendte,
Som en forbandet Skik, skjøndt vi har nok af Folk,
Hvis hele Liv bli'er til en Høflighedens Tolk.
Lad til Begyndelse nu Hatten paa os sætte,
Og sig mig saa, hvorvidt vi kommen er med dette
Vort Elskovseventyr, hvorom fortalt De har?
Jeg skammer mig, at før jeg her lidt adspredt var.
Men jeg har tænkt paa Dem og Deres Held jeg priser,
Med Tak for at De den Fortrolighed mig viser.

Horace.

Ak, jeg har havt Fortræd, og jeg Dem svare maa,
At mine Sager just ei paa det Bedste staa.

Arnolphe.

Fortræd? Hvad mener De?

Horace.

Gid Fanden vilde tage
Formynderen, at han alt kommen er tilbage!

Arnolphe.

Det er jo slemt.

Horace.

Men dog det Værste ei! Han veed
Den hele Sag og har om Alting fuld Besked.

Arnolphe.

For Pokker da! Hvor fik han det saa snart at vide?

Horace.

Det veed jeg ei, men ak, jeg veed, hvad jeg maa lide.
Jeg paa sædvanlig Tid til hende vilde gaa,
Og venlig Audiens hos den Tilbedte saa,
Da Karl og Pige, med en rent forandret Mine,
Mig spærred Veien, til min Nædsel og min Pine,
Idet de raabte høit: „Gaa Han nu bare bort",
Og smækked Porten i for Næsen af mig haardt.

Arnolphe.

For Næsen i?

Horace.

Som sagt.

Arnolphe.

Hvad maa man dog erfare!

Horace.

Ved Døren jeg et Ord da vilde sige bare,
Men hvert Forsøg derpaa fik kun det ene Svar:
„Vil Han nu gaa sin Vei, som Herren sagt det har".

Arnolphe.

De kom ei ind?

Horace.

Nei, nei! Men der, fra Vindvesrnden,
Fik jeg af Agnès selv en Kompliment desuden,
Som Herrens Hjemkomst mig har mældt med Bredesord,
Hvorpaa en Graasten*) ned i Ho'det paa mig foer.

Arnolphe.

En Graasten, siger De?

Horace.

Som ei var ganske lille,
Og mig velkommen bød, for mig tilgavns at drille.

---

*) I et af de mange Angreb paa dette Stykke, blev det bemærket, at Arnolphe maatte staa sig godt med Gadekommissæren, siden han turde lade Agnès kaste en Sten ud af Vinduet ved høilys Dag.

Arnolphe.

Men Gud bevar's! En Sten er ei at spøge med!
Det gjør mig ondt, at De skal have den Fortræd.

Horace.

Ja, det er vist, at mig hans Hjemkomst gruligt prøver.

Arnolphe.

For Deres Skyld den Sag mig ogsaa ret bedrøver.

Horace.

Ja, den forstyrrer Alt.

Arnolphe.

Og dog jeg vædde tør,
At De nok hitter Raad og atter Lykke gjør.

Horace.

Ja, jeg forsøge maa, hvordan det vil sig flaske
Hans Argussøines Vagt ved List at overraske.

Arnolphe.

Det vil nok lykkes Dem, da De jo veed forvist,
At Dem hun elsker?

Horace.

Ja.

Arnolphe.

Saa seirer De tilsidst.

Horace.

Det haaber jeg.

Arnolphe.

Sandt nok, den Sten Dem skræmme kunde,
Men tab ei Modet for dens Skyld!

Horace.

Nei, ingenlunde,
Thi skjøndt jeg ham ei saae, begreb jeg meget godt,
At det var Herren selv, der styred det Komplot.
Det Smaating er! Men nu, nu skal De Noget høre,
Der vistnok Dem, som mig, vil høist forbauset gjøre.
Tænk Dem, det unge Barn, trods sin Enfoldighed,
Har spillet ham et Puds med største Dristighed!
O, Amor er forvist den allerstørste Lærer,
Med Langsomhed han ei Discipelen besværer,
Hans Undervisning os forvandle kan medet,
Saa før man veed det selv, er den Forvandling sket!

Naturens Hindringer han let kan overvinde,
Og hans Bedrifter tidt os om Mirakler minde,
Thi af en Gniepind gjør han en gavmild Mand,
Kujonen til en Helt omskaber han paa Stand,
Og hvert et Tyngdestof hans Kunst elektriserer,
Saa af Enfoldighed Forstand han fabrikerer.
Og det Mirakel har paa Agnes han udført,
Thi mens hun syntes vred, og jeg de Ord har hørt:
„Gaa Deres Vei! Jeg mig om Deres Snak ei bryder,
Plag mig ei med Besøg, som herved jeg forbyder",
Og Stenen, som De veed, igjennem Vindvet foer,
Faldt dette lille Brev paa samme Tid til Jord,
Her lige for min Fod. Siig, kan De det begribe,
At hun har hjulpet sig saaledes af den Knibe?
Siig mig, om De, som jeg, ei rent forbauset staar?
Om Amors Mesterkunst ei af det Træk fremgaar?
Om det kan negtes, at hans underfulde Kjerte,
Det rent Utrolige fuldbyrder i vort Hjerte?
Hvad siger De dog om det Puds? Om dette Brev?
Om den Behændighed, hvormed hun Sagen drev?
Maa De ei le, naar De den Fyr Dem forestiller,
Med samt hans Jalousi, der slig en Rolle spiller?
Svar dog!

Arnolphe.

Det morsomt er.

Horace.

Men le deraf De maa.

(Arnolphe ler tvungent.)

Horace.

Den Mand, der væbner sig mod mig fra Top til Taa,
Der lig en Rasende med Sten mig slaar tilbage,
Som om jeg tænkte paa hans Hus med Storm at tage,
Der sig forskandser i afmægtigt Raseri,
Og tvinger sine Folk til at slaa Porten i:
Den Mand, for Næsen af det Barn, slig Tort maa døie,
Og mens han ser derpaa, kun hendes Villie føie,
Gud veed, hans Hjemkomst er mig yderlig fatal;
Jeg veed ei selv, hvordan jeg Sagen stille skal,
Men dog, det tilstaar jeg, kan jeg ei lade være
At le og le paany af hele den Affære.
Det undrer mig, at det Dem ikke morer mer?

Arnolphe (med en tvungen Latter).

Tilgiv, saa meget som jeg kan deraf jeg ler.

Horace.

Men da De er min Ven, skal hendes Brev De høre.
O, hun forstaaet har dets Indhold rigt at gjøre,
Mens sine Følelser saa rørende hun skrev,
At hvert et Ord deri et Ømheds Udtryk blev:
Det er Naturen selv, der ubevidst fortæller,
At Elskovs første Saar med Sorg og Fryd sig mælder.

Arnolphe (afsides).

O Taske, til det Brug Du lært at skrive har!
Du skulde det ei lært, hvis spurgt jeg bleven var.

Horace (læser).

„Jeg vil skrive Dem til, og jeg er i stor Forlegenhed for, hvorledes jeg skal bære mig ad dermed. Jeg har Tanker, som jeg ønskede at meddele Dem, men jeg veed ikke, hvorledes jeg skal udtale dem, og jeg har Mistillid til mine Ord. Thi da jeg begynder at indse, at jeg er bleven holdt i Uvidenhed, er jeg bange for at sige Noget, som ikke er rigtigt, eller for at sige mere end jeg burde. Sandelig, jeg veed ikke, hvorledes De har baaret Dem ad dermed, men jeg føler, at jeg er færdig at dø af Sorg over det, som man tvinger mig til at gjøre imod Dem, at det vil smerte mig inderligt ikke mere at se Dem, og at jeg gjerne vilde tilhøre Dem. Maaske er det urigtigt at sige dette, men jeg kan ikke lade være, og jeg ønsker, at der ikke maa være noget Ondt deri. Man fortæller mig rigtignok, at alle unge Mandfolk ere Bedragere, som man ikke maa høre paa, og at Alt, hvad De siger mig, blot er for at narre mig, men jeg forsikkrer Dem, at jeg ikke kan tænke saa slet om Dem, og jeg er saa rørt af Deres Ord, at jeg umulig kan tro, at de ere falske. Siig mig ærligt, hvorledes det forholder sig dermed, thi da jeg intet Begreb har om List, vilde De have den største Synd af at bedrage mig, og jeg tror, at jeg vilde dø af Sorg derover".

Arnolphe (afsides).

O Skarn!

Horace.

Hvad fattes Dem?

Arnolphe.

Aa Ingenting! Lidt Hoste!

Horace.

Mon noget Sødere De nogensinde roste?
Ser man ei i hvert Ord, den herligste Natur,
Der sig udviklet har tiltrods for Baand og Bur?

O siig mig, er det ei en høist strafværdig Brøde,
Naar denne rene Sjæl han Dumhed vil paanøde?
Naar han fordærver frækt det klare Gnddomsspeil
Med flau Uvidenheds utaalelige Feil?
Men Kjærlighedens Magt alt Sløret sønderriver,
Og hvis Gud Lykke til min Elskovs Planer giver,
Saa skal jeg straffe ham, der tror at sligt gaar an,
Den Egoist, den Nar, det Fæ, den Grobian...

Arnolphe.

Farvel.

Horace.

Hvordan? Gaar De alt nu?

Arnolphe.

Jeg husker lige
En Ting af Vigtighed og maa Farvel Dem sige.

Horace.

Aa hør! De veed hvordan hun indespærret er...
Mon De ei kjender En, som kan faa Adgang her?
Jeg ingen Skrupler har ved det til Dem at sige,
Thi mellem Venner man jo hjælpes i deslige
Historier, og her

(Peger paa Huset.)

kun Speidere jeg har!
Ja Karl og Pige som besatte begge var,
Da et Forsøg jeg nys har gjort paa dem at røre;
De Grobianer ei engang mig vilde høre.
Jeg i Begyndelsen en vis Morlille fandt
Af mageløst Geni, og hun var min Gesandt,
Og har sig mesterligt paa disse Tiug forstaaet,
Men ak, desværre, hun alt Kjødets Gang er gaaet.
Veed De ei Nogen, som mig hjælpe kan dermed?

Arnolphe.

Nei, men De selv vist bedst kan faa den Sag paa Gled.

Horace.

Farvel! De ser, hvor stor en Lid jeg til Dem sætter.

Femte Scene.

Arnolphe (alene).

O hvor Forstillelsen mit arme Hjerte trætter!
Hvor piner det mig, at min Harm jeg skjule maa,
Men mest af Alt, at hun slig List har fundet paa!

O, den Forræderske, der lader dum og stille,
Og dog sligt djævelsk Puds i Hast har kunnet spille
Med det fordømte Brev, som han oplæste her!
Hvor skrækkeligt, at hun den Skurk har faaet kjær!
At den Forræder tror, at han min Plads kan tage:
Det er min Sorg, min Qval, min dødelige Plage,
Der med et dobbelt Slag tilintetgjør min Fred,
Og træffer Æren haardt, og haardt min Kjærlighed!
Jeg harmes over ham, af hvem jeg bli'er fordreven,
Jeg harmes paa mig selv, som er bedraget bleven,
Og skjøndt jeg veed forud, at hun sin Straf vil faa,
At over hende selv den Daarskab ud vil gaa,
Og at hun selv min Hævn i Hænderne mig giver:
Saa føler jeg, at jeg den Tabende dog bliver,
At jeg, som i mit Valg filosoferet har,
Af hendes Yndighed nu bliver gjort til Nar!
Hun har ei Gods, ei Guld, ei Venner eller Frænder,
Hun mig forraader grumt, min Ømhed hun miskjender,
Og dog, trods hvad hun nys har gjort — o det er haardt —
Jeg ei min Kjærlighed formaar at vise bort!
Nar! skammer Du Dig ei? Jeg tror, at gal jeg bliver,
Og tusind Drefign i Raseri mig giver!
Men jeg vil dog gaa ind og lægge Mærke til,
Hvordan hun efter Sligt sig nu forholde vil.
O Himmel, lad mig fri for Skam og Skjændsel være,
Men hvis jeg, for min Synd, skal krænkes i min Ære,
Saa giv mig naadigt dog til mine Smerters Tolk
Den Rolighed, som jeg har set hos visse Folk.

Fjerde Akt.

Første Scene.

Arnolphe (alene).

Jeg har ei Ro! Jeg veed ei selv, hvor jeg vil være,
Mens tusind Sorger mig herindeni fortære,
Og Forholdsregler jeg ietvæk tage maa,
For at det Flødeskjæg sin Hensigt ei skal naa.

Og saa den Taske som mit Blik hel rolig møder,
Hvem hendes Gjerning ei den mindste Skam afnøder,
Og som, endskjøndt hun nys mig næsten myrdet har,
Dog synes ligeglad, som om det Intet var.
O denne Rolighed, som jeg fordømt maa kalde,
Bestandig mer og mer ophidsede min Galde
Til, lig Vulkanens Ild, min Harme kom ikog,
Og Kjærlighedens Oval med Vredens Oval tiltog!
Fortvivlet som jeg var, opirret imod hende,
Hun forekom mig dog saa smuk som ingensinde,
Og aldrig hendes Blik saa rørende jeg fandt,
Og aldrig i den Grad hun før mit Hjerte bandt!
Jeg føler det, at det mig vil tilintetgjøre,
Hvis Skjæbnens Grusomhed vil dette Slag fuldføre!
Hvordan? Hun, som jeg har opdraget, Fjed for Fjed,
Med mer end Ømhed, med saa stor Forsigtighed,
Hvis Barndomsaar jeg saa omhyggelig har ledet,
Mens om hver Haabets Knop med Kjærlighed jeg freded,
Og glædede mig ret til hendes Yndes Vaar,
Hun, hvem jeg kjæled for i mer end tretten Aar,
Hun skulde nu, til Tak, sig i en Nar forgabe,
Til ham jeg Frugten af min Møie skulde tabe,
Og netop nu, da hun jo halvveis alt er gift
Med mig! Nei bi, min Ven, det er dog lidt vel stift!
Det skal ei lykkes Jer! Hvordan jeg end det vender,
Skal jeg forpurre det, til hver Forhaabning ender!
I skal ei le af mig, det kan I stole paa.

Anden Scene.

Notaren. Arnolphe.

Notaren.

God Dag, her kommer jeg! Jeg er præcis som Faa,
Og vi Kontrakten kan, saa snart De vil, oprette.

Arnolphe (uden at se Notaren).

Hvorledes skal...?

Notaren.

Vi vil i vanlig Form den sætte.

Arnolphe (uden at se Notaren).

Jeg Fremgangsmaaden i den Sag betænke maa.

Notaren.

Paa Deres Bedste vil i Et og Alt jeg staa.

Arnolphe (uden at se Notaren).
Mod Overraskelse maa jeg mig godt forvare.

Notaren.
O dermed har det i min Haand ei mindste Fare.
Det er nu mit Princip, som jeg til Regel gjør,
At Alt bli'er udbetalt, før man qvittere bør.

Arnolphe (uden at se Notaren).
Og jeg maa passe paa, at jeg ei gjør Skandale,
Saa at i Byen man ei om den Sag skal tale.

Notaren.
Nu vel! Det er jo let, at det forhindres kan:
Vi ganske hemmeligt gjør vor Kontrakt istand.

Arnolphe (uden at se Notaren).
Og hvordan skal jeg saa med hende Sagen klare?

Notaren.
Nu, Livgedinget bør jo til Medgiften svare*).

Arnolphe (uden at se Notaren).
Jeg elsker hende. Ak, deri min Nød bestaar.

Notaren.
I det Tilfælde jo lidt videre man gaar.

Arnolphe (uden at se Notaren).
I hvilket Forhold kan vi stilles til hinanden?

Notaren.
Nu Loven fordrer, at en Hustru faar af Manden
En Trediedel af den Medgift, som hun har bragt,
Men De kan give mer, det har jeg alt Dem sagt.

Arnolphe.
Og hvis...

(Han ser Notaren).

Notaren.
Hvad forlods man ta'er ud, angaar dem begge,
Men derfor Manden godt til Konens Del kan lægge,
Hvad selv han ønsker...

---

*) Hermed sigtes til, hvad der efter Loven skulde fastsættes for Hustruen, for at sikkre hendes Udkomme efter Mandens Død: le douaire.

Arnolphe.

He?

Notaren.

Saa at hun mere faar,
Naar han af Kjærlighed paa hendes Bedste staar:
Ved Extraskjænk og det, som man Livrente kalder,
Der ei ved hendes Død til ham tilbagefalder,
Men tabes eller gaar i Arv til hendes Slægt,
Hvad godt man ordne kan, hvis derpaa lægges Vægt;
Ved Gavebreve, ved Policer at oprette,
I enkelt, dobbelt Form og Segl derpaa at sætte...
Hvortil det Skuldertræk? Har noget galt jeg sagt?
Mon jeg ei kjender til hver Form for en Kontrakt?
Mon De min Mester i de Ting paa Jord kan finde?
Veed jeg ei, at naar Folk ved Giftermaal sig binde,
Skal de i Fællesskab om Gods og Formu staa,
Med mindre ved en Akt de Afkald gjør derpaa?
Veed jeg ei, det er Skik, at Pigen som man ægter,
Sin Medgifts Trediedel til Brug...

Arnolphe.

Hvem Fanden nægter,
At De den Ramse veed? Jeg tvivler ei derpaa.

Notaren.

Jo, De har yttret Tvivl, det tydeligt jeg saae:
De trak paa Skuldren for af mine Ord at vrænge.

Arnolphe.

Gid jeg Dit Kjøterfjæs i Galgen saae at hænge!
Farvel. Saadan jeg kort Proces med Prøvlet gjør.

Notaren.

Blev jeg til en Kontrakt da ikke hentet før?

Arnolphe.

Jo, jeg Dem hente lod, men maa opsætte Sagen.
De skal faa Bud, saa snart jeg selv veed Bryllupsdagen!
Det Fandens Menneske, der halv forrykt mig gjør!

Notaren (alene).

Han har en Skrue løs, derpaa jeg vædde tør.

Tredie Scene.

Alain. Georgette. Notaren.

Notaren (som gaar hen til Alain og Georgette).
Var det ei Jer, som var hos mig for mig at hente?

Alain.

Jo vist.

Notaren.

I kjende maa den Herre, som Jer sendte,
Men gaar nu hen til ham og hils fra mig, at han
Er ret en Erkenar.

Georgette.

Det strax vi gjøre kan.

Fjerde Scene.

Arnolphe. Alain. Georgette.

Alain.

Hør, Herre jeg ...

Arnolphe.

Kom hid ...! Jeg Eder glad erkjender
For mine brave, tro mig høist hengivne Venner.

Alain

Notaren har ...

Arnolphe.

For ham er der ei Tid idag.
Hør, man mig spille vil et Puds i denne Sag ...
Det bli'er en Skam for Jer, som aldrig I kan bære,
Hvis Eders Herre man saar krænket paa hans Ære,
Og hvor herefterdags I ogsaa hen skal gaa,
Vil Fingerpeg og Hys fra hver en Kant I faa.
Derfor I denne Sag, som Eders bør betragte,
Og stadig passe paa, ja nophørligt agte
Paa denne blonde Laps, at han ei bli'er istand ...

Georgette.

Den Lektie jeg, min Tro, paa mine Fingre kan.

Arnolphe.

Men vogt Jer, at hans Ord Jer ikke skal forføre.

Alain.

Jo pyt!

Georgette.

Af ham vi la'er os ei om Munden smøre.

Arnolphe*).

Hvis han nu kom saadan: „Alain, til Dig det staar!
Und mig en Smule Hjælp, jeg ellers rent forgaar."

Alain (støder til ham).

De er en Nar.

Arnolphe (til Georgette).

Godt, godt. „Georgette, min rare Pige,
Jeg veed Din Godhed er aldeles uden Lige."

Georgette (støder til ham).

De er et Skarn.

Arnolphe (til Alain).

Godt svart. „Hvad Ondt er der vel i,
At jeg i Ærbarhed til Frøkenen vil fri?"

Alain (støder til ham).

Gaa Han sin Vei!

Arnolphe.

Vel, vel!
(Til Georgette).
„Min Død det vistnok bliver,
Hvis I min store Nød Du ei lidt Trøst mig giver."

Georgette (støder til ham).

Vil Hau blot tie med det Brøvl.

Arnolphe.

Ja, Du er brav.
„For Ingenting jeg ei paa Eders Hjælp gjør Krav;
En Tjeneste har jeg for Skik at huske længe...
Forud har Du Alain her nogle Drikkepenge,
Og til et Skjørt, Georgette, Du dette ei forsmaa".
(De række beggeto Hænderne ud og tage mod Pengene.)

---

*) I sin Iver nedlader Arnolphe sig til at spille Komedie med sine Tjenestefolk, idet han efteraber Horace.

Arnolphe.

„Det er en Mundsmag kun! I snart skal mere faa,
Og al den Gunst, hvormed I skal mit Sind husvale,
Er blot, at jeg et Ord med Frøkenen maa tale".

Georgette (støder til ham).

Jo vist!

Arnolphe.

Godt.

Alain (støder til ham).

Vil Han?

Arnolphe.

Godt.

Georgette (støder til ham).

Paa Timen flux afsted!

Arnolphe.

Godt. Det er nok.

Georgette.

Bar jeg mig rigtig ad dermed?

Alain.

Er det paa den Maner, at vi skal Fyren dænge?

Arnolphe.

Ja vist. Kun var det galt, at I tog mod de Penge.

Georgette.

Det havde vi nok glemt ... Aa, det var galt af mig ...

Alain.

Skal vi ta'e Lektien om engang endnu?

Arnolphe.

Vist ei,
Lad det nu være nok.

Alain.

Hvis Herren vil det have ...

Arnolphe.

Nei, siger jeg, betragt de Penge, som en Gave
Fra mig. Og gaar saa ind og passer nøie paa!
Jeg selv vil komme strax og I mig bi skal staa.

Femte Scene.

Arnolphe (alene).

Fra Hjørnevindvet hist kan Alting man opdage,
Skoflikkeren derfor jeg til Spion vil tage,
Og jeg vil sørge for, at aldrig ud hun gaar,
Og at hun ei Besøg af Rendemasker faar,
Af Kjellinger med Baand, og af Frisør-Madammer,
Af Kniplingskræmmere, som Stads og Flor udkrammer,
Thi alle den Slags Folk sig søge frækt Erhverv
Ved Elskovshandler, som indbringe dem en Skjærv.
O jeg har Verden set, jeg veed, hvor den er listig,
Og sandelig, min Fyr maa være mer end dristig,
Hvis Budskab eller Brev til hende sendt han faar.

Sjette Scene.

Horace. Arnolphe.

Horace.

Hvor heldigt at De her just at spadsere gaar!
O jeg er sluppen godt og maa mit Held berømme.
Da jeg forlod Dem nys — hvo kunde derom drømme? —
Kom Agnes ud paa sin Balkon for at faa Luft
Og sig forfriske lidt med hine Træers Duft. —
Ved mig at se, hun med et yndigt Vink sig bøied,
Og løb i Haven ned, hvor ind jeg sprang fornøiet,
Og fulgte hende taus til Kamret naaet var,
Hvor hendes Argus' Triu paa Trappen hørt hun har.
Naa, De kan tænke Dem, at vi var i en Klemme!
I Klædeskabet hun i Hast mig maatte gjemme,
Just ligefør han kom; jeg ei den Herre saae,
Dog hørte jeg ham op og ned ad Gulvet gaa
Med lange, tunge Skridt. Hel ynkeligt han sukked,
Mens Haanden af og til blev ned i Bordet hugget,
Mens hendes lille Hund afveien fosset blev,
Og Klædningsstykker ned af Knagerne han rev;
Ja, selv paa Vaserne, hvis Flor Kaminen smykker,
Han øvet har sin Harm og slaaet dem istykker.
Der er vel ingen Tvivl om, at den Dromedar
Har faaet Kundskab om det Brev hun skrevet har.
Da hundred Gange vist han op og ned var gaaet,
Og de livløse Ting hel tappert havde slaaet,
Blev Stuen for hans Harm sandsynligvis for trang,
Thi taus han gik sin Vei, og jeg af Skabet sprang.

Dog holdt vi for, at strax vi Afsked burde tage,
Da vi var bange for, at Fyren kom tilbage.
Det Risiko forviss os syntes lidt vel stort,
Dog fik i Hast vi en Aftale sammen gjort,
Om at i denne Nat vi mødes skal hos hende:
Tre Gange hoster jeg, for at hun mig skal kjende,
Og lukke Vindvet op, som jeg ad Stigen naar,
Til ved min Elskes Hjælp i Kammeret jeg staar.
Til Dem, min Ven, har jeg nu selv fortalt det Hele,
Thi hvad er Glæden vel, naar man den ei kan dele?
Kun halvt man nyder selv den største Salighed,
Naar den forties skal og Ingen derom veed.
Men De, som trofast Ven, Del i min Lykke tager,
Nu maa jeg se, hvordan jeg ordne kan de Sager.

Syvende Scene.

Arnolphe (alene).

Nei, det er dog for galt! Jeg snart fortvivle maa!
For Qval og Angst og Harm jeg neppe Luft kan faa!
At Slag i Slag de To med deres Elskovsrænke
Al min Forsigtighed ethvert mit Haab tør krænke!
At i min Alder jeg til Latter blive kan
For en enfoldig Tøs og for en Dumrian,
Jeg, der i tyve Aar, som Filosof har levet,
Og viist studeret, hvad de Andre har bedrevet,
Og søgt Oplysning om enhver Fatalitet,
Hvori de klogeste blandt Mænd jeg tidt har set!
Af deres Skade har jeg Lærdom søgt at drage,
Om hvordan jeg, naar jeg en Hustru vilde tage,
Mig skulde vogte for det bittre Skjæbnespil,
Der med Skavanker jo hveranden krone vil.
For dette Maal, der Dag og Nat mig laa paa Hjerte,
Har jeg gjort Alt, hvad mig min store Klogskab lærte,
Men ak i Skjæbnens Bog, det skrevet være maa,
At ei en Eneste de Fata skal undgaa,
Naar jeg, tiltrods for min Erfarings rige Skatte,
Naar jeg, der Hustruvalg til Livsopgave satte,
Og som i tyve Aar, ja mer, har brugt min Tid,
Med al Forsigtighed, med fast utrolig Flid,
Til dette Valg: Jeg, der min egen Vei er gaaet,
Dog blive skal tilsidst af samme Vanheld slaaet!
Jeg vil ei taale det! Det skal ei blive sandt,
Du grumme Skjæbne! Jeg har hende som et Pant
Paa at den blonde Laps ei skal sin Plan udføre,
Om hendes Hjerte han mig end kan stridig gjøre,

Og denne Nat, der ham til Ridder skulde slaa,
Skal, som jeg haaber det, lidt anderledes gaa!
Men midt i al min Qval maa det for Lykke gjælde,
At Fyren kommer selv, for mig sit Held at mælde,
At denne Fusentast sig ruinere skal
Ved den Fortrolighed, han viser sin Rival!

Ottende Scene.

Chrysalde. Arnolphe.

Chrysalde.

Naa, skal vi spise først, saa det ei bli'er forsilde...

Arnolphe.

Jaften faster jeg.

Chrysalde.

Hvad er det for en Grille?

Arnolphe.

Jeg har Forhindringer, der mig undskylde maa.

Chrysalde.

Skal Deres Bryllup da iasten ikke staa?

Arnolphe.

Aa, lad den Omsorg for de Andres Sager fare!

Chrysalde.

Hvor kort for Hovedet! Nei hør, siig mig nu bare,
Hvad der iveieu er? Der er dog Intet hændt,
Som Deres Giftermaals Ide ihast har endt?
Det Aasyn spaar ei godt! Jeg næsten sværge turde...

Arnolphe.

Aa sværg blot paa, at jeg ei som de Andre gjorde!
Hvad der end hændes mig, saa kjender jeg min Pligt,
Og gjør ei som de Folk, der roligt taale Sligt.

Chrysalde.

Det er for galt, naar De, der Dem af Visdom bryster,
Saasnart mau rører ved den Streng af Harme ryster,
Naar De al Livets Lyst dermed forbinde vil,
Og gjør som om der ei var anden Ære til!
At være gjerrig, raa og feig og fuld af Lyder,
I Deres Mening, jo slet Ingenting betyder,

Og ligegodt hvordan man ellers levet har,
Naar for en Qvinde man blot ikke bli'er til Nar!
Betragt det nærmere, og sig mig saa, jeg beder,
Om Æren er et Spil for de Tilfældigheder,
Om nogen ædel Mand bør føle mindste Skam
Fordi en uforskyldt Fortræd er hændet ham?
Hvor kan De fordre, at man, ved en Viv at vælge
Sit gode Rygte skal til hendes Luner sælge,
Og at for et Fantom man give skal sin Ro,
Fordi hun *muligvis* jo svigte kan sin Tro?
Lidt lettere forvist den Ting sig lader tage;
Paa ingen Hædersmand den falde bør tilbage,
Thi da mod Skjæbnens Slag ei findes Garanti,
Bør for alt Ansvar han sig føle frank og fri,
Og som et Middel mod Alverdens Spot og Gloser,
Kun sørge for, at man hans Takt og Anstand roser,
Og at i Et og Alt han sig opfører saa,
At han ethvert Extrem bestandig kan undgaa!
Vel sandt, at man ei bør de Tosser efterligne,
Der Fruens Eventyr som største Held velsigne,
Der prale med de Folk, som Cour til hende gjør,
Hvis Dyder og Talent høit ndbasunes bør;
Der dem bevidne frækt de største Sympatier,
Og sig indfinde rask ved deres Lystpartier,
Saa man maa spørge, naar man ser den Pomp og Bram,
Om de for Alvor har bidt Ho'det af al Skam.
Nei, *den* Opførsel maa man høist lastværdig kalde,
Dog maa man heller ei til den modsatte falde:
At tage det *for* let, er vistnok meget galt,
At gjøre Støi dermed er endnu mer fatalt,
Naar uforsigtigt man med stort Spektakel skjænder,
Og Folks Opmærksomhed paa sin Fortræd henvender,
Ja, skaber sig som om det Liv og Velfærd gjaldt,
At disse Fata til Alverden blev fortalt.
De to Partier er vist begge ligegale,
Men der er et, som jeg hver Mand vil anbefale,
Og hvis han følger *det* og Middelveien gaar,
Ved Konens værste Feil han *dog* med Palmer staar.
Det Kors bør man sig ei saa rædsomt forestille,
Og ei sit hele Vel paa denne Brikke spille,
Thi som jeg alt har sagt, det Hovedsagen bli'er,
At man det tager saa, at man ei blot sig gi'er*).

*) Chrysalde søger at gjøre Arnolphes Kjæphest latterlig, idet han, i en dels drillende, dels spøgende Tone, gaar til den modsatte Yderlighed. Han optræder her som en komisk Kontrast til Arnolphe, og den skærpt dadlende Kritik, som denne Replik har været Gjenstand for, maa udentvivl søges i en feilagtig Opfattelse af Chrysaldes Karakter, som man har

Arnolphe.

Den skjønne Præken bør en Tak-Adresse have,
Og Broderskabet*) bør votere Dem en Gave,
Thi naar man hører Dem, man vistnok Lyst maa faa
Til i Foreningen som Medlem ind at gaa.

Chrysalde.

Det veed De meget godt kan ei min Mening være,
Men da vi os ei selv en Hustru kan beskære,
Saa faar vor Ægtestand tidt Lighed med et Spil,
Hvori de bedste Kort slet ikke komme vil,
Og hvor, i ydmyg Aand, vi vore Kaar formilde,
Idet de slette vi med Takt og Anstand spille.

Arnolphe.

Ja, det forstaar sig selv! Naar man sin Mad kun faar,
Saa er det ligefedt, hvordan det ellers gaar.

Chrysalde.

Den Spot jeg bære kan. De er og bli'er forstokket!
Men der er hundred Ting — den Sandhed bli'er ei rokket —
Der har langt større Magt til Sindet at nedslaa,
End den Ulykke, som De stadig grubler paa,
Og værre Plager vist kan times Ægtemanden.
Nei, tænk Dem blot en Viv, der arrig er som Fanden,
Der fører tappert Krig om baade Løst og Fast,
Og gjør sin stakkels Dyd til Skjermbræt for hver Last.
Tænk Dem en djæleblændt, men høist agtværdig Drage,
Der Magt og Myndighed sig ene vil tiltage,
Og for den lille Synd, hun ei mod os begaar,
Bestandig kimser og med Nakken ad os slaar,
Som paa den blotte Grund, at hun sin Tro ei bryder,
Vil at vi taale skal Alt, hvad hun ellers byder!
Endnu engang, min Fa'er, lyd et fornuftigt Raad,
Hæng ikke Lykken i saa skrøbelig en Traad,
Men brug kun lidt Fornuft, saa vil De selv erkjende,
At den Fortræd er ei det Værste, som kan hænde.

Arnolphe.

Det er jo godt for Dem, at De det tager saa,
Men jeg har andet Sind, og vil til Nar ei staa

---

villet gjøre til Repræsentant for Digterens egne Anskuelser. I Sammenligning med, hvad Rabelais, Scarron og flere ældre franske Forfattere have tilladt sig, naar Talen kom paa dette Emne, bliver Chrysaldes Spøg med Arnolphe endda temmelig moderat.

*) La confrérie de Saint Arnould, et populært Udtryk, hvormed man betegnede de bedragne Ægtemænd.

Og før min Viv mig Sligt et Mærke ſkulde ſkrive,
Jeg ſværger paa ...

Chryſalde.

Sværg ei! De vil menſvoren blive,
Thi hvis i Skjæbnens Bog det ſaa beſluttet ſtaar,
Om Deres Villie De viſt neppe Spørgsmaal faar.

Arnolphe.

Jeg, blive Hanrei! Jeg!

Chryſalde.

Hvor De paaveie tager!
Som om der ei var Folk, der døie maa de Plager,
Skjøndt Dem de overgaa i Formu, Rang og Stand,
Skjøndt De, min Ven, med dem ei ſammenlignes kan.

Arnolphe.

Siig før, at jeg med dem ei ſammenlignes vilde,
Men paa en daarlig Spøg for megen Tid vi ſpilde ...
Lad det nu være nok!

Chryſalde.

De vil, at jeg ſkal gaa,
Og De er raſende! En Grund det have maa.
Men ſværg dog ikke mer, derom vil jeg Dem bede,
Thi Det, man ſværger paa i ſaadan Harm og Hede,
Sker meget let, hvis det ei alt er ſket. Adjø.

Arnolphe (alene).

Jeg ſværger end engang, at før jeg vilde dø.

(Han banker paa Porten.)

Og med min Modſtand vil jeg nu ei tøve længer.

Niende Scene.

Arnolphe. Alain. Georgette.

Arnolphe.

O mine Venner, jeg til Eders Biſtand trænger!
Til Eders Troſkab har den ſtørſte Lid jeg ſat;
Og den ſkal Prøve ſtaa endnu i denne Nat.
Hvis bare dennegang I gjør, hvad jeg vil ſige,
Skal jeg belønne Jer, ſaa I ſkal blive rige:
Hør efter nu! Han, ſom I veed, den blonde Fyr,
Vil prøve paa inat — tys, tys, gjør intet Styr! —

Vil prøve, siger jeg, ved Hjælpen af en Stige,
Igjennem Vindvet der til Agnes sig at snige.
Det vi forpurre maa. Aa, vi skal narre ham,
Saa at det Eventyr bli'er ham til Last og Skam!
Naar Vindvet aabnes der, hvorpaa I Agt maa give,
Saa skal I kappes om et Skudsmaal ham at skrive
Paa hans Forræder-Ryg og prygle saadan løs,
At han det huske kan sin Levetid, den Fløs.
Men vel at mærke, maa mit Navn I ikke nævne,
Saa han ei ane kan paa hvem han skal sig hævne.
Naa, kan jeg stole paa, at I mig nu forstaar?

Alain.

Naar blot det kommer an paa at jeg dygtigt slaar,
Saa tror jeg nok, at jeg den Sperrevip skal dænge.

Georgette.

Og skjøndt min Haand til lidt sler' Kræfter kunde trænge,
Skal jeg rundhjule ham, saa godt som jeg formaar.

Arnolphe.

Men Tanshed først og fremst! Bedst at nu ind I gaar.

(Alene.)

Af min Metode kan en nyttig Lærdom vindes:
Hvis hver en Ægtemand, som her i Byen findes,
Lod Konens Elsker faa en slig korporlig Tugt,
Saa holdt de Lapse sig fra den forbudne Frugt.

Femte Akt.

Første Scene.

Arnolphe. Alain. Georgette.

Arnolphe.

O Gud, hvad har I gjort? Hvor kan I det forsvare?

Alain.

Det kan vi meget godt. Vi har jo adlydt bare.

Arnolphe.

Aa Snak og Brøvl af Jer! I burde føle Skam!
Han skulde have Prygl, men I har myrdet ham.
Det var paa Ryggen blot, at I ham skulde slaaet,
Men ak, han sin Bekomst paa Hovedet har faaet!

(Affides).

Ak, naar jeg tænker paa, at Dette her er sket,
At jeg, hans Faders Ven, har den Ulykke set,
Saa gyser jeg.

(Til Alain og Georgette.)

Marsch! Ind! Lad intet Muk forlyde,
Som paa mit Bud, der høist uskyldigt var, kan tyde.

(Alene.)

Alt Dagen bryder frem, og jeg maa tænke paa,
Hvordan jeg Hjælp og Raad i denne Sag kan faa.
Hvad skal det blive til? Hvad vil hans Fader gjøre,
Naar han uforberedt den Hjobspost faar at høre?

Anden Scene.

Horace. Arnolphe.

Horace.

Jeg hører Nogen og maa vide hvem det er.

Arnolphe.

Hvo kunde forudse... Hvad nu? Hvem taler der?

Horace.

Hvordan? Arnolphe?

Arnolphe.

Og De?

Horace.

Kan De Horace ei kjende?
Jeg vilde med en Bøn mig just til Dem henvende...
Hvor De gaar tidlig ud!

Arnolphe (affides).

Jeg veed ei ud, ei ind...
Er det Horace, jeg ser? Er det et Hjernespind?

Horace.

Jeg stod her netop i en ei saa ringe Klemme...
Hvor maa jeg takke Gud, at naar De ei var hjemme,

Det dog sig træffer saa, at jeg Dem møder her!
Nu skal De høre først, hvor godt Alt gaaet er,
Langt bedre selv, end jeg mig havde forestillet,
Og det just ved et Puds, som man mig grumt har spillet.
Hvorledes det er sket, at man mig robet har,
Er mig saa gaadefuldt som om det Troldom var,
Men hvad jeg veed, det er, at Vindvet fast var naaet,
Da der kom nogle Folk, som har til Stigen slaaet,
Hvorved naturligvis — det kunde gaaet galt —
Jeg af Balancen kom og ned til Jorden faldt,
Ved hvilken Leilighed jeg ei blot bjerged Livet,
Men slap rent for de Prygl, som man har Stigen givet,
Mens man har trot mit Fald en Virkning af de Stød,
Og den jaloux Patron høit angret har min Død.
Da jeg af dette Fald tilvisse var bedøvet
Og dertil smertefuld, saa har den List jeg øvet
At blive liggende saa ubevægelig,
Saa at de gode Folk har holdt mig for et Lig,
Og jeg har hørt, hvordan de skjændtes med hinanden
Om hvem af dem det var, som havde myrdet Manden,
Mens de befølte mig og græd hel bitterligt
For den Fortræd, som her var sket uvitterligt. —
Nu kan De dømme selv, om jeg i Nattens Mørke
Har spilt min Rolle saa, at det dem kunde styrke
I deres Tro paa at De nys mig havde dræbt! —
Fortvivlet gik de bort. Jeg vilde netop stræbt
At reise mig, og gaa, da — tænk Dem blot min Glæde! —
Jeg Agnes komme ser, og bitterligt at græde
For min formente Død. Hun Alting havde hørt,
Og af sin Angst for mig var ned hun bleven ført,
Hvad Ingen hindred, da, rent af min Død optaget,
Selv hendes Argus ei af Jalousi blev plaget.
O Gud, De skulde set den Fryd hun udtrykt har,
Den Jubel over at jeg end ilive var!
Hvad skal jeg sige mer? De sagtens Resten gjætter ...
Den søde Pige, som sin Tillid til mig sætter,
Vil følge Hjertets Røst og fly fra dette Sted,
I fuld Fortrøstning til min Tro, min Ærlighed.
Se, det er Enden paa hans Lumpenheder bleven!
Saa vidt er hun i sin Uskyldighed da dreven! —
Og tænk, hvor hendes Lod var mer end rædselsfuld,
Hvis ei min Kjærlighed var ren og tro som Guld!
Men Gud ske Lov, den Nød skal Agnes ei befrygte,
Jeg vilde heller dø end skade hendes Rygte,
Alt, hvad jeg ønsker, er at gjøre hende glad,
Og elske hende til os Døden skiller ad! —
Vel forudser jeg grant et Oprør af min Fader,
Men vi maa give Tid til mildt han os forlader ...

I hendes Ynde jeg kun Livets Lykke ser,
Og naar hun bliver min, vil jeg ei ønske mer. —
Nu er min Bøn, at De, en Dag blot eller tvende,
Et venligt Tilflugtssted mig skjænke vil til hende,
Hvor under Tausheds Segl hun kan forblive trygt,
Til jeg faar ordnet Alt og ei har mere Frygt.
Selv uden Hensyn til, at Flugten skjult bør blive,
Da til Forfølgelse den kan Anledning give,
Har jeg en anden Grund, som De begribe kan:
Hun bør ei bo hos mig, en ung og ugift Mand;
Det vilde give Snak og skade hendes Rygte.
Hos Dem har derimod hun Intet at befrygte;
Ved Deres Visdom har De i Respekt Dem sat,
Og kun i Deres Haand tør jeg betro min Skat.

Arnolphe.

Ja, jeg skal sandelig nok Omsorg for den drage.

Horace.

O Tak. Og jeg tør frit den Hjælp af Dem modtage?

Arnolphe.

Ja vist. At tjene Dem mit Hjerte glæde maa,
Og jeg er henrykt ved den Leilighed at faa,
Og takker Himlen, som mig dette Gode sender,
At Deres Skat De selv betror i mine Hænder.

Horace.

Hvor jeg Dem takke maa! Naar jeg skal sige sandt,
Saa frygted jeg, at De den Sag lidt mislig fandt,
Men De har Verden set og i Erfarings Fylde,
En Ynglings Lidenskab De kjærligt kan undskylde. —
Jeg heude følge lod om Hjørnet, ganske tyst...

Arnolphe.

Men hvordan gjør vi saa? Det er alt blevet lyst...
Hvis jeg gaar derhen, kan af Folk let set jeg blive,
Og kommer De til mig, vil ogsaa Snak det give
For Tyendet... Hvis vi vil undgaa den Fortred,
De hende bringe bør paa et affides Sted,
Som hist i den Allee... Der kan jeg hende vente.

Horace.

Ja, det er vel betænkt. Jeg strax vil hende hente,
Og da, saasnart jeg blot faar hende bragt til Dem,
I største Stilhed se at naa mit eget Hjem.

Arnolphe (alene).

O hvilket Lunespil af Lykkens blinde Magter!
Mod dette Held jeg al min Oval for Intet agter.

Tredie Scene.

Agnès. Horace. Arnolphe.

Horace (til Agnès, idet han træder ind paa Scenen).

Vær ikke bange for, hvor jeg Dem fører hen...
En sikker Bolig er det hos en fuldtro Ven...
De kan ei bo hos mig, det lader ei sig gjøre,
Og derfor er det godt... Kom nu, lad mig Dem føre!

Agnès.

Hvorfor vil De gaa bort?

Horace.

Min Agnès, ak jeg maa.

Agnès.

O lad den Bortgang da en hurtig Ende faa.

Horace.

Ak, mig min Elskov vil med Il tilbagedrive.

Agnès.

Men før jeg ser Dem, kan dog ikke glad jeg blive.

Horace.

Ak, Agnès, uden Dem jeg finder Livet haardt.

Agnès.

O var det bare sandt, saa gik De nu ei bort.

Horace.

Hvordan? Kan Tvivl De om min Ømheds Styrke nære?

Agnès.

Saa stærk som min, Horace, kan den dog ikke være.
(Til Arnolphe, der har taget hendes Haand og vil gaa med hende.)
De trækker altfor stærkt i mig...

Horace.

Det farligt er
At tøve, thi man bør ei se os sammen her.
Til denne fuldtro Ven jeg Dem nu overdrager,
I min og Deres Sag den største Del han tager.

Agnès.

Gaa med en Ubekjendt!

Horace.

Hvor kan De have Frygt,
Naar jeg Dem i hans Haand tør overgive trygt?

Agnès.

Dog vilde heller jeg i Deres Haand forblive,
Og hvis det...

(Til Arnolphe, der igjen vil gaa med hende.)

Vent dog lidt!

Horace.

O jeg maa løs mig rive!

Agnès.

Naar kommer De igjen?

Horace.

O meget snart det sker.

Agnès.

Hvor jeg vil kjede mig til jeg Dem atter ser.

Horace (idet han gaar).

O nu kan Ingen mer min Lykke fra mig tage,
Nu kan jeg sove trygt og have gode Dage.

Fjerde Scene.

Agnès. Arnolphe.

Arnolphe.

Maa jeg anmode Dem, at De vil følge med,
Jeg Deres Herberg har beredt et andet Sted.
Hvor Deres Sikkerhed man ei skal overraske...

(Han lader Kappen, i hvilken han hidtil har været indhyllet, falde.)

Siig, kjender Du mig?

Agnès.

Ha!

Arnolphe.

Du glor paa mig, Din Taske?
Mit Ansigt skræmmer Dig, saa Du bli'er bleg og rød,
Ja, Synet af mig er Dig som den bittre Død?
Lidt ubeleiligt maa det rigtignok Dig falde...

(Da han bemærker, at Agnès ser efter Horace.)

Nei, nei, det nytter ei paa Elskeren at kalde,
Han er for langt herfra, han ei Dig hjælpe kan! —
Saa ung endnu og dog til saa stor List istand!
O Du, hvis Enfold og hvis Dumhed kan citeres,
Som nys har spurgt om Børn af Øret produceres,

Du er saa klog, at Du en Mand har Stævne sat,
Og listet uden Larm Dig bort med ham inat!
Guds Død! Din Tunge gik jo som en Væverspole!
Du har nok været i en høist udmærket Skole!
Hvor Pokker ellers mon Du al den Kundskab fik,
Du, som for Spøgelser nys angst og bange gik?
Er det Din Elsker, som medet har gjort Dig dristig,
Og lært Dig, o Dit Skarn, at være slangelistig?
Og det er Takken for alt Godt, jeg gjorde Dig,
Du Ogleunge, som opfostret blev af mig,
Og neppe kommen er til Skjels-Aar og til Kræfter,
Før Du Dit Slangebid paa Din Velgjører hæfter?

Agnès.

Men hvorfor skjænder De?

Arnolphe.

Derom Du spørge tør?

Agnès.

Ja, jeg har Intet gjort, som Dem mishage bør.

Arnolphe.

At løbe bort og med en Elsker Flugten tage!

Agnès.

Men jeg jo være skal hans Viv, hans Ægtemage,
Og handler jo heri just saadan som De bød:
Man skal sig gifte for at ende Syndens Nød.

Arnolphe.

Ja, med min egen Haand jeg vilde Dig bevare,
Det har jeg sagt Dig klart, derom ei Tvivl kan være.

Agnès.

Vel sandt, men, mellem os, jeg Dem ei negte kan,
At jeg har større Lyst at tage ham til Mand.
Det Billed, som De mig af Ægtestanden malte,
Det ængsted mig hver Gang De bare derom talte,
Men derimod, naar han fortæller om dens Kaar,
Saa bli'er jeg glad og Lyst til mig at gifte faar.

Arnolphe.

Du elsker ham, Dit Skarn.

Agnès.

Jeg elsker ham, tilvisse.

Arnolphe.

Og med at sige det, tør Du min Harm ophidse?

Agnès.

Jeg maa jo sige Sandt og ikke føre Snak.

Arnolphe.

Men denne Kjærlighed, sig, er den rigtig?

Agnès.

Ak,
Hvad kan jeg vel for den? Hos ham maa Grunden ligge,
Og De maa spørge ham, thi selv jeg veed den ikke.

Arnolphe.

Du burde jaget den af al Din Magt paa Dør.

Agnès.

Hvordan? Sin Glæde man ei saa behandle bør.

Arnolphe.

Og vidste Du da ei den vilde mig mishage?

Agnès.

Nei sandelig. Hvor kan min Kjærlighed Dem plage?

Arnolphe.

Maaske Du tror, Dit Skarn, at den mig glædet har?
Mig elsker Du da ei?

Agnès.

Hvem? Dem?

Arnolphe.

Ja, mig. Nu, svar!

Agnès.

Ak, nei.

Arnolphe.

Hvorledes? Nei?

Agnès.

Vil De jeg Løgn skal sige?

Arnolphe.

Hvorfor ei elske mig, o Utaknemmelige?

Agnès.

Hvad kan vel jeg derfor? Med Uret dadler De;
Hvi lod De ei som han Elskværdigheden se?
Jeg har ei hindret Dem, saavidt som jeg kan fatte.

Arnolphe.

Jeg Dag og Nat min Hu til Dig at ægte satte,
Og al min Møie jeg som spildt betragte maa.

Agnès.

Saa maa af disse Ting han mer end De forstaa.
At jeg ham elsker har vist ei ham kostet Møie.

Arnolphe (aflides).

Hvor slig en Taske dog veed sine Ord at føie!
Mon en Spidslærke vel har mere fixe Svar?
Hvis ei jeg ganske feil af hende taget har,
Veed saadan En jo mer end Mænd, der har studeret!

(Høit.)

Ja, det er meget godt som Du har ræsoneret,
Men da Du er saa flink, jeg gjerne vide vil,
Om for hans Skyld paa Dig jeg satte Penge til?

Agnès.

Nei, men hver Skilling vil han jo igjen Dem give.

Arnolphe (aflides).

Ak, over sligt et Svar jo gal man kunde blive.

(Høit.)

Saa Du tror virkelig, at han med Mønt formaar,
At klare let den Gjæld, hvori Du til mig staar?

Agnès.

Ja, thi den Gjæld er ei saa stor, saavidt jeg skjønner.

Arnolphe.

Det er den Tak, som Din Opdragelse belønner?

Agnès.

Gud naade mig for den Opdragelse, jeg fik!
Den er ei stort bevendt, ei efter Brug og Skik.
Tror De jeg smigrer mig? Tror De, jeg ei kan fatte,
At jeg kun er en Gaas, for hvem til Maal De satte
At være rigtig dum? Jeg mig jo skamme maa,
Og jeg vil skynde mig at raade Bod derpaa.

Arnolphe.

Saa hvad det koster end, vil Du nu gaa i Skole
Hos denne blonde Laps?

Agnès.

Ja, derpaa kan De stole.
Den Smule, som jeg kan, hans Undervisning var,
Og derfor større Gjæld til ham end Dem jeg har.

Arnolphe.

Jeg veed ei hvorfor jeg ei med en Sandsekage
Dig lærer hvordan Du skal anden Tone tage!

Guds Død, man gal af slig Koldblodighed jo bli'er...
Tag Dig iagt, jeg ei et Drefigu Dig gi'er.

Agnès.

Ak, det kan De jo godt, hvis det Dem kan fornøie.

Arnolphe (afsides).

Den Røst og dette Blik min Harm og Vrede bøie,
Og al min Kjærlighed paany til Liv bli'er vakt:
Jeg elske hende maa, trods Alt, hvad hun har sagt.
O Gud, at dog vi Mænd saaledes la'er os gjække!
At Qvinde-Slethed med vor Svaghed om kan trække! —
Om dette falske Kjøn Alverden veed Besked,
Det er saa fuldt af Feil og Ufuldkommenhed,
Og fik for Intet ei Navn af det skrøbelige,
Thi det er svagt og dumt og falsk foruden Lige,
Og fuldt af Tant og Svig! Men alle Feil tiltrods,
Vi lade disse Dyr regere over os!

(Høit.)

Lad os saa stifte Fred! Kom nu, Du lille Slemme!
Jeg Dig tilgiver Alt og vil Din Synd forglemme,
Og deraf kan Du se, hvor høit jeg elsker Dig,
Vær Du nu ogsaa god og elsk til Gjengjæld mig!

Agnès.

Ja, hjerteusgjerne, hvis jeg vidste blot hvorlunde...
Hvad skaded det mig vel, ifald jeg bare kunde?

Arnolphe.

Du kan det, hvis Du vil, min stakkels lille Glut.
Hør dog mit Elskovssuk, al Strenghed er fortrudt;
Se mig i Øiet og betragt mit hele Væsen,
Og glem den Laps, hvis Cour Dig taget har ved Næsen!
Et Troldomsnet han vist har kastet over Dig,
Med mig, min Glut, bli'er Du langt mere lykkelig.
Jeg veed, at Pynt og Stads Dit lille Hjerte glæder,
Og tro mig, Du skal faa saa mange smukke Klæder,
Alt, hvad Du ønske kan, mens Dag og Nat, hver Stund
Jeg kjæle vil for Dig med Kys paa Haand og Mund,
Og gauske som Du vil, Du Huset skal regere...
Har Du forstaaet mig? Jeg siger ikke mere.

(Afsides.)

Gud, hvor min Kjærlighed mig til en Kryster gjør!

(Høit.)

Kort sagt, en Kjærlighed som min saas aldrig før.
Sig, rører den Dig ei? Skal jeg Beviser give?
Vil Du jeg græde skal? Skal jeg mit Haar afrive?

Skal jeg mod Muren der, mit stakkels Hoved slaa?
Skal selv jeg dræbe mig, saa at Du ser derpaa?
Hvis Du forlanger det, saa vil jeg strax det gjøre.

Agnès.

Ak, al den Tale kan aldeles ei mig røre...
Et Ord af min Horace har større Magt dertil.

Arnolphe.

Nu bliver det for galt! Den Trods jeg knække vil.
Og Du, Din Taske skal ei mere mig forknytte;
Fra denne By og ham, den Fløs, skal bort Du flytte,
Du, som min Kjærlighed, min Ømhed tør forsmaa!
Men i et Klosterhul skal jeg Opreisning faa.

Femte Scene.

Alain. Agnès. Arnolphe.

Alain.

Nei, tænk dog, Herre, han, vi nys ihjel har skaaet,
Er, skjøndt han jo var død, dog bort med Agnès gaaet.

Arnolphe.

Nei, hun er her. Men til mit Kammer kan Du gaa,
Og gjemme hende der.

(Afsides.)

Det falder Ingen paa.
Blot en halv Timestid vi det Asyl vil nytte,
Saa skal fra Byen bort hun for det Første flytte.
Jeg hente vil en Vogn.

(Til Alain.)

Gjør Du, som jeg har sagt,
Luk Alting vel og staa ved hendes Dør paa Vagt!

(Alene.)

I ny Omgivelser sig selv man stundom finder,
Og hun maaske i dem sin Elskov overvinder.

Sjette Scene.

Horace. Arnolphe.

Horace.

Ak, kjære Hr. Arnolphe, De mig fortvivlet ser,
Og for mig Stakkel er der ingen Lykke mer.

Et rædsomt Skjæbnespil mig sætter paa den Prøve,
At man min Elskede mig grusomt vil berøve! —
Den svale Natteluft min Fader nyttet har . . .
Før jeg løb hid, han med Enrique alt kommen var . . .
Han strax vil være her og har i Hast forklaret,
Hvad af hans Mund jeg har med Skræk og Gru erfaret,
At han, paa egen Haand, mit Bryllup har bestemt,
At mit Samtykke blot han ganske har forglemt!
O De, som i min Angst, min Vaande, Del kan tage,
Siig kan der times vel en Elsker større Plage?
Det er Enrique, om hvem jeg spurgte Dem igaar,
Den nys hjemvendte Mand, fra hvem den Nød ndgaar,
Thi med hans Datter vil man jo mig have giftet . . .
Han og min Fa'er, de To, de har Partiet stiftet.
Det fortned for mig, da jeg hørte om den Pagt,
Saa i min Sjæleqval jeg intet Ord har sagt,
Men er blot løben hid for Dem at underrette
Og, da min Fader sit Besøg ei vil udsætte,
At bede Dem, ved Alt, hvad kjært og helligt er,
Om at fortie, hvad jeg har betrot Dem her,
Og derimod se til — De veed, hvor han Dem skatter —
At faa ham fra den Plan med Hr. Enriques Datter.

Arnolphe.

Ja vist.

Horace.

Raad ham, at han en lille Frist mig gi'er...
For Deres Venskabs Skyld maaske det opsat bli'er.

Arnolphe.

Det skal jeg gjøre, ja.

Horace.

Paa Dem jeg mig forlader.

Arnolphe.

Gjør det!

Horace.

De været har imod mig som en Fader.
Siig ham jeg er for ung ... O Gud, der kommer han ...
Hør ... Flere Grunde jeg endnu Dem give kan ...
(Horace og Arnolphe trække sig tilbage og vedblive at tale sagte sammen.)

Syvende Scene.

Enrique. Chrysalde. Oronte. Arnolphe. Horace.

Enrique (til Chrysalde).

O strax ved første Blik De minded mig om hende!
Jeg har ei spurgt om Navn for Dem at kunne kjende:
De elskelige Træk fra Deres Søsters Vaar,
I Deres Ansigt jeg igjen at skue faar!
Hvor føler jeg det tungt, at Skjæbnen har mig nægtet
At bringe hjem den Viv, som jeg i Ungdom ægted,
At hun, som har mig fulgt de lange Smertens Aar,
Nu ikke dele skal min Hjemkomsts glade Kaar.
Men da nu Parcens Haand os dette Kors paalægger,
Da ingen Taare mer min elskte Hustru vækker,
Vi bære maa vort Tab og faa vor Glæde sat
I dette kjære Barn, som hun har efterladt.
Det angaar Dem som mig. Jeg Deres Raad bør høre,
Før med min Datter jeg Bestemmelser kan gjøre,
Og skjøndt til Svigerson Horace jeg skatte maa,
Veed jeg dog ei, om han vil Deres Bifald faa.

Chrysalde.

Det vistnok ikke blev min Dømmekraft til Ære,
Hvis jeg med dette Valg tilfreds ei vilde være.

Arnolphe (til Horace).

Jeg skal nok ordne det, stol De kun derpaa trygt.

Horace.

Husk fremfor Alting paa ...

Arnolphe.

Vær De blot uden Frygt.

(Han gaar hen og omfavner Oronte.)

Oronte.

I den Omfavnelse min gamle Ven jeg kjender.

Arnolphe.

Jeg takker Gud, der mig en saadan Glæde sender ...

Oronte.

Jeg kommen er fordi ...

Arnolphe.

Ja, Grunden veed jeg alt,
Som Dem herhid har bragt.

Oronte.

Har man den alt fortalt?

Arnolphe.

Ja.

Oronte.

Godt.

Arnolphe.

Men Deres Søn, hvad jeg med Sorg maa skrifte,
Har ingen Lyst til sig med Deres Valg at gifte,
Og tror, at jeg maaske det kan forpurret faa;
Men desuagtet jeg det Raad Dem give maa,
At De det Giftermaal skal strax i Orden bringe,
Saa Deres Myndighed hans Rebellion kan tvinge.
Af slig Bestemthed har de unge Herrer godt:
Naar man gi'er efter feigt, saa skader man dem blot.

Horace (afsides).

Forræder! Ha!

Chrysalde.

Men hvis hans Hjerte sig modsætter,
Saa tror jeg, at med Tvang man ikke stort udretter.
Min Svoger udentvivl af samme Mening er.

Arnolphe.

Vil De den unge Fyr skal spille Mester her?
Veed De ei, det er feigt, naar Faderen ei byder
Saadan, at Sønnen ham rent ubetinget lyder?
Det vilde deiligt gaa, hvis vi herefterdags
For hver en hidsig Dreng os skulde bøie strax.
Nei, nei!

(Peger paa Oronte.)

Han er min Ven! Det vilde Harm mig volde,
Hvis han sit givne Ord ei mandigt vilde holde.
Det var jo Spot og Skam! Han Fasthed vise maa,
Saa Sønnens Lidenskab han kan af Marken slaa.

Oronte.

Det er fornuftigt talt, men Sagen har ei Fare,
Thi for hans Lydighed mod mig tør jeg nok svare.

Chrysalde (til Arnolphe).

Det undrer mig, at De saa stor en Iver har
For det Parti, som om det Deres Lykke var;
Og jeg begriber ei, af hvilken Grund De higer...

Arnolphe.

Jeg veed nok, hvad jeg gjør og ogsaa, hvad jeg siger.

Oronte.

Ja, Hr. Arnolphe...

Chrysalde.

Tys, tys! Det Navn gjør ham jo vred;
Jeg om „Hr. de la Souche" jo har Dem sagt Besked.

Arnolphe.

Gjør Ingenting.

Horace.

O Gud, hvad hører jeg?

Arnolphe (vender sig om til Horace).

Den Gaade,
Hvis Løsning udentvivl De nu maa kunne raade.

Horace.

O bittre Nød og Angst!

Ottende Scene.

Enrique. Oronte. Chrysalde. Horace. Arnolphe. Georgette.

Georgette.

Aa! Herren komme maa!
Det gaar rent galt. Vi kan ei Bugt med Agnes faa.
Hun løbe vil sin Vei og la'er sig ikke tvinge,
Ja, før hun bliver, vil hun ud af Vinduet springe.

Arnolphe.

Lad hende komme ned. Bedst at jeg reiser bort
Med hende ligestrax!

(Til Horace.)

Find det ei altfor haardt!
For megen Lykke kan en Dødelig ei bære,
Og Hver sin Tour, det er et gammelt Ordsprogs Lære.

Horace (afsides).

Mon noget Menneske paa Jord kan lide mer?
Ak, af det Afgrundsdyb jeg ingen Udvei ser.

Arnolphe (til Oronte).

Dem be'er jeg, at De snart vil Bryllluppet bestemme,
Jeg selv indbyder mig, at De det ei skal glemme.

Oronte.

Nei, det har ingen Nød.

Niende Scene.

Agnès. Oronte. Enrique. Arnolphe. Horace. Chrysalde. Alain. Georgette.

Arnolphe (til Agnès).

Naa, er Du der, Mamsel,
Du, som ei lystre vil, men gjør Dig til Rebel.
Der staar Din Elsker, til hvem Du, for pænt at ende,
Med skyldigst Tak nu kan en Reverents henvende.
Farvel!

(Til Horace.)

Det vil idag ei efter Dufke gaa:
Ei hver en Elsker kan sit Hjertes Villie faa.

Agnès (til Horace).

Kan De, Horace, saadan mig lade fra Dem føre?

Horace (til Agnès).

O min Fortvivlelse vil rasende mig gjøre!

Arnolphe (til Agnès).

Kom, Sladderhank, kom med!

Agnès (til Arnolphe).

Jeg vil ei med Dem gaa.

Oronte (til Arnolphe).

I dette Virvar vi lidt Rede have maa,
Thi Ingen her kan klog paa Deres Adfærd blive.

Arnolphe.

Naar jeg faar Tid, saa skal jeg fuld Forklaring give.
Nu maa jeg gaa. Farvel!

(Han vil trække Agnès afsted.)

Oronte.

Nei, stands! Hvor vil De hen?
De svarer os ei, som De bør, min gamle Ven!

Arnolphe.

Jo, jeg har svart, at De, hvor stærkt Horace end knurrer,
Skal lade Bryllup staa ...

Oronte.

Men selv De det forpurrer,
Naar De med Bruden gaar! Har man da ei Dem sagt,
At De opdraget har Den, som os hid har bragt,
At vi os glædet har til her hos Dem at finde
Den Datter af Enrique og af hans Gemalinde?
Hvad mente De da nys, da De paa Bryllup drev?

Chrysalde.

Hans Adfærd i den Sag høist gaadefuld mig blev.

Arnolphe.

Hvordan?

Chrysalde
(tager Agnès ved Haanden og præsenterer hende).

Min Søsters Barn, en skjult Forenings Følge,
Som for Familien man dengang vilde dølge.

Oronte.

Som af dets Fader blev paa Landet her udsat,
Hvor, under fremmed Navn, han vogtet fik sin Skat.

Chrysalde.

Mens Storm og Uveir ham paa oprørt Bølge kasted,
Og han som Flygtning bort fra Frankrigs Kyster hasted.

Oronte.

Til fjerne Zoner i Atlanterhavets Skjød,
Hvor han har kæmpet haardt og døiet megen Nød.

Chrysalde.

Men hvor ved Flid og Held han sig en Stilling skabte,
Og tifold vandt, hvad her, ved Andres Svig han tabte.

Oronte.

Nys hjemvendt til vort Land, hans første Tanke var
At søge Konen, som hans Datter fostret har.

Chrysalde.

Og hun har ligestrax hel aabenlyst tilstaaet,
At De, af hendes Haand den Lille havde faaet.

Oronte.

Et Skridt hun undskyldt har med Armods bittre Nød,
Og med den Hjælp, som De, til Gjengjæld hende bød.

Chrysalde.

Og i sin Glæde for at Barnet var opdaget,
Har hendes Fostermor han med i Vognen taget.

Oronte.

Hun kommer strax herhid, og fuld Forklaring gjør*):
Ei Skyggen af en Tvivl tilbageblive bør.

Chrysalde (til Arnolphe).

Jeg Deres Qval, min Ven, kan godt mig forestille,
Men tro mig, Skjæbnens Dom er dengang af de milde,
Thi med de Griller De Dem har i Ho'det sat,
De ei Dem gifte bør: Det Middel er probat.

Arnolphe.

Hu!!!

(Han gaar bort, ganske ude af sig selv.)

Tiende Scene.

Enrique. Oronte. Chrysalde. Agnès. Horace.

Oronte.

Hvad betyder det? Han gaar?

Horace.

O kjære Fader,
At klare den Sag De mig vistnok nu tillader!
Saa vid, at Hændelsen den Plan alt udført har,
Som Deres Ønske for min Fremtids Lykke var,
Idet jeg selv alt har mit hele Hjerte bundet
Til den Elskværdige, hvis Ømhed jeg har vundet:
Hun er den Agnès, som De mig har valgt til Brud,
Hvis Haand jeg afslog uys, tiltrods for Deres Bud.

---

*) Paa théatre français og sandsynligvis paa de fleste andre Theatre, sammendrages de mellem Chrysalde og Oronte vexlede Repliker i nogle faa forklarende Ord, paa Grund af, at Enriques tidligere Skjæbne ikke kan have synderlig Interesse for Tilstueren, naar denne først har faaet Vished om, at Arnolphe ikke har mindste Ret over Agnès, der altsaa trygt kan ægte Horace.

Enrique.

Ja, hun min Datter er! Ved første Blik jeg kjendte
De dyrebare Træk, der Fryd og Vemod tændte!
Mit eget elskte Barn, kom til Din Faders Bryst!

Chrysalde.

Til en Omfavnelse jeg ogsaa havde Lyst,
Hvis det paa Gaden her sig vilde skikke bare!
Men lad os nu gaa ind; der kan vi Alt forklare,
Naar først vor Yndlings Gjæld vi saaet har betalt,
Og takket Gud, som har i Naade styret Alt.

Ende paa Hustruskolen.

Huſtruſkolens Kritik.

Lyſtſpil i en Akt, 1663.

Da Huſtruſkolen eller — ſom Stykket paa det kongelige Theaters Repertoire kaldes — „Fruentimmerſkolen“*), i Aaret 1847, blev gjenoptagen paa den danſke Scene i Overſkous Overſættelſe, ønſkede vi ret af Hjertet hver Gang vi ſaae Teppet falde for den høiſt intereſſante Foreſtilling, at dette atter vilde gaa op for Uranies Salon i „Huſtruſkolens Kritik“, og at den fortræffelige kritiſke Underſøgelſe, ſom Molière har indklædt i den letteſte og meſt tiltrækkende Form, en livlig, underholdende Samtale, kunde give Publikum, og navnlig dettes qvindelige Del, en lille Haandsrækning til rigtig Opfattelſe af, hvad det lige havde ſet, og dette Ønſke blev dobbelt levende, naar vi hiſt og her hørte Ytringer, der ſaa ſmaat mindede os om de Angreb, Molière i ſin Tid havde havt at værge ſig imod.

Paris var i Oprør, og den ſaakaldte dydige Indignation, Snerperiets og Affektationens grimaſerede Halvmaſke, var, i det Mindſte i de finere Kredſe, Op-

*) En Titel, ſom det, paa det nævnte Sted, viſt meget godt kan forſvare, hvorimod det, ved at fremtræde i en ſamlet Udgave af Molières Værker, og altſaa ſom en ny Behandling af Ægtemændsſkolens Sujet, efter vor Overbeviisning bør hede „Huſtruſkolen“, da det er en Huſtru, og ingenlunde et Fruentimmer i Almindelighed, Arnolphe har villet opdrage.

rørets staaende Løsen. Molière, der i „Spidslærkerne“ havde gjort Nar af Hôtel Rambonillets opskruede og forskruede Galanteri, Molière, der i „Plageaander“ havde revset Hoffets Naragtigheder, Molière, hvem man længe havde havt et Horn i Siden paa, uden ret at vide, hvorledes man skulde komme ham tillivs: havde da endelig givet sig blot. Man havde, i enkelte Udtryk, saaet Noget at hænge sin Hat paa. Det var Smaalighedens Triumf. Det var en ren Jubel. Han havde, efter Vedkommendes Mening, drevet sin Frækhed saa vidt, at han, til største Forargelse for alle de mange Spidslærker af finere og grovere Race, havde vovet paa at gjøre Agnès, et uvidende, uoplært Naturbarn, den mest skærende Modsætning til bemældte Damer, elskværdig og interessant for Publikum! Ja, denne slette Spottefugl havde, med tøileløst Lune, ladet dette Naturbarn, i sin Uskyldighed, tale ganske ligefrem og ugenert om Ting, over hvilke man, ifølge Clélies*) Theorier, burde rødme eller besvime, alt efter Omstændighederne. Thi skjøndt de pretiøse Damer i Reglen endte med at gifte sig, naar de øvrige Fata, som Madelon siger i Spidslærkerne, vare bestaaede, saa maatte der dog ikke tales om denne Gjenstand uden ad behørige Omveie, og selve Ordet Giftermaal var et af de mange, over hvilke man havde brudt Staven, som noget „høist Anstødeligt“. Hvad Under da, at Agnès' naive Bøn: „Saa gift mig da, jeg be'er“ o.s.v. bragte de respektive Kredse i Harnisk? Man raabte og skreg paa, at den Forfatter, der havde lagt slig en usømmelig Yttring i en syttenaars Piges Mund, maatte have bidt Hovedet af al Skam, og saa spændte man Moralens Styrkebelte om Livet, og drog tilfelts mod dette Uhyre af en Digter og Skuespiller. Det kunde nu være slemt nok, men da de pertentlige Damers opstyltede Moral i Reglen ikke er meget tapper, i al Fald ikke meget udholdende, havde disse Ramaskrig sagtens ikke havt stort at betyde, hvis de ikke vare blevne støttede fra en anden

*) Frøken Scudérys oftere omtalte Roman.

og farligere Kant, hvis Raab mere egnede sig til at vække en almindelig Gjenklang, Raab, der maaske bidrog til at nære og udvikle den Spire, af hvilken, under uendelig Lidelse og Kamp, Tartuffe skulde fødes.

Det var den Tale, som Arnolphe i Begyndelsen af 3die Akt holder for Agnès om hendes Hustrupligter, der gav visse mindre heldige Prædikanter Anledning til at tro, eller i det Mindste til at sige, at Moliere ikke alene havde karikeret deres Prædikener paa Theatret, men, ogsaa i den følgende Oplæsning, forgrebet sig paa de ti Buds Helligheb. Det var især Lignelsen om det sorte udbrændte Kul og den snehvide Lilie, i hvilken disse Herrer med Vold og Magt vilde gjenkjende Reminiscenser af deres egne Foredrag. Det er høist usandsynligt, at Molière nogensinde har hørt bemældte geistlige Herrers oratoriske Udgydelser, og han har vist aldrig tænkt paa at karikere dem. Men det hjalp ikke. Signalet til Angreb var givet. „De kogende Gryder i Helvede", omtalte paa et Theater, var et Faktum, og dette Faktum var en Gudsbespottelse. Da den Bombe først var sprungen, havde man intet Mere at skaane, men følte sig berettiget til en Forfølgelse, der hverken kjendte Maal eller Grændse, der intet Middel skyede, en Forfølgelse, der fortsattes ud over Molières Levetid, mens der i Forening med dette første farlige Angreb, kom et pludseligt Liv i Smudslitteraturen, hvis uhyggelige Roverhistorier vi her naturligvis aldeles forbigaa.

Molière forhastede sig ikke med at tage til Gjenmæle mod de forskjelligartede Angreb, som vi her kun løselig have berørt. Mens saavel Hof som By delte sig i tvende Leire, hvis Løsen var „for eller imod Hustruskolen", mens denne, under de, især i Begyndelsen stormfulde Opførelser, vedblev at fylde Huset hver Aften, og Pariserne, i en Bevægelse, som nutildags kun kan frembringes af en Valgforhandling, skjændtes om det nye Stykke: forholdt Molière sig tilsyneladende aldeles passiv. Han havde nok at gjøre med hver Aften at spille Arnolphes store Rolle, mens han, ved

hver given Leilighed, lyttede til Alt, hvad der blev sagt om hans Stykke, til det Forkerte, som til det Fornuftige, skrev det Ene som det Andet bag Øret, forarbeidede det i sin Hjerne og sonderede den offenlige Menings forskjellige Fluktuationer, indtil denne efterhaanden klaredes og befæstedes. Dette var vistnok en meget klog Politik. Endelig, da Folk havde talt sig trætte og Stykket begyndte at blive udspillet, bragte han i Begyndelsen af Juni, 1663*), Hustruskolens Kritik paa Scenen.

En vis Abbed Dubuisson, der synes at have skattet Molière høit, havde gjort et Forsøg paa at skrive et dialogiseret Forsvar for Hustruskolen, og viist dette til Molière, en Omstændighed, som Denne berører i sin Fortale til bemældte Stykke. Om Molière tog Ideen heraf til sin „Kritiks" dramatiske Form, eller om han blot, ved at komme Abbeden i Forkjøbet, søgte at uudgaa en, vistnok velment, men derfor maaske ikke mindre ubeleilig Bjørnetjeneste, med hvilken en Forfatter, mindst af alle Mennesker, kan være tjent: skulle vi lade være usagt, men vist er det, at dette lille, fine, afrundede og, i Forhold til de gjorte Angrebs Heftighed, høist moderate Stykke er bleven staaende i den franske Litteratur, som et Vidnesbyrd om det kritiske Mesterskab, hvormed Molière med fuldkommen Upartiskhed kunde lade Fjender og Venner komme tilorde, mens han samtidigt førte Striden over paa sine Modstanderes Gebet, og i nogle faa korte Scener koncentrerede Kraftessensen af alt det belletristiske Brækvand, som havde overskyllet Paris. Det er karakteristisk for „Hustruskolens Kritik", at den synes at være skreven i det ypperligste Humør af Verden. Ikke paa et eneste Punkt bliver Digteren bitter, ja, istedenfor at bruge sin Satires Svøbe til at hudflette dem, der havde søgt at tilintetgjøre ham, nøies han med at give enkelte Snert, der som det synes, ere langt mere beregnede paa at faa Tilskuerne til at le, end paa at saare haus Modstandere.

*) Hustruskolen var bleven opført første Gang, den 26de December 1662.

Tre og tredive Gange itræk fulgte „Kritiken" Hustruskolen over Scenen, og mens den sidste, hver Aften præsenterede sin lille aandfulde og vittige Datter for det Pariserpublikum, gjenvandt den selv Nyhedens Glands og Friskhed. Det første Tilløb begyndte forfra, og Kassen gjorde gode Affærer.

„Hustruskolens Kritik" er bleven sammenlignet med en Blyantsskizze, som en stor Mester i et inspireret Øieblik har nedkastet paa Papiret, hvis skarpt og korrekt tegnede Figurer engang, under Penselens flittige Brug, vil komme til at forherlige hans mest udarbeidede Værker. Vi ville her ikke videre omtale det Træffende i denne Lignelse, for ikke at foregribe de følgende Binds Indhold. Heller ikke ville vi opholde os ved den Overensstemmelse mellem Molières og Holbergs kunstneriske Anskuelser, som fremtræder saa stærkt i den fornuftige og maadeholdne Dorantes Rolle i Hustruskolens Kritik, eller paa en Sammenstilling af Holbergs glimrende Apologi for sine Stykkers mest udprægede, komiske Figurer, i det lykkelige Skibbruds femte Akt, med Molières finere og mere tilspidsede Forsvar for et enkelt Arbeide, af Frygt for, at vor Interesse for disse Punkters Belysning skal føre os ud over den engang lagte Plan, ifølge hvilken vi blot i Forbigaaende endnu bemærke, at Armande, til sin Mands fuldkomne Tilfredshed, udførte den aandfulde, pikante og satiriske Elises Rolle, og at Molière, mod Sædvane, ikke selv optraadte i det lille Stykke, der er bleven Moder til et talrigt Afkom af dramatiske Kritiker, hvis mere og mindre kunstneriske Værd, efter de franske Kommentatorers Udsagn, ikke i en eneste af dem, kan maale sig med det Forbillede, som havde fremkaldt dem, og som vi nu forelægge vore Læsere i dets danske Dragt.

Personer:

Uranie.

Elise.

Climene.

Marquien.

Dorante.

Lysidas, Digter.

Galopin, Lakei.

Handlingen foregaar i Paris, i Uranies Hus.

Første Scene.

Uranie. Elise.

Uranie.

Hvorledes, Kusine, har Du slet ingen Besøg havt i Eftermiddag?

Elise.

Ikke et eneste.

Uranie.

Det undrer mig, at vi begge have siddet alene idag.

Elise.

Ja, det undrer ogsaa mig. Sligt hændes ikke ofte, da Dit Hus, Gud ske Tak, jo ellers pleier at være et Tilflugtssted for alle Hoffets Dagdrivere.

Uranie.

Jeg kan ikke negte, at denne Eftermiddag har været mig meget lang.

Elise.

Mig har den, tvertimod, været meget kort.

Uranie.

Det tror jeg gjerne. De aandrige Folk, som min Kusine, pleie at sværme for Ensomheden.

Elise.

Aa, jeg takker for Komplimenten. Men Du veed forresten nok, at det ikke var der, jeg vilde hen.

Uranie.

Hvad mig angaar, holder jeg meget af Selskabelighed.

Elise.

Det gjør jeg ogsaa. Men jeg vil have en udvalgt Kreds, og naar jeg ofte foretrækker Ensomhed for Selskab, saa kommer det virkelig af den Mængde flaue Visiter, som Du daglig modtager i Dit Hus.

Uranie.

Det er dog lidt vel fordringsfuldt, naar man kun vil omgaas med begavede Folk.

Elise.

Det er snarere lidt vel høfligt, naar man uden videre tager mod Alle og Enhver.

Uranie.

Deri har Du Uret. Man kan godt nyde Omgangen med de interessante Folk, mens man morer sig over de naragtige.

Elise.

Den Morskab er ikke synderlig bevendt. Man faar sædvanlig nok af Naragtigheden ved det første Besøg. Allerede ved det andet, er man færdig at kjede sig tildøde over den. Men siden vi tale om den Slags Folk, saa maa jeg virkelig spørge Dig, om Du ikke snart vil befri mig for Din latterlige Hr. Marquis? Synes Du virkelig, at Du kan være bekjendt, Dag efter Dag, at vælte ham over paa mig, der maa sidde og høre paa hans Brandere og Kjældermands-Vittigheder?

Uranie.

Det Sprog er nu engang kommet i Mode. Man morer sig derover ved Hoffet.

Elise.

En stor Skam for dem, som have bragt det i Mode, en endnu større for dem, der finde Smag i at høre paa det afskylige Nonsens. Synes Du ikke, at det er nydeligt at fylde Hoffets Øren med gamle Tvetydigheder, som høre hjemme paa Fisketorvet og i Kjælderbutiker? Er det ikke en deilig Spøg, der vidner om en høi Grad af Dannelse, naar en Herre siger til Dig: Frue, De er i dette Øieblik her, paa Place royale, men desuagtet kan man se Dem tre Mil herfra, thi Enhver ser Dem saa gjerne, og Sauguerné*) er en Landsby tre Mil fra Paris? Er det ikke meget vittigt, meget galant? Har man ikke Grund til at rose sig af slige elegante Opfindelser?

---

*) Originalen har: Chacun vous voit de bon oeil. Ordspillet gaar ud paa, at Landsbyen Bonneuil, der nutildags længst med dens hele Omgivelse er opslugt af Paris, dengang laa i tre franske Mils Afstand fra samme.

Uranie.

Men den Slags Ting siger man jo heller ikke som Vittigheder. De Fleste, der bruge dette Sprog, veed meget godt, at det er latterligt.

Elise.

Værre og værre! At gjøre flau Spøg og sige Dumheder med Overlæg! Det er da rent uudskyldeligt, og dersom Nogen skjøttede om at høre min Mening, saa veed jeg nok hvad Dom jeg vilde fælde over alle disse indbildte Vittighedsjægere.

Uranie.

Skal vi saa slippe den Materie? Den gjør Dig en lille Smule vel ivrig. Dorante lader længe vente paa sig, han sagde dog, at han vilde komme og spise tilaften med os.

Elise.

Maaske har han glemt . . .

Anden Scene.

Uranie. Elise. Galopin.

Galopin.

Fru Climene spørger, om det er Fruen beleiligt . . .

Uranie.

Naa, Du gode Gud . . .

Elise.

Du beklagede Dig jo nys over Mangel paa Besøg. Nu kan Du se, hvor Vorherre straffer Dig.

Uranie (til Galopin).

Skynd Dig, sig, at jeg er ikke hjemme.

Galopin.

Der er alt sagt, at Fruen er hjemme.

Uranie.

Hvad er det for et Fæ, som har sagt det?

Galopin.

Det er mig, Frue.

Uranie.

Til Bloksbjerg, med det lille Skarn! Jeg skal lære Dig at svare paa egen Haand.

Galopin.

Hvis Fruen befaler, kan jeg jo godt sige, at Fruen ikke vil være hjemme.

Uranie.

Stands, Dit Udyr! Siden Du engang har gjort det galt, bli'er det vel bedst at tage mod hende. Lad hende saa komme.

Galopin.

Hun taler endnu med en Herre nede ved sin Vogn.

Uranie.

Aa, kjære Kusine, hvor den Visit falder mig besværlig, just lige nu.

Elise.

Den gode Dame er tilvisse af en besværende Natur. Hendes Rang og Stilling ufortalt, saa er hun det dummeste Dyr, der nogensinde har befattet sig med at ville gjøre sig vigtig.

Uranie.

Det er dog lidt vel stærkt sagt.

Elise.

Aa hun fortjener det og mere endnu. Kjender Du Nogen, der i høiere Grad er opsat, pretiøs, i Ordets allerværste Betydning?

Uranie.

Den Karakteristik vil hun nok neppe vedkjende sig.

Elise.

Deri har Du Ret. Hun skyr Navnet og beflitter sig paa Tingen, saa at hun, fra Top til Taa, fra Fodsaal til Isse, er sat paa Skruer. Ja, hendes hele Person ligner en Lededukke, hvis Bevægelser med Hofter, Arme, Skuldre og Hoved frembringes ved en skjult Mekanisme. Og saa paatager hun sig en smægtende og uersaren Mine, spidser Munden til, for at man skal se, hvor lille den er, og ruller med Øinene, for at vise deres Størrelse.

Uranie.

Men tag Dig dog iagt! Hvis hun hørte*) . . .

---

*) Skjøndt Uranie og Elise begge ere fremstillede som elskværdige og fornuftige Damer, er deres Optræden dog høist forskjellig. Som Husets Værtinde har Uranie endel Hensyn at tage til sine Gjæster, selv naar hun gjør Indsigelse mod disses Meninger og Anskuelser, hvorimod Elise lader sit satiriske Lune spille aldeles frit.

Elise.

Hun er jo endnu ikke kommen op ad Trapperne. Jeg glemmer aldrig i mit Liv den Aften, da hun havde faaet Lyst til at gjøre Damons*) Bekjendtskab, paa Grund af hans literære Berømmelse for de Ting, han har udgivet. Du kjender Manden og hans Dovenskab, naar det gjælder om at skulle konversere. Hun havde gjort Selskab paa ham, og han tog sig ud som en Dumrian blandt en halv Snes Personer, der vare indbudne paa hans Genialitet og stirrede paa ham som et Vidunder, der umulig kunde være skabt som andre Mennesker. De trode naturligvis allesammen, at han blot var kommen for at more dem, at hvert Ord, der gik ud af hans Mund, skulde være overordenligt, at han havde Impromptner paa rede Haand, ved Alt, hvad der blev bragt paa Bane, og at han ikke kunde forlange et Glas Vin, uden med et Madrigal. Han skuffede dem tilgavns, og hun var ligesaa kjed af ham, som jeg var af hende.

Uranie.

Ti dog stille! Jeg vil modtage hende ved Døren.

Elise.

Et Ord endnu! Jeg vilde ønske, at man kunde faa hende gift med vor latterlige Marquis. Hvilket nydeligt Parti: en Spidslærke og en Kjældermands-Fabrikant**)!

Uranie.

Men saa ti dog! Der er hun.

Tredie Scene.

Climene. Uranie. Elise. Galopin.

Uranie.

Det er længe siden . . .

---

*) De franske Kommentatorer antage, at Molière i denne Replik sigter paa sig selv med den, i en paa ham indbudt Kreds, tause Damon. Det er vel muligt, da Molière, efter hans Samtids Beretninger, ofte i større Selskaber kun var en tavs Jagttager. Men Repliken kan, efter vor Mening, akkurat lige saa godt anvendes paa en af hans Omgangsvenner, Lafontaine, Boileau eller paa enhver anden virkelig Digter, der i Reglen ikke holder af at lade sig trække op paa den her bestrevne Maade.

**) Originalen har „Turlupin" en bekjendt lavkomisk Maske, hvis flaaende Vittigheder kaldtes „turlupinades", et Ord, som i forrige Aarhundrede ogsaa er bleven brugt paa dansk Grund til Betegnelse af flaue Ordspil og indbildte Vittigheder.

Climene.

Aa, jeg be'er, min Kjære, lad mig hurtigt faa en Stol.

Uranie (til Galopin).

Gesvindt! En Lænestol!

Climene.

Aa min Gud, min Gud!

Uranie.

Men hvad er der hændet Dem?

Climene.

Jeg er færdig at forgaa.

Uranie.

Hvad fattes Dem da?

Climene.

Jeg har ganske hjerteondt.

Uranie.

Har De Qvalme?

Climene.

Nei.

Uranie.

Vil De have Deres Snøreliv løst?

Climene.

Aa nei, vist ikke. Aa, aa!

Uranie.

Hvad feiler Dem da egenlig? Naar er det begyndt?

Climene.

For tre Timer siden i Theatret.

Uranie.

Hvordan?

Climene.

Jeg har, for mine Synders Skyld, været henne og set dette Uhyre af et Stykke, Hustruskolen, og jeg er endnu halv afmægtig efter den Dyst. Jeg forvinder det vist neppe i de første fjorten Dage.

Elise.

Der kan man dog se, hvor hurtig Sygdom kan overfalde Folk!

Uranie.

Jeg veed ikke, hvorledes min Kusine og jeg ere skabte, men vi saae det iforgaars og kom ganske muntre og raske hjem derfra.

Climene.

Hvorledes? De har set det?

Uranie.

Og hørt det med, fra Begyndelsen til Enden.

Climene.

Og det uden at faa et Krampetilfælde?

Uranie.

Jeg er ikke saa skrøbelig. Dette Stykke er jo desuden langt mere skikket til at kurere Folk end til at gjøre dem syge.

Climene.

Min Gud, hvad er det dog, De siger? Kan saadan en Sætning blive fremført af en Person, som ikke er aldeles bankerot paa sund Menneskeforstand? Mon det kan gaa ustraffet hen, saaledes at bryde overtvers med al Fornuft? Og for endnu at betragte Sagen fra dens væsenligste Standpunkt: Kan nogen Intelligens være saa forslugen paa Spøg, at den kan fordøie de Fadæser, hvormed dette Stykke er overfyldt? Jeg har ikke kunnet finde Gnist af Vid deri. De smaa Børn gjennem Øret er af den allerværste Smag, Flødetærten har gjort mig flau for Hjertet, og jeg har været lige ved at kaste op over Suppen*).

Elise.

Hvilken Elegance i Deres Yttringer! Hvilken Smagfuldhed! Jeg var virkelig lige ved at synes godt om dette Stykke, men Deres Veltalenhed er saa overbevisende, saa vindende, at man maa være af Deres Mening, enten man vil eller ikke.

Uranie.

Saa følelig er jeg ikke. Jeg finder tvertimod, at dette Stykke er et af Forfatterens allermorsomste.

Climene.

Det gjør mig uhyre ondt, at De kan tale saa. Ja, det er mig en Lidelse at finde en saadan Dømmekraftens Formørkelse hos Dem. Hvor tør en dydig Dame finde Behag i et Stykke

*) Mens Climene gaar løs paa enkelte Udtryk i Hustruskolen, som have saaret hendes, i egen Indbildning, høist delikate Øre, bruger hun selv glat væk det ene anstødelige Udtryk efter det andet.

som uophørligt spænder Blufærdigheden paa Pinebænk og hvert Øieblik tilsmudsker Indbildningskraften?

Elise.

Hvilke henrivende Udtryk! Hvilket kritisk Mesterskab! Hvor jeg beklager den stakkels Molière, at han har Dem imod sig!

Climene (til Uranie).

Tag mod et godt Raad, min Kjære! Se at at faa Deres Dom berigtiget, eller lad idetmindste, for Deres egen Æres Skyld, intet Menneske høre, at Hustruskolen har behaget Dem.

Uranie.

Men jeg kan intet Anstødeligt finde deri. Hvad er det egenlig, som har saaret Deres Blufærdighed?

Climene.

Ak, Alt. Jeg tør paastaa, at ingen honet Dame kan se dette Stykke, uden den pinligste Forvirring over den Masse af Smuds og Tvetydigheder, som man finder deri.

Uranie.

De maa være begavet med et særeget Organ til at opdage dem. Jeg har ikke fundet en eneste.

Climene.

Siig hellere, at De ikke har villet finde en eneste! Man behøver just ikke at lede om dem. Der er slet ingen Konvolut*) om dem, og de mest haardhudede Folk ere forfærdede over deres Nøgenhed*).

Elise.

Ah!

Climene.

He, he, he!

Uranie.

Men saa nævn mig da en af disse mange Smudspletter.

---

*) Ved denne Climenes Ytring kommer man uvilkaarlig til at tænke paa Thalias Ord til Publikum:

»Og hvad Du tager for Fint er en Stump
»Af fint Papiir om den værste Klump,
»Der smager Dig som den bedste Ret,
»Naar bare Kræmmerhuset er net.

J. L. Heiberg, poetiske Skrifter, 8de Bind, Side 181. — Ogsaa hos os har man, i en vis Periode, ment, at Holberg og Molière kunde trænge til Konvolut, mens man samtidig uden Anstød saae enkelte af Scribes Stykker, paa hvilken den Heibergske Lignelse om, hvad der tages for Fint, fandt en træffende Anvendelse.

Climene.

Ak, hvor kan det behøves, at jeg skal nævne dem?

Uranie.

Blot et af de Udtryk, som har stødt Dem mest!

Climene.

Har De, for ikke at gaa videre, da glemt den Scene, hvor denne . . . denne Agnès skal til at fortælle, hvad man har taget fra hende?

Uranie.

Og hvad Anstødeligt finder De i den Scene?

Climene.

Ah!

Uranie.

Men siig mig det, jeg be'er.

Climene.

Fy!

Uranie.

Forklar Dem dog!

Climene.

Jeg har ikke et Ord at sige Dem.

Uranie.

Og jeg kan ikke finde noget Ondt i dette Sted.

Climene.

Desværre for Dem.

Uranie.

Desbedre, tvertimod. Jeg ser Tingene fra den Side, man viser mig dem, og dreier dem ikke paa enhver tænkelig Maade for at udfinde, hvad man ikke har villet vise mig.

Climene.

En Qvindes Ærbarhed . . .

Uranie.

En Qvindes Ærbarhed bestaar ikke i Grimasser. Det klæder slet ikke godt at ville være honettere end de Honette, og jeg veed virkelig ikke noget mere Latterligt end denne skrupuløse Omfindtlighed, som optager Alt paa værste Maade, lægger en forbryderisk Mening i de uskyldigste Ord, og jager efter Skygger. Tro mig, de Damer, der gjøre saa mange Ophævelser, blive just ikke bedre ansete derfor. Nei, tvertimod! Deres mysterioſe Streng=

hed og deres affekterede Grimasser opirre Folk til at mønstre disse Damers eget Liv med den allerstrengeste Kritik. Man bliver sjæleglad, naar man finder Noget at hænge sin Hat paa og, for at holde mig til det nærmeste Exempel, saa var der forleden nogle af disse pertentlige Damer i en Loge ligeoverfor os, som, ved at se det omtalte Stykke, skabede dem i en fast utrolig Grad, dreiede Hovedet tilhøire og tilvenstre af lutter Undseelse og selv udsatte dem og deres øvrige Opførsel for en just ikke lemfældig Igjennemhegling, som de sandsynligvis ellers havde undgaaet. Ja, denne gik saa vidt, at en af deres egne Lakeier raabte saa høit, at det godt kunde høres, at de vare mere hellige og pertentlige med deres Øren end med hele deres øvrige Person.

Climene.

Ja, saa maa man virkelig lukke Øinene og lade som om man var blind, naar dette Stykke spilles.

Uranie.

Det behøves ikke. Man skal blot ikke ville se deri, hvad der ikke er deri.

Climene.

Jeg maa forblive ved min Paastand, at Grovhederne deri ere til at tage og føle paa.

Uranie.

En Paastand, som jeg umulig kan give Medhold.

Climene.

Men finder De da ikke, at al Anstændighedsfølelse bliver saaret, ved Det, som Agnes siger paa det bevidste Sted?

Uranie.

Hun siger sandelig ikke et Ord, som ikke i og for sig selv er overmaade anstændigt. Dersom De har Lyst til at lægge Andet deri, saa er det Dem, der laver det Anstødelige, thi hun taler blot om et Baand, som man har taget fra hende.

Climene.

Et Baand! Nu skal De have Tak! Hint „Det", hvorved hun standser, det staar der rigtignok ikke for Ingenting. Man faar jo ganske mærkværdige Tanker af dette „Det". Dette „Det" giver den frygteligste Forargelse. Dette „Dets" Impertinence kan De ikke forsvare, hvad De saa end siger.

Elise (til Uranie).

Det er rigtigt, Kusine! Jeg er ganske af Fruens Mening, hvad dette „Det" angaar. Dette „Det" er uforskammet, og Du har stor Uret i at ville forsvare dette „Det".

Climene.

Der er en Skurilitet deri, som ikke er til at udholde.

Elise.

Hvorledes siger De det Ord, Frue?

Climene.

Skurilitet.

Elise.

Skurilitet. Jeg veed rigtignok ikke, hvad det Ord betyder, men jeg finder det det smukkeste, jeg nogensinde har hørt.

Climene (til Uranie).

De ser, hvorledes Deres eget Kjød og Blod tager mit Parti.

Uranie (til Climene).

Aa, det skulde De ikke stole saa sikkert paa. Hun er en lille Sladderhank, der ikke siger, hvad hun mener.

Elise (til Uranie).

Hvor Du er slem, at Du vil nedsætte mig i Fruens gode Omdømme. Hvad skulde der vel blive af mig, hvis hun tog Dine Ord for gode Varer?

(Til Climene.)

Jeg er vel ikke saa ulykkelig, at De tror saa ilde om mig, Frue?

Climene.

Nei, jeg reflekterer slet ikke paa Deres Kusines Ord og tror, at De fuldkommen mener, hvad De siger.

Elise.

Ak, deri har De Ret, Frue. Men De vil komme Sandheden endnu nærmere, naar De tillige tror, at jeg finder Dem den mest indtagende Person i Verden, at jeg gaar ind paa alle Deres Anskuelser, og er henrykt over hvert Ord, som gaar ud af Deres Mund.

Climene.

Ak, min Tale er saa ligetil.

Elise.

Ja, det mærker man strax, Frue. Alt er Natur hos Dem. Deres Ord, Deres Stemme, Deres Blik, Deres Bevægelser og Deres Toilette: Alt tilsammen har et «Comme il faut», som indtager Alle. Jeg studerer Dem med Øine og Øren. Jeg er saa opfyldt af Deres Fuldkommenheder, at jeg søger at kopiere

Dem i Et og Alt, ja rent ud sagt, at jeg er Deres allerærbødigste Abekat.

Climene.

Nei, nu har De mig tilbedste, min Kjære.

Elise.

Ak, Frue, hvem turde fordriste sig til at have Dem tilbedste?

Climene.

Jeg er intet godt Mønster, Frue.

Elise.

Jo, det er De netop.

Climene.

De smigrer mig, Frue.

Elise.

Nei, paa ingen Maade, Frue.

Climene.

De maa virkelig skaane mig, Frue.

Elise.

Ja, det er just det jeg gjør. Jeg siger knap det Halve af hvad jeg mener, Frue.

Climene.

Lad os, for Guds Skyld, afbryde, førend jeg forgaar af Skamfuldhed!

(Til Uranie.)

De ser, at vi begge ere imod Dem. Desuden klæder Halsstarrighed saa ilde.

Fjerde Scene.

Marquien. Climene. Uranie. Elise. Galopin.

Galopin (i Døren, til Marquien).

Ikke videre! Stands, min Herre!

Marquien.

Du kjender mig naturligvis ikke.

Galopin.

Jo vist kjender jeg Dem. Just derfor kommer De ikke ind!

Marquien.

Hvad er det for Historier, lille Lakei?

Galopin.

Det er ikke høfligt at ville trænge ind, mod Folks Villie.

Marquien.

Jeg vil jo blot hilse paa Din Frue.

Galopin.

Men Fruen er ikke hjemme.

Marquien.

Aa Snak. Jeg har jo alt set, at hun sidder der.

Galopin.

Ja, hun sidder der rigtignok, men hun er alligevel ikke hjemme.

Uranie.

Men hvad er der paafærde?

Marquien.

Det er Deres lille Lakei, Frue, der bærer sig ad som en Grobian.

Galopin.

Jeg siger blot, at Fruen ikke er hjemme, og han vil alligevel gaa ind.

Uranie.

Og hvorfor siger Du til Hr. Marquien, at jeg ikke er hjemme?

Galopin.

Jeg fik jo Skjænd forleden, fordi jeg havde sagt, at Fruen var hjemme.

Uranie.

Se mig engang til den Lømmel!

(Til Marquien.)

De maa endelig ikke bryde Dem om, hvad han siger, Hr. Marquis. Han er en lille Uglspil, der naturligvis har forvexlet Dem med en Anden.

Marquien.

Det har jeg strax indset, Frue, og dersom det ikke var af Respekt for Deres Nærværelse, saa skulde jeg sandelig lære ham at kjende Folk af min Rang.

Elise (til Marquien).

Hvor min Kusine maa være Dem høist forbunden for Deres Skaansomhed.

Uranie (til Galopin).

En Stol til Hr. Marquien, Dit Skarn.

Galopin.

Der staar jo En.

Uranie.

Træk den herhen til os Andre.

(Galopin giver Stolen et haardt Stød og løber ud.)

Femte Scene.

Marquien. Climene. Uranie. Elise.

Marquien.

Deres lille Lakei viser formelig Foragt for min Person.

Elise.

Deri har han naturligvis den allerstørste Uret.

Marquien.

Jeg bøder sagtens for mit slette Udseende*). Ha ha ha.

Elise.

Han faar nok bedre Forstand med Tiden.

Marquien.

Hvad talte De om, mine Damer, da jeg nys afbrød Dem?

Uranie.

Om Hustruskolen.

Marquien.

Den kommer jeg lige fra.

Climene.

Og hvad synes De saa om den, Hr. Marquis?

Marquien.

At den fra først til sidst er aldeles nederdrægtig.

---

*) Om Marquien tænker paa Philopoemenus, der, paa Grund af sin simple Dragt, blev sat til at bugge Brænde, skulle vi lade være usagt. Men idet han bruger akkurat de samme Ord, som den græske General, mener han naturligvis lige det Omvendte, og vil netop ved sin Yttring fremhæve sit elegante Toilette.

Climene.

O, hvor De gjør mig henrykt!

Marquien.

Gud fordømme mig, om det Stykke ikke er det værste Ins, som nogensinde er skrevet. For Pokker, jeg har knap kunnet finde en Plads. Jeg var lige ved at blive qvalt, og aldrig i mit Liv har man traadt mig saadan paa Fødderne. Se engang, hvorledes jeg ser ud! Mine Knæmanchetter og mine Sløifer ere net tilredte.

Elise.

Det raaber om Hævn over Hustruskolen, og De er i Deres gode Ret, naar De fordømmer den.

Marquien.

Jeg er overbeviist om, at der aldrig før er bleven opført et saa jammerligt Stykke.

Uranie.

O der kommer endelig Dorante, som vi have ventet.

Sjette Scene.

Dorante. Climene. Uranie. Elise. Marquien.

Dorante.

Jeg be'er, lad dem endelig ikke forstyrre, men lad os fortsætte den Materie, som jeg finder dem midt i. Den debatteres i de sidste fire Dage i hvert Hus i Paris, og det er pudsigt nok at høre de forskjellige Domme over dette Stykke. Jeg har hørt nogle Folk anføre akkurat de samme Grunde for dets Fordømmelse, som andre anføre til dets Ros.

Uranie.

Ja, her have vi nu for det Første Hr. Marquien, som er aldeles i Harnisk imod det.

Marquien.

Ja, det er vist. Jeg finder det affkyligt. Affkyligt! Net hvad man kalder affkyligt.

Dorante.

Og jeg, min kjære Marquis, jeg finder Din Dom rent affkylig.

Marquien.

Hvorledes, Chevalier, bilder Du Dig virkelig ind, at Du kan holde paa det Stykke?

Dorante.

Ja, jeg mener at holde paa det.

Marquien.

Og jeg erklærer det — som alt sagt — for afskyligt.

Dorante.

Den Erklæring betyder endnu slet Intet. Du maa sige os de Grunde, hvorfor Du finder det afskyligt.

Marquien.

Hvorfor jeg finder det afskyligt?

Dorante.

Ja.

Marquien.

Det er afskyligt, fordi det, paa Ære, er afskyligt.

Dorante.

Derimod lader sig Intet sige, og Processen synes endt i en Haandevending. Men desuagtet maa jeg dog anmode Dig om, at Du vil udpege os nogle af de Feil, Du finder deri.

Marquien.

Hvad veed jeg derom? Jeg har saamænd ikke engang gjort mig den Uleilighed at høre efter. Men jeg veed, Gud forbande mig, at der aldrig har været noget skrækkeligere Tøi til, og Dorilas, med hvem jeg fulgtes, er just af samme Mening.

Dorante.

Et prægtigt Argument at støtte sin Paastand til!

Marquien.

Man behøver jo blot at se Parterrets uophørlige Latter. Den er mer end nok til at bevise, at Stykket ikke duer.

Dorante.

Du er altsaa en af de fine Herrer, Marquis, som mene at Parterret ingen sund Sands har, og som skamme sig ved at le i Fællesskab med det, selv af de ypperligste Indfald? Forleden Dag prostituerede en af vore Venner sig grundigt ved, paa sin Vis, at yttre akkurat det Samme. Han hørte paa det Stykke vi tale om, med et sandt Bedemands-Ansigt, og rynkede Panden af Alt, hvad der fik Andre til at le. Ved hvert Udbrud af Morskab traf han paa Skuldrene og saae medlidende ned paa Parterret, indtil han tilsidst blev saa rasende over dets Latter og Bifald, at han raabte ganske høit: „Ja, le Du kun, Parterre,

le Du kun!" *) Vor Vens Kummer over Parterrets Latter var et lille Lystspil i det store, og han gav det, som en galant Mand, gratis til Bedste for det hele Hus, i hvilket Alle vare enige om, at han spillede fortræffeligt. Lær heraf, min kjære Marquis, og I Andre med, at den sunde Sands ikke har nogen bestemt Plads i Theatret, at Forskjellen mellem en halv Louisd'or eller femten Sous for Billetten ikke kan afgjøre den gode Smag, at man, enten man staar eller sidder, godt kan dømme forkert, og at man i Regelen overmaade godt kan stole paa Parterrets Indsigt, thi blandt dem, der stadig besøge det, ere Nogle virkelig istand til at bedømme et Stykke efter Reglerne, mens Andre anlægge den ypperligste Maalestok, som er den, at lade sig gribe af Tingene og hverken være væbnet med blind Fordom, affekteret Velvillie eller latterlig Pertentlighed.

Marquien.

Saa Du opkaster Dig til Forsvarer for Parterret, Chevalier? Det glæder mig, min Tro, og jeg skal ikke undlade at underrette det om, hvilken Bundsforvant, det har i Dig! Ha ha ha ha! Ha ha ha!

Dorante.

Le saameget Du har Lyst, Marquis. Jeg holder alligevel paa den sunde Sands og vil aldrig forsone mig med vore Marquier de Mascarilles uendelige Floskler. Maa man ikke harmes over disse Mennesker, som, uden mindste Hensyn til deres Raug og Stilling, gjøre sig til Nar, disse Folk, som tale afgjørende om Alt og dristigt indlade sig paa de forskjelligste Ting, uden at forstaa en eneste af dem, som udbryde i høie Beifaldsraab paa et Skuespils svage Steder og tie som en Væg paa de fortræffelige; som naar de se et Maleri eller høre en Koncert, dadle og rose ifleng og ispreng, lige stik imod al sund Sands, mens de, for at gjøre sig vigtige, opsnappe al Slags Kunstudtryk, som de ikke glemme at lemlæste og at anvende rent forkert, paakryds og paatvers? Sandelig, mine Herrer, I burde tie stille! Da I nu, engang for alle, ingen Forstand har paa de Ting, saa skulde I afholde Jer fra alt det Nonsens, hvormed I give dem, der høre Jer, et usornødent Latterstof.

Marquien.

Paa Ære, Chevalier, Du anmasser Dig en Tone . . .

---

*) Det var en vis Hr. de Plapisson, hvis her beskrevne Uvæsen i Theatret, ved Hustruskolens første Opførelse, har bragt hans, i andre Henseender, aldeles ubekjendte Navn til Efterverdenen.

**) Fra den Tid af, at Spidslærkerne havde gjort den stormende Lykke, var Titelen „Marquis de Mascarille", bleven et Øgenavn, hvormed man betegnede en latterlig og uvidende Hofmand.

Dorante.

Min Gud, Marquis, hvorfor vil Du tage Dig af mine Ord? Jeg taler jo blot om en Snes af disse fine Herrer, som bringer os stakkels Hoffolk i Vanry og af al Magt søge at faa Folk til at tro, at vi alle ere af samme Skuffe. For mit Vedkommende vil jeg værge mig mod den Anklage, og jeg skal sandelig ikke forsømme nogen Leilighed til at tage fat paa de Herrer, indtil de lære at te sig anstændigt.

Marquien.

Siig mig engang, Chevalier, tror Du, at Lysandre har en god Forstand.

Dorante.

En ualmindelig god.

Uranie.

Den kan man ikke negte ham.

Marquien.

Hvis Du vil spørge ham, hvad hans Mening om Hustruskolen er, saa skal Du høre, at han heller ikke synes om den.

Dorante.

Det tror jeg gjerne. Der gives ogsaa Folk, som dømme skjævt, just fordi de gjøre altfor stor Fordring paa Forstand, Folk, der ligesom ere bange for, at deres Intelligens ikke skal vise sig i dens hele Skarphed, og som nødig vil være af samme Mening som Mængden, blot for selv at kunne sige et afgjørende Ord.

Uranie.

Vor nys omtalte Ven hører udentvivl til disse. Han vil, at man, af Respekt for ham, skal afvente hans Dom. Ethvert Bifald, som gives uden hans Sanktion, synes ham et Angreb paa hans Myndighed, og han hævner sig ved strax at stille sig paa den modsatte Side, thi han fordrer, at man af pligtskyldigst Hensyn til hans store Pund, først og fremst skal høre hans Mening. Jeg er ganske vis paa, at dersom Forfatteren blot havde viist ham sit Stykke, førend han lod det opføre, saa havde Hr. Lysandre fundet det værdigt til sin Ros.

Marquien.

Hvad siger Du da, naar Du hører Marquise Aramiutes Dom om dette deilige Stykke? Hun omtaler det vidt og bredt som noget ganske Forskrækkeligt, der er saa overfyldt med Grovheder, at man ikke kan holde ud at høre derpaa.

Dorante.

Jeg siger, at det jo passer godt i den Rolle, som denne

Dame nu engang har paataget sig. Der gives ogsaa Personer, som gjøre sig latterlige blot fordi de ville være altfor ærbare. Skjøndt Fru Marquisen har en god Forstand, har hun dog ladet sig forlede til at følge det Exempel, som gives af visse Damer, der søge en Slags Opreisning for, hvad Aarene berøve dem, i et latterligt Snerperis Grimasser, og bilde sig ind, at de dermed kan erstatte den flygtende Ungdom og Skjønhed. Den Dame, vi tale om, er et Pragtexemplar i denne Retning. Hun har en formelig Virtuositet i at faa Skrupler og finde Tvetydigheder, hvor intet Menneske ellers kan opdage dem. Ja, hendes Pænhed og Pertentlighed gaar saa vidt, at hun vanskaber Sproget, hvis fleste Ord maa bequemme sig til at miste enten Hoved eller Hale, blot for ikke at saare Fruens fine Øren.

Uranie.

Nu bliver De for slem, min kjære Chevalier.

Dorante.

Paa ingen Maade. Jeg mener blot, at denne Dame forarges uden Grund.

Elise.

Sagte, sagte, Hr. Chevalier! Der gives andre Damer, som dele hendes Mening . . .

Dorante.

Kan gjerne være, men De hører da ikke til den Slags Damer. De morede Dem jo ypperligt, da De saae Hustruskolen . . .

Elise.

Siden den Tid har jeg skiftet Mening.

(Peger paa Climene.)

Fru Climenes Veltalenhed har aldeles omvendt mig.

Dorante (til Climene).

Aa, jeg beder tusinde Gange om Forladelse, Frue. Dersom De ønsker det, vil jeg, for Deres Skyld, gjenkalde Alt, hvad jeg har sagt.

Climene.

Ikke for min Skyld, Hr. Chevalier, men for Fornuftens og Sandfærdighedens Skyld! Stykket kan ikke forsvares, og det er ubegribeligt . . .

Uranie.

Naa, der har vi Hr. Lysidas! Han kommer ret som han var kaldet. Hr. Lysidas, tag Dem selv en Stol og sæt Dem her.

Syvende Scene.

Lysidas. Climene. Uranie. Elise. Dorante. Marquien.

Lysidas (til Uranie).

Jeg kommer noget silde, men jeg har forelæst det nye Stykke, jeg forleden tog mig den Frihed at omtale, hos Fru Marquisen, og jeg er bleven forsinket en hel Time af de Lovtaler, man har ydet det.

Elise.

Hvor sødt for en Forfatter, naar Lovtaler bringe ham til at glemme Tiden!

Uranie.

Endnu engang, Hr. Lysidas, vær saa god at tage Plads. Vi ville høre Deres Stykke efter Aftensbordet.

Lysidas.

Alle Fru Marquisens Venner, som vare tilstede, have lovet at komme til den første Forestilling og at gjøre deres Pligt.

Uranie.

Det er jo fortræffeligt. Men sæt Dem nu ned, Hr. Lysidas, thi vi ere lige midt i en Materie, som jeg gjerne vil have fortsat.

Lysidas.

Jeg haaber, at Fruen ogsaa tager en Loge til den Aften.

Uranie.

Nu skal vi se. Men lad os nu komme tilbage til vor Disput.

Lysidas.

Jeg maa gjøre Fruen opmærksom paa, at de næsten alle ere tagne.

Uranie.

Det glæder mig paa Deres Vegne. Men nu trænger jeg til Deres Bistand, Hr. Lysidas, thi jeg har Alverden imod mig.

Elise (til Uranie, idet hun peger paa Dorante).

Han var først paa Din Side, Kusine, men siden han har hørt, at Fruen

(Hun peger paa Climene.)

staar i Spidsen for det modsatte Parti, saa tror jeg rigtignok, at Du gjør bedst i at se Dig om en anden Allieret.

Climene.

Nei, jeg vil ikke være Skyld i, at han forsømmer at gjøre sin Cour til Deres Fru Kusine. Jeg tillader hans Forstand at tage Parti med hans Hjerte.

Dorante (til Climene).

Med den Tilladelse, Frue, vil jeg være saa driftig at forsvare mig.

Uranie.

Men lad os nu allerførst høre Hr. Lysidas' Mening.

Lysidas.

Hvorom, Frue?

Uranie.

Om Hustruskolen.

Lysidas.

Ah!

Dorante.

Hvorledes synes De om det Stykke, Hr. Lysidas?

Lysidas.

Hvem? Jeg, Hr. Chevalier?

Uranie.

Ja, sig os Deres Mening derom.

Lysidas.

Jeg finder det overmaade smukt.

Dorante.

Er det Deres Alvor?

Lysidas.

Ja, hvorfor ikke? Er det ikke virkelig meget smukt?

Dorante.

De er mig en snu Krabat, Hr. Lysidas. De siger os ikke Deres Mening.

Lysidas.

Tilgiv!

Dorante.

De behøver ikke at søge Udflugter. Jeg kjender Dem godt, Hr. Lysidas.

Lysidas.

Hvem? Jeg? Søge Udflugter?

Dorante.

Ja. Jeg har godt mærket, at det blot skal være af christelig Overbærenhed, at De taler saaledes, men at De i Grunden ikke synes om det.

Lysidas.

Ha ha ha ha!

Dorante.

Tilstaa De kun, at det ikke duer.

Lysidas.

Det har desværre ikke vundet Kjenderes Bifald.

Marquieu (til Dorante).

Naa, der fik Du da Løn som forskyldt for Dine ironiske Spørgsmaal. Ha ha ha ha!

Dorante.

Bliv kun ved, min kjære Marquis, bliv ved!

Marquien.

Du ser, at vi have de Lærde paa vor Side.

Dorante.

Hr. Lysidas' Dom har tilvisse stor Vægt, men derfor vil han jo nok tillade mig, at jeg ikke strax stryger Flag. Da jeg er saa dristig at tage til Gjenmæle mod Fruens Mening,

(Han peger paa Climene.)

vil han jo finde det i sin Orden, at jeg nok tør bestride hans.

Elise (til Dorante).

Hvorledes, De ser at Frnen, Hr. Marquieu og Hr. Lysidas, ere imod Dem, og endda vil De forfølge Deres Paastand? Det er dog altfor galt.

Climene.

Det skærer mig i Hjertet, naar Personer, der i andre Henseender ere fornuftige, nedværdige sig ved at forsvare dette Stykke.

Marqnien.

Gud fordømme mig, Frue, om det ikke er elendigt, jammerligt, ja usselt, fra Begyndelsen til Enden.

Dorante.

Det er snart sagt, Marquis. Intet falder lettere, end at fremsætte saadanne afgjørende Meninger, og den Ting er neppe til, der kan staa sig mod en diktatorisk Bestemmelse.

Marquien.

Alle de andre Aktører*), som vare henne at se det, reve ogsaa dygtig ned paa det.

Dorante.

Paa den Bemærkning vil jeg blive Dig Svar skyldig! Du har Ret, Marquis: De andre Aktører have dadlet det, og altsaa duer det ikke. Det er jo Allesammen meget oplyste, dannede, og især høist uhildede og uegennyttige Folk, hvis Dom man kan stole paa. Jeg har ikke et Ord at sige mere, jeg giver tabt.

Climene.

Enten De giver tabt eller ikke, saa skal De aldrig saa mig til at tolerere dette uhøviske Stykkes Grovheder og Slibrigheder, og dets skjændige Satire over Qvindekjønnet.

Uranie.

Hvad den Satire angaar, vilde jeg virkelig betænke mig lidt, førend jeg gjorde mig vred for den, og derved anvendte den paa mig selv. Den rammer Sæderne i Almindelighed, og det er kun ved Udtydninger tilhøire og tilvenstre, at man faar den til at sigte paa enkelte Personer. Lad os dog, for Guds Skyld, ikke føle os trufne af en almindelig Censurs Pile. Lad os, om muligt, føre os de givne Lærdomme til Nytte, uden at avertere i Bladene, at det er os, man taler om! De latterlige Billeder, som fremstilles paa et Theater, bør kunne ses af Alle, uden mindste Kummer. Thi Komedien er jo som et offenligt Speil, hvori Enhver bør vogte sig vel for at gjenkjende sit eget Speilbillede, og det er sandelig at anklage sig lidt vel stærkt for en Feil, naar man bliver vred over at se den fremstillet paa Theatret.

Climene.

Jeg taler virkelig ikke om de Ting, fordi jeg føler mig truffen. Mit Liv i Verden føres paa en Maade, der ikke tillader nogen Sammenligning med det Maleri af slette Qvinder, som dette afskylige Stykke opruller.

Elise.

Nei, Gudbevares, Frue! Man vil rigtignok ikke søge Dem deri. Deres Liv staar for høit, til at kunne underkastes Kritik.

---

*) Sigter til Hôtel Bourgognes Skuespillere, der vare aldeles rasende over, at Molière traf Publikum til sig, saa at de engang imellem maatte spille for næsten tomt Hus.

Uranie.

Jeg har naturligvis ikke sigtet til Dem, Frue. Ligesom Komediens Ord, gjælde ogsaa mine kun i Almindelighed.

Climene.

Derom tvivler jeg aldeles ikke, Frue! Men lad det nu være godt, og lad os vende os til en anden Sag. Jeg veed ikke, hvorledes De finder Dem i de Fornærmelser, hvormed dette Stykke overvælder vort Kjøn, men jeg veed, at jeg bliver rasende, naar denne impertinente Forfatter udskjælder os for Dyr.

Uranie.

Men, kjære Frue, har De da ikke bemærket, at dette Udtryk er lagt i en latterlig Persons Mund?

Dorante.

Desuden maa De jo huske, at hvad en Elsker siger i Hidsighed aldrig kan indeholde nogen Fornærmelse. Der gives skjældende og smældende Kjærlighed, ligesom der gives smægtende og stilfærdig ditto, og man har Exempler paa, at de allerheftigste Udtryk, ja stundom Noget, der er endnu værre, af Vedkommende betragtes som det allerufeilbarligste Tegn paa stærk Kjærlighed.

Elise.

Det hjælper Intet, Chevalier. De faar mig ikke til at fordøie det, lige saa lidt som Suppen og Flødetærten, hvorom Fruen nylig talte.

Marquien.

Min Gud, De har Ret: Flødetærte! Hvor jeg er Dem taknemlig for, at De har husket mig paa Flødetærten! Mon der er Æbler nok i Normandiet*) til Flødetærten? Flødetærte! Ha ha ha! Flødetærte!

Dorante.

Og hvad vil Du saa sige med den „Flødetærte"?

Marquien.

Jeg vil, min Tro, kun sige: „Flødetærte", Chevalier.

Dorante.

Og hvad saa mer?

---

*) Marquiens Spørgsmaal om „Æbler nok i Normandiet o. s. v.", sigter til en Skik, Parterret endnu ikke, paa Molières Tid, havde anlagt ganske. Det yttrede nemlig sit Mishag over en anstødelig Replik, ved at bombardere den Skuespiller, som fremsagde den, med Æbler, en Frugt, af hvilken Normandiet sender en stor Mængde til Paris.

Marquien.

„Flødetærte"!

Uranie.

De maa virkelig forklare os Deres Mening lidt nøiere, Hr. Marquis.

Marquien.

„Flødetærte", Frue!

Uranie.

Hvad finder De at udsætte paa det Ord?

Marquien.

Jeg? Slet Intet! „Flødetærte"*)!

Uranie.

O, jeg opgiver Dem.

Eliſe.

Marquien klarer ſig ypperligt. Han gaar lige løs paa Jer, ſaa det er en Lyſt at høre paa. Men jeg ønſker dog, at Hr. Lyſidas ogſaa vil tage ſig af Sagen og give Eders Forſvar Naadestødet med nogle af de Sidehib, ſom han forſtaar ſig ſaa godt paa.

Lyſidas.

Det er juſt ikke min Maner at dadle Andres Arbeider, og jeg tror, at jeg, i Reglen, er temmelig overbærende. Uden paa nogen Maade at ville træde det Venſkab for nær, ſom Chevalieren nærer for Forfatteren, tør jeg dog haabe, at man vil indrømme mig, at den Slags Stykker ikke egenlig ere Skueſpil, og at der er et himmelvidt Spring fra diſſe Bagateller til de alvorlige Dramers regelrette Skjønhed. Desværre har Verden faaet Smag paa diſſe Bagateller**). Folk løber kun efter dem,

*) Ved dette gjentagne Udraab, »Flødetærte", ſtemples Marquien i Huſtruſkolens Kritik til en beſtemt Perſon, Hertugen af Feuillade, der paa ethvert Spørgsmaal, man gjorde ham om Huſtruſkolen, beſtandig gav det ſtaaende Svar: Flødetærte. Den lumpne Hævn, ſom bemældte Hertug ſenere tog over Molière, idet han, under Paaſkud af at ville omfavne ham, forrev hans Anſigt med ſine Kjoleknapper, vilde ſandſynligvis længſt være glemt, hvis ikke Kongens Vrede over denne Uforſkammenhed var bleven en af de medvirkende Aarſager til den Befaling Molière kort efter fik om at forſvare ſig mod de mange Angreb med ſtarvere Vaaben, end han havde brugt i Huſtruſkolens Kritik; en Befaling, ſom frembragte det følgende lille Stykke, til hvis polemiſke Tone Molière, der hadede at ſpilde ſin Tid paa literære Debatter, ikke uden en vis Kamp ſkal have beſluttet ſig.

**) Vi have oplevet lignende Ytringer paa vor egen hjemlige Jordbund. Cfr. den hele Polemik om Vaudevillens Berettigelse.

og man ser en forfærdelig Tomhed ved Scenens Mesterværker, mens hele Paris flokker sig om disse lette Varer. Jeg tilstaar, at mit Hjerte bløder ved dette Syn, thi det synes mig at være en stor Skam for vort kjære Frankrig.

Climene.

Ak ja! Folks Smag udarter frygteligt. Vort Aarhundrede lider under en forfærdelig Tendens til at filistrere sig.

Elise.

Filistrere! Der have vi igjen et smukt nyt Ord! Filistrere sig! Er det Dem, Frue, som har opfundet det?

Climene.

He!

Elise.

Det anede mig nok.

Dorante.

De mener altsaa, Hr Lysidas, at vore tragiske Digtere have lagt Beslag paa al Aandsuldhed og Skjønhed, og at et komisk Stykke kun kan betragtes som Gjøglerværk, der ingen Ros fortjener?

Uranie.

Den Mening kan jeg idetmindste ikke tiltræde. Et velskrevet Sørgespil er tilvisse et interessant Arbeide, men derfor har Lystspillet ligefuldt sin Ynde, og jeg holder for, at det sidste er ligesaa vanskeligt som det første.

Dorante.

Deri har De Ret, Frue. Ja, uden Fare for at gaa for vidt, kan man vist sige, at Lystspillets Vanskeligheder overgaa Sørgespillets. Det er udentvivl lettere at svinge sig tilveirs i Udbruddet af høitravende Følelser, at trodse Lykken, anklage Skjæbnen og skjælde Guder og Mennesker ud paa Vers, end at gaa tilbunds i Menneskenes Daarskaber, og fremstille disse for Publikums Øine, i et morsomt og behageligt Billede. Naar man vil male Helte, har man frit Lov til at vælge sine Farver. Ingen vil falde paa at søge Ligheder i de Portrætter, og Digteren tør altsaa, idet han komponerer sit Billede, følge sin Fantasis Flugt, der rigtignok undertiden slipper det Sande for at gribe det Vidunderlige. Men, naar man vil fremstille sin Tids Mennesker, saa maa man male efter Naturen, thi der fordres at disse Portrætter skulle ligne, og man har Intet udrettet, hvis Samtiden ikke formaar at se sig selv i Speil. Ingen vil dadle et alvorligt Stykke, naar det er lykkedes Digteren at fremstille en fornuftig og smuk Fiktion paa en smuk Maade, men dette

er langtfra ikke nok i et komisk Arbeide, der, mens det bærer Virkelighedens Præg, maa gjennemstrømmes af Spøg og Lune. Tro mig, det er ingen let Sag at faa dannede Folk til at le.

Climene.

Jeg regner mig virkelig med til de dannede Folk, men det bevidste Stykke har ikke faaet mig til at le en eneste Gang.

Marquien.

Mig ikke heller.

Dorante.

Det tror jeg gjerne, Marquis. Der er ingen Kjælder-mænd deri.

Lysidas.

Jeg tror ikke, at Hustruskolens Spøg er stort bedre. Den forekommer mig meget flau.

Dorante.

Hoffet har været af en anden Mening.

Lysidas.

Aa, Hoffet!

Dorante.

Tal De kun nd, Hr. Lysidas. Jeg veed meget godt hvad De vil sige: „Hoffet har ingen Forstand paa de Ting". Det er jo de Herrer Forfatteres sædvanlige Tilflugt. Hvergang de have havt Uheld med et Arbeide, saa maa Tidens Uretfærdighed og Hoffets Mangel paa Smag og Oplysning strax holde for. Men tillad mig, Hr. Lysidas, at underrette Dem om, at Hoffet har lige saa gode Dine som det øvrige Publikum, at det, hvad Forstand og Intelligens angaar, kommer temmelig ud paa Et, om man bærer en venetiansk Knipling og en Fjærbusk, eller en rund Paryk og en lille glat Krave; at Hoffets Dom er og bliver alle Eders Stykkers store Prøvesten; at dets Smag maa studeres af Enhver, der vil have Udsigt til at gjøre Lykke, og at der intet Sted udtales saa korrekte Domme som netop ved Hoffet, thi uden at tale om de mange udmærkede Videnskabsmænd, som opholde sig dersteds, udvikler der sig, ved den idelige Frekvens mellem Landets mest oplyste Personer, en Uddannelse af Begreberne, en Skærpen af Dømmekraften, som sandelig opveier alle Pedanters forrustne Lærdom.

Uranie.

Det er vist, at man, selv under et kort Ophold ved Hoffet, ser og hører saa meget, at man erhverver sig Færdighed i at opfatte og domme, i at skjelne mellem den slette og den gode Spøg.

Dorante.

Hoffet har sine Latterligheder, og jeg er, som I alt have set, ikke bange for at tage fat paa disse*), men der gives sandelig større og mere iøinefaldende Daarskaber hos de saakaldte Skjønaander af Profession. Naar man engang imellem faar Anledning til at karikere en Marquis, saa kan man tilvisse langt oftere og med endnu større Grund finde sig beføiet til at tage fat paa de Herrer Forfattere. Det vilde være ganske morsomt at se deres lærde Grimasser paa Theatret, høre deres latterlige Distinktioner, og drøfte den afskylige Maner, paa hvilken de tage Livet af Folk med deres Arbeider, deres Forhippethed paa Ros, deres Angst for al aaben Tankeudvexling, deres Trafik for at erhverve sig offenlig Anseelse, deres offensive og defensive Forbindelser, deres Vittighedskampe, deres Pennefeider i bunden og ubunden Stil.

Lysidas.

Molière er lykkelig, at han har en saa varm Beskytter. Men for at komme tilbage til Sagen, saa gjælder det her om at afgjøre, om hans Stykke er godt eller ikke. Jeg trøster mig til at udpege mere end hundrede haandgribelige Feil deri.

Uranie.

Det er dog ganske mærkeligt med de Herrer Forfattere! Naar man hører dem fordømme et Stykke, kan man i Regelen være vis paa, at det er et, som Alverden løber til, og omvendt, naar de rose et Stykke, saa er det gjerne et, som Ingen gider se. Hvoraf mon det uovervindelige Had og den ubegribelige Ømhed kan komme?

Dorante.

Formodenlig af, at det er ædelmodigt at stille sig paa de Forurettedes og Bedrøvedes Side.

Uranie.

Men, Hr. Lysidas, vil De da ikke være saa venlig at gjøre mig opmærksom paa nogle af de Feil, som jeg slet ikke har kunnet finde.

Lysidas.

Enhver, som er fortrolig med Aristoteles og Horats, vil strax indse, at dette Lystspil synder mod alle Kunstens Regler.

---

*) Den Finhed, hvormed Molière paa dette Sted leder Tanken hen paa de Angreb, han i »Plageaander" har gjort paa Hoffets Daarskaber, just i det Øieblik, da han ved et glimrende Forsvar har fremhævet dets gode Sider: er et nyt Vidnesbyrd om den høie Grad af Takt og den Upartiskhed, der karakteriserede hans hele Liv.

Uranie.

Jeg maa tilstaa, at jeg ikke er synderlig fortrolig med de nævnte Herrer, og at jeg aldrig har læst Kunstens Regler.

Dorante.

I ere virkelig nogle morsomme Folk med Eders Regler, hvormed I slaa de Uvidende af Marken! Naar man hører Jer tale, skulde man tro, at disse Kunstens Regler var Verdens største Mysterier, og dog er det Hele kun nogle letfattelige Bemærkninger, som den samme sunde Sands, der har fremsat dem i gamle Dage, til Advarsel mod de Udskeielser, der kan fordærve Nydelsen af et Skuespil, atter vilde fremsætte i vor Tid, og det ganske uden Hjælp af Aristoteles og Horats. Jeg gad vide, om alle Reglers Regel ikke er at behage, og om et Theaterstykke, som har opnaaet det Formaal, ikke bør kaldes godt? Er det rimeligt, at et helt Publikum kan tage feil i den Retning, at et helt Publikum ikke selv skulde vide, om det har moret sig eller ikke?

Uranie.

Naar jeg er i Theatret, lægger jeg blot Mærke til, om Forestillingen underholder mig eller ikke, og naar jeg har moret mig godt, falder det mig aldrig ind at spørge om jeg har havt Ret eller Uret deri, og om Aristoteles' Regler nedlægge Protest mod min Latter.

Dorante.

Det vilde ogsaa være at bære sig lige saa forkert ad, som Manden, hvem en Sauce havde smagt godt, og som derpaa fik fat paa en Kogebog for at undersøge om den ogsaa var lavet efter Kogekunstens Regler.

Uranie.

De har Ret. Men hvortidt maa man ikke forundre sig over Folks Spidsfindigheder netop i de Ting, som bør afgjøres ved vor umiddelbare Følelse.

Dorante.

Ja, hvis man skulde tage Hensyn til disse mysteriøse Spidsfindigheder, saa vilde vi snart komme saa vidt, at vor egen Dom blev reduceret til et rent Nul og vore Sandsers Vidnesbyrd lagt i Lænke, saa at vi snart, lige til i Mad og Drikke, ikke maatte have nogen Mening, førend de Herrer Kjendere havde givet os deres Sanktion.

Lysidas.

Altsaa, Hr. Chevalier, er det Deres Ræsonnement, at Hustruskolen har moret Publikum, og at mere behøves der ikke. Om den forresten synder mod alle Regler . . .

Dorante.

Nei, stop Hr. Lysidas! Det indrømmer jeg paa ingen Maade. Vel siger jeg, at Kunstens Kunst er at behage, og at dette Stykke, forsaavidt som det har moret og behaget dem, for hvem det er skrevet, godt kan nøies dermed, og ikke bør bryde sig stort om Resten. Men derfor behøver det ikke at synde mod Kunstens Regler. Jeg har da, Gud ske Lov, læst dem, ligesaafuldt som en Anden, og jeg fortrøster mig til at bevise, at vi ikke have noget mere regelmæssigt Theaterstykke.

Elise.

Opmand Dem, Hr. Lysidas! Vi ere forlorne, hvis De viger.

Lysidas.

Hvorledes, Hr. Chevalier, Protasen, Epitasen og Peripetien . . .

Dorante.

Min kjære Hr. Lysidas, knus os bare ikke rent under Vægten af Deres Kunstord! Udfold endelig ikke al Deres Lærdom, men behag at stige ned til de lavere Regioner, saa at der kan være lidt Haab om at blive forstaaet! Tror De virkelig, at Deres Bevisførelse vinder ved et græsk Navn? Synes De ikke, at det er lige saa nemt at sige Indledningen som Protasen, Forviklingen som Epitasen og Opløsningen som Peripetien?

Lysidas.

Disse Kunstudtryk have engang faaet Hævd, og man kan derfor frit benytte dem. Men for ikke at mishage Dem, vil jeg forklare mig paa en anden Maade, og bede Dem give mig et ligefremt Svar paa tre eller fire Spørgsmaal. Bør man taale et Stykke, som forsynder sig mod selve Skuespillets Navn? Det græske Navn paa en dramatisk Digtning kommer af et Ord, som betyder at handle. Det beviser, at denne Digtarts Natur fordrer Handling, og af en saadan findes der intet Spor i det hele Stykke, der fra først til sidst bestaar af Fortællinger, som Horace eller Agnès kommer med.

Marquien.

Naa, Chevalier!

Climene.

Hvilken aandfuld Bemærkning! Ja, Hr. Lysidas forstaar det Fine af Sagen.

Lysidas.

Gives der noget mindre Vittigt, for ikke at sige: noget mere Plat, end et Par af de Ordspil, hvoraf Folk le, som, for Exempel, det om „de smaa Børn gjennem Øret?"

Climene.

Fortræffeligt.

Elise.

Ah!

Lysidas.

Er ikke Scenen inde i Huset mellem Tjeneren og Pigen af en kjedsommelig Længde og fra først til sidst høist impertinent?

Marquien.

Gud fordømme mig, om den ikke er!

Elise.

Det er sandt.

Climene.

Han har fuldkommen Ret.

Lysidas.

Er det ikke et stort Misgreb, naar Arnolphe, der skal være Stykkets naragtige Person, er saa beredvillig til at laane Horace Penge, og i den Sag opfører sig aldeles som en Gentleman af første Skuffe?

Marquien.

Den Bemærkning er ogsaa fortræffelig.

Climene.

Ypperlig.

Elise.

Beundringsværdig.

Lysidas.

Er ikke Arnolphes Præken og Agnès' Oplæsning af Ægteskabsbudene høist forkert anbragte? Ja, krænke de ikke den Ærefrygt, som vi skylde vor hellige Religion?

Marquien.

Det er godt sagt.

Climene.

Saadan bør man tale.

Elise.

Det kan ikke være bedre.

Lysidas.

Og nu denne Hr. de la Souche, der paa mangt et Sted

i Stykket forekommer os saa sat, saa alvorlig, stiger han ikke ned til noget altfor Lav-Komisk, ja til noget Burlesk-Outreret, naar han i femte Akt forklarer Agnès sin Lidenskabs Heftighed med disse naragtigt rullende Øine, disse latterlige Suk og disse stride Taarer, som faar Folk til at skoggerle?

Marquien.

Fortræffeligt!

Climene.

Rent underfuldt!

Elise.

Hurra for Hr. Lysidas!

Lysidas.

Jeg forbigaar hundrede tusinde andre Ting, som ere høisk anstødelige, af Angst for at blive trættende.

Marquien.

Naa, Chevalier, Du sidder net i det.

Dorante.

Nu skal vi se.

Marquien.

Du har fundet Din Mester.

Dorante.

Maaske.

Marquien.

Svar! Svar! Svar! Svar!

Dorante.

Gjerne. Det . . .

Marquien.

Svar dog, jeg be'er.

Dorante.

Lad mig da have Ro dertil!

Marquien.

Jeg tør nok sige, at Du maa blive ham Svar skyldig.

Dorante.

Det er en afgjort Sag, hvis Du vedbliver at tale.

Climene (til Marquien).

Jeg be'er Dem, lad ham dog fremføre sit Forsvar!

Dorante.

For det Første er det ikke sandt, at Stykket bestaar af lutter Fortællinger. Man ser mange Handlinger deri, som foregaa paa Scenen, og selve Fortællingerne blive, ifølge Stykkets Plan, til Handlinger, mens de i fuldkommen Troskyldighed henvendes til den Person, hvem de fortrinligt angaa, og som derved hvert Øieblik geraader i en ny Konfusion, der morer Tilskuerne paa en dobbelt Maade, thi Arnolphe bliver af disse Fortællinger ligesom jaget fra den ene Forholdsregel til den anden, for at værge sig mod de Elskendes Planer og Aftaler.

Uranie.

Saavidt jeg kan fatte, ligger Hustruskolens Skjønhed, for en stor Del, i denne gjentagne Fortrolighed. Det er uhyre morsomt at se, hvorledes en klog og erfaren Mand, der bliver forud underrettet om Alt, hvad man har ifinde, af et uskyldigt Barn, som han er forelsket i, og af en ung Fusentast, som er hans Rival: trods alle sine mange Anstrængelser, dog selv hele Tiden maa hjælpe til at udføre det, hvorfor han er saa angst, og som han paa alle mulige Maader søger at forhindre.

Marquien.

Bagateller! Bagateller!

Climene.

Daarligt Gjensvar!

Elise.

Jammerlige Grunde!

Dorante.

Hvad „de smaa Børn gjennem Øret", angaar, saa ere de kun morsomme ved den Sjælefryd, som Arnolphe yttrer over dem. Dette Træk bidrager til at karakterisere ham, og viser os hans forskruede Anskuelser, idet han anfører den uerfarne Piges trivielle Spørgsmaal som den opbyggeligste og mærkeligste Ting af Verden, der volder ham en usigelig Glæde.

Marquien.

Et daarligt Ræsonnement!

Climene.

Høist utilfredsstillende!

Elise.

Det kan ikke gjælde for et Svar.

Dorante.

At Arnolphe med saa stor Beredvillighed giver Horace de Penge, han vil laane, kan meget let forklares. Uden at tale om,

at hans bedste Vens Brev er ham tilstrækkelig Kaution for Pengene, saa er det jo Noget, der ofte forekommer i Livet, at et Menneske kan være honet, brav og tjenstvillig i een Henseende og have en Skrue løs i en anden. — Alains og Georgettes Scene inde i Huset, som Nogle have fundet for lang og kold, er ogsaa fuldkommen motiveret. Ligesom Arnolphe er bleven narret under sin Fraværelse, just af den store Uvidenhed hos Agnès, som han sætter saa høi Pris paa, saaledes maa han ogsaa ved sin Hjemkomst pønitere for sine Tjenestefolks store Dumhed, med ikke at kunne komme ind af sin egen Dør. Det er de af ham selv tagne, af ham selv ophøiede Forholdsregler, der i Et og Alt vende sig imod ham, saa at han, paa alle Punkter, straffes i den naragtige Forsigtighed, som han er saa stolt af.

Marquieu.

De Forklaringer kan Du spare Dig.

Climene.

Det er spildte Ord.

Elise.

Man veed ikke om man skal le eller græde over Sligt.

Dorante.

Hvad den moralske Forelæsning angaar, som De kalder en Prædken, saa kjender jeg virkelig mange høist gudfrygtige Mennesker, som ikke have taget mindste Anstød af den. Naar Arnolphe i denne Tale søger at skræmme Agnès med Helvede og de altid kogende Gryder, saa har jo dette sin Grund i hans skrækkelige Iver, der ikke skyr noget Middel for at gjøre et stærkt Indtryk paa det uvidende og uerfarne Barn. Og naar man sluttelig bebyrder Arnolphes forelskede Heftighed i femte Akt for at være overdreven, saa maa jeg virkelig spørge om ikke just dette Sted er en skarp Satire over lidenskabelige Folks Opførsel, spørge om ikke de bedste, ja de alvorligste Mennesker, ved slige Leiligheder ofte gjøre Ting . . .

Marquien.

Chevalier, Du gjorde paa Ære bedre i at tie stille.

Dorante.

Godt nok. Men naar vi blot ville erindre, hvorledes vi selv, naar vi ere forelskede . . .

Marquien.

Jeg gider ikke høre paa Dig.

Dorante.

Ligemeget. Sig mig blot, om vi ikke i Lidenskabens Hede...

Marquien (synger).

La la la la la lalalala!

Dorante.

Hvordan?

Marquien (vedbliver at synge.)

Tralala, Tralala lalala lalalala.

Uranie.

Det synes mig . . .

Marquien (vedbliver at synge.)

La la lare, lalala lalalala lalala.

Uranie.

Der forekommer sandelig ganske komiske Ting i vor Disput. Man kunde gjerne faa en lille Komedie ud af vore Forhandlinger, en lille Tilgift til Hustruskolen.

Dorante.

Det var ikke saa galt.

Climene.

Jeg vilde ønske, at det kunde ske, forudsat, at Alt blev fremstillet, akkurat saadan som det er passeret.

Elise.

Jeg giver med Glæde min Rolle tilbedste.

Lysidas.

Og jeg har ingen Grund til at negte Benyttelsen af min.

Uranie (til Dorante).

Da den Ide synes at vinde almindeligt Bifald, saa bør De, kjære Chevalier, strax optage et Memorandum og forære det til Molière, saa at han kan lave et lille Lystspil deraf.

Climene.

Det tager han sig nok iagt for. Med den Anmældelse kunde han nok ikke være tjent.

Uranie.

Deri tager De feil. Jeg kjender hans Anskuelser. Det er ham meget ligegyldigt om man river hans Stykker ned, naar de blot give fuldt Hus.

Dorante.

Det er vist. Men hvor skal han faa en Opløsning fra paa det Stykke? Her er hverken Giftermaal eller Gjenkjendelse, og jeg veed ikke engang, hvad Enden paa vor Disput skal blive.

Ottende Scene.

Climene. Elise. Uranie. Dorante. Marquien. Lysidas. Galopin.

Galopin.

Frue, der er serveret.

Dorante.

Der har vi jo den Opløsning, vi trænge til. En mere passende kan vi neppe faa. Man har disputeret frem og tilbage af alle Kræfter, og Ingen er vegen en Haarsbred fra sin Mening. En lille Lakei kommer og melder, at Maden er paa Bordet, og man gaar ganske rolig ind og spiser tilaften.

Uranie.

Det kan ikke ende bedre, og vi gjør bedst i at lade det blive derved.

Ende paa Hustruskolens Kritik.

Paa staaende Fod i Versailles.

Lystspil i en Akt, 1663.

Det store Røre, som „Hustruskolen" og dens lille Adjudant havde vakt i Paris, var forbi. Det ligger i Tingenes Natur, at intet Skuespil, end ikke det ypperste, kan vedblive at lægge Beslag paa Folks Omtale, ud over en vis Grændse. Molières besindige og kloge Opførsel, hans vittige og skarpe Tilrettevisning i „Kritiken", som det foregaaende Stykke i Korthed kaldtes, vare ikke forblevne uden Virkning paa Publikum, der efterhaanden lod alle Skrupler fare, mens det, nanfægtet af de pertentlige Folk, i al Ro morede sig over det Morsomme og forresten lod Fem være lige. Den Gunst, som Kongen vedvarende viste Molière, ikke blot ved flittigt at besøge hans Forestillinger, men ogsaa ved at sætte hans Navn paa Listen*) over de Digtere og Videnskabsmænd, som

*) Et høist kuriøst Dokument, som Moland og Taschereau have ladet aftrykke: saavidt vides, i Frankrig, den første offenlige Anerkjendelse af, at Digtere og Videnskabsmænd ikke bør være dømte til at sulte ved enhver, af ydre eller indre Aarsager, fremkaldt Standsning i deres Bestræbelser for at glæde og belære Menneskene. Det er sandsynligt, at Molière,

Staten forundte en aarlig Pension, og ved at hædre ham, ofte i hele Hoffets Nærværelse, med personlige Yttringer af sin Yndest og Velvillie: havde, idetmindste for en Stund, stoppet Munden paa det farlige Parti, som vilde gjøre Molière til en Atheist og Gudsbespotter. Man følte, at Øieblikket ikke var heldigt, og at man gjorde bedst i foreløbig at trække sig tilbage og afvente et beleiligere Tidspunkt til Fortsættelsen af de begyndte Angreb. Marquier og Spidslærker havde ogsaa maattet give Kjøb. De gode Folk kunde ikke undvære det Hof, af hvilket de betragtede sig selv som en Bestanddel, og saalænge Ludvig den Fjortende — det være sagt til hans Ære — ligesom gjorde sig en Fornøielse af at vise sine Hoffolk, at det var hans bestemte Villie, at denne „Gjøgler" skulde behandles med Respekt, saa hjalp det ikke stort, at man i egen Indbildning skjød paa ham med skarpe Kugler, thi disse saakaldte Kugler bleve til Sæbebobler i den Atmosphære, der var gjennemtrængt af det bekjendte: l'état, c'est moi.

Men der var et Parti i Paris, som ikke kunde stilles tilfreds, et Parti, der havde sine gode Grunde, ja, paa en vis Maade, sin gode Ret, til at fortsætte Krigen, der for det, i bogstavelig Forstand, var en Kamp pro aris et focis. Hôtel Bourgognes Bænke stode tomme. Hôtel Bourgognes Skuespillere bleve ikke som tidligere benaadede med den kongelige Gunst, der trak Hoffets og Byens med sig. Tragediens Musa hyllede sig, som man pathetisk udtrykte det, i Sørgeflor over den Vandalisme, der tillod en omvankende Gjøgler, som først for faa Aar siden havde faaet Fod og Fæste i Paris, og hvis Truppe endnu ikke havde erhvervet sig Prædikatet „kongelig", at konkurrere med den Scene,

---

ved denne Udnævnelse, har sat større Pris paa at sammenstilles med Nationens Ypperste og Bedste end paa selve Pensionen, thi han var allerede dengang en velhavende Mand, hvis aarlige Indtægter ansloges til circa 30,000 Franks, hvad der i de Tider var mindst tre Gange saa meget, som det vilde være nutildags.

paa hvilken man opførte hendes Ypperstepræsts, Corneilles, tragiske Mesterværker, den Scene, hvis Skuespillere alt i henimod 80 Aar havde havt udelukkende Privilegium paa at være «les grands comédiens, les comédiens de l'élite royale».

Naar der opstaar en saa heftig Kamp i den dramatiske Litteratur, som den vi her, til Forstaaelse af det følgende lille, efter Kongens Ordre skrevne Stykke, i Korthed maa berøre: saa er det vist altid et Tegn paa, at der er Liv og Kraft i denne Litteratur. Hôtel Bourgogne havde ikke hidtil været en foragtelig Modstander. Det havde tvertimod som Paris' første privilegerede Theater virket overmaade meget i Litteraturens Tjeneste, og naar Molière, der som Barn, ved sin Bedstefaders Side, havde hentet sine første Inspirationer paa dets Bænke, ved sin Tilbagekomst til Paris i 1658, forefandt et Publikum, hvis Intelligens var saa udviklet, at han turde byde det „Kritiken", „Misantropen" o. s. v.: saa skyldtes dette for en stor Del dets Forfatteres og Skuespilleres vedholdende og heldige Bestræbelser, hvad Molière, den oplyste og upartiske Mand, der selv i yngre Aar havde ønsket at vie sine Kræfter til Tragediens Tjeneste, vistnok tilfulde anerkjendte. Men dermed kan man hverken undskylde eller forsvare dets senere Fremgangsmaade.

Dersom der kan existere nogen virkelig Kamp mellem Tragedien og Komedien, maa denne absolut holde sig paa ideal Grund og blive til en ædel Væddestrid om, hvem af dem der i fuldeste Maal skal opfylde sit engang givne Begreb og ved en saadan Formfuldendthed, i en enkelt Periode, bedst befæste sig i Publikums Gunst. Om anden Kamp kan der vel ingensinde blive Tale, ikke blot fordi de høie Muser ere Søstre, der indbyrdes hjælpe og støtte hinanden, men især fordi Livets forunderlige Væv af Sorg og Glæde, der jo netop har fundet sit Udtryk i den ligelig fordelte Interesse for den tragiske og den komiske Musas Præstationer, ophæver selve Tanken om en saadan unaturlig Strid. Men denne simple Sandhed synes Pariserne aldeles at have glemt, i Aaret

1663, og man veed ikke rigtig, om man skal le eller græde, naar man betragter det Selvbedrag, hvormed Hôtel Bourgognes Forfattere søgte at indbilde sig selv og Andre, at de forsægtede Tragediens og den gamle Corneilles Sag, mens de paa den platteste og usømmeligste Maade anfaldt Molière, og fornedrede den Scene, over hvis Renhed det havde været deres Pligt at vaage, ved at give den til Pris for dramatiserede Pasquiller, hvis æsthetiske og moralske Slethed burde have udelukket dem fra ethvert Theater, endsige fra det, der betragtede sig som Smagens Koryfæ og med Vold og Magt vilde staa over Molières.

Der er kun et af disse Arbeider, som har faaet nogen Betydning ud over den Tid, da Striden førtes: «le portrait du peintre» af Boursault, en ung Mand, som havde sat sig i Hovedet, at det var ham, der var bleven portræteret i „Hustruskolens Kritik" under Navn af Hr. Lysidas, en Ære, som Molière neppe har tænkt paa at vise den femogtyveaarige, dengang aldeles ubekjendte Forfatter, der nu viede Førstegrøden af sit Talent til at kaste Skarn paa Frankrigs og den nyere Tids første komiske Mester*). Naar hans Stykke, „Malerens Portræt", ikke alene vakte en vis Sensation i sin Nyhed — hvad der under de givne Forhold gik meget nemt — men ogsaa har undgaaet den Slags Arbeiders almindelige Forglemmelse, saa ligger Grunden hertil i en lignende Omstændighed, som den, der har bevaret Navnet paa Joachimus Paulis Omstøbning af Holbergs politiske Kandestøber, i den danske Litteratur. Boursault havde nemlig, ligesom den gode Kammerraad hos os, men ikke med et slet saa skikkeligt Formaal, omstøbt Hustruskolens Kritik, og i den angribende Forfatters, Hr. Lysidas' Sted, indført

*) Boursaults Navn fik senere en bedre Klang i Litteraturen. Han var en flittig Forfatter, og Litterærhistorien har opbevaret enkelte Træk af ham, der egnede sig til efterhaanden at bringe hans ungdommelige og høist ubesøiede Angreb paa Molière i Forglemmelse.

Molières Person paa Hôtel Bourgognes Brædder, hvor hans offenlige og private Forhold, paa den mest skaanselsløse Maade, bleve prisgivne.

Dette maa være tilstrækkeligt til at sætte Læseren ind i Molières Stilling til Hôtel Bourgogne, da han en smuk Dag i Begyndelsen af Oktober Maaned, 1663, fik Ordre til at indfinde sig i Versailles med sin Truppe. Heri var der intet Mærkeligt, intet, som kunde vække Opsigt*). Men vel maatte man forbauses, da man fik at høre, at Molière, under en Uges Ophold i Versailles, efter Kongens udtrykkelige Befaling, havde forsvaret sig med langt skarpere Vaaben end i „Kritiken", og til hans Majestæts allerhøieste Tilfredshed opført en saagodtsom improviseret Komedie, i hvilken Hôtel Bourgogne, og navnlig den ulykkelige unge Forfatter, Hr. Boursault, der havde vovet sig ud i den ulige Kamp med den store Komiker, fik læst og paaskrevet. Det var en stærk Dosis, ja den var, efter Voltaire og nogle andre Kritikere, der formodenlig maa have glemt, hvorledes Molière var bleven behandlet, lidt vel stærk.

Der siges, at Molière gik høist ugjerne til dette Arbeide. Han havde, dels ved sin lange Tøven med at forsvare sig, dels ved den glade kunstneriske Ro, hvormed „Kritiken" var skrevet, erhvervet sig et stort Ry for Maadehold og Selvbeherskelse. Hans Anseelse som Digter var saa vel befæstet, at intet af de rasende Angreb havde formaaet at rokke den. Han havde altsaa meget at tabe ved et muligt Uheld, og det var jo dog ikke nogen afgjort Sag, at han, under alle de mange ydre og indre Tryk, som fulgte med den uafbrudte Irritation og Bagvaskelse, kunde kommandere

*) Man ser af La Granges fortræffelig holdte Registre og Regnskaber, at Ludvig den Fjortende rundhaandet belønnede de Extraforestillinger, hvortil Molières Truppe maatte møde i Versailles, naar Kongen ikke vilde uleilige sig til Paris for at se et eller andet Stykke, som han netop havde faaet Lyst til at more sig over.

sit Geni til at staa paa Pinde just i den korte Frist af otte Dages Ophold i Versailles.

Men Kongens Ordre var bestemt. Han var ikke vant til at høre Indvendinger. Uden at afgjøre om hans Interesse for Striden virkelig var saa stor, eller om han blot vilde have den første Duft af et lille nyt Arbeide til Afvexling i andre Sysler og Fornøielser, maa vi være ham meget taknemmelige for hans bestemte Befaling, der har skænket os et Billede af Molière som Direktør for sin Truppe, af Molière mellem Kulisserne, af Molière paa Prøven: et Billede, som vi neppe ellers vare komne i Besiddelse af. Det er Kunstneren, der har malet sig selv i sit eget Værksted, omgiven af sine Medhjælpere og Lærlinge, hvis respektive Evner og Karakterer han viser os i de saa raske Penselstrøg, hvormed han har individualiseret den ham omgivende Gruppe.

Som Lystspil kan det nutildags ikke have synderlig Interesse. Molière ansaae selv «l'impromptu de Versailles», eller som vi med et Forsøg paa at oversætte Titelen, have kaldt det, „paa staaende Fod i Versailles", for et underordnet Leilighedsarbeide. Han lod det ikke engang trykke og har vel neppe drømt om, at det engang skulde blive et biografisk Indlæg i hans Levnetsbeskrivelse, et Indlæg, hvis Værd stiger med hvert Aar, der fjerner os fra Digterens Samtid.

Det var Molières sidste Ord i Striden med Hôtel Bourgogne. Ingen Anstrængelse fra hans Modstandere kunde opægge ham til at gjenoptage den. Han havde nok at gjøre med at følge sin Musas straalende Indskydelser og ingen Tid at spilde paa Pennefeider.

Man skulde synes, at Hôtel Bourgogne nu ogsaa maatte have saaet nok. Men det vilde, skjøndt atter og atter beseiret, ikke give tabt, og fortsatte længe de uhyggelige Angreb, som Mesteren ikke engang værdigede et Svar, Angreb der kulminerede i en skandaløs Anklage, som man havde den Frækhed at indgive til Kongen. Den gik ud paa at bevise, at Molière var gift med sin egen Datter, der skulde være Frugten af en Ung-

domsforbindelse med Madeleine Béjart, Armandes ældre Søster.

Man veed, hvad det vil sige, naar et Publikums Fantasi gribes af en Røverhistorie. Det Pariser-Publikum i Slutningen af 1663 og i Begyndelsen af 1664 var hverken værre eller bedre end ethvert andet Publikum: det lod sig gribe, mens Molières Fjender med stor Udholdenhed, og ikke uden et vist Talent, fabrikerede og sammenstillede Data, som gave den interessante Nyhed en vis Sandsynlighed*).

Ludvig den Fjortende havde læst Anklagen. Han forholdt sig tans, og lod sine Franskmænds Fantasi spille og sine Franskmænds Tunger løbe. Folk begyndte at tro, at Kongen havde slaaet Haanden af Molière og nu endelig vilde prisgive ham. Men Folk toge, som det noget hyppigt er Tilfældet, naar en Bagvaskelse har sat Fantasien i Bevægelse, aldeles feil.

De Felttog og Seire, hvormed denne Konge søgte at forherlige sit Regimente, ere længst fordunklede af nyere Begivenheder. L'état, c'est moi, har under en anden Tidsalders friere og mere udviklede Statsformer, faaet en næsten parodisk Klang. Men saalænge Molière har en Læser — og Saint Beuve mener jo, at ethvert Menneske, der kan læse, maa forøge Antallet af hans Læsere**) — skal det, til Ludvig den Fjortendes Hæder og Ære, mindes, at hans Opførsel i denne Sag vidner om et i Sandhed kongeligt Sind. Uanfægtet af den hele Kabale, der havde fundet et sørgeligt Indpas hos Folk, hvis Øren, fremfor alle Andres, burde have været lukkede

*) Det maa bemærkes, at alle de Fødsels-, Vielses- og Dødsattester, som nu stille denne Bagvaskelse i et saa latterligt Lys, dengang vare splittede om i Landsbyregistre og Amtstue-Protokoller. Det var først i en langt senere Periode, at det franske Folk kom til at sætte sin Stolthed i at samle hver Tøddel, hver Linie, der vedkom dets udødelige Komiker og hans Slægt.

**) Chaque homme qui sait lire est un lecteur de plus pour Molière.

for Skandalens Angreb, uden at værdige det hele Opspind et eneste Ord, indbød han sig selv til Gudfader for Molières og Armandes første Barn (en lille Dreng, som blev født i Februar 1664, en Maanedstid efter at Montfleuri*) havde indgivet den famøse Anklage) og anmodede Henriette d'Angleterre, der, paa Grund af Dronningens store Ubetydelighed, regnedes for Landets første Dame, om at være Gudmoder for bemældte Barn, en Ære, som flere af Hoffets første Embedsmænd forgjæves havde attraaet, en Ære, der kraftigere end ethvert Modbevis, bragte Bagtalelsen til at forstumme.

Vi have i det Foregaaende gjort et Forsøg paa at orientere Læseren i de Omstændigheder, under hvilke „paa staaende Fod i Versailles" blev digtet, opført for Kongen og gjentaget nitten Gange itræk paa Palais Royals Theater. Men vi indrømme, at der desuagtet bliver endel tilbage i dette Stykke, til hvis rigtige Forstaaelse der udfordres større Bekjendtskab med hin Tids Forhold, og navnlig med den ældre, saakaldte klassiske franske Tragedie, der opførtes paa Hôtel Bourgognes Theater, end vi tør forudsætte hos vore Læsere i Almindelighed. Det vilde føre os for vidt, dersom vi skulde give alle de herhen hørende Oplysninger, og vi maa derfor indskrænke os til, hist og her at ledsage Texten med en forklarende Note, i Haab om at det maa lykkes os, hverken at give for lidt eller for meget. Men førend vi indbyde Læseren til selv at gjøre sig bekjendt med det lille Stykke, der her afslutter det første Bind af vor Oversættelse, og som engang for Molière afsluttede en høist betydningsfuld, indholdsrig Livsepoke, ville vi, til Afsked endnu engang kaste et Blik paa den Sammenstilling mellem Molière og Holberg, der for os er vort Arbeides beskyttende og opmuntrende Genius.

Hvem kan vel læse Personslisten til „paa staaende Fod i Versailles", uden at tænke paa den tragikomiske

*) En af Hôtel Bourgognes Forfattere, Søn af en bekjendt Skuespiller ved bemældte Theater, af hvis falske Deklamation Molière gjør Nar i „paa staaende Fod i Versailles".

Scene, i hvilken de danske Aktører udi Grønnegade optræde under deres egne Navne for at give „Komitat og Følge“ ved de danske Komediers Ligbegængelse? Vi gjenfinde i dette lille Stykke, saa kort som det er, hele Molières Ide med en Ramme af virkelige Personer, udenom en fingeret Scene. Hvem kan under Læsningen om Molières store Nød med sit uprøvede Stykke, der skal spilles for Kongen, undlade at tænke paa Sganarels ditto Fortvivlelse over den bortkomne Akt, i Prologen til „uden Hoved og Hale“?

Ligesom de fleste store Digtere elskede Holberg at spøge med Theatret paa selve Theatret, og han forsømmer sjelden nogen Leilighed til, ret con amore, at give de fremmede Trupper et Rap. Vi ville her hverken opholde os ved hans talrige Udfald paa den stærke Mand, ved Ulysses von Ithacias glimrende Parodi paa Komedien i Brolæggerstræde, mod hvilken rigtignok Molières Parodi af Hôtel Bourgogne bliver en forsvindende Størrelse, ikke ved Prøven paa Tragediescenen i Hexeri og blind Allarm, eller von Ovotens Jubel i samme Stykke over at den hele Bande skal hænges, og mangfoldige andre Beviser paa hans Forkjærlighed for denne Spøg: men hvergang Philemon i det lykkelige Skibbruds femte Akt ser paa sine egne Maskers uigjendrivelige Vidnesbyrd om det Held, hvormed han har arbeidet, mindes vi atter og atter om det Velbehag, hvormed Molière indfører nogle af sit Theaters Yndlingsfigurer paa Theatret i „Hustruskolens Kritik“ og i „paa staaende Fod i Versailles“, skjøndt Molières tragikomiske Direktørfortvivlelse i det sidste Stykke ikke finder noget ganske analogt Sidestykke hos Holberg, af den Grund, at Denne ikke selv optræder, hverken som Direktør eller som Skuespiller.

Personerne:

Molière, latterlig Marquis.
Brécourt, Adelsmand*).
La Grange, latterlig Marquis*).
Du Croisy, Digter*).
La Thorillière, paatrængende Marquis.
Béjart, Bigtigmager**).
Froken Duparc, opsat og forskruet Marquise*).
Froken Béjart, Snerpe.
Froken Debrie, klog Kokette.
Froken Molière, aandsnld og satirisk Dame*).
Froken Du Croisy, sukkersød Bagtalerske.
Froken Hervé, læspende Kammerpige.
Fire Vigtigmagere**).

---

*) Forsaavidt som Brécourt, La Grange, Du Croisy, Froken Duparc og Froken Molière ikke tale i deres eget Navn, repræsentere de de samme Personer, som de alt have spillet i det foregaaende Stykke, nemlig Dorante, Marquien, Lysidas, Climene og Elise.

**) Béjart og de fire andre unævnte Personer, der komme for at mælde Kongens Ankomst, forestille Hofkavallerer, som uden at være anmodede derom, gjøre sig vigtige med straX at forkynde Molière denne Begivenhed.

Handlingen foregaar i Versailles, under en Prøve i Theatersalen.

Første Scene.

Molière. Brécourt. La Grange. Du Croisy. Frøknerne: Duparc, Béjart, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé.

Molière
(alene, til det øvrige Personale, som endnu ikke er kommen ind paa Scenen).

Mine Herrer! Mine Damer! Vil I tage Livet af mig med den Sendrægtighed? I maa komme paa Øieblikket! Lige strax! Fanden staar i de Mennesker! Heida! Hr. Brécourt!

Brécourt (bag Scenen).

Hvad skal jeg?

Molière.

Hr. Du Croisy!

Du Croisy (bag Scenen).

Hvad behager?

Molière.

Frøken Duparc!

Frøken Duparc (bag Scenen).

Nu vel?

Molière.

Frøken Béjart!

Frøken Béjart (bag Scenen).

Hvad er der paafærde?

Molière.

Frøken Debrie!

Frøken Debrie (bag Scenen).

Hvad vil De mig?

Molière.

Frøken Du Croisy!

Frøken Du Croisy (bag Scenen).

Naa, hvad er det saa?

Molière.

Frøken Hervé!

Frøken Hervé (bag Scenen).

Nu kommer jeg.

Molière.

Jeg gaar fra Sands og Samling over de Mennesker! Naada, faar det en Ende?

(Brécourt, La Grange og Du Croisy komme ind).

Molière.

For Pokker, mine Herrer! Vil I gjøre mig rent rasende idag?

Brécourt.

Nei, det er nok lige omvendt Dem, der gjør os rasende. Hvad skal vi her? Ingen af os har lært sin Rolle. De kan da ikke tvinge os til at spille paa den Maner.

Molière.

Mon noget Dyr i Verden er saa uregerligt som en Skuespiller?

(Frøknerne Béjart, Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé træde ind.)

Frøken Béjart.

Her er' vi Allesammen. Hvad har De saa ifinde?

Frøken Duparc.

Hvad er det egenlig De vil?

Frøken Debrie.

Hvad er der Tale om?

Molière.

Lad os ikke spilde Tid paa Ophævelser! Da vi Alle ere paaklædte og der endnu er to Timer til Kongen kommer, maa vi skynde os at faa en Prøve gjort og se, hvordan vore Roller bedst kunne spilles.

La Grange.

Vore Roller! Hvor kan man spille det, man slet ikke har lært?

Frøken Duparc.

Jeg veed ikke et Ord af hvad jeg skal sige.

Frøken Debrie.

Ja, jeg maa fra først til sidst holde mig til Soufløren.

Frøken Béjart.

Og jeg kommer til at staa med Papiret i Haanden.

Frøken Molière.

Jeg ligesaa.

Frøken Hervé.

Min Rolle er da, Gud ske Lov, kun meget lille.

Frøken Du Croisy.

Ja, min er heller ikke stor, men desuagtet bliver jeg nok stikkende midt i den.

Du Croisy.

Jeg gav gjerne ti Dukater for at være fri for den Historie.

Brécourt.

Ti Dukater! Jeg tog gjerne tyve Pidskeslag paa min Ryg, hvis jeg dermed kunde kjøbe mig løs.

Molière.

Saa I ere virkelig Alle besatte af Angstfeber? Hvad vilde I da sige, dersom I vare i mit Sted?

Frøken Béjart*).

I Deres Sted? Gud veed, hvorfor man skulde beklage Dem? De har jo selv skrevet Stykket, saa maa De vel sagtens vide, hvad De har at sige?

Molière.

Som om jeg ikke havde Andet at være bange for, end at Hukommelsen maaske kan svigte mig? Som om Angsten for Udfaldet, en Angst, der ene og alene vedkommer mig, var Ingenting? Tror I virkelig, at det er en Børneleg at skulle fremstille et komisk Arbeide for en Forsamling som denne, at skulle

*) Den før omtalte Madeleine Béjart, der var nogle Aar ældre end Molière. Hun havde, i hans tidlige Ungdom, faaet en meget stor Indflydelse over ham, som hun søgte at bevare lige til hans Død. Hendes Tragten efter at være Prima Donna assoluta ved Molières Truppe, frembragte mange Rivninger og, skjøndt hun skildres som en høit begavet Personlighed, der var Molière oprigtig hengiven, er der intet Spørgsmaal om, at hun tidt pinte ham baade i hans Direktørstilling og i hans Hus. Hendes Karakter minder uvilkaarligt om Aurelies i Wilhelm Meisters Lehrjahre. Ligesom denne Dame antog hun sig ogsaa bestandig forurettet og forstod ikke at være elskværdig i sit Venskab.

kildre Lattermusklerne paa Personer, der indgyde os den største Ærefrygt og som kun le, naar de selv have Lyst til at le? Er der nogen Forfatter i Verden, som ikke gyser ved det Experiment? Er det ikke mig, der fremfor nogen Anden har Grund til at sige, at jeg, for Alt i Verden, vilde kjøbe mig fri?

Frøken Béjart.

Naar De føler det saa, hvorfor har De da ikke taget bedre Forholdsregler? Hvorfor har De ikke undslaaet Dem for at skulle præstere et nyt Stykke i otte Dage?

Molière.

Undslaa mig for at adlyde Kongens Befalinger?

Frøken Béjart.

Det er da et underligt Spørgsmaal! De behøvede jo blot at gjøre en ærbødig Undskyldning, paa Grund af det forlangtes Umulighed. Enhver Anden vilde i Deres Sted virkelig tage lidt mere Hensyn til sin egen Anseelse og Velfærd, og vogte sig for at løbe sligt et Risiko. Hvad vil der blive af Dem, dersom dette mislykkes? Hvorledes tror De ikke, at Deres Fjender ville hovere og føre sig Deres Uheld til Nytte?

Frøken Debrie*).

Ja, det er vist. Enten burde De allerunderdanigst have undskyldt Dem, eller ogsaa bedet Kongen om naadigst at forunde Dem noget mere Tid.

Molière.

I have godt ved at snakke. Konger elske hurtig Lydighed. De holde ikke af at finde Hindringer for deres Ønsker. Naar de imellem have Tid og Lyst til en eller anden Morskab, da maa denne ikke lade vente paa sig, thi ellers berøver man den baade Saft og Kraft. Jo mindre Forberedelse, jo færre Ophævelser, desmere Fornøielse. Desuden bør vi jo ikke, naar det gjælder om at tilfredsstille et yttret Ønske, tage Hensyn til os selv, men altid huske paa, at vi ere ansatte for at behage og tjene dem. Det gjælder for os om at nytte det gunstige Øieblik, da de netop ere oplagte. Hellere maa man skille sig daarligt ved et Forlangende, end lade dette vente paa sig. Saa har man dog, i al anden Gjenvordighed, den Trøst, at man har viist sin Beredvilligheds til at adlyde. — Men lad os nu blot tænke paa at prøve vore Roller.

---

*) Den bekjendte Fremstillerinde af Agnès i Hustrukolen, en høist elskværdig Personlighed, der endnu i en fremrykket Alder vedblev at være Publikums Yndling. Ogsaa hun spiller en vigtig Rolle i Molières private Liv, om hvilket mere ved en anden Leilighed.

Frøken Béjart.

Hvorledes kan De forlange, at vi skal prøve Det, som vi ikke har lært?

Molière.

Jeg siger Jer, at I skal. Hvis der er Et eller Andet, som I ikke kan huske, saa maa I selv se at udfylde det, saa godt det vil gaa. Det er da kun Prosa.

Frøken Béjart.

Ja, Tak skal De have. Prosa er, efter min Mening, endnu vanskeligere end Vers.

Frøken Molière.

Veed Du, hvad jeg synes? Du skulde have lavet et Stykke, som blev udført af Dig alene.

Molière.

Ti Du blot stille, min kjære Frue! Du er et Fæ.

Frøken Molière.

Tusind Tak, min Hr. Gemal! — Ja nu har Piben faaet en anden Lyd. For halvandet Aar siden, havde Du nok taget Dig iagt for at tale til mig i den Tone.

Molière.

Ti dog stille, siger jeg Dig.

Frøken Molière.

Det er dog ganske mærkværdigt, at en lille Ceremoni kan have slig en Indflydelse, saa at Ægtemanden ser os med ganske andre Øine end Elskeren.

Molière.

Hvilken Snak!

Frøken Molière.

Hvis jeg fik Ordre til at skrive en Komedie, saa vilde jeg vælge det Sujet. Tro mig, jeg skulde retfærdiggjøre mit eget Kjøn for mangen Bebyldning, som nu rettes mod det, og jeg skulde udskærpe de Herrer Ægtemænd det Farlige i den Kontrast, som deres plumpe Lader danne mod den Elskværdighed og Føielighed, hvormed de som Elskere gjorde Cour til os.

Molière.

Lad det nu fare. Vi have Andet at bestille end at holde Fadderstadder.

Frøken Béjart.

Men da man udtrykkelig har befalet Dem, at De skal

bruge Kritikerne over Dem til Sujet i et Stykke, hvorfor har De da ikke nu grebet Anledningen til at skrive denne Skuespiller-Komedie, om hvilken De forlængst har talt? Det havde været et udmærket Sujet, fix og færdigt. Og det havde desuden passet dobbelt godt nu, da det bevidste Forsøg paa at parodiere Dem paa Scenen, formelig har opfordret Dem til at gjøre Gjengjæld, til at dryppe Vedkommende i deres eget Fedt, og fremstille nogle Portrætter, som nok vilde faa større Lighed med Originalerne end de afmægtige Forsøg, man har rettet mod Dem. Thi at efterabe en Skuespiller i en komisk Rolle, det er jo slet ikke at karikere ham, men den latterlige Person, han har fremstillet; det er jo at pynte sig med laante Fjær og bruge de Træk og Farver, hvormed han har bevist sin Gave til at skabe en naragtig Figur. Men at efterabe en Skuespiller i en alvorlig Rolle, det er at fremstille de Feil, som ere ham eiendommelige, eftersom den Slags Roller slet ikke taale de latterlige Gestus og Betoninger, som give Stof til Karikatur.

Molière.

Det er ganske rigtigt. Men jeg har mine Grunde for ikke at gjøre det. Oprigtig talt, tror jeg ikke, at det lønner Umagen*). Og den Idés Udførelse kræver desuden langt mere Tid. Da deres Spilleaftener ere de samme som vore, faa har jeg kun en tre à fire Gange overværet deres Forestillinger, mens vi have været i Paris. Det har tilvisse været nok til at mærke mig det mest Paafaldende i deres Recitation og Gestus, men jeg maatte dog studere dem ganske anderledes for at portrætere dem**).

Frøken Duparc***).

Da har jeg virkelig gjenkjendt nogle af dem i Deres Mund.

Frøken Debrie.

Jeg har aldrig hørt den Sag nævne.

---

*) En fin Antydning af, at HôtelBourgogne ikke længer var i Besiddelse af Publikums Gunst.

**) Der var paa den Tid fire faste Trupper i Paris, en spansk, som Dronningen støttede, en italiensk (Farcer og Commedia dell'arte), hvis Forestillinger afvexlede med Molières paa Palais Royals Theater, Molières og Hôtel Bourgognes.

***) Frøken Duparc, Truppens regelmæssige og majestætiste Skjønhed. Hun var kold, fordringsfuld og opsat. Moliere lod hende ofte optræde i pretiøse og forstruede Roller, som hun skal have udført mesterligt. Hun gik senere over i Fjendens Leir og gjorde Furore i Racines Andromache.

Molière.

Det var ogsaa blot en Ide, paa hvis Udførelse jeg engang tænkte. Men jeg begav den senere, da den neppe vilde have gjort Lykke.

Frøken Debrie.

Men naar De har talt til Andre derom, kan De jo ogsaa fortælle mig den.

Molière.

Nu har vi ingen Tid.

Frøken Debrie.

Blot i al Korthed.

Molière.

Jeg havde tænkt mig et lille Stykke, i hvis Hovedrolle jeg selv vilde optræde som en Theaterdigter, der kommer og tilbyder Direktøren for et fra Provindserne ankommet Skuespillerselskab et nyt Arbeide. „Har De", skulde han have spurgt, „Skuespillere og Skuespillerinder, som forstaa den Kunst at faa et Stykke til at gjøre Lykke? Thi mit Stykke er et Stykke . . . „O min Herre", skulde Direktøren derpaa have svaret, „vi have en Samling af Herrer og Damer, som fuldkommen have tilfredsstillet alle Fordringer, overalt hvor vi have været". — „Og hvem spiller Kongerne?" — „Her staar en Skuespiller, som undertiden overtager de Roller". — Hvem? Han der? Den unge velskabte Mand? De vil nok have mig til Bedste. En Konge bør være saa fed og tyk som fire, en Konge maa se anderledes pebret ud, en Konge bør have saa stort Omfang, at han rigtig kan fylde paa Thronen! En Konge bør ikke have slig en Elskertaille*)! Det er allerede en stor Feil. Men lad mig saa høre ham recitere en halv Snes Vers". — Derpaa skulde Skuespilleren have reciteret nogle Vers, f. Ex. af Nikomedes**):

„Forstaar Du mig Araspe? Han har mig tjent for godt,
Min Magt hans Ære var", o. s. v.,

saa naturligt og korrekt som muligt, og Digteren udbryde: „Hvorledes? Kalder De det at ricitere? Det er jo

*) En Allusion til Ludvig den Fjortendes bekjendte smukke Figur, som han holdt af at vise.

**) En meget bekjendt Tragedie af Corneille. Det her citerede Sted er taget af anden Akts første Scene, i hvilken Kongen af Bithynien beklager sig over den Magt og Ære, hans Søn, Nicomedes, har erhvervet sig

rent galt! Der er jo hverken Fynd eller Klem deri. En Deklamation maa have Vægt, Emphase . . . Nu skal De høre:

(Han efterligner Montfleury, Skuespiller ved Hôtel Bourgognes Theater.)

„Forstaar Du mig, Araspe, o. s. v."

„Ser De denne Stilling? Læg rigtig Mærke til den og støt ordenlig paa det sidste Vers! Kun saadan saar man Bifald og bringer Huset i Begeistring". — „Men, min Herre", skulde Direktøren have svaret, „det forekommer mig, at en Konge, der taler inden fire Vægge i fuld Fortrolighed med Chefen for sin Livvagt, ikke behøver at skraale saa stærkt, men gjerne kan udtale sig paa en lidt mere menneskelig og manerlig Maade". — „Hvor vil De hen? Nei, det vilde ruinere det bedste Stykke. Man saar ikke et eneste Beundrings-Ah, naar man ikke tager paa Veie. „Men lad mig nu faa en Elskerscene". — Derpaa skulde en Skuespiller og en Skuespillerinde have udført en Scene sammen, s. Ex. den mellem Camilla og Curiace*):

„Gaar Du, mit Liv, min Lyst? Skal Ærens grumme Krav
„Da vorde, ak saa snart, vor Lykkes mørke Grav?"
„Ak, alt for klart jeg ser, o. s. v.",

paa samme Maade som før, saa naturligt og sandt som muligt, og Digteren skulde atter have udbrudt: „De gjør vist Nar af mig! Er det at recitere? Er det at spille? Nei, hør un, hvorledes det bør være!"

(Han efterligner Frøken Beauchateau, Skuespillerinde ved Hôtel Bourgognes Theater.)

„Gaar Du, mit Liv, min Lyst? o. s. v.
„Nei, nei, jeg kjender Dig", o. s. v.

„Ser De, min Herre, hvor det er lidenskabeligt og prægtigt? Læg Mærke til, hvilket smilende Ansigt hun bevarer midt i den dybe Hjertesorg." — Saaledes var omtrent Ideen. Den skulde paa samme Maade have gjennemgaaet alle de øvrige Aktører og Aktricer.

Frøken Debrie.

Jeg finder det meget morsomt, og jeg har lige strax kunnet kjende dem, De har fremstillet, ja, lige paa det første Vers. Lad os endelig faa nogle flere.

---

*) Det her citerede Sted hører hjemme i anden Akts fjerde Scene af Corneilles „Horace", en Tragedie, som i den nyere Tid atter er bleven berømt ved den bekjendte tragiske Skuespillerinde, Rachel's glimrende Udførelse af Camillas Rolle.

Molière
(efterligner Beauchateau, Skuespiller ved Hôtel Bourgognes Theater, i det følgende Vers af „Cid". *)

„Dybt saaret i min Sjæl, o. s. v.
Og kan De kjende denne, som Sertorius i Pompejus**)?

(Han efterligner Hauteroche, Skuespiller ved Hôtel Bourgognes Theater.)

„Den Strid imellem de forskjellige Partier
„Dem ingen Ære gjør o. s. v.

Frøken Debrie.

Jo, jeg kan godt kjende ham.

Molière.

Og Denne?

(Han efterligner de Villiers, Skuespiller ved Hôtel Bourgognes Theater.)

„O Herre, Polybos er død" o. s. v.

Frøken Debrie.

Ja, det er ikke til at tage feil af, hvem det er. Men der er nogle af dem, som det ikke vilde være saa let at efterligne.

Molière.

Jeg tror ikke, at der er en Eneste, som jeg ikke skulde kunne fange paa et eller andet Sted, naar jeg først havde studeret dem rigtigt. Men De faar mig til at spilde den kostbare Tid. Lad os dog, for Guds Skyld, tage fat paa vort Arbeide, og ikke more os med at passiare.

(Til La Grange.)

Dem beder jeg om, at De vil huske, at De tilligemed mig spiller en Marquis-Rolle.

Frøken Molière.

Hvad? Flere Marquier?

Molière.

Ja, naturligvis. Hvor Pokker skal man ellers faa en morsom Theaterfigur fra? Marquien er nutildags vor Spasmager. Ligesom den lystige Tjener***) i de gammeldags Stykker altid fik Publikum til at le, saaledes maa vi nu i alle vore Lystspil have en naragtig Marquis, der underholder Selskabet paa sin egen Bekostning.

---

*) „Cid", den mest navnkundige af Corneilles Tragedier, der grundede hans Berømmelse, som tragisk Digter og har spillet omtrent samme Rolle i den franske Litteratur som Hakon Jarl i den danske.

**) En noget mindre bekjendt Tragedie af Corneille.

***) Spaniernes Gracioso, som fra Lope de Vegas og Calderons Stykker, var gaaet over i andre Landes dramatiske Litteratur.

Frøken Béjart.

Ja, det er vist. Han er aldeles uundværlig.

Molière (til Frøken Duparc).

Hvad Dem angaar . . .

Frøken Duparc.

Hvad mig angaar, vil jeg komme rent galt fra min Rolle. Gud veed, hvorfor jeg ogsaa altid skal spille smægtende og affekterede Personer!

Molière.

Den Klage hørte jeg allerede, da jeg gav Dem Climenes Rolle i Hustruskolens Kritik, og dog har De spillet den ganske fortræffeligt, og Alle have været enige om, at den ikke knude være i bedre Hænder. Tro mig, det vil gaa akkurat ligesaa dennegang.

Frøken Duparc.

Men hvordan er det muligt? Jeg veed da, at der ikke er Nogen i Verden, der gjør færre Ophævelser og Komplimenter end jeg.

Molière.

Det er vist. Men det beviser jo blot, at De er en ypperlig Skuespillerinde, der med Mesterskab kan fremstille en Karakter, som er saa forskjellig fra Deres egen*). — Maa jeg nu bede Dem Allesammen om ret levende at sætte Dem ind i Deres respektive Roller, saa at De virkelig blive det, som De skulle forestille.

(Til Du Croisy.)

De spiller Forfatteren, og De maa være ganske opfyldt af denne Rolles Egenheder og ret markere det Pedantvæsen, der desværre kun sjelden afslibes, selv ved hyppig Færden i høiere Kredse. Pas endelig paa en rigtig sententiøs Betoning af Alt, hvad De siger, en pedantisk Nøiagtighed, der akcentuerer hver Stavelse, og ikke udelader en eneste Tøddel af den allerstrengeste Ortografi.

(Til Brécourt.)

Hvad Dem angaar, saa spiller De en fornuftig Hofmand, den samme Typus, som De alt har udført i Hustruskolens Kritik, det vil sige: Et sat Væsen, en naturlig Talestemme og saa lidt Gestikulation som muligt.

---

*) Efter flere franske Kommentatorers Mening er dette en ironisk Ytring af Molière, som de andre Skuespillerinder, der kjendte Frøken Duparcs svage Side, maatte le af.

(Til La Grange.)

Dem har jeg Intet at sige.

(Til Frøken Béjart.)

De forestiller en af de Damer, som tro, at Alt er dem tilladt, naar de blot ikke have nogen Kjærligheds-Historier, en af disse Tærter, som forstandse sig bag deres Snerperi og se ned paa alle Andre, mens de af Stolthed over deres egen pjaltede Ærbarhed, som Ingen bryder sig det Mindste om, overse og foragte de elskværdigste og bedste Egenskaber. Hav bestandig denne Karakter for Øineue, saa at De ret kan efterligne dens Grimasser.

(Til Frøken Debrie.)

Hvad Dem angaar spiller De en af disse Damer, der gjerne ville indbilde sig selv og Andre, at de ere rene Dydsmønstre, naar de blot iagttage Dekorum og redde Skinnet, som tro, at Pligtovertrædelsen kun bestaar i Skandalen, og derfor føre deres Historier ganske lempeligt under en honet Hengivenheds Maske, der gjør trofaste Venner ud af lønlige Elskere. Sæt Dem endelig rigtig ind i den Karakter.

(Til Frøken Moliere).

Din Rolle er akkurat den samme som i Hustruskolens Kritik, og jeg har Intet at erindre Dig om*).

(Til Frøken Duparc)

Hvad jeg kan gjentage til Dem, Frøken Duparc.

(Til Frøken Du Croisy.)

Hvad Dem angaar, saa spiller De en af de Damer, der af lutter Christenkjærlighed og Dyd flaar Huden af deres Næste, en af disse fromme Sjæle, som altid i Forbigaaende ere parate til et lille Sidehug med Tungen, og som vilde faa et Tilfælde af Ærgrelse, hvis en velvillig Yttring om et Medmenneske gik uansægtet hen. Jeg tror, at den Rolle vil være i gode Hænder hos Dem.

(Til Frøken Hervé.)

De er den affekterede Snerpes Kammerpige, der af og til blander sig i Samtalen, opsnapper sin Frues Udtryk og kopierer hendes Maneter. — Se saa, nu har jeg sat Enhver af Jer ind i sin Rolle, og beder Jer om at huske Alt, hvad jeg har sagt. Lad os saa begynde paa Prøven, og se, hvordan det vil gaa. Naa, der har vi da en af vore Plageaander. Det manglede os bare endnu!

---

*) Hvor fortræffeligt maa hun ikke have spillet den, naar hendes Mand i hele Hoffets og i sit eget Personales Nærværelse, turde tildele hende den Ros!

Anden Scene.

La Thorillière*). Molière. Brécourt. La Grange. Du Croisy. Frøknerne: Duparc, Béjart, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé.

La Thorillière.

God Dag, Hr. Molière.

Molière.

Deres Tjener, Hr. Marquis.

(Afsides.)

Gid Fanden havde ham!

La Thorillière.

Hvorledes har De det?

Molière.

Jeg takker, ret godt.

(Til Skuespillerinderne.)

Mine Damer, maa jeg faa . . .

La Thorillière.

Jeg kommer lige fra et Sted, hvor jeg har sagt meget godt om Dem.

Molière.

Jeg er Dem særdeles forbunden.

(Afsides.)

Aa, gid han sad paa Hekkenfelt!

(Til Skuespillerne.)

Forglem bare ikke, mine Herrer, at passe paa . . .

La Thorillière.

De spiller nok et nyt Stykke idag?

Molière.

Ja, min Herre.

(Til Skuespillerinderne.)

Lad mig se, at De husker . . .

La Thorillière.

Og det er jo Kongen selv, der har givet Dem Ideen dertil?

---

*) Dette er blot Skuespillerens Navn. Han forestiller en ubeleilig og paatrængende Marquis ligesom, længer hen i Stykket, Béjart og de fire Herrer, der kappes om at mælde Kongens Ankomst.

Molière.

Ja, Hr. Marquis.

(Til Skuespillerne.)

Tænk for Guds Skyld paa . . .

La Thorillière.

Hvad er dets Navn?

Molière.

Ja, min Herre.

La Thorillière.

Jeg spørger om, hvorledes det nye Stykke heder.

Molière.

Jeg veed, min Tro, ikke.

(Til Skuespillerinderne.)

Hvis Dem saa synes, var det vel bedst . . .

La Thorillière.

Hvad Dragter skal der bruges?

Molière.

Dem, De ser os i.

(Til Skuespillerne.)

Jeg beder Dem, mine Herrer . . .

La Thorillière.

Naar begynder De?

Molière.

Naar Kongen kommer.

(Afsides.)

Hvilke forbandede Spørgsmaal!

La Thorillière.

Naar tror De, at han kommer?

Molière.

Fanden tage mig, om jeg veed det!

La Thorillière.

Veed De ikke . . .?

Molière.

Nei, min Herre, jeg er det mest uvidende Menneske under Solen. Jeg kan forud sværge paa, at jeg ikke kan svare paa Nogetsomhelst af hvad De vil spørge om.

(Afsides.)

Den Bøddel! Det er til at blive rasende over. Han kommer her, med den roligste Mine af Verden, og plager Livet af mig med Spørgsmaal, mens jeg staar som paa Naale.

La Thorillière
(som er gaaet hen til Skuespillerinderne).

Mine Damer, Deres Tjener.

Molière (afsides).

Saa, nu er han kommen i den Boldgade.

La Thorillière (til Frøken Du Croisy).

De er saa smuk som en lille Engel.

(Ser paa Frøken Hervé.)

Spiller de begge To idag?

Frøken Du Croisy.

Ja, min Herre.

La Thorillière.

Uden Dem, mine Damer, vilde Ingen bryde sig stort om Stykket*).

Molière (sagte til Skuespillerinderne).

Men vil I da ikke se at faa det Menneske afveien?

Frøken Debrie.

Min Herre, vi ere endnu ikke ganske færdige med vor Prøve.

La Thorillière.

O, jeg vil paa ingen Maade genere Dem. De kan overmaade godt blive ved.

Frøken Debrie.

Men . . .

La Thorillière.

Det vilde gjøre mig gyselig ondt, hvis jeg paalagde Dem mindste Tvang. Gjør endelig ganske frit Alt, hvad De har at gjøre.

Frøken Debrie.

Ja, men . . .

---

*) Molière lader ham sige disse Komplimenter til de to mest underordnede Aktricer i hans Truppe. Det er et lille Hib til de Herrer Marquiers gode Smag og Forstand.

La Thorillière.

Som jeg siger Dem. Jeg er det mest ligefremme Menneske, der ikke gjør Fordring paa mindste Hensyn til mig. Prøv De, i Guds Navn, Alt, hvad der skal prøves!

Molière.

Min Herre, disse Damer genere sig ved at sige Dem, at de ikke ønske nogen Uvedkommendes Nærværelse ved Prøven.

La Thorillière.

Hvorfor? Der er da Ingen, som skal genere sig for mig!

Molière.

Det er en Skik, som vi overholde. De selv, Hr. Marquis, vil jo have langt mere Fornøielse siden, naar De ikke kjender Stykket.

La Thorillière.

Saa vil jeg da mælde, at De er færdig til at begynde.

Molière.

Nei, det maa De paa ingen Maade. Gjør Dem endelig ingen Uleilighed! Det har ingen Hast, Hr. Marquis!

Tredie Scene.

Molière. Brécourt. La Grange. Du Croisy. Frøknerne: Béjart, Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé.

Molière.

O hvor Verden er fuld af Plageaander! Men lad os nu begynde! Husk paa, at Scenen skal forestille Kongens Forgemak. Det er et Sted, hvor der daglig forekommer høist komiske Ting*), hvor al Slags Folk træffe sammen, og hvor endogsaa Damernes Komme godt lader sig motivere. Stykket aabnes af de to Marquier, som møde hinanden.

(Til La Grange.)

Husk nu endelig at komme ind paa den Maade, jeg har sagt Dem, med den saakaldte fornemme Mine, purrende i Parykken med en lille Kam, hummende paa en Dandsemelodi, lala lalalala, lalalalalalara la.

---

*) Som Molière havde den ypperste Anledning til at studere, mens han udførte sine Funktioner om Kongens Person.

(Til de Øvrige).

Afveien Allesammen! Gjør Plads for de to Marquier! De Folk kan min Tro ikke nøies med et lille Rum til deres høist vigtige Personer.

(Til La Grange.)

Nu vel, De har den første Replik. Begynd!

La Grange.

„God Dag, Marquis."

Molière.

For Pokker, det er ingen Marquis-Tone. Den maa De tage et Par Trin høiere. De Folk affektere jo et andet Sprog end andre Mennesker, for at udmærke sig fra Hoben. Hør nu mig: „God Dag, Marquis!" — Vil De saa behage at begynde forfra!

La Grange.

„God Dag, Marquis."

Molière.

„Ah, Marquis, Din Tjener."

La Grange.

„Hvad gjør Du der, Marquis?"

Molière.

„Ih Guds Død, det ser Du jo nok! Jeg venter paa at „Døren skal befries for alt det Ripsraps, som nu spærrer den, „før jeg vil præsentere mit Ansigt i den."

La Grange.

„For Pokker, hvilken Mængde! Jeg har, Gud fordømme „mig, ingen Lyst til at skubbe mig frem blandt de Folk. Før „vil jeg være En af de Allersidste, som kommer ind.

Molière.

„Der er over en Snes af de Mennesker der, som veed forud „at de ingen Audiens vil faa. Men desuagtet vedblive de at „trænge sig frem og spærre Veien for os Andre.

La Grange.

„Lad os skrige vore to Navne til Schweitzeren, saa blive vi „naturligvis strax opraabte.

Molière.

„For mig gjerne, hvis Du har Lyst! Men jeg vil helst „være fri for at komme til at figurere i Molières Stykker.

La Grange.

„Den Betænkelighed kommer noget silde. Du er der jo „allerede Marquis, det er jo Dig op ad Dage, som han spiller „i Kritiken.

Molière.

„Ærbødigste Tjener! Det veed da Gud og hver Mand, at „det er Dig, Marquis, som maa holde for*).

La Grange.

„Ha ha ha! Det er jo rart, at Du vil forære mig Din „Rolle.

Molière.

„Det er ædelmodigt, at Du gi'er mig, hvad der tilkommer „Dig. Hahaha! Hahaha!

La Grange (ler).

„Ja, det er komisk nok, min Ven!

Molière (ler).

„Ah ah ah! Det er næsten mer end naragtigt!

La Grange.

„Men det er da ikke Dit Alvor? Tør Du negte, at Al„verden har gjenkjendt Dig i Kritiken?

Molière (ler høit).

„Nei, Du har Ret, Marquis! Det er mig. Hahaha. Det „er mig! Afskyligt! — Gud fordømme mig! Afskyligt! Flød„tærte! Hahaha! Det er mig! Det er mig! Det er ganske be„stemt mig!

La Grange.

„Gud veed, hvor Du gider gjøre Nar af Dig selv! Skal „vi slaa tilvæds derom! Du skal nok faa at vide, hvem af os, „der har Ret.

Molière.

„Hvad skal vi vædde om?

La Grange.

„Jeg sætter hundrede Pistoler paa, at det er Dig.

---

*) I denne Strid om hvem det er, der spilles i Kritiken, har Molière søgt at modbevise den almindelige Mening, der udpegede Hertugen af Feuillade som hans Model, ligesom han, ved at doublere den latterlige Marquis, har søgt at give Satiren et saa almindeligt Præg som muligt.

Molière.

„Og jeg hundrede paa, at det er Dig.

La Grange.

„Hundrede i rede Penge?

Molière.

„I rede Penge? Nei. Halvfemsindstyve paa min Bankier „Amyntas, og ti strax.

La Grange.

„Ja, det gaar jeg ind paa.

Molière.

„Saa er det i Orden.

La Grange.

„Du mister Dine Penge, Marquis!

Molière.

„Nei, Risikoen er paa Din Side, Marqnis.

La Grange.

„Hvem skal saa dømme os imellem?

Molière.

„Der har vi jo en Mand, hvis Votum uok kan afgjøre den „Sag. Pst, pst! Chevalier! Pst, pst!

Brécourt.

„Hvad behager?"

Molière.

Saa nu gaar han hen og tager en Marquistone! Har jeg ikke sagt Dem, at den Rolle skal spilles saa naturligt som muligt?

Brécourt.

Jo.

Molière.

Lad os saa blive ved! „Pst, pst! Chevalier!

Brécourt.

„Hvad behager?

Molière.

„Afgjør vort Væddemaal.

Brécourt.

„Hvilket Væddemaal?

Molière.

„Vi disputere om, hvem af os To det er, som Molière „spiller i „Kritiken". Han vædder paa, at det er mig, og jeg „vædder paa, at det er ham.

Brécourt.

„Og jeg afsiger den Dom, at det hverken er den Ene eller „den Anden. I ere jo gale beggeto, naar I med Vold og Magt „vil anvende den Slags Ting paa Jer selv! Jeg hørte forleden „Dag, hvorledes Molière beklagede sig over nogle Personer, der „kom med en lignende Paastand. Der er Intet, sagde han, der „gjør mig saa kjed af det, som naar jeg bliver bestyldt for at „have sigtet paa bestemte Folk i de Portrætter, hvis Hensigt er „at træffe Sæder, men ikke Personer, Billeder, som jeg har „grebet ud af Luften, og som kunde kaldes blotte Fantomer, der „bliver klædt paa, efter Lyst og Lune, for at more Publikum. „Det gjorde ham ondt, vedblev han, at høre Folks evindelige „Stiklen paa bestemte Personer, som han rigtignok aldrig har „tænkt paa, men som man ligefuldt udpeger med den største „Sikkerhed. Ja, han tilføiede, at hvis Noget skulde gjøre ham „kjed af at arbeide for Scenen, da var det dette Uvæsen, med at „ville opdage Ligheder, et Uvæsen, der benyttes af hans Fjender „som et farligt Vaaben, mod hvilket det just ikke altid er let at „værge sig. Og jeg finder at han har Ret. Jeg spørger Dem „mine Herrer, hvorfor, paa hvilken rimelig Grund, man an„vender alle hans Gestus, hvert Ord, der udgaar af hans Mund „paa Scenen, paa enkelte, bestemte Personer? Med hvilken Ret „gaar man løs paa at skaffe ham Fortræd paa Halsen ved at „sige tilhøire og tilvenstre: Det er Den, det er Den, da hans „Fremstillinger i Regelen kunne passe paa mer end hundrede „forskjellige Individer? Det er Komediens Hverv i Alminde„lighed at afspeile Menneskenes Feil og Daarskaber; det er dens „Hverv i Særdeleshed at skildre de Feil og Daarskaber, som „gaa i Svang i vort eget Aarhundrede. Hvorledes skal det da „blive muligt for Molière at tegne nogen Figur, som ikke, til „en vis Grad, finder sit Forbillede i Verden? Hvorledes skal „han, naar man, ved ethvert morsomt Billede, som han viser sit „Publikum, stikler paa Den og Den, kunne vedblive at skrive „Komedier?

Molière.

„Naa, Chevalier, Du vil vaske Din Molière ren, mens Du „skaaner vor fælles Ven, som staar her.

La Grange.

„Du tager feil, Marquis, det er Dig, han vil skaane. Lad „os faa fat paa en anden Dommer.

Molière.

„For mig gjerne. Men sig mig engang, Chevalier, tror „Du ikke, at Din Molière snart er udtømt! Tror Du vel, at „han kan finde mere Stof . . .

Brécourt.

„Finde mere Stof! Ak, min stakkels Marquis, vi forsyne „ham kun altfor rigeligt med Stof hver Dag. Vi ere just „ikke ifærd med at blive klogere, trods al hans Slid og „Møie . . .

Molière.

Stands! Det Sted maa markeres noget skarpere. Hør efter, hvorledes jeg siger det: „Finde mere Stof? Ak, min „stakkels Marquis, vi forsyne ham kun altfor rigeligt med Stof „hver Dag. Vi ere just ikke ifærd med at blive klogere, trods „al hans Slid og Møie. Tror Du virkelig, Marquis, at han „alt har udtømt Menneskenes Daarskaber i sine Komedier? Er „der ikke, selv uden at forlade Hoffets Gebet, mere end en Snes „Karakterer, som han endnu slet ikke har rørt ved? Har han ikke, „f. Ex., dem, som overøse hinanden med Venskabsyttringer, naar „de ses, og neppe have vendt hinanden Ryggen, førend de hud„flette hinanden con amore? Har han ikke disse Spytslikkere, „disse flane Jabrødre, som aldrig krydre deres fade Smigreri „med mindste Korn af Salt, og hvis vamle Lovtaler vække „Qvalme hos dem, som maa høre derpaa? Har han ikke alt „det feige Hofkryb, Magtens og Gunstens stadige Tilbedere, som „strø Virak for os i vor Medgang og kimse ad os i vor Mod„gang? Har han ikke det hele Sleng af Folk, der altid ere mis„fornøiede med Hoffet, dette unyttige Paahæng, der ansøger om „Belønning for den Paatrængenhed og Udholdenhed, hvormed „de Aar ud og Aar ind overhænge Kongen, den eneste Fortjeneste „som de har at beraabe sig paa? Har han ikke dem, hvis fød„talende Høflighed er ens mod Alverden, der udstrø deres Kjær„tegn tilhøire og tilvenstre og fare fra Omfavnelse til Omfav„nelse, uden at mene det Allermindste dermed? Min Herre, „Deres ydmygste Tjener . . . Min Herre jeg er ganske til Deres „Ordre . . . Gjør Regning paa mig, min Herre, som paa den „varmeste af Deres Venner . . . Ah, min Herre, jeg er henrykt „over at omfavne Dem . . . O min Herre, jeg saae dem sande„lig ikke, gjør mig den Ære at byde over min Ringhed, tillad „mig at bevise Dem min Hengivenhed . . . Vær overbevist om, „at jeg er Deres i Liv og Død . . . Stol paa min fuldkomne „Høiagtelse, mit uforanderlige Venskab, befal over Deres ydmygste „Tjener, o. s. v., o. s. v. Nei, nei, min kjære Marquis, Mo„lière vil altid faa flere Sujetter end han kan overkomme, og „hvad han hidtil har gjort er kun Bagateller mod hvad han

endnu har at tage fat paa". Saaledes er det omtrent at dette Sted bør spilles.

Brécourt.

Godt.

Molière.

Bliv saa kun ved!

Brécourt.

„Der komme Climene og Elise.

Molière (til Frøken Duparc og Frøken Molière).

Derpaa skulle I To komme.

(Til Frøken Duparc.)

Pas endelig paa at vrikke dygtigt med Hofterne, og gjør saa mange Dikkedaer og Komplimenter som muligt. Det vil genere Dem lidt, det veed jeg nok. Men jeg kan ikke hjælpe Dem. Man maa imellem gjøre Vold paa sig selv.

Frøken Molière.

„O Frue, jeg har allerede kjendt Dem langtfra. Jeg saae „strax paa Deres Væsen, at det ikke kunde være nogen Anden „end Dem.

Frøken Duparc.

„Ja, det er mig, som De ser. Jeg kommer her, for at „vente paa en Mand, som jeg har en Sag at afgjøre med.

Frøken Molière.

„Det samme er Tilfældet med mig.

Molière.

Mine Damer, her staar nogle Kasser, der kunne fungere som Lænestole.

Frøken Duparc.

„Nu vel, Frue, vil De ikke behage at tage Plads?"

Frøken Molière.

„Efter Dem, Frue."

Molière.

Godt! Efter disse smaa stumme Ceremonier, skal Alle sætte sig ned og konversere siddende, undtagen de to Marqnier, som ifølge deres naturlige Uro ikke kunne blive længe paa et Sted, men snart sætte sig ned, snart atter springe op. Saa gaa vi

videre. „Chevalier, Du skulde, paa Ære, spendere en Smule Me-
„decin paa Dine Kanoner*).

Brécourt.

„Hvordan?

Molière.

„De Stakler ere syge og trænge til Doktorhjælp.

Brécourt.

„Den Kjældermand kunde Du gjerne have spart Dig.

Frøken Molière.

„Min Gud, Frue, hvor Deres Hud idag er af en blændende
„Hvidhed, og hvilken overraskende, glødende Karmin paa Deres
„Læber!

Frøken Duparc.

„O min Gud, hvad er det De siger, min Kjære? Jeg er
„netop frygtelig grim idag. Se blot ikke paa mig.

Frøken Molière.

„Ak, Frue, gjør mig dog den Glæde at slaa Deres Slør
„tilbage.

Frøken Duparc.

„Hvor vil De hen, min Kjære? Jeg siger Dem, at jeg
„er saa frygtelig styg idag, at jeg ikke kan udholde at se
„mig selv.

Frøken Molière.

„De er saa smuk!

Frøken Duparc.

„Vist ikke, vist ikke.

Frøken Molière.

„Lad mig endelig faa Lov til at se paa Dem.

Frøken Duparc.

„O fy dog, jeg beder Dem.

Frøken Molière.

„For min Skyld.

Frøken Duparc.

„Min Gud, nei!

---

*) Knæmanchetter. Formodenlig har Chevalierens ikke været saa vide og
brusende som det, efter Billeder fra hin Tid, var Moden.

Frøken Molière.

„Jo vist.

Frøken Duparc.

„De gjør mig ganske fortvivlet.

Frøken Molière.

„Blot et Øieblik!

Frøken Duparc.

„Nei!

Frøken Molière.

„O De maa endelig løfte Sløret! Hvor kan man und=
„være Synet af Dem?

Frøken Duparc.

„Ak, hvor De er paastaaelig, min Kjære! Hvad De vil, det
„vil De med Vold og Magt.

Frøken Molière.

„Ak Frue, De risikerer Intet ved at vise Dem i det klareste
„Dagslys, det tør jeg gjøre min Ed paa. De slemme Folk,
„som sagde, at De brugte Kunster*)! Nu kan jeg da med Sand=
„hed modsige dem.

Frøken Duparc.

„Ak, jeg veed ikke engang, hvad der menes med at bruge
„Kunster. Men hvor gaar de Damer hen?

Frøken Debrie.

„Tillad mig, mine Damer, at meddele Dem en høist be=
„hagelig Nyhed. Her staar Hr. Lysidas, som lige har fortalt
„mig, at der er skrevet et Stykke mod Molière, som de store
„Aktører skulle spille.

Molière.

„Det er sandt. Man har villet læse det for mig. Det er
„en Bros . . . Brous . . . Brossaut**), som har skrevet det.

Du Croisy.

„Det er rigtigt, Hr. Marquis. Det er opslaaet under
„Hr. Boursaults Navn. Men jeg tør jo nok betro det ærede

*) Originalen har: „que vous mettiez quelque chose". Der sigtes naturligvis til den hvide Sminke, som var begyndt at komme i Brug.

**) Marquien stammer paa Navnet af den Forfatter, der har skrevet mod Molière. Det er en let Antydning af, at denne Forfatters Navn endnu ikke var synderlig bekjendt i Litteraturen.

„Selskab her den Hemmelighed, at mange Folk have lagt Haand „paa dette Arbeide, af hvilket man venter sig de største Resultater. „Da alle vore Forfattere og alle vore Skuespillere maa be„tragte Molière, som deres sworne Fjende, saa have vi Alle „forenet os om at gjøre ham al den Fortræd, vi kan. Hver „Enkelt har givet nogle Penselstrøg til hans Portræt*). Men „vi have naturligvis ikke villet give vore Navne til den Sag. „Det vilde jo ikke være nogen Skam for ham, om han bukkede „under for hele Parnassets forenede Anstrængelser. Nei, for at „gjøre hans Nederlag mere vanærende, have vi Alle gjemt os „under en ubekjendt Forfatters Navn.

Frøken Dnparc.

„O, hvor det glæder mig!

Molière.

„Og mig da? Paa min Sjæl, det er godt, at Den, der „har gjort Nar af os, nn selv kan blive gjort til Nar. Han skal, „for en Ufærd, saa ordenlig over Fingrene.

Frøken Dnparc.

„Det kan lære ham at satirisere over alle Folk! Den ufor„skammede Karl, som ikke vil indrømme Oviudens Sands for det „Sublime, som fordømmer vore eleganteste Udtryk og fordrer, at „vi skulle holde os i de lavere Regioner!

Frøken Debrie.

„Det er jo kun en Bagatel! Men at kritisere vor Handle„maade, vore Tilbøieligheder! Hvis man skulde dømme os efter „det Skudsmaal, han giver os, saa kunde vi sige Godnat til al „Fortjeneste, thi de bedste af os ere for ham de værste.

Frøken Du Croisy.

„Det er utaaleligt! Man kan jo Intet foretage sig mere! „Hvorfor kan han ikke lade vore Ægtemænd være i Fred? Hvad „har han at bestille med at lukke deres Øine op for Ting, hvorom „de ellers aldrig vilde drømme?

Frøken Béjart.

„Det kunde endda være det Samme. Men han gjør ogsaa „Nar af honette, brave Koner! Ja, denne slette Spottefugl har „fordristet sig til at kalde os nogle djævleblændte Drager.

---

*) Le portrait du peintre, Boursaults, i vor lille Forerindring omtalte Stykke. Skjøndt dette allerede var spillet og vedblev at give godt Hus, har Molière, med den overordenlige Takt, der aldrig svigtede ham, forlagt den ovenstaaende Samtale til et Tidsrum, der antages at være kort forend den dramatiserede Pasquils Opførelse paa Hôtel Bourgognes Theater.

Frøken Molière.

„Ja, er det ikke uforskammet? Men lad ham nu bare faa „sin Bekomst!

Du Croisy.

„Desuagtet vil dette Stykkes første Opførelse dog trænge til „at støttes, og Hôtel Bourgognes Skuespillere . . .

Frøken Duparc.

„Vær De ganske ubekymret i saa Henseende! Jeg tør inde„staa Dem for det Stykkes Held, som jeg tør indestaa for „mig selv.

Frøken Molière.

„Det kan De trygt. Det kan ikke gaa galt. Der er altfor „Mange, som have fælles Interesse i den Sag. Det falder jo „af sig selv, at Hver og En, som har følt sig truffen i Molières „Stykker, nu vil gribe Leiligheden til at hævne sig paa ham, og „applaudere dette Angreb paa hans Person.

Brécourt (ironisk).

„Det er i sin Orden. Jeg svarer for, at der idetmindste „skal være tolv Marquier, sex Spidslærker, tyve Koketter og „tredive Hanreier, som ville klappe af alle Livsens Kræfter.

Frøken Molière.

„Ja, det tror jeg! Hvorfor i al Verden har han ogsaa „fornærmet alle disse rare Mennesker, i Særdeleshed de stakkels „Hanreier, som ere det bedste Folkefærd under Solen?

Molière.

„Jeg har, Gud døde mig, hørt at baade han selv og hans „Komedier ville blive ordenlig tilrakkede! Alle Forfattere og „Skuespillere, fra Cedereu til Isopeu*), ere rent djævleblændt i „Harnisk imod ham.

Frøken Molière.

„Det er godt nok til ham. Hvorfor skriver han slette „Stykker, som hele Paris render efter at se, og hvori han maler „sine Figurer med saa livagtige Farver, at Enhver kan kjende sit

*) Fra Corneille til Boursault. Corneille og Molière stode senere paa en meget venskabelig Fod, og der er intet Spørgsmaal om, at den ædle, ridderlige Molière nærede den største Høiagtelse for den franske Tragedies høit fortjente Veteran. Men under den store Strid, som vi have omtalt i Indledningen til dette Stykke, stod Molière ganske alene. Vi have en meget analog Situation i vor egen Litteratur at fremvise, dengang den Heibergske Vaudeville med Lunets og Satirens Vaaben kæmpede en drabelig Dyst mod de Fordomme, som gjorde sig gjældende hos et vist Parti.

„Portræt? Hvorfor skriver han ikke fornuftige Stykker ligesom „Hr. Lysidas? Saa vilde han ingen Modstandere have, og alle „de andre Forfattere vilde rose ham? — Det forstaar sig, den „Slags fornuftige Stykker have ikke det Tilløb som hans. Men „hvad gjør det? Til Gjengjæld blive de roste for at være høist „velskrevne. Ingen falder paa at angribe dem, og Den, der „ser dem, brænder af Begjærlighed efter at finde dem smukke.

Du Croisy.

„Jeg kan med Sandhed sige, at mine Arbeider altid vinde „de Lærdes Bifald og aldrig skaffe mig Fjender paa Halsen.

Frøken Molière.

„Hvor det er rart, at De er saa tilfreds med Dem selv! „Det er sandelig mere værd end et helt Publikums Bifald og „end alle de Penge Molière fortjener! Hvad Magt ligger der „vel paa om der er tomt Hus til Deres Stykker eller ikke, naar „disse blot vinde de Herrer Langsbrødres Anerkjendelse?

La Grange.

„Men naar kommer saa dette nye Stykke, „Malerens „Portræt"?

Du Croisy.

„Det veed jeg ikke, men jeg veed, at jeg vil være i første „Række af dem, der raabe: O hvor det er deiligt!

Molière.

„Ja, jeg min Tro ogsaa.

La Grange.

„Og jeg, Gud fordømme mig med.

Frøken Duparc.

„Paa min virksomme Bistand skal det ikke mangle. Jeg „svarer for en Bifaldsstorm, der skal knuse alle fjendtlige Me„ninger! Det er da det Mindste, man kan gjøre for vore In„teressers Forfægter. Vore Lovtaler bør være hans Skjold og „hans Brystværn.

Frøken Molière.

„Hvor det var smukt sagt!

Frøken Debrie.

„Det er, hvad vi Alle bør gjøre.

Frøken Béjart.

„Ja, det er vist.

Frøken Du Croisy.

„Derom kan der ingen Tvivl være.

Frøken Hervé.

„Ingen Naade mod den Satirikus!

Molière.

„Paa Ære, Chevalier, Din Ven Molière kommer nok til „at krybe i Skjul.

Brécourt.

„Hvem, Molière? Hør, veed Du hvad, Marquis, jeg tør „indestaa Dig for, at han gaar hen i Theatret, og ler ikap med „Jer Andre af det Portræt, man har lavet af ham*).

Molière.

„For Fanden! Den Latter bliver nok noget spidsmundet!

Brécourt.

„Nei, nei, Marquis! Han vil finde mere Grund til at le, „end Du tror. Jeg har set Manuskriptet til det omtalte Stykke. „Hver Smule, som er morsomt deri, er laant af Molière selv. „Han vil vist neppe ærgre sig over at Folk le af hans egne „Indfald, og hvad det Sted angaar, hvor man med Vold og „Magt vil ham tillivs, da tvivler jeg virkelig meget om, at det „vil vinde et eneste Menneskes Bifald. De Folk, som man har „forsøgt at ophidse imod ham ved at tude dem Ørene fulde med „deres formentlige Lighed med hans Theaterfigurer, havde aldrig „kunnet finde et slettere eller latterligere Forsvar. Det er kun „en daarlig Politik, naar man dadler en Forfatter, fordi han „fører en altfor træffende og naturtro Pensel!

La Grange.

„Jeg har hørt, at Skuespillerne ere meget spændte paa hans „Gjensvar.

Brécourt.

„Hans Gjensvar! Nei, min kjære Marquis, saa dum er „Molière ikke. Han var sandelig en stor Nar, hvis han spildte „Tid paa de Skjældsord. Alverden kjender Grunden til Ved„kommendes Angreb paa ham, og det bedste Svar, kan han give „dem, vil være, at skrive et nyt Værk, der gjør ligesaa megen „Lykke som hans andre Stykker. Saadan som jeg kjender de „Folk, er jeg ganske vis paa, at en Komedie, der fylder Huset „godt hos ham, vil ærgre dem langt mere end noget satirisk „Svar, noget personligt Angreb, er istand til.

---

*) Molière gik virkelig hen og saae paa Bourfaults Stykke, skjønt han vidste, hvorledes han vilde blive stirret paa.

Molière.

„Men, Chevalier . . ."

Frøken Béjart.

Tillad, at jeg et Øieblik afbryder Prøven.

(Til Molière.)

Maa jeg sige Dem min Mening? I Deres Sted havde jeg taget anderledes fat paa den Sag. Publikum venter et kraftigt Svar af Dem. Efter den Maade, hvorpaa De skal være behandlet i det bevidste Stykke, var De sandelig i Deres gode Ret, om De tog Bladet fra Munden og ikke skaanede Nogen.

Molière.

Jeg kunde blive rasende over at høre Sligt af Dem! Det er et ægte Dame-Ræsonnement! Jeg skulde sætte mig i Harnisk, blive hidsig, ja bruge Skjældsord og Fornærmelser, ligesom mine Modstandere have gjort! Haad Ære skulde jeg vel høste deraf, og hvad Skade skulde det gjøre dem? Som om ikke de gode Folk ret med Hjertenslyst havde spækket sig paa en Vredesstorm! Som om ikke Nogle af dem, dengang der, just med Hensyn paa det skarpe Svar, jeg kunde give, var Disens om „Malerens Portræt" skulde opføres eller ikke, havde raabt: Lad ham kun svare! Lad ham give os dobbelt op for hver Fornærmelse, hvad gjør det, naar vi blot tjene Penge? Synes De ikke, at det er en net Æresfølelse, som aabenbarer sig i den Yttring? Vilde det ikke være en deilig Hævn for mig, naar jeg gav dem, hvad de allerhelst af Alt vilde have?

Frøken Debrie.

Da har Vedkommende dog raabt og skreget nok over de tre, fire Ord, som De har ladet falde i Kritiken.

Molière.

Ja vist. Det kan man bilde Børn ind. De tre, fire Ord har nok fornærmet dem høiligt! — Nei, nei, det stikker ikke deri. Den Synd, jeg har begaaet, er blot, at jeg har havt den Lykke at behage lidt mere, end man kan være tjent med. Hele deres Opførsel, ligefra den Dag af, da vi kom til Paris, har kun altfor klart bevist, hvad det er, som er dem iveien. Men lad dem nu gjøre, som de har Lyst. Alle deres Maskiner og Kabaler og Opspind kunne ikke skade mig. Lad dem kritisere mine Stykker! Desbedre! Vorherre bevare mig for at skrive Noget, der vinder de Herrers Bifald! Det vilde være en daarlig Affære for mig.

Frøken Debrie.

Det kan da ikke være nogen Fornøielse, at Ens Arbeider blive hudflettede.

Molière.

Og hvad skader det saa mig? Har mit Stykke*) ikke havt det Held, at det har moret de høie Personer, som jeg fremfor Alt, har søgt at behage? Har jeg ikke al Grund til at være tilfreds med dets Skjæbne, og kommer ikke al den Kritik bagefter? Har jeg ikke al Grund til at spørge, hvad hele den Storm vedkommer mig? Rammer Angrebet paa et Stykke, der alt har gjort Lykke, ikke langt mere dem, hvis Dom har hædret det med Bifald, end Forfatteren, hvis Kunst har frembragt det?

Frøken Debrie.

Ja, jeg havde alligevel i Deres Sted gjort mig en Fornøielse af at karikere denne lille Hr. Forfatter, som gjør sig vigtig med at angribe Folk, der ikke bryde sig det Mindste om ham.

Molière.

Jeg tror De vil! Det var rigtig et rart Indfald! At ville more Hoffet med Hr. Boursault! Gud veed, hvordan jeg skulde faa ham pyntet op, saa at jeg kunde faa Noget ud af ham! Tror De, at en Karikatur af ham paa Theatret vilde faa Folk til at le? Det var sandelig at vise ham for stor en Ære, naar man fremstillede ham for et hæderligt Publikum! Hvad Bedre kunde han vel ønske sig, han, som har angrebet mig, blot for at gjøre sig selv bekjendt? Det er en Person, som Intet har at tabe, og som Hôtel Bourgognes Skuespillere have hidset paa mig i Haab om at indvikle mig i en Feide, der kunde afholde mig fra de vigtigere Arbeider, som bør udfylde min Tid. Hvor kan I Alle være saa enfoldige, at I gaa i den Fælde? Men jeg skal nok afgive en offentlig Erklæring derom. Jeg har ikke ifinde at besvare deres Kritiker og Modkritiker. Lad dem sige saa meget Ondt, de vil, om mine Stykker. Det skal de frit have Lov til. Lad Dem benytte, hvad der har gjort Lykke hos os og vende det, som man vender en brugt Kjole, til Brug for deres Theater. Lad dem kun profitere af det Morsomme, som findes i mine Stykker og af den Smule Held, jeg har havt. Deri kan jeg nok samtykke, hvis de trænge dertil, ja jeg vil med Glæde unde dem den Skjærv til at hjælpe paa dem, hvis de blot vil nøies med Det, som jeg med Anstand kan indrømme dem. Thi Høflighedens har ogsaa sine Grændser. Der gives Ting som hverken bringe Tilskuerne eller Den, man taler om, til at le**).

---

*) Hustruskolen, som var den ydre Foranledning til den store Krig, der forøvrigt havde truet lige fra den Tid af, da „Spidslærerne" gjorde en dengang aldeles ukjendt Furore.

**) Sigter til nogle høist nærgaaende personlige Angreb, der ikke havde det Mindste at gjøre med Molières dramatiske og litterære Virksomhed.

Jeg overlader dem, som sagt, meget gjerne mine Arbeider, mit Ansigt, mine Gestus, min Stemme, mine Manerer og min Maade at recitere paa. Med alt Det maa de gjøre og lade som de vil, hvis det kan være dem til Nytte. Jeg gjør slet ingen Modstand, men vil være henrykt, hvis det kan more Folk, men saa maa de ogsaa vise mig den Gunst at lade mig beholde det Øvrige; saa maa de ikke befatte sig med at røre ved Ting af den Natur, som de skulle have gjort i deres sidste Komedie. Derom maa jeg i al Høflighed anmode denne gode Herre, der giver sig af med at skrive for dem, og det er alt det Svar, som de faa af mig.

Frøken Béjart.

Men dog . . .

Molière.

Men dog tror jeg, at I vil tage Livet af mig! Lad os nu ikke tale mere derom! Vi spilde jo Tiden med al den Snak hen i Vind og Veir, istedenfor at prøve vor Komedie. Hvor vidt vare vi? Jeg husker det ikke mere.

Frøken Debrie.

Det var paa det Sted . . .

Molière.

Min Gud, jeg hører Støi. Det er Kongen, som kommer. Vi faa vist ikke Tid til at gaa det Øvrige igjennem. Det har vi af al den megen Snak. Men nu maa I Alle se at gjøre Eders Bedste, og skille Jer derved saa godt, som I paa nogen Maade formaar.

Frøken Béjart.

Jeg er saa angst. Jeg kan virkelig ikke spille min Rolle, naar den ikke bliver prøvet helt igjennem.

Molière.

Hvorledes? Tør De ikke spille Deres Rolle?

Frøken Béjart.

Nei.

Frøken Duparc.

Jeg heller ikke.

Frøken Debrie.

Jeg heller ikke.

Frøken Molière.

Jeg heller ikke.

Frøken Hervé.

Jeg heller ikke.

Frøken Du Croisy.

Jeg heller ikke.

Molière.

Men er I fra Forstanden, Allesammen? Vil I gjøre Nar af mig?

Fjerde Scene.

Béjart. Molière. La Grange. Du Croisy. Brécourt. Frøknerne: Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy, Hervé.

Béjart.

Mine Herrer, jeg kommer for at underrette Dem om, at Kongen er kommen, og at han venter, at de ville begynde.

Molière.

Ak, min Herre, jeg er i den største Forlegenhed af Verden. Ja, jeg kan sige, at jeg i dette Øieblik er formelig fortvivlet. Alle disse Damer have faaet Skræk i Blodet, og paastaa, at de maa prøve deres Roller, førend Forestillingen begynder. Vi bede indstændig om en lille Frist. Kongen er Godheden selv, og han veed, at Tiden har været yderst knap.

Femte Scene.

Molière. La Grange. Du Croisy. Brécourt. Frøknerne: Béjart, Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé.

Molière.

For Guds Skyld, se at tage Jer sammen! Lad Modet ikke synke, jeg be'er.

Frøken Duparc.

De burde virkelig undskylde Dem.

Molière.

Hvorledes? Jeg skulde undskylde mig?

Sjette Scene.

Molière. La Grange. Du Croisy. Brécourt. Frøknerne: Béjart, Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé. Første Vigtigmager.

Første Vigtigmager.

Mine Herrer, skynd dem dog at begynde.

Molière.

Strax min Herre. Jeg tror, jeg gaar fra Forstanden over denne Sag.

Syvende Scene.

Molière. La Grange. Du Croisy. Brécourt. Froknerne: Duparc, Béjart, Debrie, Molière, Du Croisy, Hervé. Første Vigtigmager. Anden Vigtigmager.

Anden Vigtigmager.

Mine Herrer, saa begynd dog!

Molière.

Strax, min Herre.

(Til Skuespillerne).

Hvorledes? Ville I gjøre mig den Tort.

Ottende Scene.

Molière. La Grange. Du Croisy. Brécourt. Froknerne: Béjart, Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé. Første anden og tredie Vigtigmager.

Tredie Vigtigmager.

Mine Herrer, begynd dog!

Molière.

Vi ere lige ifærd dermed, min Herre.

(Afsides.)

O alle disse Folk, som gjøre sig vigtige med at raabe: „Begynd, begynd", skjøndt Kongen aldrig har tænkt paa at sende mig de Bud.

Niende Scene.

Molière. La Grange. Du Croisy. Brécourt. Froknerne: Béjart, Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé. Første, anden, tredie og fjerde Vigtigmager.

Fjerde Vigtigmager.

Mine Herrer, begynd dog!

Molière.

Det er alt igang, min Herre.

(Til Skuespillerne.)

Ville I virkelig udsætte mig for den Bestræmmelse . . .

Tiende Scene.

Béjart. Molière. La Grange. Du Croisy. Brécourt. Frøknerne: Béjart, Duparc, Debrie, Molière, Du Croisy og Hervé. Første, anden, tredie og fjerde Vigtigmager.

Molière.

De kommer vel sagtens ogsaa for at sige mig, at jeg skal begynde? Men . . .

Béjart.

Nei, min Herre, jeg kommer for at sige Dem, at Kongen har hørt om den Forlegenhed, hvori De befinder Dem. Af særdeles Godhed tillader han Dem at udsætte Deres nye Stykke til en anden Gang og vil idag nøies med det første, det bedste, som De er istand til at give.

Molière.

O min Herre, De skjænker mig mer end Livet. Kongen beviser os den største Naade ved at give os Tid til at udføre Det, som han har ønsket.

(Til Skuespillerne og Skuespillerinderne.)

Lader os strax ile hen og takke ham for hans overordenlige Godhed.

Ende.

Et lille Efterord.

Under min Syslen med Udgivelsen af denne Oversættelse har jeg ofte og fra høist forskjellige Kanter modtaget Bemærkninger og Forespørgsler, angaaende dette Arbeide.

Naar man afslutter et Bind, og navnlig et første Bind af et saa omfangsrigt Værk, falder det naturligt, at man paany gjennemgaar og sammenstiller de forskjellige Yttringer, som man har hørt eller læst om den gjorte Begyndelse, saavel for at klare sig disse Yttringers Berettigelse, som især for at drage Nytte af dem, den bedste, ja maaske den eneste Tak, man kan bringe de Personer, der have viist deres Interesse for Sagen, ved at udtale sig om den.

Men medens jeg, med dette Maal for Øie, gjennemgik de hist og her spredte Bemærkninger og navnlig, med største Opmærksomhed, lyttede til ethvert velvilligt Vink om Alexandrinernes Behandling i det danske Sprog, blev jeg lidt forundret ved at finde, at der var nogle Spørgsmaal, som, uden egenlig at vedkomme selve Oversættelsen af Molière, dog, i Anledning af denne, have gjentaget sig meget ofte, ja, saa ofte, at jeg ligesom føler mig opfordret til at besvare dem, i Haab om, at de saa muligt kunne komme til Ro, nemlig:

1) Hvorfor Molière, der, efter mit eget Udsagn, har saa stort et Krav paa mine Landsmænds Taknemmelighed, ikke udkommer paa Dansk i et større Format og med en elegantere Udstyrelse?

2) Hvorfor jeg har afferdiget den indledende Notitse i saa stor Korthed, da jeg dog maatte være istand til at skrive en Biografi af Molière i en fyldigere og mere tiltalende Form?

3) Hvorfor jeg ikke har citeret de forskjellige franske Kilder, af hvilke jeg dog formodenlig maa have taget de Bemærkninger og Noter, hvormed jeg ledsager hvert enkelt Stykke?

. . . . . .

I Henhold til det første af disse Spørgsmaal, har jeg kun at svare, at det vistnok vilde have været min ærede Forlægger ligesaa kjært som mig at foranstalte en Pragtudgave af Molière. Men da vore smaa Forhold hertillands un engang vanskeliggjøre den Slags Foretagender, især med et Arbeide, der, i bogstavelig Forstand, skal bryde sig sin Vei, ville vi være meget glade og taknemmelige, hvis denne mindre og let tilgængelige Udgave maa vække saa megen Interesse for Molière, at der engang i Tidens Løb med nogenlunde Fornuft, kan blive Tale om en større og kostbarere.

Hvad det andet Spørgsmaal angaar, maa jeg tillade mig at bemærke, at en nogenlunde udførlig Biografi af Molière, vilde have optaget circa tyve Ark, og altsaa neppe have været paa rette Sted i Indledningen til et Arbeide, hvis Maal netop er at vække Interesse for den store, hidtil paa dansk Grund saa lidt læste og saa lidt forstaaede Digter, gjennem hans egne Værker. Naar engang Molière bliver kjendt, læst og skattet ved Siden af Holberg, vil det rette Tidspunkt ogsaa være kommen til at give en større populær Fremstilling af hans mærkelige, bevægede, arbeidsomme og lidelsesfulde Liv, et Arbeide, som naar den beleilige Tid kommer, dog vistnok helst bør udføres, eller i det Mindste fuldendes, i Paris.

Det tredie og sidste Spørgsmaal er en lille Smule mere indviklet, og jeg maa være dem, der have stillet det, høist taknemmelig for, at det har givet mig An-

ledning til selv at drøfte de Motiver, „hvorfor jeg ikke“ o. s. v.

Det maa naturligvis strax indrømmes, at al min Kundskab om Molière, ikke alene er, men ogsaa maa være øst af franske Kilder, først og fremst af hans egne Værker, Fortaler, Dedikationer, Bønskrifter, o.s.v. dernæst af samtidige Digteres Biografier og Værker, af Korrespondancer, Memoirer, Anekdoter, Kritiker, o.s.v., Men da jeg i Benyttelsen af dette rige Materiale, hvormed jeg alt i endel Aar har beskjæftiget mig, fornemmelig har søgt at samle enkelte spredte Træk i min Hukommelse, for deraf efterhaanden at give, hvad jeg antog kunde have Interesse for den danske Læser i Almindelighed: saa er Dette, paa en Maade, bleven mit Eget, som jeg, med al Erkjendelse af de forskjellige Molière-Værker, jeg har gjennemgaaet, og især med Tak til de af Digterens Samtidige, der uden at ville skrive, hverken om eller over den store Komiker, i løst henkastede Yttringer, uden at tænke derpaa, have opbevaret saa mangt et lille Træk, der nu har den største Interesse: dog ikke paa nogen Maade kan betragte som udskrevne „Citater“. Det er vel muligt, at jeg ved en anden Fremgangsmaade, ved Navneopramsen o.s.v., kunde have givet min Oversættelse et Præg af Kundskaber, ja, maaske endogsaa af Lærdom, som den nu aldeles savner. Men jeg tror ikke, at det vilde have været i mine Læseres Interesse. Den, der vil gjøre et dybere Molière-Studium, vil jo dog altid komme til at ty til franske Kilder, og da Louis Moland, foruden andre store Fortjenester af Molière, ogsaa har den, at han i syvende og sidste Bind af sin Pragtudgave, har givet en, om end ikke ganske fuldstændig, saa dog meget omfangsrig Liste paa Værker over Molière, vil Enhver, som har Tid og Leilighed til at fordybe sig i dette høist interessante Studium, der omfatter en i mange Henseender mærkelig Epoke i Frankrigs, og altsaa ogsaa i Europas Kulturhistorie, kunne finde tilstrækkelig Oplysning i bemældte smukke Udgave. (Paris, Garnier, Frères).

Og med denne Henvisning til Moland, beder jeg mine Læsere om velvilligt at ville tage tiltakke med, hvad jeg, ifølge den engang lagte Plan, haaber at kunne give: En letlæselig Fremstilling af den store Digter i hans Værker og i disses Skjæbne, der er saa nøie forbunden med hans egen, og at gjøre Afkald paa Navneregistre og Citater i et Arbeide, der ikke beskjæftiger sig med lærde og kritiske Undersøgelser, men tvertimod stræber at opfatte Alt fra et populært Standpunkt.

Tersløsegaard, i August, 1869.

B. Arnesen Kall.

Rettelser.

Side 20, 16de Linie: Er det Hr. Trufaldin der staar? . . . Læs: Er det Hr. Trufaldin?

— 39, sidste Linie: Jo, det er ret . . . Læs: Jo, det er net.

— 47, 5te Linie: Husk, hvad paa Spil der staar . . . Læs: Glem ei Alt, hvad paa Spil der staar.

— 62, 16de Linie: Farvel, en Snaps vi snart vil sammen drikke . . . Læs: Farvel, en Snaps vi To vil snart tilsammen drikke.

— 63, 5te Linie: Og han fik travlt . . . Læs: Og han fik rigtig travlt.

— 84, 18de Linie: Hab' schön möblierte Zimmer . . . Læs: Hab' schön und gut möblierte Zimmer.

— 104, 9de Linie: Fisionomi . . . Læs: Fysionomi.

— 108, 8de Linie: Farvel, mit Hjertes lyse Lue . . . Læs: Farvel, mit Hjertes Lue.

— 128, sidste Linie: Virgil har sagt . . . Læs: Virgil har selv det sagt.

— 144, 2den Linie: At De oprigtigt mælder selv til ham . . . Læs: At De oprigtigt selv ham mælder.

— 202, næstsidste Linie paa Siden: mangler et Punktum.
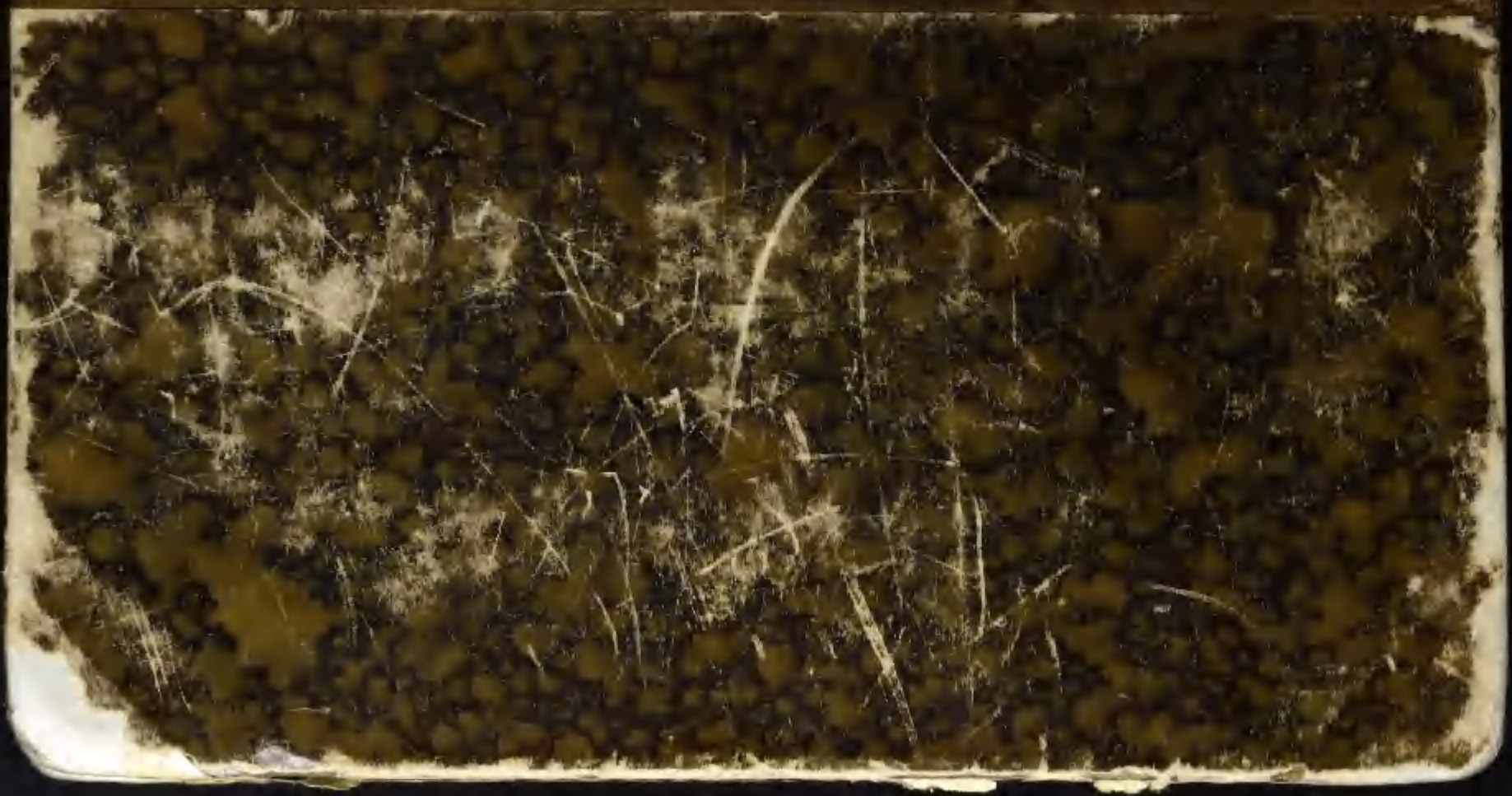
— 249, 38te Linie: at vægre sig . . . Læs: at værge sig.